Yaşar Atan

Akdeniz Mitologyasından Efsaneler

Mitoloji

EVRENSEL BASIM YAYIN

Yaşar Atan

Akdeniz

Mitologyasından Efsaneler

Mitoloji

Akdeniz Mitologyasından Efsaneler
Yaşar Atan

Genel Kapak Tasarım: Savaş Çekiç
Kapak Uygulama: Devrim Koçlan

Evrensel Basım Yayın 442

DOĞA BASIN YAYIN
Dağıtım Ticaret Limited Şirketi
Tarlabaşı Blv. Kamerhatun Mah. Alhatun Sk. No: 25 Beyoğlu / İstanbul
T: 0212 255 25 46 F: 0212 255 25 87
www.evrenselbasim.com - info@evrenselbasim.com

Eşim Brigitte'ye...

Yanımda olmasaydın bunca yolu göze alamazdım...

BAŞLARKEN

İNSAN VE MİTOLOGYA

Yaradılışı gereği insanoğlu, daha *gözlerini* dünyaya açar açmaz, hemen çevresini bilip tanımak ve onu kendince dönüştürmek isterdi. Bu yüzden de hep olağanüstü güçlüklerle boğuşmak zorunda kalır ve haliyle *tam anlayamadığı bu güçlük ve engelleri,* "tanrılar*"la özdeşleştirirdi. Sonra da bu konuda sayısız söylenceler üretirdi. Ne var ki onun dillendirdiği* tanrılar, aslında insanoğlunun elleriyle yakalamak isteyip de yakalayamadığı kendi gölgesinden başka bir şey değildi...

Eski çağlarda karanlıklar içindeki atalarımız da, henüz bilim olmadığı için, kendilerine sordukları soruları, haliyle *mitos*'larla yani *efsanelerle, söylencelerle* açıklamaya çalışıyorlardı. İşte insanların ürettikleri bu tür efsanelerin, mitosların tümüne *mitologya* diyorduk...

Örneğin bu efsanelerden birine göre tanrılar; tıpkı insanlar gibi, *Yeryüzü*'yle *Gökyüzü*'nün aşklarından dünyaya gelmişlerdi. Ne var ki tanrılar çok güçlüydüler, ölümsüzdüler... Buna karşın onlar da insanlarla birlikte aynı yazgıyı paylaşıyorlardı...[1]

İşte bu türden açıklamalarla insanoğlunun yaşam serüvenine çocuksu, şiirsel bir anlam yükleyen mitologya; örneğin Batı uygarlığının hamuru ve mayasıydı. O yüzden de o, Batı toplumları için çok önemliydi ve haliyle onları çok yakından ilgilendiriyordu...

Ne var ki aslında Avrupalıları ilgilendirdiğinden çok daha fazlasıyla, bizim toplumumuzu ilgilendirmesi gerekiyordu mitologyanın... Çünkü onun doğduğu ve binyıllardır harmanlanıp mayalandığı bir coğrafyada, onun tetiklediği uygarlıkların evrensel kalıtlarıyla birlikte, iç içe ama birbirimize yabancı olarak yaşıyorduk!.. O yüzden de efsanelerden kaynaklanan uygarlıkların mermerlere işlenmiş evrensel kalıtlarına ve de antik kentlerimize gerekli önemi veremiyorduk... Gene bu mitologyanın tetiklediği Batının sanat yapıtlarını, felsefesini tam olarak anlayamıyorduk. Avrupa'ya gidenlerimizin çoğu; meydanlarda, üniversite avlularında, örneğin omuzları üstünde dünyayı taşıyan heykellerin, posta arabalarındaki *Hermes* adının, "*Demeter Ekmekçisi"* yazan fırınların anlatmak istediklerini

çoğunlukla anlayamıyordu... *Batılılar bu mitologyanın tetiklediği kültürle harmanlanmışlar; böylece uygarlıklarını oluşturmuşlardı. Ve onların gençleri de haliyle bütün bunları daha okullarında öğreniyorlardı... Günlük yaşamlarında, kentlerinde, kültürel etkinliklerde hep mitologyayla iç içeydiler.*

Kısacası Batı uygarlığı, Anadolu'dan geçiyordu...

İşte hiç değilse bu nedenlerle, buncasına birbirimize yabancı olduğumuz ama kendi topraklarımızın ürünü olan evrensel mitologyamızla tanışıp bütünleşmenin zamanı artık çoktan gelip çattı, diyoruz...

EFSANELER NASIL OLUŞUYORDU

İlkin dilimizde *efsane, söylence* diyebileceğimiz şu "mitos" ve mitosların toplamı anlamına gelen "mitologya" sözcüklerini biraz daha açmaya çalışalım...

İstanbul'da, bir yolcu gemisinde tanık olduğum o olayı hiç unutamam... Küçük bir kız çocuğu, geminin arkasında dönen pervanenin oluşturduğu köpüklere bakıyordu büyük bir ilgiyle... Birden; *"Anne!"* diye bağırdı. Eliyle köpükleri göstererek; *"Bunlar ne*?" diye sordu. Annesi biraz düşündükten sonra; *"Ha, onlar mı?.. Balıklar çamaşır yıkıyor da ondan çocuğum!"* dedi. Çocuk birden gülümsemeye başladı mutluluktan... Çünkü o anda kafasını karıştıran o büyük sorusuna bir *"efsane"* aracılığıyla yanıt bulmuş, rahatlamıştı...

Ta binlerce yıl önceki atalarımız da, daha bilim oluşmadığı için, dünyayı işte bu beş-altı yaşındaki çocuğun gözleriyle görüyor ve onun aklıyla dünyamızı yorumlamaya çalışıyorlardı...

Örneğin onlar, çok doğal olarak güneşi hem çok seviyorlar, hem de ondan çok ürküyorlardı... Çünkü sabahleyin atların koşturduğu bir arabadaki ateş yumağı; karşılarındaki dağın ardından gökyüzüne doğru ağır ağır ilerliyor; saçtığı ışık ve ateşle dünyamızı bir güzel ısıtıp aydınlatıyordu... Ama bir süre sonra da, pırıl pırıl yaydığı ışıklarını yeniden arabasına dolduruyor; gene bir dağın ya da tepenin arkasına doğru saklanıyor, gözden yitip gidiyordu... Ne var ki bu gizemli ışık ve ateş yumağı, hem dünyamız hem insanlar için anlatılamaz güzellikte ve çok yararlı bir şeydi...

O yüzden "Güneş" bir tanrı olmalıydı! Haliyle onun adına güzel tapınaklar kurmak, şiirler, şarkılar düzmek gerekiyordu...

Ne var ki güneş, akşama doğru bir tepenin ardına doğru çekip gittikten sonra, onun yerine bir *karanlık* geliyordu. Ve bu karanlık ürkünçtü, soğuktu; insanlar için hiç de iyi bir şey değildi... O yüzden "*Karanlık" da bir tanrı olmalıydı.* Haliyle kendilerine bir zarar gelmemesi için, bu ürkünç karanlık tanrı adına da şiirler düzmek, heykellerini dikmek gerekiyordu...

İşte böyle böyle insanoğlu, durmadan kendine sorduğu sorulara, ürettiği *efsaneler* yoluyla yanıtlar arıyordu...

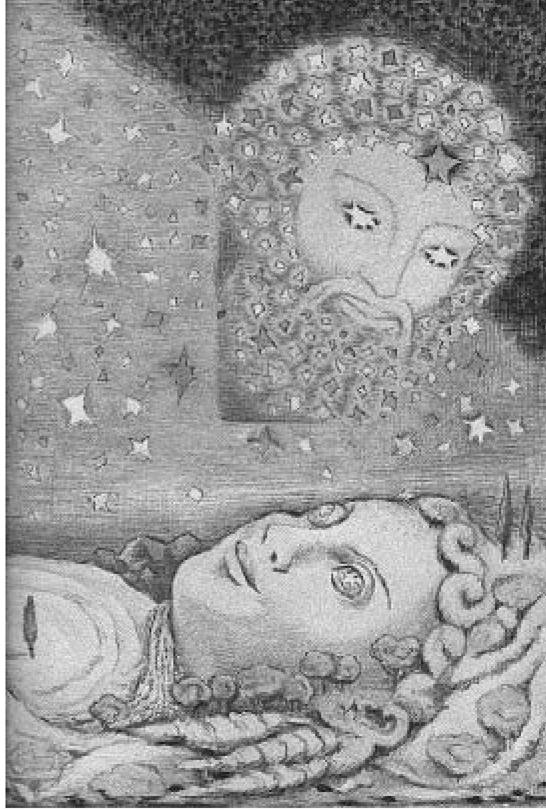
Gene bu bağlamda, dünyanın ve insanoğlunun oluşumuyla ilgili olarak örneğin şöyle bir efsane kuruyordu kafasında: Daha hiçbir şeyin varolmadığı o eski zamanlarda, Kaos denen büyük bir boşluk vardı yalnızca. Bu büyük boşlukta da zaman içinde, kocaman bir yumurta oluşup olgunlaştı ve bir gün ortasından çatlayıp boydan boya ikiye bölünüverdi! Yumurtanın içinde oluşmuş ilk tanrısal yaratık, hemen ayaklarıyla alt kabuğu aşağıya doğru itti; böylece Yeryüzü oluştu. Elleriyle de üst kabuğu yukarı doğru itti; Gökyüzü oluştu...

Yumurtanın içinde oluşan ve çatlamış kabukları iten bu ilk kanatlı tanrısal varlığın adı da, Eros denen Aşk'tı.

Hep aşk okları salan yaramaz Eros

İşte Yeryüzü ve Gökyüzü; yaratıcıları olan Eros denen Aşk yüzünden, birbirlerine hemen deli divane vuruluverdiler... Gökyüzü, Yeryüzü'ne duyduğu o sınırsız sevgisini kanıtlamak için mavi giysilerini ışıl ışıl yıldızlarla, ayla, güneşle donattı hemen... Ve mevsimine göre yağmur yağmur, ışık ışık yağdı sevgilisi olan Yeryüzü'nün topraktan bedeni üstüne... Yeryüzü de, âşık olduğu Gökyüzü'nün yağdırdığı o ışık ve yağmurları; topraktan bedeninin bütün şehvet ve sıcaklığıyla, en güzel bitkilere, tahıllara, en lezzetli meyve ağaçlarına dönüştürdü... Ve onların bu karşılıklı sevgileri ve üretimleri sürerken, Aşk oklarının yaramaz tanrısı Eros da hep yanlarında oldu... O durmadan aşk okları gönderdi iki sevgilinin yüreklerine... Bu yüzden de Yeryüzü'nü ve Gökyüzü'nü artık hep o Eros denen Aşk yönlendirmeye başladı...

Birbirlerini çok seven Yeryüzü ile yıldız yıldız giyinmiş Gökyüzü

Böyle böyle, gönüllerince istedikleri varlıkların yaratımlarını tamamladıktan sonra Gökyüzü'yle Yeryüzü, dünyayı yönlendirmek ve şekillendirmek üzere, kendi benzerleri olacak o güzel insanları yaratmaya karar verdiler. Böylece Gökyüzü'nün döktüğü ışık ve yağmur sağanaklarıyla harmanlanan Yeryüzü, kendi öz çocukları olacak insanları doğurdu toprak bedeninden... Ve onları kendilerinde bile olmayan olağanüstü akıl ve yeteneklerle donattılar... Haliyle dünyamızı da çeşit çeşit güzellik ve nimetlerle doldurdular. Sırf öz çocukları olan bu insanoğlu, ne istiyorlarsa bol bol üretip tüketsinler diye. Ve gene hep aydınlıkta ve kardeşçe yaşasınlar diye ateşle, ışıkla donattılar onları. Bu arada onların mutluluklarına yardımcı olacak insan benzeri, çok güçlü kahramanlar da yarattılar... Bunun ardından yalnızca sevgiye, kardeşliğe ve adalete dayanan bir zemberekle kurdular dünyamızın düzenini... Ondan sonra da kendi hallerinde yaşayıp gitmek üzere, şimdiki yerlerine çekildiler sessizce...

Ne var ki çok geçmeden tanrılar ve kahramanlar arasında taht ve egemenlik savaşları başladı... Kısa sürede bu kavgalar, insanlara da bulaştı...

Ondan sonra da haliyle olacaklar olmaya başladı... Birbirlerine hasım kesilen tanrılar ve kahramanlar; dağları, tepeleri koparıp koparıp birbirlerinin üstüne attılar... Kısa sürede Ege ve Akdeniz coğrafyasında binlerce adacık, yamru yumru sayısız dağlar, ovalar oluştu...

İşte bu hengâmede, korkular içinde kendilerine yol yordam arayan umarsız insanoğlunun yardımına, gene kendi içlerinden çıkan soylu sanatçılar, filozoflar yetişti. Ürkünç efsanelere insancıl anlamlar yükleyip insanoğlunun önünü aydınlatmaya çalıştılar... Böylece sanatın ve bilimlerin mayasını ve hamurunu oluşturan bu efsaneler, insanlığın binyıllardır düşe kalka da olsa sürdürdüğü uygarlık yolundaki o büyük yürüyüşünde, en etkin kılavuz fenerlerine dönüştüler...

Örneğin Egeli büyük Homeros; sanatların, felsefenin, tarihin, kısaca uygarlığın kaynağı olmuş efsanelerle yüklü halk destanlarını, kendi dehasıyla arıtıp yorumladıktan sonra onları, İlyada ve Odisseya adlı destanlar olarak yazıya döktü. İlyada destanında örneğin, Çanakkale

yakınlarındaki Troya'da olmuş ilk kıtalar arası savaşlar sırasında, insanların ve tanrıların serüvenlerine, evrensel bir hümanizma yükledi. O yüzden örneğin Homeros'un kendisi Grek olmasına karşın, aklı ve gönlünün yönlendirmesiyle, işgal altındaki mazlum Troyalıların saflarında yer alıyordu. Ve Batı uygarlığının üyeleri dediğimiz Avrupalılar da, onun bu destanlarında dillendirdiği tanrıların ve kahramanların tetiklediği hümanizmayla; bilimlerde, sanatlarda durmadan yol alıyorlardı... *Ve üstünde yaşadığımız bu toprakların ölümsüz ozanı Homeros hakkında da onlar, tam kırk beş bin çeşit kitap yazıyorlardı!*

HALKLARIN MİTOLOGYALARI

Her halkın, örneğin Eskimoların bile bir mitologyası vardı. Ne var ki safkan bir mitologya yoktu... Olamazdı da... Çünkü efsaneler, tarih boyunca uluslardan uluslara anlatılmış; hayvancılıkla geçinen göçmen kavimlerle, savaşa çıkmış gezginci ordularla ülkeden ülkeye, kıtadan kıtaya dolaşmıştır. Efsanelerdeki tanrılar ve kahramanlar da haliyle geldikleri yeni ülkelerin tanrılarıyla, kahramanlarıyla tanışıp evlenmişler, yeni soylar üretmişler, değişik dönüşümlere ve yorumlara uğramışlardı...

Bu bağlamda Batı uygarlığının mayası olan Grek mitologyası da, daha birkaç yüzyıl öncesine dek, mitologyanın kaynağı ve başlangıcı sanılıyordu... Oysaki Grekler de Asyalı göçmen halklardı. MÖ iki bin yıllarından başlayarak, Hindistan dolaylarındaki yurtlarından, yanlarına tanrılarını da alıp önlerindeki sürüleriyle birlikte düşe kalka, çok uzun süren bir göçe başlamışlar ve sonunda bugünkü Yunanistan yörelerine ulaşmışlardı. Grekler dalga dalga şimdiki topraklarına geldiklerinde, Anadolu'da çok büyük uygarlık kalıtları ve sözcüğün tam anlamıyla uygarca yaşayan toplumlar vardı. Buna örnek olarak bütün görkemiyle bize ulaşmış olan Mezopotamya'daki Sümer uygarlığını ve onun mitologyasını gösterebiliriz. Daha bir yüzyıl önce çözülebilen Sümerlilerin çivi yazıları, dünya bilim tarihini altüst etti. Çünkü Mezopotamya'da milattan üç-beş bin yıl önce yaşam bulan Sümerlilerin uygarlığı ve onun hamuru olan mitologyası, kendilerinden sonraki uygarlıkların da (Hititlerin, Greklerin) kaynağını oluşturmuştu. Amerikalı Sümerolog S. N. Kramer, onyıllar süren araştırmaları sonunda, uygarlığın ilk kaynağı olarak gösterdiği Sümerliler hakkında; *"Tarih Sümer'de Başlar"* adlı o yoğun ve şaşırtıcı bilimsel kitabını yazdı.

Mezopotamya'daki Sümerlilerden evrilerek gelen uygarlık kalıtlarını ve onun mitologyasını kullanan antikçağdaki Grek sanatçılar ve bilim insanları; örneğin tiyatro, şiir gibi edebiyat, felsefe, heykelcilik, musiki dallarında çeşitli sanat yapıtları ürettiler. Ve bu yapıtlarıyla da uygarlığın önünü araladılar... Greklerin mitologyası daha sonra Romalılara geçti ve haliyle yeniden değişim ve dönüşümlere uğradı. Ondan çok sonraları da Avrupalılar, bu mitologyayı ve onun tetiklediği kültürü alıp benimsediler... Böylece bu mitologya, Batı uygarlığı denen oluşumun mayasını ve hamurunu oluşturdu; bütün sanat ve bilim dalları, bu mitologyanın yoldaşlığında serpilip gelişti...

Antikçağdaki sanatçılar, filozoflar bu efsaneleri kendilerince yorumlayarak, özellikle tiyatro ozanları da onları oyunlaştırarak, o çağdaki korkular içindeki insanların kendilerine güven duyup yeni bir yol bulmalarına yardımcı oldular. Efsanelerdeki o ürkünç olayları yumuşattılar. Tanrıları ve kahramanları insanlaştırıp insancıllaştırdılar. Örneğin Olimpos'ta oturan Baştanrı Zeus'un ve öteki tanrıların zorba ve ürkünç egemenliğine karşı o zayıf insanoğlunu seven ve onun için savaşan kahramanların da olduğunu anlatmaya çalıştılar. Bu bağlamda Ayshülos *(Aiskhylos)*, Euripides gibi tiyatro ozanları; Baştanrı Zeus'un köşe bucak sakladığı ateşi çalıp insanlara ulaştıran insan dostu Prometeus'u *(Prometheus)* işlediler örnek olarak. Prometeus; insanoğlunun ışıklanıp aydınlanmasını, bilimlerde ilerlemesini ve bu yolla kendi içinde saklı ve daha ilk basamaklarını tırmandığı o yüksek doruklarına doğru yükselmesini istiyordu... Bu yüzden binyıllar boyunca da özverili tanrı Prometeus, sanatçıların en gözde konularından birini oluşturdu.

Zaten antikçağın sanatçılarına ve düşünürlerine göre tanrısal bir güç sürekli devinim halindeydi ve aynı zamanda o, dünyamızın güç kaynağıydı. Onlara göre tanrı; dünyanın özüne, sürekli ve değişen bir güzellik ve güç olarak sinip yerleşmişti. Ve dünyanın özündeki bu güç; bitkilerin yaşamında, hayvanların sayısız şekilde üreyip bollaşmasında, minerallerin sessizliğinde kendilerini belli ediyorlardı. Ve Olimpos'ta oturan bütün tanrılar da, tıpkı insanoğlu gibi, Toprak-Ana'dan varolmuşlardı.

Çünkü o ölümsüz tanrılarla yarı-ölümlü kahramanlar; aslında evrensel doğanın tükenmez bir yaratıcılıkla donattığı insanoğlunun öz be öz kendisinin en güzel ve en anlamlı simgeleriydi...

Antikçağdaki efsanelerin kahramanlarını simge olarak yapıtlarında kullanan ve insanoğlunun uygarlık yürüyüşünde en güvenli kılavuz fenerlerine dönüşen o soylu sanatçılara ve filozoflara göre bilimlerle donanan insanoğlu, önündeki engelleri sürekli aşaraktan yol alacaktı... Ve bir gün kesinlikle evreni fethedecekti. Sonunda da artık o güzelim Altınçağını yaşamaya başlayacaktı.

Haliyle onun o çok uzun süren uygarlık sürecindeki yolculuğu sırasında, kendisine kılavuzluk eden ve kendi simgesi olan kahramanları da unutmayacaktı... Belki de bu yolda ölümsüzleşen insan dostu Prometeus, onun en güvendiği ilk ve son tanrı olacaktı...

İşte kısaca böyle söylüyordu yaşadığımız toprakların evrensel efsaneleri...

Ve zaten insanoğlunun eninde sonunda, bilimler yoluyla ulaşıp kardeşçe yaşamak istediği son güzergâh da, bunun ötesinde başka bir yer değildi...

ÖZEL ADLARIN OKUNUŞUYLA İLGİLİ BİR AÇIKLAMA

Mitologyada geçen yabancı kökenli adların hem okunuşu, hem yazılışı, okurlar için gerçekten de büyük bir sorun... Çünkü bu özel adların çoğu Grekçe; yani Yunanca. Hem de eski Yunanca... Türkçe mitologya kitaplarında da bu adlar, Yunanca yazılımlarıyla gösteriliyor. Haliyle Türk okurlar da bunları okuyamadığı için atlıyor. Daha çok adlarla karşılaşınca da onları birbirine karıştırıyor; haliyle parçanın gidişatını izleyemiyor. Sonra da bir daha kitabı pek eline almak istemiyor!.. Ayrıca bu adların Fransızca, İngilizce, vd. gibi dillerde değişik yazılımları, değişik okunuşları da var. Okur bir de bu çeşitlilik içine girdi mi, büsbütün şaşırıyor. Haliyle gitgide mitologyadan soğuyor...

Örneğin bir tragedya ozanının adının yazılımı, "*AISKHYLOS"* şeklinde ve Yunanlılar bunu *"Ayshülos"* diye okuyor... O halde biz de bu adı, *Yunanlıların okuduğu gibi okuyalım ve öylece yazalım, diye düşünüyorum. Böylece hem "doğruya en yakın" ortak bir yazım ve okunuş birliği sağlanır, hem de sözcüğün geldiği dile gerekli saygı gösterilmiş olur... Bizim dilimizde de zaten böyle bir yazılım ve okuma kuralı var. Örneğin Rusça, Çince adları okunduğu gibi yazıp okuyoruz...*

Parçada geçen adların Türkçe okunuşunun yanında, Yunanca yazılımını da ayraç içinde bir kezliğine gösterdik. Kitabın sonuna da *"Kitapta Geçen Özel Adlar"* bölümü ekledik... Hem Türkçe okunuşu, hem de Yunanca yazılımı var...

O halde okurlarımız, özel adları yazdığımız gibi rahatça okuyabilirler ve öylece belleklerinde tutabilirler...

AŞK KAHRAMANLARI

ve

MÜZİSYENLER

GÜNEŞİ KOŞTURAN YARAMAZ FAETON

Tanrı Helyos arabasıyla güneşi koştururken

Okyanus Kızı güzel Klimene'nin oğluydu sevimli, yaramaz Faeton *(Phaeton).*

Gerçi Faeton, adının *"parlak, ışıldayan*" anlamına geldiğini de biliyordu bilmesine, ama yeni yetmelik çağında bile daha babasının kim olduğunu bilmiyordu! Bu arada sokak arkadaşlarından Epafos *(Epaphos),* kendisinin Baştanrı Zeus'un oğlu olduğunu söylüyordu şişine şişine! Sırf babası belirsiz Faeton'un damarına basmak için!.. Artık bu konuda diğer arkadaşlarının da iğneli sözlerine dayanamadığı bir gün, babasının kim olduğunu ille de söylemesini istedi anası Klimene'den. Anası da şişine şişine, Güneş'in oğlu olduğunu söyledi ona... Haliyle Faeton böyle bir şeye inanamadı. O yüzden de gerçeği kendi gözleriyle görebilmek için doğruca Güneş tanrısı Helyos'un *(Helios)* oturduğu ve duvarlarından ışıklar saçılan sarayına gitti... Gerçekten de bu saraya değil ölümlüler, tanrılar bile giremezdi öyle elini kolunu sallaya sallaya!.. Ama kimseler engellemedi onu saraya girerken... Ne var ki duvarlarından, camlarından püskürüp püskürüp gelen ışıklarla boğuşaraktan zar zor girebildi saraya ve az çok seçebildiği ilk odaya da hemen daldı. Odada parlak tacıyla tahtında oturan güneş tanrısı Helyos; *"Gel bakalım Faeton,"* dedi gülümseyerekten. *"Otur şöyle yanıma da, derdini söyle!"* Faeton söyleyeceği sözü hiç dolandırmadı: *"Ben anama sordum. Benim babam senmişsin. Ben de doğru mu diye bunu sana sormaya geldim..."*

Tanrı Helyos, küçük yaramaz oğlunun altın saçlarını uzun uzun okşadı bütün sevecenliği ve hasretiyle... Sonra da anasının söylediklerini doğruladı. Ama Faeton gene de pek inanmışa benzemiyordu. *"Bak güzel oğlum,"* dedi bunun üzerine tanrı Helyos. *"Bana inanabilmen için benden ne dilersen dile; cehennemin Stiks Irmağı üzerine ant içiyorum ki, dileğini hemen yerine getireceğim!"*

Belki de Güneş'in oğlu olduğundan Faeton, ta çocukluğundan beri gökyüzüne ve orada gördüklerine hayrandı hep. Hele hele Akdeniz'in yaz gecelerinde çok az uyurdu o yüzden. Zaten koyu mavi göklerde uçuşup oynaşan yıldızlar uyutmazdı onu; onunla hep oynaşmak isterlerdi... Bazı günler de Güneş tanrısının koşturduğu o ışıklı arabaya bakar bakar; *"Bu*

arabayı bir günlüğüne de olsa, biraz ben koştursam!" diye iç geçirir; uzun uzun düşlere dalar giderdi. İşte şimdi düşünde görse bile inanamayacağı bir gerçekle yüz yüzeydi artık: Güneş'in öz oğluydu! *"Baba, şu senin atlarla bir günlüğüne ben koşturacağım Güneş'i gökyüzünde!"* dedi içindeki bitmeyen o çocukluk ateşiyle... Ne var ki Güneş tanrısı Helyos birden irkildi; hatasını anladı. Ama oğlunun böylesi bir istekte bulunabileceğini de doğrusu aklının ucundan bile geçirmemişti!.. *"Oğlum,"* diye başladı umarsız, *"sen yeni yetme bir delikanlı olarak bırak kendini, o ölümsüz Baştanrı Zeus bile kullanamaz bu arabayı! Bahçede gördüğün o delişmen atlar; öyle herkesi dinlemez... Okyanuslardan kalkıp dik dağlardan tırıs geçmek ve daha sonra canavarların içinden sıyrılıp dörtnala gökyüzüne tırmanmak, sonra gene o yüksekliklerden yeryüzüne doğru alçalmak öyle pek kolay değil, sevgili güzel oğlum!.. Ben bile bazen elimde olmadan alçaldım mı, etraf neredeyse tutuşacak gibi oluyor!*" Faeton sarayın bahçesindeki Güneş'in atlarına dikmişti gözlerini hep... Babası tanrı Helyos'u dinlemiyordu bile...

Güneş'in atları da her günkü gibi koşu sonrası okyanusta yıkanmış, karınlarını doyurmuşlardı. Sarayın bahçesinde az sonra gökyüzünde birlikte yeniden başlayacak koşuyu bekliyorlardı. Arada bir de kişniyorlardı sabırsızlıklarını duyurmak için... Ne var ki Güneş tanrısı da oğlu ne isterse yerine getireceğine ant içmişti bir kez; artık dönemezdi... Zaten oğlu Faeton da hınzır bir *"dediğim dedikçi*"ydi!.. O yüzden babası daha sözlerini bitirir bitirmez, bir ok gibi fırlayıp sarayın bahçesindeki atların yanında aldı soluğu...

Gökyüzündeki yıldızlar çoktan çekip gitmişlerdi uykularına... Yalnızca Şafak tanrıçası gül parmaklı Eos kalmıştı ortalıkta. O da yeri, göğü ve de denizleri habire kızıla, maviye, safran sarısına boyuyordu acele acele...

Faeton dizginleri eline alıp atlara deh dediğinde, haliyle atlar sürücülerinin çaylak biri olduğunu hemen anlayıverdiler! Bu yüzden de delicesine bir hızla, altlarında uzanan ovayı ve yüksek bir dağı aştılar. Sonra da yıldızların uykuya çekildiği gökyüzünün derinliklerine doğru şahlanıp dörtnala uçmaya başladılar... Ne var ki atların delişmenliğinden ürken Faeton bir süre sonra dizginleri bırakıverdi elinden! Artık dizginsiz kalan atlar başıboş, hızla yeryüzüne doğru alçala alçala koşuyorlardı. Ne var ki Güneş'in arabasının saçtığı ışık ve ateş yüzünden Kazdağları, Parnasos,

tanrıların ülkesi Olimpos'taki tepeler ve nice vadiler ardı ardına tutuştu... Haliyle ırmaklar göller buharlaşıyor, kaçacak delik arıyorlardı. Büyük bir korkuya kapılan Nil Nehri de her nasılsa başını bir yere sokup saklanabildi!..– Zaten o gün bugündür Nil ırmağının başı olan kaynağının nerede olduğu hâlâ bilinemiyordu! – Güneşin atları Orta Afrika göklerine geldiklerinde de artık iyice alçaldılar ve oralardaki insanların derilerini yakıp kararttılar!..

Üstelik Olimpos'ta oturan tanrılar da sıcaktan boğulur gibi oldular ve Baştanrı Zeus'tan hemen yardım istediler... Zeus, gönderdiği bir yıldırımla Faeton'un arabasını anında tutuşturdu... Ve Güneş'in oğlu alevler içinde, İtalya'daki Po Irmağı'na düştü. Po Irmağı da arabadan püsküren alevleri söndürdü hemen. Ormanlardan, ırmak kenarlarından koşup gelen ve teyzeleri olan perikızları da, topluca yanık ezgiler, türküler eşliğinde yaramaz Faeton'u sevip okşamaya başladılar. Güneşin Kızları da geldiler daha sonra ve onun düştüğü yerin çevresinde kavak ağaçlarına dönüştüler hemen... Sırf arada bir salınıp sallanaraktan estirdikleri yellerle; bu kocaman ateş yürekli delişmen kardeşlerini serinletmek için...

Ne var ki daha sonraları dünyaya gelen Faeton'un bütün yaramaz arkadaşları da, Güneş'i ve atlarını gökyüzünde özgürce koşturma hasretiyle yanıp tutuşmaya başladılar...

ORFEUS'UN ÖLÜLER ÜLKESİ'NDEN DÖNÜŞÜ

Müzisyen Orfeus'un *(Orpheus)* sevgilisi Euridike; bir orman gezisi sırasında, kendisiyle tanışmak isteyen bir delikanlının içinden geçenleri hemen sezinledi. Koşaraktan kaçıp kurtulayım derken üstüne bastığı zehirli bir yılanın sokmasıyla da, tanrı *Hades'in Ölüler Ülkesi*'ne göçüp gitti...

Ne var ki insanlar ve tanrılar tarihinde bir ilk olarak sevgilisi müzisyen Orfeus da, çoğunlukla lirini çala çala, çok tehlikeli serüvenlerden sonra, yeraltındaki Ölüler Ülkesi'ni yöneten karı-koca tanrıların; Persefone *(Persephone)* ile Hades'in yanına varabildi. O acımasız tanrı Hades'in kaskatı yüreğini biraz olsun ezgileriyle yumuşatabilmek için neler neler döktürmedi ki lirinden! Örneğin sevgilisi Euridike'ye olan tutkusunu dillendirirken, dünya yaşamının güzelliğinden fazla söz etmedi. Çünkü Ölüler Ülkesi'ni kötülemek olurdu bu! Haliyle oranın tanrılarını öfkelendirebilirdi! Ama sevgilisiyle daha yaşayacakları çok şeyler olduğunu dillendirmeye çalıştı. Birlikte yaşayacakları şeyler acı da olsa, onları yaşamak gerektiğini vurguladı liriyle... Orfeus'un ezgilerinden, ölüm tanrısı Hades'in karısı, tanrıça Demeter'in güzel kızı Persefone etkilendi daha çok. Tanrıça Persefone, içinden püskürüp püskürüp gelen o dünyaya yeniden dönüş hasretini zorlukla bastırıyordu onu dinlerken... Çünkü Persefone'nin de bir zamanlar benzer şeyler geçmişti başından!.. Şimdi yanında duran kocası sevimsiz ölüm tanrısı Hades, daha yeni yetmeliğindeyken onu dünyadan kaçırıp getirmişti buralara... Zaten bu yüzden genç yaşında buraya düşen talihsiz Euridike'ye çok acıdı tanrıça Persefone. Çünkü onun müzisyen Orfeus ile dünyada yaşaması gereken aşkları vardı... O yüzden Orfeus'un onu bir süreliğine dünyaya alıp götürme isteğini destekledi ve kocası Hades'i de bu konuda yumuşattı. Böylece iki tanrı, Orfeus'la sevgilisi Euridike'nin birlikte dünyaya dönüşüne izin verdiler. Ne var ki bu dönüş konusunda uyanık tanrı Hades, bazı koşullar öne sürdü. Dünyaya dönerken yanlarında gözlemci olarak kılavuz tanrı Hermes bulunacaktı... İkinci koşul da Ölüler Ülkesi'nden çıkana dek, Orfeus hep önde yürüyecek ve kesinlikle arkasına dönüp sevgilisine bakmayacaktı! Çünkü Yeraltı Dünyası'nın acımasız tanrısı Hades; Baştanrı Zeus'un ricasıyla bile olsa, Ölüler Ülkesi'nden yeniden dünyaya dönüş yolu kolaylaştırılırsa, çorap söküğü gibi bunun arkasının geleceğini çok iyi biliyordu... Her gelen bir yolunu bulup yeniden dünyaya dönecek, sonunda Ölüler Ülkesi'nde pek kimse

kalmayacaktı!.. Çünkü oraya gelen bütün ölümlüler, zaten zamanında dünyayı yeterince sevememenin acısı ve oraya bir nefeslik zaman için bile olsa, içlerine bir zıpkın gibi oturmuş yeniden dönüş hasretiyle yanıp tutuşuyorlardı...

Ölüm tanrılarının Ölüler Ülkesi'nden çıkmalarına izin verdikleri Orfeus'la Euridike, kılavuz tanrı Hermes'in eşliğinde dünyaya dönüş yolculuğuna başladılar. Önde Orfeus, arkada sevgilisi Euridike olmak üzere birlikte bulutların üstünde yürüyorlardı artık. Dünyaya doğru gerisin geri başlayan bu dönüş serüveni, tanrılar ve insanlar tarihinde bir ilkti. Yürüyüş boyunca ayaklarını bastıkları yerler ya bulutların üstüydü ya da Ölüler Ülkesi'nin boş karanlıklarıydı. Haliyle ayak seslerinin duyulması da söz konusu değildi!..

Yürüyüş sırasında Orfeus; sevgilisinin ayak seslerini duymamasına karşın, tanrıların sözüne güvenerek onun ardısıra yürüdüğünü düşünüyordu hep. Ne var ki tanrı Hermes'in gözcülüğünde süren bu çok uzun yürüyüş sırasında, zaman zaman arkasına dönüp bakmak gibi karşı konulamaz bir isteğe kapılmıyor da değildi Orfeus! Ama her seferinde de bütün direncini ve istemini kullanıp ardına dönüp bakmadı... Uzun ve zorlu bir yürüyüşten sonra, artık çamurlu ve ürkünç vadilerin boşluklarını, ölülerin arada bir çığlıklarıyla inlettikleri karanlık hava katmanlarını da aşmışlar, cehennemin çıkış kapısındaki o loş aydınlığa ulaşmışlardı. Ama gerçekten de Orfeus o ana dek ardısıra yürüdüğünü düşündüğü Euridike'sinin ayak seslerini hiç mi hiç duymamıştı!.. Bir an tanrıların uyarılarını unutup sevgilisi Euridike'ye dönüp bakmak ve ona sarılmak gibi çılgınca bir isteğe kapıldı ve birden arkasına dönüp bakıverdi!.. Tanrı Hermes de Orfeus'un bu davranışına çok üzüldü. Hatta onun bu hatasını görmezden gelmeyi bile düşündü... Ne var ki bu olanaksızdı artık! Zaten Orfeus arkasına bakar bakmaz sevgilisi Euridike; bir toz bulutuna dönüşüp Ölüler Ülkesi'nin dipsiz karanlıklarına doğru savrularaktan, yeniden gerisingeri dönmeye başlamıştı bile! Bir yandan da Euridike;

"Bu ne çılgınlık böyle, seni beni yok eden?

İşte gene beni geri çağırıyor zalim kader,

Dört yanımı saran gece alıp götürüyor beni; artık elveda!

Gidiyorum gerisingeri,

Uzata uzata ellerimi sana..." diye acı acı çığlıklar atıyordu...

Sis-duman bulutları içindeki Euridike, ölü ruhlarına tutunaraktan yeniden Orfeus'una kavuşmak için geriye dönebilse bile, ne cehennemin kapısındaki dört başlı bekçi köpek Kerberos, ne de onu çevreleyen ırmağın sandalcısı Haron *(Kharon)* artık ona dünyaya dönüş izni verecekti!..

Orfeus, Ölüler Ülkesi'ni çevreleyen Stiks Irmağı'nın *(Styks)* kıyılarında, tam dokuz gün dokuz gece, lirinden döktürdüğü ezgilerle tanrılara yalvardı; hep Euridike'sinin dönüşünü bekledi. Gelmeyince de umarsız, dağlara bayırlara vurdu kendini; durmadan yeni yeni şiirler üretti. Çalgısıyla hiç duyulmadık ağıtlar yaktı... Sonra Makedonya'daki Sitrimon Irmağı'nın kıyısındaki havada asılı bir kayanın altına oturup tanrılara ve onların çizdiği acı yazgısına ilençler yağdırdı. Mağaralarda, ağaç gölgelerinde durmadan lirini çalıp ezgiler söyleyerekten tanrı Hades'le tanrıça Persefone'nin cehennemin kapılarını açmasını boş yere bekleyip durdu...

Orfeus

Euridike'si yüzünden yıllarca çektiği bunca acıya karşın dilinden ve çalgısından olağanüstü ezgiler döktürmeyi aralıksız sürdüren Orfeus, gene de güzelliği ve yakışıklılığından fazla bir şey yitirmedi. Trakya bölgesinin en güzel kızları onun ardısıra koşuşup durdular. Ama o hiçbirine yüz gönül vermedi. Hep Euridike dedi; başka bir şey demedi! Gene bu arada şarap tanrısı Diyonisos'un alayındaki Maynad'lar *(Mainades'lar)* denen güzel kadınlar da vuruldu ona; nereye gittiyse izlediler onu. Orfeus'u ellerine geçirip gönüllerince sevebilmek için her yola başvurdular. Ama bir türlü gönlünü çelemediler onun. Zaten kendilerini çok güzel bulan Maynad'lar, Orfeus'un soğukluğu ve ilgisizliği karşısında haliyle büyük bir eziklik duygusuna kapıldılar. Bu duygu bir süre sonra büyük bir öfkeye dönüştü.. Bu yüzden de Orfeus gene elinde çalgısı; Trakya'daki Hebrus Irmağı kıyılarında yanık yanık Euridike'sine olan aşkını dillendiren ezgiler söylediği bir sırada, ellerindeki taşlarla sopalarla ona saldırdılar. Maynadlar, sopa ve taşlarla hızlarını alamayınca, onu parça parça doğradılar... Parçalarını da Hebrus ırmağına attılar. Orfeus'un sulara kapılan kopuk başı, *"Euridike... bahtsız Euridike..."* diye başlayan ezgiler döktürüyordu hâlâ! Sular üstünde yol alan liri de; *"Euridike... Euridike...*" melodisini çalıyordu inleye inleye... Orfeus'un uzuvları, nehrin akıntısıyla Ege Denizi'ne ulaştı. Oradan da bu parçalar, sürüklene sürüklene Midilli adasında karaya vurdular. Trakya bölgesinin her yerinde Orfeus'un ölüsünü arayan teyzeleri güzel esinperileri Musa'lar, bir duyum üzerine Midilli adasına geldiler. Orada onun parçalanmış uzuvlarını bulup bir araya getirdiler ve öylece onu götürüp Trakya'daki Dium kentine gömdüler...

Bu kentteki mezarından başka, tanrı ve tanrıçaların oturduğu Olimpos dağına yakın bir yerde de mezarı vardı Orfeus'un...

Dünyamızda da çok sevilen Orfeus tutkusu, kısa sürede dinsel bir tapınıma dönüştü. Orfeus'un kendisi de tanrı Hades'in yönettiği Ölüler Ülkesi'ndeki Euridike'sine kavuştu. Bu arada teyzeleri olan güzel esinperilerinin tanrı Apollon'a yalvarıları sonunda, onun olağanüstü ezgiler döktüren çalgısı, gökyüzünde bir yıldıza dönüştü...

Bu dönüşümden sonra aradan geçen binyıllar içinde de bütün soylu ozanlar; Akdeniz göklerindeki yıldızların birinden, bazı geceler usul usul, çok dokunaklı ezgiler döküldüğünü duydular.

Ve bütün bu duyduklarını da şiirlerinde, bestelerinde dillendirmeye çalıştılar...

BERGAMA'DA BİR AŞK ÖYKÜSÜ

Olimpos Tanrılar Ülkesi'nde oturan Baştanrı Zeus'un bir süredir canı iyiden iyiye sıkılmaya başladı. Bu arada dünyadaki ölümlüler de tanrıları unutmuşa benziyorlardı. Zeus, oğlu haberci tanrı Hermes'i çağırdı yanına: *"Oğlum; şu dünyaya bir şeyler oluyor gene... Biliyor musun, bu inatçı dünyalılar bizleri unutmuşa benziyor... Bizim için kurban filan da kesmez oldular. Hele bir gidip görelim onları...*" dedi.

Hemen sırtlarına yırtık pırtık giysiler geçirip Ege kıyılarında bir sahile indiler. Yürüye yürüye, Bergama ovasına geldiler. Bir ara Zeus; "*Hermes oğlum, iyi ki şu dünya elimizin altında! Buralar bizim Olimpos'tan da güzel değil mi?"* diye söze başladı. *"Bak buraları görünce yukarıdaki tanrıların tanrıçaların dırdırlarını, hiç doymayan tutkularını da unutuverdim. Zaten Prometeus da, Hefaystos da; insanları çamurdan şekillendirirken onlara her türlü yeteneği bağışlamışlar... Sırf onların biz tanrılardan hiçbir şey beklememeleri için!.. Bu duruma gerçi ilk başlarda çok öfkelenmiştim. Hatta bu yüzden Prometeus'a neler çektirdim, neler!.. Ama şimdi anlıyorum; doğrusu iyi etmişler..."*

Hermes'in kolundan tutup; *"Hele gel de şu insanlarla biraz sohbet edelim!.."* dedi. "*Çok iyi olur,*" diye onayladı haberci tanrı Hermes. *"Zaten çok da acıktım! Sofralarında yer içer, biraz da laflarız..."*

Hermes hep büyük kapılı, kocaman kilitli zengin evlerinin kapısını çalmaya başladı. Ne var ki kapılar ya hiç açılmıyor ya da açılır açılmaz yüzlerine kapanıyordu hemen! *"Biz açız, yolcuyuz, yabancıyız!"* deseler de değişen bir şey olmuyordu... Bunun üzerine kızmaya başlayan Zeus da önüne çıkan her kapıyı çalmaya başladı. Kapıyı açanlar, onların yoksul kişiler olduğunu görünce aniden kapıyı yüzlerine kapatıveriyorlardı!.. *"Bunda bir yanlışlık var!"* diye söylenmeye başladı Zeus. Artık Zeus'la Hermes, rastgele Bergama tepesine doğru tırmanmaya başladılar.

Tanrı Hermes küçücük, duvarları kiremitleri dökülen bir ev gördü tepeye yakın. Hemen kapısını çaldı. Baukis adlı yaşlı bir kadın açtı kapıyı... Yorgun ve yoksul yabancıları görünce, ardına dönüp; *"Bak konuklarımız var!"* diye ünledi kocası Filemon'a sevinerekten. Bir yandan da yarısı kırık kapıyı ardına kadar açarak içeri buyur etti konukları. Tanrılar eğilerek, dar

kapıdan birer birer içeri girdiler. Filemon da küçücük odadaki bir sedirin üstüne, yan yana oturttu konukları... Yaşlı karı-koca, evin darlığı yüzünden özür dilediler... Bir yandan da; *"Kendi eviniz gibi rahat oturun,"* diyorlardı sık sık...

Yaşlı kadın Baukis, ocaktaki ateşi tutuştururken, yaşlı Filemon da bahçesinden kopardığı domates, biber gibi sebzelerle girdi odaya. Sonra tekrar dışarı çıkıp evin küçük bahçesindeki kümeslerinden bir tavuk yakaladı... Yaşlılar bir taraftan yemek hazırlarken bir taraftan da şuradan buradan laflıyorlardı. Çok geçmeden yemekler hazır olmuştu... Baukis, ellerini yıkamaları için leğen ve su tuttu konuk tanrılara. Arada da yaşlılıkları yüzünden onları yeterince iyi ağırlayamadıklarını söyleyip sık sık özürler diledi. Sonra Baukis'le Filemon, böyle olası konuklar için bir köşede sakladıkları eski şarap testisini koydular bir bacağı sakat masanın üstüne. Sonra da bu testideki şarabın öyküsünü anlatmaya başladılar... Onu gençliklerinin sonuna doğru kurduklarını ve bir gün aniden kapılarını çalacak yol yorgunu konuklar için saklayageldiklerini söylediler... Ve bu şarabın üzümlerini de, bütün savaşlar gibi nedenine hiç akıl erdiremedikleri bir savaşta ölen tek oğullarının topladığını eklediler sözlerine... Konuklara ayıp olmasın diye gözyaşlarını zorlukla saklamaya çalıştılar. Böyle böyle, acı-tatlı epeyce lafladıktan sonra tanrılar izin istediler... Ama yaşlı kadınla kocası, konuklarını bırakmak istemediler; ille de yatıya kalmaları için binbir ricada bulundular... Ama onlar istemeyince de, hep birlikte dar kapıdan birer birer sokağa çıktılar...

Bu yoksul evin ta aşağılarındaki ovada, önce kapıları açılıp sonra tanrıların yüzlerine kapanan evler yayılıp gidiyordu... Konuk tanrılar, yaşlı karı-kocaya tepeyi biraz daha tırmanacaklarını söyleyip birlikte yürümeyi önerdiler... Aradan birkaç dakika geçmemişti ki yaşlı Filemon'la Baukis, aşağılarda yayılıp giden bütün ovanın sular altında kaldığını gördüler dehşetle! Az ötedeki kendi yoksul kulübelerinin yerinde de bembeyaz mermerlerle kaplı görkemli bir tapınak yükseliyordu... İşte o anda konuklarının tanrı olduğunu duyumsadılar hemen. Tam bir şeyler söylemek istedikleri sırada Baştanrı Zeus girdi araya. Yaşlılara unutulmaz konukseverlikleri için teşekkür etti. Artık onlara konuk olduktan sonra, dünyayı daha iyi anladığını da ekledi sözlerine...

Zeus'un kartalı, Prometeus'un karaciğerinden bir parça koparıyor

Baştanrı Zeus biraz sustuktan sonra; *"Bizden bir şey dileyin,"* dedi gülümseyerek. Yaşlı karı-koca el ele tutuştular hemen ve hiçbir şey istemediklerini; yalnızca yoksul kulübelerini onurlandırdıkları için çok mutlu olduklarını söylediler. Baştanrı Zeus ille de bir dilekte bulunmaları için üsteleyince, karı-koca baş başa verip bir şeyler fısıldaştılar aralarında. Ondan sonra Filemon; *"Peki öyleyse,"* diye söze başladı. *"Biz bugüne dek hep baş başa, çok mutlu yaşadık. Bu mutluluğumuzu tanrı ya da kul demeden herkesle paylaştık. Bu yaştan sonra da bizi ayırma. Birimiz önce, öteki sonra ölmesin... Birbirimizi mezarlıkta görmeye gidecek gücümüz yok... Biz ikimiz bir arada, aynı anda ölmek istiyoruz..."*

Baştanrı Zeus'un buyruğuyla yaşlı karı-koca Filemon'la Baukis, Frigya ovasındaki Bergama kentinin tepesinde hâlâ ayakta duran tapınağın bekçileri oldular. Daha uzun yıllar, aynı tapınağın bembeyaz mermerleri üstüne oturup tanrı Helyos'un atlarıyla her gün gökyüzünde koşturduğu güneşi hep baş başa izlediler... Birbirleriyle hep aşk dolu sözlerle fısıldaştılar...

Ne var ki bir gün gene tapınağın avlusunda omuz omuza vermiş otururlarken ve o ana dek birbirlerine hiç söyleyemediklerini söylemeye çalışırlarken, aniden bir uyuşukluk geldi ikisinin de bedenine... Hemen ayağa kalkmak istedilerse de kalkamadılar... Bedenlerinin dallanıp yapraklandığını, ayaklarının toprakta kök salmaya başladığını gördüler... Bu hallerine bakarak birbirlerine daha candan bakıp gülümsediler... Sonra birisi meşe, diğeri ıhlamur ağacı olarak karşılıklı kenetlenip birbirlerine iyice sarıldılar... Kabuklar her ikisinin de dudaklarını örterken, birbirlerine son kez bir şeyler fısıldadılar...

Binyıllar boyunca, Bergama'daki tapınağın yanından rastgele geçen bütün yalnız gezerler ve de sevgililer; birbirine kenetli o iki ağacın sevgi dolu sözlerle karşılıklı bir şeyler fısıldaştıklarını kulaklarıyla hep duyageldiler...

MÜZİSYEN ÇOBAN DAFNİS

Baştanrı Zeus'un postacısı tanrı Hermes'le sevişen güzel perikızı, günü gelince nur topu gibi bir oğlan çocuğu getirdi düyaya ve Dafnis *(Daphnis)* adını verdi ona... Ne var ki böyle yarıtanrı doğan bütün bebeklerin başına geldiği gibi, bir tanrıdan gebe kalmanın verdiği günah duygusu ve çevre baskısıyla anası perikızı; götürüp bir ormana bıraktı onu içi yana yana... Yöredeki çobanlar bu güzel bebeği bulduklarında öz oğulları gibi bağırlarına bastılar onu ve *"el bebek gül bebek"* büyüttüler. Sürülerini otlatırken yanlarından hiç ayırmadıkları Dafnis, biraz daha serpilip gelişince, koyun keçi sürülerini tek başına otlatmaya başladı. Bu arada tanrıça Artemis, ormanda avcılık üzerine dersler veriyordu ona arasıra. Çobanların tanrısı keçi ayaklı Pan da flüt çalmasını; tanrı Apollon ve teyzeleri olan öteki perikızları da şiir düzmenin, lir çalmanın inceliklerini öğrettiler...

Çoban Dafnis, keçi ve koyunlardan oluşan kendi sürüsüyle birlikte, güneş tanrısı Helyos'un inek sürüsünü de otlatıyordu severek. Çünkü güneş en sevdiği, hiç ayrılmadığı tek tanrıydı onun için... Onun ışıklarıyla oynaşıyor, onlarla şekillendiriyordu yaşadığı çevreyi. Sürülerini otlatırken de günışığının tetiklediği coşkuyla kavalını çaldığında ya da içinden gürleyerek gelen şiirlerini, tanrı armağanı flütü eşliğinde ezgilere dönüştürdüğünde, çevredeki yırtıcı hayvanlar bile hemen uysallaşıyor; nerelerdeyseler apar topar gelip onun çevresine doluşuyorlardı. Hepsi de can kulağıyla dinlemeye başlıyordu bu ezgileri... Üstelik hem yakışıklılığı, hem de coşkulu şiirlerinin ve ezgilerinin büyüsüyle, genç kızların ve denizkızlarının gönlünde de her geçen gün daha fazla yer ediyordu... Ne var ki çoban Dafnis; gönlünü çelmek isteyen, ona yaklaşan hiçbir genç kıza fazla yüz gönül vermiyordu! Çünkü tanrıça Artemis'in ona aşıladığı bakir kalma tutkusunu kendi günlük yaşamında da aynen uyguluyordu. Ne var ki doğanın ve günışığının doyumsuzluğunu şiirlerine ve ezgilerine nakışlamak, onun yaşamının tek amacı gibiydi. Bu yüzden zamanının büyük kısmını, kırlarda ormanlarda sürüleriyle ve flütüyle baş başa kalarak geçiren müzisyen çoban Dafnis'in bu mutluluğu, ne yazık ki pek uzun sürmedi... Aşk tanrıçası Afrodit; onun tanrıça Artemis'in etkisiyle kendini kadınlardan uzak tutmasına çok içerledi. Hele hele evren güzeli bir aşk tanrıçası olarak kendisini hiç umursamaması da haliyle çok ağrına gidiyor;

kıskançlığı ve öfkesi her gün daha da şahlanıyordu. Sonunda Afrodit; güzel perikızı Lika'ya *(Lyca)* deli divane tutulması için, Eros aracılığıyla aşk okları saldı müzisyen Dafnis'in saf yüreğine. Çok geçmeden de güzel Lika ile Dafnis, aşk dolu coşkulu günler yaşamaya başladılar dağlarda bayırlarda. Dafnis öylesine mutluydu ki, bir başka kadına yüz gönül vermeyeceği konusunda sevgilisi Lika'ya ant üstüne ant içerek söz verdi... Hem de cehennemin Stiks Irmağı üstüne!..

Eli çiçekli Dafnis, bir perikızıyla

Sırılsıklam aşk içinde yaşayan ozan Dafnis; sevgilisi perikızı Lika üstüne coşkulu ezgiler dillendiriyordu durmadan; yeni yeni şiirler üretiyordu. Ama bir süre sonra Afrodit; bu kez bir başka perikızına tutulması için yeniden aşk okları saldı ozan Dafnis'in yüreğine. Hem de en yakıcı oklardan! Bu yüzden de Dafnis; haliyle sevgilisi Lika'dan gün gün uzaklaşmaya, bir başka perikızıyla düşüp kalkmaya başladı. Olup bitenleri öğrenen Lika da, sözünü tutmayan vefasız çoban Dafnis'in gözlerini kör etti!..

Artık hem çok sevdiği günışığını ve sürülerini görememenin acısı, hem de ilk sevgilisine verdiği sözü tutamamanın ezikliği, ona yepyeni buruk şiirler, yanık yanık ezgiler esinliyordu. Bu yolla ürettiği şiirler de dilden dile dolaşıyordu... Ne var ki yitirdiği sevgilisinin ve gözlerinin yokluğuna daha fazla dayanamadığı bir gün, yakınındaki bir dağın doruğuna tırmandı. Oradan da önündeki o büyük uçuruma bırakıverdi kendini!..

Ölümünden sonra birçok ozan, özellikle Teokritos ve Vergillius; kavalıyla sürüleri bile büyüleyen Dafnis üstüne birçok şiir yazdılar. Bu tür çoban ve doğa şiirlerine de onların ilk yaratıcısı olarak Dafnis'in adını verdiler. Dafnis'in canına kıydığı günü dillendiren bir şiirinde;

"Bir tek çoban bile o acı günlerde,

Sürmedi boğalarını ırmaklara!

(...) Ey Dafnis, inledi o gün senin ölümüne

Afrika'daki aslanlar bile!" diyordu Vergillius...

Olimpos'taki babası tanrı Hermes de onun zamansız ölümüne çok üzüldü haliyle. Ve onu istediği zaman görebilmek için gökyüzünde parlak bir yıldıza dönüştürdü. Sonra da onun kendini parçaladığı uçurumun yakınındaki kayalıklara bir pınar yerleştirdi. Sırf oğlunun anısına hep aksın; akarken de şiirlerini, ezgilerini mırıldansın diye...

Binyıllar süresince Sicilya'daki bütün sürüler ve doğa âşıkları, zaman zaman bu çoban çeşmesinden kana kana içtiler. Ozanlar ve sanatçılar da oraya gidip susuzluklarını giderdiler; çeşmenin yanında uzun uzun oturup

dinlendiler. Ve çeşmeden akan suyun söylediklerini şiirlerinde, yontularında, resimlerinde dillendirdiler...

Eros

ORYON

Dillere destan çapkınlığı yüzünden gene karısı tanrıça Hera'yla kavga etti Baştanrı Zeus... Öfkesini yatıştırmak için de oğlu tanrı Hermes'i ve kardeşi deniz tanrısı Poseydon'u *(Poseidon)* yanına alıp Olimpos tanrılar ülkesinden ayrıldı. Hep birlikte Trakya bölgesinde bir kır gezisine çıktılar...

Yolları üstünde karşılaştıkları İryos *(İrios)* adlı bir çoban, sürüleriyle yalnız başına oturduğu dağ evine buyur etti insan kılığındaki bu tanrıları; neyi var neyi yoksa önlerine koydu hemen... İryos'un bu içten konukseverliği karşısında çok duygulanan tanrılar, bir şey dilemesini istediler ondan. Çoban, hiçbir dileği olmadığını söylediyse de konuk tanrılar çok ısrarcı oldular. Bunun üzerine; *"Öyleyse bir dilekte bulunacağım, ama gülmeyeceksiniz..."* diye başladı İryos. *"Yoksulluk yüzünden şimdilik evlenemiyorum. Ama gene de bir çocuğum olsun istiyorum!.."*

Bunun üzerine tüccar kılığındaki Baştanrı Zeus, hemen bir düve kurban etmesini ve derisini getirmesini istedi çoban İryos'tan... Ve bir süre sonra çobanın getirdiği derinin üstüne tek parmağıyla bir delikanlı deseni çizdi. Ve bu deriyi toprağa gömmesini, orada dokuz ay bekletmesini söyledi çobana...

İryos, dokuz ay sonra topraktan çıkardığı derinin arasında nurtopu gibi bir oğlan çocuğu buldu. Sevinçten havalara uçtu haliyle. Koyun-keçi sütüyle beslediği ve Oryon *(Orion)* adını verdiği bebek, tez büyüyüp serpildi. Artık yeni yetmelik çağına ulaşınca da denizlerin dalgaları üstünde, dağda bayırda, her yerde gönlünce yürüyüp koşmaya, rahatça avlanmaya başladı. Üstelik bu boylu boslu, yakışıklı Oryon'u görüp de gönlünü kaptırmayan kadın-kız yok gibiydi!..

Bir ara kral Minopyon'un *(Minopion)* kızı Merope'ye vuruldu Oryon. Merope de zaten Oryon'a vurgundu... Gelenek olduğu üzere Oryon kızı babasından istetti. Ama bir çoban çocuğunu damat olarak benimsemek hangi kralın onuruna yaraşırdı ki? Kral, damat adayının dileğine gülüp geçti!.. Ne var ki birbirlerine deli divane vurulan Merope'yle Oryon, bir yolunu bulup kaçtılar... Haliyle kral, isyancı Oryon'u yakalatmak için adamlarını seferber etti... Bir sonuç alamayınca başka yollara başvurduysa da ne kızının, ne de Oryon'un izini buldurabildi! Artık onunla başa

çıkamayacağını anlayan kral Minopyon, armağanlara boğup gönlünü ettiği bir Satiros'a Oryon'un gözlerini kör ettirdi! Kızını da onun aracılığıyla sarayına getirtti. Artık gözlerini ve sevgilisini yitiren umarsız Oryon da, ülke ülke dolaşmaya başladı. Bir gün Lemnos adasında demirci topal tanrı Hefaystos'la *(Hephaistos)* karşılaştı. Ona başından geçenleri bir bir anlattı. Delikanlının serüvenlerinden çok etkilenen demircilerin ve ateşin tanrısı Hefaystos; bir yardımcı verdi kör Oryon'un buyruğuna. Ve bu yardımcıya, Oryon'u sürekli doğuya, güneş tanrısının oturduğu yerlere doğru götürmesini söyledi...

Oryon'la yardımcısı, nice serüvenlerden sonra güneş tanrısı Helyos'u buldular. Tanrı Helyos, bir gencin sırtında taşıdığı iyi yürekli Oryon'a acıdı; görmeyen gözlerini özel ışınlarıyla iyileştirdi. Gözleri açılır açılmaz da karısını bulmak ve kraldan öcünü almak üzere Şiyos'a *(Chios)* döndü Oryon. Ne var ki kral da damadının geri döndüğünü duyar duymaz bir mağaraya saklandı. Bütün aramalarına karşın karısını da kralı da bulamayan Oryon, umarsız yeniden yollara düştü...

Bir gün Girit adasında dolaşırken av ve ay tanrıçası Artemis'le tanıştı. Yakışıklı ve sevimli Oryon'a günden güne daha çok ısınmaya başlayan tanrıça, onunla birlikte sık sık ava çıkmaya başladı... Bu birlikteliğin sonunda Artemis; iyi yürekli Oryon'un ışığa ve doğaya olan sevgisiyle daha derinden bütünleşmeye ve bu dünyayı, tanrıların ülkesi Olimpos'tan daha fazla sevmeye başladı. Ne var ki Artemis'in erkek kardeşi tanrı Apollon da, kız kardeşinin bir ölümlüye bu denli deli divane tutulmasına çok öfkelendi. Kız kardeşine bağırdı çağırdı... O ölümlü delikanlıdan hemen ayrılmasını söyledi... Ama tanrıça Artemis de, canı kimi isterse onu sevmekte özgür olduğu yanıtını veri.

Artık kız kardeşini sözle yola getiremeyeceğini anlayan tanrı Apollon bir gece, solgun ay ışıklarıyla zar zor aydınlanan Girit adasına geldi; orada kız kardeşi tanrıça Artemis'le buluştu. Sağdan soldan konuşa konuşa, birlikte dolaşmaya başladılar deniz kıyısında. Bir ara avcılık konusu açıldı. Ok kullanmada çok ünlü olan tanrıça Artemis; *"Benimle kimsenin avcılık konusunda yarışamayacağını kabul etmelisin!"* dedi kardeşi tanrı Apollon'a...

Oryon

Bunun üzerine tanrı Apollon; ta ötelerde, denizin üstünde duran yuvarlak bir gölge gösterdi kız kardeşine. Ay ışığında kımıldayan bu hedefi tek okla vurup vuramayacağını sordu. Artemis yanıt vermeye bile gerek duymadan, iyice gerdiği yayına yerleştirdiği oku, sözkonusu hedefe saldı hemen! O anda da sahilde uyuklayan Oryon'un köpeği acı acı havlamaya başladı!.. İki kardeş tanrı, vurulan şeyin ne olduğunu birlikte görmeye gittiler. Tanrıça Artemis denizin üstünde yüzen kanlı başı görünce dehşetten donakaldı! Vurduğu hedef, ayışığında yüzen can sevgilisi Oryon'du! Tanrıça o kadar üzüldü ki, kendini bu duruma düşüren kardeşi tanrı Apollon'la çok uzun süre konuşmadı... Ve Artemis, okuyla öldürdüğü sevgilisini kendisinden ayırmaması için babası Baştanrı Zeus'a yalvar yakar oldu...

Ve sonunda Zeus; kendisinin de çok sevdiği Oryon'u ve onun köpeğini; gökyüzünde tanrıça Artemis'in yakınlarında dolaşan bir yıldız takımına dönüştürdü...

ZEUS'UN MÜZİSYEN OĞLU AMFİYON

Baştanrı Zeus, Olimpos'taki sarayından Tebai kralının güzel kızı Antiyope'yi *(Antiope)* çiçek toplarken gözüne kestirdi ve uzun süre bakışlarını ayıramadı ondan. Sonra da hep huyu olduğu üzere onun güzelliğine vuruluverdi!.. Ne var ki elindeki yıldırımlar saçan silahlar yüzünden dünyalı güzellerin kendisini beğenmediğini de çok iyi biliyordu. O yüzden hemen bir Satiros kılığına girdi ve Olimpos'taki sarayının penceresinden o büyük boşluktaki yıldızların içine bırakıverdi kendini... Satiros kılığındaki Baştanrı; sessizce yeryüzüne indikten sonra doğruca kızın yanına gidip uzun uzun diller döktü. Arada şarkılar söyledi. Sonunda kızcağızı yumuşatıp isteğine kavuştu...

Zeus'un müzisyen oğlu Amfiyon

Bu birliktelikten gebe kalan Antiyope, başına gelenleri kimselere anlatamıyordu haliyle. Çünkü töreler engeldi buna! Gebeliği belli olmaya başlayınca da kral babasından ürküp komşu krallıklardan birine sığındı. Ne var ki babası, kızı Antiyope'nin töredışı gebeliğini duyunca erkek kardeşi Likos'a, onu arayıp bulmasını ve gerekli cezayı vermesini buyurdu. Kralın kardeşi Likos, Antiyope'yi aratıp buldurdu ve yaka paça Tebai'ye getirtti. Bir süre sonra da karnı burnundaki Antiyope, Zetos *(Zethos)* ve Amfiyon *(Amphion)* adlarını verdiği nur topu gibi iki bebek dünyaya getirdi... Bu arada Antiyope'nin kral olan babası öldü ve amcası Likos da onun tahtına kuruldu. Yeni kral Likos; ilk iş olarak, ileride tahtına el koymaya kalkarlar korkusuyla babası belirsiz bu ikizleri dağ başına bıraktırdı. Ve çok zaman olduğu gibi, bu talihsiz çocukların bakımını, o yörenin adsız bir çoban ailesi üstlendi...

Zaman içinde tez gelişen çocuklardan Zetos; avcılık, koşu, güreş gibi özel alanlarda kendini yetiştirdi. Katıldığı çeşitli yarışmalarda da üstünlüğünü kanıtladı. Ama kardeşi Amfiyon dağlarda sürülerini otlatıyor, içinde yaşadığı doğanın güzelliklerini ezgileriyle dillendirmeye çalışıyordu. Amfiyon'un müzik yeteneği, tanrı Apollon'un bile ilgisini çekti ve ona ödül olarak çok özel bir lir armağan etti. Artık gecesini gündüzünü bu çalgıyla geçirmeye başladı Amfiyon. Musiki alanında öyle bir aşamaya ulaştı ki, doğada ne varsa onlarla; ağaçlarla, hayvanlarla liri aracılığıyla konuşup anlaşabiliyordu... Ve istediği hayvanı, ağacı hatta bir tepeyi bile gönlünün çektiği yere kondurabiliyordu!..

Öte yandan Tebai'ye geri getirilen Antiyope'ye, kral olan amcası Likos ve karısı Dirke; *gelenek dışı, babası belirsiz iki çocuk doğurduğu için akla hayale sığmayacak işkenceler uygulamaya başladılar.* Bu işkencelerden gına getiren Antiyope, bir yolunu bulup saraydan kaçtı ve ikiz çocuklarının yaşadığı çoban ailesinin yanına sığındı. Ve yetişkin çocuklarına; geçmişte babalarıyla ve gebeliğiyle ilgili bütün gerçekleri anlattı! Onu can kulağıyla dinleyen Zetos'la Amfiyon, haliyle yıllar yılı analarına işkence etmiş olan kral Likos ve karısı Dirke'ye çok öfkelendiler... Babaları Baştanrı Zeus'un yardımıyla, kral Likos'u ve karısı Dirke'yi ülke yönetiminden uzaklaştırdılar...

Artık bundan sonra da Zetos'la Amfiyon; Tebai'yi birlikte yönetmeye başladılar. Krallıklarının ilk eylemi olarak, *ülkede babasız çocuk doğuran annelerle ilgili gerekli yasayı yürürlüğe koymak oldu*... Müzisyen Amfiyon, krallığının yanında gene aynı şevk ve coşkuyla lirini çalmayı sürdürdü. Öte yandan ülkede halka açık kültürel amaçlı yapılar kurdurdu... Komşu halklarla da anlaşıp aralarındaki savaş amaçlı surları yıktırmaya başladı... Kendi halkının ve komşu halkların işçileri, surları parçalayıp taşları sökerken, müzisyen kral Amfiyon da lirinden döktürdüğü ezgilerle onların işlerini yönlendiriyordu.

Bu ezgilerin eşliğinde taşlar ve kayalar, kendiliğinden yan yana ve üst üste, nasıl yerleşmeleri gerekiyorsa, öylece dizilip yerleşiyor; barışın ve sevginin ürünü olarak halkların hizmetine girecek büyük yapılara dönüşüyorlardı...

AĞAÇ PERİLERİ DRİYAD'LAR

Akdeniz coğrafyasındaki bütün bitkiler, özellikle ağaçlar, insan gibi canlı varlıklar olarak algılanageldi hep... Çünkü onların gövdelerinde ve yapraklarında, Driyadlar denen perikızları yaşardı. Bu güzel mi güzel perikızları, bedenlerinde bulundukları ağaçlarla birlikte yaşar ve bütün canlılar gibi günü geldiğinde toprağa karışıp özsuya dönüşürlerdi. Sonra da onu kökleriyle emen diğer bitkilerin bedenlerine geçerlerdi yeniden... Böylece Driyadlar; bedenden bedene geçerekten yaşamlarını sonsuzca sürdürüp giderlerdi...

Geceleri karanlık iyice bastığında onlar, yaşadıkları o gür ormanlardaki ağaç bedenlerinden ayrılıp el ele tutuşurlar, birlikte söyledikleri çok ince ve dokunaklı bir ezginin eşliğinde oyunlar oynar ve yaşam denen o evrensel hazineyi, ürpertici bir sevinç çığlığına dönüştürürlerdi... Sonra da ayrıldıkları ağaçların ve bitkilerin bedenlerine yeniden dönerlerdi... O yüzden insanlar gibi aşkları, sevinçleri ve gözyaşları olan ağaçların ve büyük ormanların bol olduğu Akdeniz ülkeleri; bütün canlılarda var olan yaşama sevincini dillendiren tiyatrolar ve stadyumlarla dolup taşıyordu... Çünkü Akdeniz coğrafyasındaki dağlardan denizlerden yaşama sevinci püskürürdü hep! Gene o yüzden soylu ozanların alınlarını defne dalından, yengi kazanmış sporcularınkini ise zeytin dalından çelenklerle süslerdi oralı halklar...

Zaten ağaçların dilini anlayanlar, onlara balta vurulduğunda Driyadların kanlarının aktığını, ağlayıp inlediklerini rahatça görüp duyabilirlerdi! O yüzden ormanlar ta eski çağlardan beri, barış içinde, kardeşçe yaşayan mutlu halkların simgeleri olarak algılanageldi hep. Buna karşın Mısır coğrafyasında örneğin, orman yokluğu yüzünden, yaşam sevinci ve ölümsüzlük; mumyalanıp mezarlara, ehramlara gömülmüştü hep...

İşte bu bağlamda, Akdeniz ülkelerinin birinde bir zamanlar Kliti *(Klity)* adındaki güzel mi güzel bir kızın serüvenleri, hep dilden dile dolaştı. Kliti, çok zaman tek başına, evlerine yakın tarlalara gidip oralarda gezer tozar; çiçeklerle böceklerle oynaşır, sonra da çimlerin üzerine uzanıp gün boyu gökyüzünde tanrı Helyos'un atlı arabasıyla koşturduğu güneşi izlerdi... Çünkü güneşe ve onun ışığına tapıyordu Kliti. Onsuz bir dünyanın

varolamayacağını duyumsuyordu iliklerine dek. Ne var ki uzun süre bakamıyordu gökyüzüne; çünkü gözleri yanıp sulanıyordı o renk renk ışık hengâmesinden...

Bir gün Kliti, çok sevdiği güneşin atlı arabasında tanrı Apollon'un da oturduğunu öğrendi sabah yıldızından... Buna çok sevinen Kliti, o gün hep güneşin arabasını ve orada oturan tanrı Apollon'u izledi... Bu arada Kliti'ye tutulan Apollon da, kendisini gökyüzünde izlerken onun gözlerini yakıp sulandırmaz oldu. Ve sık sık tanrı Helyos'la birlikte aynı arabada, güneşi gökyüzünde koşturmaya başladı Apollon. Böylece Kliti de artık her gün gözleriyle tanrı Apollon'u akşama dek güneşin arabasında izliyor ve karşı dağın arkasına çekip giderken, ertesi sabah buluşmak üzere eliyle vedalaşıyordu.

Bir süre sonra Kliti'ye sırılsıklam tutulan ışık tanrısı Apollon da, hep beni gözleriyle izlesin diye bu güzel sarışın kızı, sapsarı bir çiçeğe dönüştürüverdi!.. Ve bu güzel sarı çiçeğe, *"güneşçiçeği"* adını taktı yöre halkı. Ama kimileri de *"ayçiçeği"* ya da *"gündöndü"* diyordu... İşte bu sarı çiçek, ta o zamandan beri güneşten yüzünü ve gözlerini ayıramaz oldu... Artık gökyüzünde güneşin arabası hangi yörüngede koşuyorsa, o da o yöne dönüp onu hep başıyla ve bakışlarıyla izliyordu...

Gene bu güzeller güzeli Kliti'nin dillerden düşmeyen serüvenine benzer bir serüven yaşadı Driyope ile İole adlı iki güzel kız kardeş... Driyope evliydi ve bir de bebeği vardı. Bir gün bu iki kız kardeş, bebekleriyle birlikte köyün ortak pınarına su almaya, biraz gezip tozmaya çıktılar... Pınara geldiklerinde kucağındaki bebeğiyle oynarken Driyope, yanında tepeden tırnağa çiçek açmış limon ağacından bir dalı, ne yaptığının bile ayırdında olmadan çekip koparıverdi! Ne var ki dalın koptuğu yerden ağacın kanı olan özsuyun damla damla akmaya başladığını görünce, eli ayağı birbirine dolaştı! Çünkü ağacın bedeninde yaşayan perikızı Driyad'ın çığlığını da duymuştu... Haliyle korkuya kapılıp kucağındaki bebeğiyle canhıraş koşarken, bir süre sonra aniden toprağa gömülmeye başladığını sezinledi. Bir eliyle bebeğini sıkıca tutmaya çalışırken öteki eliyle de; *"Eyvah, ben ne yaptım?"* diye saçını başını yoluyordu... Ne var ki eline bakınca saç yerine bir tutam limon yaprağı gördü avucunda... Ağlayan bebeğini emzirmek isteyince de memelerinin katılaştığını ve sütünün kesildiğini anladı! Yanına koşarak gelen kız kardeşi İole; gittikçe dal budak

sarıp ağaçlaşan kız kardeşine sarılıp hıçkıra hıçkıra ağlamaya başladı. Az sonra da bütün bedenini bir kabuk tabakası sardı Driyope'nin... Zar zor; *"Hiç de günahım yok benim!"* diye bir şeyler söylemeye çalıştı... *"Çocuğumu alın hemen! Bir süt nineye verin. Sık sık onu dallarımın altına getirin. Gölgemde koşup oynasın; burada yanımda büyüsün!.. Ama ağaçların dallarını, yapraklarını koparmasın sakın! Onlar da benim gibi bir anadır."* Sözlerinin burasında sustu... Çünkü yüzünü, dudaklarını bir kabuk sarıp kapatmıştı!..

Driyope artık arkadaş edindiği bütün ağaçlarla ve bedenlerinde yaşayan Driyadlarla birlikte kardeşçe yaşayıp gidiyordu.

Gene Driyope, gölgesinde bütün çocuklar güle oynaya büyüsünler, kardeşçe yaşamayı öğrensinler diye yapraklarını avuç içi gibi açıp günışığıyla besleniyor; renk renk çiçeklerle, çeşit çeşit meyvelerle donanıyordu... Kardeş edindiği bütün ormanların ağaçları gibi...

Ağaç perileri Driyadlar

MARSYAS'IN KAVALI VE

KRAL MİDAS'IN KULAKLARI

Bir Satiros, tanrı Diyonisos'u bebekken koluna almış, severken

(Afrodisyas Müzesi)

Aydın'dan Muğla'ya giderken Gökbel denen yerde, uzak yıldızlardan düşmüşe benzeyen kayalık tepeler arasından bir yol geçerdi. Ve bu yol kıvrıla kıvrıla, ine çıka dere tepe zorlukla ilerlerdi. Akıllara durgunluk veren bu bir başka gezegen sessizliğinde, her an, o ana dek hiç görülmemiş bir yaratık, örneğin bir Satiros ya da perikızları çıkabilirdi karşınıza... Gene bu kayalar arasından kaynaklanıp söğütlerin gölgesinde akan, yüzeyi ayna gibi parlak bir çay da şaşırtabilirdi insanı... Günümüzde Çine Çayı denen bu akarsuya, ilkçağlarda Marsyas Çayı deniyordu... Ve o zamanlar bu çayda yıkanıp güneşlenen, kıyılarında ezgiler söyleyip oyunlar oynayan perikızları da vardı... Gene zaman zaman Marsyas Çayı'nın yaratılış serüvenini dillendiren yanık kaval ezgileri de dökülürdü bu dağlardan...

Bu çaya adını veren Marsyas, Frigya krallığı zamanında büyük ve ünlü bir müzisyendi. Tanrı Diyonisos'un alayında da çalgıcılık yapan ve bir Satiros olan Marsyas; dağlarda bayırlarda gezip tozarken, o güzelim Akdeniz göklerinde duyduğu ve yaşadığı varolma sevincini, yedi delikli kavalıyla yanık ezgilere dönüştürür; sonra da onları bütün Akdeniz coğrafyasındaki acılı halklara yansıtırdı... Marsyas; yoksul ezgiler döktürdüğü bu kavalının, tanrı Apollon'un icat ettiği üç telli Grek lirinden çok üstün olduğunu düşünüyordu hep. Zaten *"ney"*in atası olan onun bu kavalına, *"Frigya kavalı"* da deniyordu.

Bazı ozanlar; insan gönlünü çok uzak diyarlara götürüp getiren Marsyas'ın bu kavalını, aslında güzel sanatlar tanrıçası Atena'nın geyik boynuzundan yaptığını söylüyorlardı. Çünkü tanrıça Atena, Olimpos tanrılar ülkesinde bunaldığında çok sevdiği dünyamıza gelir, bu kavalını çala çala, dağ bayır demeden gezer tozar, kimselere anlatamadığı aşklarını yanık ezgilere dönüştürürdü... Evren güzeli tanrıça Afrodit'le Baştanrı Zeus'un karısı Hera bir gün; Atena'nın müzikteki olağanüstü yeteneğini çok kıskandıklarından, onun bu kavalı çalarken yanaklarının balon gibi şiştiğini ve bu yüzden de çok çirkinleştiğini söylediler yüzüne karşı. Onu inceden inceye alaya aldılar... Bunun üzerine Atena da doğruca ayna gibi duruluğuyla ünlü Çine Çayı'na gitti ve kaval çalarken dupduru akan suda görüntüsünü seyretmeye başladı. Gerçekten de kavalı öttürebilmek için balon gibi şişirdiği yanaklarını görünce kavalını fırlatıp attı hemen! Ve onu

bulup çalanın da başına umulmadık illetler gelsin diye ilençler yağdırdı!.. Bir süre sonra da Marsyas, bu büyüleyici ve ilençli kavalı bulup çalmaya başladı...

Müzisyen Marsyas; yeni bulduğu bu kavalıyla keçi ayaklı tanrı Pan ve şarap tanrısı Diyonisos için de pek çok aşk ve oyun ezgileri besteledi. Zaten Diyonisos'un doğa dinine derinden bağlıydı. Aynı zamanda yaşam ve bereket tanrıçası Kibele'nin de çok yakın dostuydu. Bir ara sevgilisini yitiren çok memeli Ana Tanrıça Kibele, büyük bir üzüntüye kapılmış, umarsız çıkmazlara saplanmıştı. O yüzden Marsyas da onu biraz avutabilmek için hiç yalnız bırakmadı ve bütün Anadolu'yu yer yer ezgiler söyleyerekten, birlikte dolaşmaya başladılar... İşte tanrıça Kibele'yle birlikte, kavalıyla yanık ve yoksul ezgiler döktüre döktüre böyle yol alırlarken, Aydın taraflarında, Sultanhisar (Nisa) beldesine düştü yolları. Tam o sırada da tanrı Diyonisos; Satiroslardan ve Maynadlardan oluşan sazlı sözlü alayıyla birlikte, zaten kendisinin doğum yeri olan aynı kentteydi. Hatta güzel sanatlar ve musiki alanında büyük yeteneği olan ışık tanrısı Apollon da oradaydı. Diyonisos'un çalgılı cümbüşlü alayında, içtiği şarabın etkisiyle de coşan Marsyas; Apollon'un üç telli lirine durup dururken meydan okudu... Kendi kavalından döktürdüğü ezgilerin, müzisyen tanrı Apollon'un üç telli lirinden çıkan ezgilerden çok üstün olduğunu söyledi çevresindekilere! Haliyle bu meydan okumayı anında duyan tanrı Apollon, Marsyas'a bir ezgi yarışması önerdi. Öneriyi sevinçle kabul eden Marsyas'la tanrı, hemen bir yarışma başlattılar... Frigya kralı Midas'la birlikte sanatçıların esinperileri olan dokuz kişilik Musa'lar da bu yarışmada hakem oldular.

Tanrı Apollon, Olimpos'taki tanrıları bile coşturan en ünlü ezgilerini dillendirmeye başladı. Hem liriyle, hem de sözlü şiirleriyle... Ve insanoğlunun değil ulaşması, düşlemesinin bile söz konusu olmadığı mutluluklar ülkesi Olimpos'u anlatmaya çalışıyordu... Oradaki tanrıların şehvet, dinginlik ve varsıllık içinde; bütün insani illetlerden uzak yaşamlarından söz ediyordu... Yeryüzündeki bütün insanların; tanrıların bu yaşamlarını sürdürmeleri için ellerinden geleni yapmaları gerektiğini söylüyordu. Bu dünyadan göç ettikten sonra, Olimpos'taki tanrıların onları ödüllendireceğinden söz ediyordu... Tanrı Apollon; yer yer coşkulu, yer yer ürkütücü notalarla dillendiriyordu bütün bu anlatmak istediklerini...

Sıra Marsyas'a gelince, o da tanrıça Kibele'nin mutsuz aşklarını anlatan ezgiler döktürdü önce... Sonra da Anadolu'nun dağlarını, denizlerini betimleyen, Akdenizli halkların konukseverlik ve karşılıklı dayanışma duygularını dillendiren ezgileri, kavalından yanık yanık üflemeye başladı... Ve Apollon'un söylediklerine ters olarak, Akdeniz halklarının bu güzelim topraklarda, tanrıların ve onların elçilerinin elinde oyuncak ve köle olduklarını da anlattı... Aslında bütün insanların bütün dünya coğrafyalarında, tanrılar kadar mutlu olmamaları ve kardeşçe yaşamamaları için hiçbir neden olmadığını dillendirmeye çalıştı. O yüzden tanrıların insanlara biçtiği yazgıyı el ele verip değiştirmekten söz etti. Marsyas'ın inceden inceye, öksüz kavalından döktürdüğü bu ezgiler, dağlardan taşlardan ebemkuşakları gibi düğüm düğüm çözülerekten bütün Anadolu'yu harmanladı. Oralardaki insanların gönüllerine sindi. Perikızları da, bu kavalın yaydığı yanık ezgilerden çok etkilendiler; kendilerinden geçtiler. Ne var ki iş oylamaya gelince, tanrı Apollon'un şerrinden ürktükleri için haliyle oylarını ondan yana kullandılar. Hakemler kurulundaki kral Midas ise, ülkesi Anadolu gibi buram buram insanlık ve aşk tüten o yanık ezgilerin büyüsüne kapıldığından, tanrı Apollon'u bırakıp ölümlü müzisyen Marsyas'tan yana kullandı oyunu! Haliyle kavalcı Marsyas, bire dokuz yenilmiş sayıldı! Çünkü Musa'ların sayısı dokuzdu! Bu sonuç üzerine müzisyen Marsyas; tanrı Apollon'un parmaklarıyla çaldığı liriyle yetinmeyip araya sözlü şarkı da karıştırdığı için yarışmanın adil olmadığını öne sürdü. Çünkü hem kaval çalmak, hem de sözlü şarkı söylemek olası değildi! Bunun üzerine tanrı Apollon da çalgıların tersinden çalınarak yarışmanın yenilenmesini önerdi!.. Kavalı tersinden üfleyip çalmak da mümkün olmadığından Marsyas, haliyle yenilmiş sayıldı...

Ne var ki tanrı Apollon; müzisyen Marsyas'ın hem Olimposlu tanrılara meydan okumasına, hem de yarışmanın adil olmadığını öne sürmesine çok öfkelendi. Bu düpedüz tanrılara bir isyandı... Zaten becerisine ve dehasına güvenip bir tanrıyla bir ölümlünün yarışmaya girmesi de ne demek oluyordu? Böylesi duyguların öfkesiyle hemen Marsyas'ın derisini yüzdürüp, örnek olsun kabilinden, oralardaki bir mağaranın önüne astırdı!..

Ama sanatçıların esinperileri olan Musa'lar da; Apollon'un şerrinden ürküp oylarını ondan yana kullanmış olmalarına ve bu yüzden de Marsyas'ın böyle bir yazgıya kurban gitmesine çok üzüldüler. Sonra da öylesine çok ağladılar ki, bu gözyaşlarından hemen oracıkta oluşan bir

selcik, giderek bir çaya dönüştü... İşte günümüzde Çine Çayı denen bu akara, Marsyas Çayı demeye başladı o çağın insanları...

Ne var ki Akdenizli halkların çilelerini dillendirmek için kavalından üflediği ezgiler, yalnızca yüreğine ve kafasına değil, derisine bile sinmişti Maryas'ın... O yüzden Anadolu dağlarından yoksul bir kaval sesi çözülüp geldiğinde, onun mağara ağzına asılmış o derisi hemen ürperir, titremeye başlardı...

Yarışmada hakem olan kral Midas'a gelince... Tanrı Apollon; bir tanrı ezgisinin benzersiz güzelliğini sezemeyecek kulakları olduğu gerekçesini öne sürerek, oyunu Anadolulu hemşehrisi Marsyas'tan yana kullanan Frigya kralı Midas'ın kulaklarını da, hemen eşek kulaklarına dönüştürüverdi!..

Kral Midas Kimdi?

Frigya'nın ilk kralıydı Midas ve Anadolulu Anatanrıça Kibele'ye tapıyordu... Hatta onun adına yaptırdığı tapınağın da başrahibiydi... Gene Midas, doğa ve şarap tanrısı Diyonisos'a da gönülden bağlıydı... Bu tanrının insanlara cömertçe dağıttığı doğa ve dünya nimetlerinden payını her zaman almasını bilirdi. Zaten Anadolu'da ve yakın coğrafyalarda, dağ-bayır demeden tanrı Diyonisos'la birlikte dolaşan yarı insan, yarı hayvan bedenli Satiroslardan oluşan alayını da buyur ederdi sarayına sık sık. Onları uzun süre, gönülden ağırlardı...

İşte arkasındaki şen şakrak "Satiroslar"dan ve kadın "Maynadlar"dan oluşan alayıyla, bütün Akdeniz ülkelerine doğa sevgisi, yaşam sevinci ve barış saçarak giden tanrı Diyonisos; gene her zamanki gibi Midas'ın ülkesi Frigya'ya da uğradı bir gün. Haliyle kral onları sarayında verdiği görkemli bir şölenle iki gün iki gece ağırladı... Ne var ki şölen sırasında şarabı fazla kaçıran Satiroslardan biri, sarayın bahçesindeki güllerin arasında uyuyakalmış, Diyonisos'un alayı da onu almadan saraydan ayrılıp gitmişti... İşte Kral Midas; tanrı Diyonisos'un alayından olan bu Satiros'u on gün on gece, sazlı sözlü eğlencelerle konuk etti sarayında. Sonra da götürüp tanrı Diyonisos'a teslim etti. Kralın konukseverliğinden son derece etkilenen tanrı, ona kendisinden bir şey dilemesini istedi hemen... Midas da, içindeki iblisin dürtüsüyle olacak, *"her dokunduğu şeyin altına dönüşmesini*" istedi. Ne var ki Diyonisos, böyle bir yeteneğin çok uğursuz bir şey olduğunu söyleyemedi krala. Ve dileğini hemen yerine getirdi...

Artık kral Midas'ın dokunduğu her şey, haliyle kaskatı altın kesilmeye başladı!.. Örneğin ayakkabıları, el sürdüğü kapılar, açtığı pencereler hep altına dönüşüyordu... İşin kötüsü eline aldığı yiyecekler de, içeceği su da altına dönüştüğünden artık doğru dürüst yiyip içemez oldu... Haliyle açlıktan susuzluktan ölecek durumlara düştü... Sonunda Diyonisos'a yalvar yakar olup ayaklarına kapandı. Kendisini bu hallere düşüren o uğursuz yeteneği hemen geri almasını istedi. Kralın durumuna acıyan Diyonisos da, gidip Gediz Nehri'nde yıkanmasını salık verdi ona. Midas da hemen nehre gidip iyice yıkandı. Yıkandığı ırmağın suları altın rengine kesilip öylece, sarı sarı aktı birkaç gün süresince... Hatta bu sular, kıyıdaki kumların üstünde sapsarı altından bir tül bile oluşturdular! Böylece Midas da, bu her tuttuğunun altına dönüşmesi illetinden kurtuldu; zenginlik hırsından da arındı... Artık kendini tümden doğaya, doğanın sunduğu nimetlere, güzel sanatlara, özellikle musikiye adadı...

İşte yukarıda da anlatıldığı gibi günlerden bir gün, tanrı Apollon'la bir ölümlü olan Marsyas arasında düzenlenen ilk musiki dalındaki yarışmada kral Midas; dokuz esinperisi güzel Musa'lar ile birlikte hakemlik etti. Ama oyunu tanrıdan yana değil de Marsyas'tan yana kullandığı için tanrı Apollon da öfkelenip onun kulaklarını eşek kulaklarına dönüştürüverdi!..

Artık bu durumundan çok utanan kral Midas, kulaklarını saçlarının içine gömüp saklamaya başladı ve başına da bir kalpak geçirdi... Haliyle sarayından çıkıp halkın arasına da giremiyordu... Ve onun bu sırrını yalnızca sarayın berberi biliyordu. Ve kral bu sır konusunda da onu sık sık uyarıyordu: Durumunu halka duyurması halinde bunu yaşamıyla ödeyeceğini söylüyordu hep... Ne var ki işi gereği zaten geveze olan berber, can korkusuyla saklamaya çalıştığı bu sırrı birilerine söyleyemezse, hemen öleceğini düşünmeye başladı... Bu yüzden sık sık kimsesiz kırlara atıyordu kendini... Gene böyle kırlara sığındığı bir gün, sazların bulunduğu bir yerde, derince bir çukur açtı... Bir duyan, bir gören olmasın diye sağına soluna iyice bakındı. Kimsenin duymayacağından emin olduktan sonra da açtığı o derin çukura eğilip; *"Midas'ın kulakları... var... Midas'ın eşek kulakları var!.."* diye bağıra bağıra döktü içini... Artık bu ürkünç ve saklanması olanaksız sırrın ağırlığından kurtulan berber, kimselerin de kendini görüp duymadığından emin olarak, bir kuş hafifliğiyle hemen saraya döndü...

Ne var ki berberin açtığı çukurun çevresinde, daha berber saraya dönmeden bir yel esmeye başladı hafiften hafiften... Bu yelle salınan ve sallanan sazlar; berberden duyduklarını, inceden inceye hışırdayaraktan, oradan gelip geçenlere fısıldamaya başladılar... Onlar da kente gidince sazlardan bu duyduklarını kulaktan kulağa yakınlarına duyurdular... Böylece kral Midas'ın eşek kulakları olduğunu, bütün Frigya halkı öğrendi!

Haliyle halk, bu gerçeği gözleriyle görebilmek için kralın başını açmasını istemeye başladı... Ne var ki Frigyalıların, yöneticilerini bu yakından tanıma tutkusu, giderek daha sonraki halklara da umarsız ve bulaşıcı bir hastalık gibi bulaşacaktı...

Ve egemen krallar da, kendilerini hep kusursuz göstermek ve gerçek kimliklerini saklamak için, buyruklarındaki halklara durmadan kan ağlatacaklardı...

OZAN VE MÜZİSYEN ARYON

Biri müzisyen, biri ozan iki çocuk

Şiirleriyle ve ezgileriyle dillere destan Aryon *(Arion),* ozanlarıyla ünlü Lesbos *(Midilli)* adasında doğup büyüdü... Günün birinde de bir ezgi yarışmasına katılmak üzere Sicilya adasına gitti ve birinciliği alıp döndü. Ancak yaşadığı Lesbos adası bundan böyle dar gelmeye başladı ozana... O yüzden de sık sık komşu adalara gidip oralarda ezgilerini, şiirlerini büyük kalabalıklar önünde coşkuyla dillendirmeye başladı. Her gittiği yerde de büyük bir hayranlıkla karşılanıyor ve can kulağıyla dinleniyordu ezgileri. Müzisyen tanrı Apollon bile onun konserlerine gidiyor, hayranlık duygusuyla karışık büyük bir kıskançlıkla izliyordu onu...

İşte bu arada ozanımız, acımasızlığıyla ünlü Korintos kralı Peryandros'un *(Periandros)* da konser verme çağrısına olur deyip sarayına gitti. Aryon'un ezgilerine ve şiirlerine hayran kalan kral, onu artık sarayında yaşam boyu ağırlayacağını bildirdi. Bu öneriyi kabul eden Aryon, hem sarayda hem de ülke içinde çeşitli şölenler, konserler düzenlemeye başladı... Ne var ki ozan olup da hep aynı yerde çivilenip kalmış olanı görülmüş şey miydi? Başka ülkeleri de tanıyıp görmek, oralarda da çalıp söylemek için can atmaya başladı Aryon... Bir gün bu isteğinden söz etti kral Peryandros'a... Ne var ki kral, bu çok sevdiği ozanın uzak diyarlara açılma isteğini öğrenince çok üzüldü. Çünkü bir anlamda tutkunu olduğu ozan Aryon'u yad ellere salmak istemiyor; başına bir şeyler gelmesinden çekiniyordu. Daha da kötüsü, belki de gittiği ülkeleri daha çekici bulabilir, bir daha geri dönmek istemeyebilirdi!.. Böyle bir durum, can dostu edindiği bu ozanı büsbütün yitirmek demekti. Buna katlanmak da ona olası değilmiş gibi geliyordu. Zaten kendisi de bu ozan dostunun ezgileriyle, şiirleriyle tanışıp harmanlanalı beri, olayları ve dünyayı bambaşka gözlerle bakıp algılamaya başlamıştı. Hatta onu tanımazdan önce hem halkına, hem doğaya karşı çok sert ve acımasızdı; ama onu tanıdıktan sonra, dünyaya ve halkına onun açtığı pencerelerden bakıyordu artık. Üstelik halk da bu göçmen ozanı kısa sürede *kendilerinden biri* olarak benimsemiş, bağrına basmıştı... Zaten daha önceleri çok acımasız olan krallarının kendilerine karşı daha olumlu ve daha sevecen davranmasındaki nedenin de tamamen bu olağanüstü ozanın sanatından kaynaklandığını sezip anlamıştı.

Müzisyen Aryon'un ille de gezilere çıkma konusundaki kesin kararlılığını görünce, kral Peryandros daha fazla direnemedi. Ozan dostu için hemen yelkenli bir gemi hazırlattı ve koruyucu olarak en güvendiği adamları da buyruğuna verdi. Ne var ki ozan Aryon; sıradan gezginci biri olarak, elinde çalgısıyla tek başına gezip tozmak; gittiği her yere sevgi ve kardeşlik yüklü şiirlerini, tohum eker gibi saçıp filizlendirmek istiyordu... Uzun tartışmalardan sonra da olsa kral onun bu isteğine de hayır diyemedi. Böylece yalnız başına yollara düşen ozan, ilk olarak kendisini iyi tanıyan Sicilya'ya; daha sonra başka başka adalara gitti. Buralarda da halkların kardeşliğini ve barışın güzelliğini dillendiren ezgileriyle, şiirleriyle büyük kalabalıkları coşturdu. Onları bu güzelim Akdeniz coğrafyasında kardeşçe üretip kardeşçe yaşamanın coşkusu ve sevinciyle tutuşturdu. Hem çaldıkları, hem söyledikleri haliyle dilden dile dolaşmaya başladı... Bu arada dinleyicilerinin gönülden yaptığı bağışlarla bir miktar dünyalık da edindi. Ne var ki bir süre sonra kral dostu Peryandros'u da çok özlemeye başladı. Bir an önce Korintos'a dönmek istiyordu artık. Korsanlık olaylarının yaygınlığı yüzünden haliyle kral dostunun ona yola çıkmazdan önce verdiği öğütleri, uyarıları da anımsadı. Bu yüzden dönüş yolculuğu için en güvendiği Tarantoslu gemicilerle pazarlık edip iyice uyuştu. Sonra oranın halkınca da görkemli bir törenle, Korintos'a doğru uğurlandı...

Bindiği yelkenli denizde bir süre yol aldıktan sonra ozan Aryon, yorgunluktan uyuyakaldı. Koruyucusu olduğunu bildiği müzisyen dostu tanrı Apollon'u gördü düşünde. Apollon, yolculuğu sırasında başına geleceklerden söz etti Aryon'a. Geminin tayfaları onu öldürmek istediklerinde en güzel şiirlerini, ezgilerini söylemesini ve bu arada kendisine kim yardım elini uzatırsa, ona hayır dememesini öğütledi. Uyandığında da gördüğü düşün etkisinden sıyrılmaya çalışırken, tayfaların kendi aralarında bir şeyler fısıldaştıklarını gördü... Biraz kulak kabartınca da duyabildiği söz kırıntılarından başına gelecekleri hemen anladı! Tayfalar onu denize atacaklar; kazandığı altınlara el koyacaklardı!.. Az sonra tayfalar gelip bu niyetlerini açık açık söylediler. O da tanrı Apollon'un az önce düşünde kendisine öğüt olarak söylediklerini anımsadı. Tayfalara dönüp ölmeden önce çalgısını son bir kez çalmak, birkaç ezgisini dillendirmek istediğini söyledi. Tayfalar bu isteğe karşı koymadılar... Aryon en yeni giysilerini giydi hemen; halkın karşısındaymış gibi denize karşı liriyle ezgiler dillendirmeye başladı. Gittikçe coştu; coştukça denizin

enginliklerine doğru yayılan ezgileri daha bir yanıklaştı. Dünyanın ve Akdeniz'in doyumsuzluğundan söz ediyor; bir solukluk yaşamın bile bütün canlılar için bulunmaz bir nimet olduğunu dillendiriyordu... Dünyadaki bütün yaratıkların aslında ışık ve toprak kardeşi olduklarını, o yüzden de kardeşçe yaşamamaları için bir neden bulunmadığını dillendirmeye çalışıyordu... Bu yollu yanık ezgileri ilk kez duyan yunus balıkları, yelkenlinin çevresine doluştular hemen; ozanı can kulağıyla dinlemeye başladılar... Hatta tanrı Apollon bile onun bu dokunaklı ezgilerine kulak kesildi. Bir süre sonra da ozanı çalgısıyla birlikte denize savurdu tayfalar!

Aryon denize düşer düşmez, onun az önceki ezgilerine hayran kalan yunuslardan biri hemen sırtını verdi ona ve açık denizin ötelerine doğru uçarcasına sürüklemeye başladı. Ve ozanın hayranı yunus balığı; uzun bir yolculuktan sonra, zorlana zorlana da olsa, sırtındaki ozan Aryon'la birlikte, Korintos'taki bir sahilden sağ salim karaya çıktı... Ama çok yorulmuştu yunus; hemen oracıkta son soluğunu verdi... Doğruca saraya giden Aryon'u kral Peryandros büyük bir sevecenlikle karşıladı. Haliyle ozan, başından geçenleri de bir bir anlattı ona...

Ne var ki yazgının bir cilvesi olarak, bir süre sonra soyguncu tayfaların gemisi çok şiddetli bir fırtınaya tutuldu. Bu azgın fırtınalar onların yelkenlisini Korintos kıyılarındaki bir sahile savurdu! Korintoslu nöbetçiler de karaya vuran gemideki soyguncu tayfaları toplayıp kralın huzuruna çıkardılar. Sorguları sırasında tayfalar, ozan Aryon'un kendini denize atıp boğulduğunu söylediler. Her şeyi anlayan kral, tayfaları en ağır şekilde cezalandırdı...

Müzisyen Aryon; daha uzun süre yaşam sevinci, barış ve kardeşlik duygularıyla yüklü şiirlerini coşkulu ezgilere dönüştürdü hep. Akdenizli halklar da hep bu ezgilerle mayalandılar... Ölümünden sonra da tanrı Apollon'un girişimleriyle, Aryon ve yanından hiç ayırmadığı çalgısı ve onu kurtaran yunus balığı, gökyüzünde bir yıldız takımına dönüştü...

KRAL OİDİPUS VE AŞK YUMAĞI ANTİGONE

Tebai kraliçesi İokaste, hiç de hayra yormadığı bir düş gördü gebeliği sırasında... Kocası kral Layos'la *(Laios)* birlikte bu düşü yorumlaması için ünlü bilici kör Teyresyas'a *(Teiresias)* başvurdular. Bilici, '*doğacak çocuğun öz babasını öldüreceğini ve kraliçe olan annesiyle evleneceğini'* söyledi! Haliyle bu sözleri duyunca kral ve kraliçe, tepeden tırnağa ürperdiler... Bu yüzden de bir süre sonra bebekleri doğar doğmaz, ayak bileklerini deldiler ve içleri yana yana bir dağ başına bırakıp geldiler!..

Bebeği bulan bir çoban da onu kucakladığı gibi Korintos kralının sarayına götürüp ilgililere teslim etti. Çünkü bu kralın hiç çocuğu olmadığını duymuştu çoban... Kral ve kraliçe, bu buluntu bebeğe *"ayakları şiş"* anlamına gelen "Oidipus" adını verdiler ve onu öz çocuklarıymış gibi özenle, el bebek gül bebek büyüttüler...

Artık delikanlı olduğunda bir gün, *kralın öz oğlu olmadığı* yollu bir dedikodu çalındı Oidipus'un kulağına... Çok üzüldü. Gerçeği öğrenmek için Delfoy kentindeki ünlü bilici Teyresyas'ın yanına gitti... Teyresyas, prens Oidipus'a bu konuda bir şey söylemek istemedi ilkin. Ne var ki prens üsteleyince, *'babasını öldürüp anasıyla evleneceğini'* söyledi. Böylesi bir uzgörüden çarpılmışçasına etkilenen Oidipus Korintos'taki saraya dönmek istemedi artık... *"Babasını öldürüp anasıyla evlenmek"* gibi tanrıların çizdiği olası bir yazgıyı beklemektense; başka bir ülkeye, bilinmeyen ve tanınmayan biri olarak sığınmanın daha doğru olacağını düşündü... Böylece bir anlamda tanrılara da haklı olarak isyan etmiş olacaktı!.. Bu yüzden komşu ülke Tebai'ye doğru yola koyuldu...

Yolu üstündeki dar bir geçide girdiğinde, içinde iki adamın bulunduğu bir arabayla karşılaştı. Aralarında kimin kenara çekilip ötekine yol vereceği konusunda çıkan anlamsız bir kavga sonunda Oidipus bu iki adamı öldürüp Tebai'ye doğru yoluna devam etti...

O sıralarda Tebai sınırındaki bir tepede oturan Sfinks *(Sphinks)* adlı aslan bedenli, kadın yüzlü bir canavar; sınırı geçmek isteyene bir bilmece sormakta, bilemeyince de onu öldürmekteydi! Bu yüzden Tebaililer de, Sfinks yüzünden kilitlenen kentlerinden artık çıkamaz olmuşlar; evlerine, sokaklarına kapanmak zorunda kalmışlardı. Tebaili köylüler ve kentliler,

tarlalarına ya da iş yerlerine gidip gelemeyince de ülkede büyük bir kıtlık, yer yer açlık başlamıştı...

Oidipus ve Sfinks

Oidipus, Tebai krallığının sınırından geçerken, o aslan bedenli Sfinks denen canavar, hemen kayalıklardan inip yakasına yapıştı: *"Söyle bakalım ey yabancı,"* diye başladı. *"Hangi yaratığın sabahleyin dört, öğleyin iki, akşamleyin de üç ayağı olur?"* Oidipus biraz düşündükten sonra; *"İnsan denen yaratığın..."* yanıtını verdi. Sfinks kulaklarına inanamadı. *Neden?"* diye sordu hemen. Oidipus da; *"Çünkü insan çocukken elleriyle ayaklarıyla emekler; dört ayaklı olur. Büyüdüğü zaman dimdik, iki ayağı üstünde yürür; haliyle iki ayaklı olur. Yaşlanınca bir de değnek alır eline, öyle yürür... Üç ayaklı olur!"* şeklinde bir açıklama getirdi... Sfinks öfkeden kuduracak gibiydi... Ama hemen yeni bir soru attı ortaya: *"İki kız kardeş vardı. Biri ötekini doğurmuştu. Peki kimdi bunlar?"* Fazla düşünmeden; *"Gündüz ile Gece!"* yanıtını verdi Oidipus... İlk kez hiç beklemediği doğru yanıtlar almanın öfkesiyle Sfinks, hemen o yüksek kayalığın tepesine tırmandı ve bütün hışmıyla kendini aşağıdaki boşluğa bırakıverdi. Sfinks, düştüğü yerde paramparça oldu...

Böylece büyük bir beladan kurtulan Tebaililer, Oidipus'u dile gelmez bir coşkuyla karşılayıp gece gündüz bayram ettiler. Tebai kral vekili Kreon da; bir süre önce öldürüldüğü için geçici olarak oturduğu kral Layos'un tahtını ve dul kalan kraliçe İokaste'yi ödül olarak sundu kahraman Oidipus'a!.. Artık Tebai kralı olan Oidipus da dul kraliçe İokaste'yle evlendi. Bu evlilikten iki oğluyla iki kızı oldu. Kızlarından biri de, yalnız antikçağın değil, bütün çağların ölümsüz prensesi o soylu ve inatçı güzel Antigone'ydi!..

Antigone, babası Oidipus'la birlikte sığınacak bir ülke ararken

Oidipus'un krallığı sırasında halk, barış ve bolluk içinde yaşamaya başladı... Çünkü Oidipus savaşı insanlık dışı bulduğundan, sürekli barışı öneren çok iyi yürekli bir kraldı. Tek düşüncesi de yurttaşlarını her yönden eğitip aralarında üretim ve bölüşüm kardeşliğini kurmaktı... Ne var ki aniden ülkesi Tebai krallığında baş gösteren bir veba salgını, halkı kırıp geçirmeye başladı. Halkın çok sevdiği kral Oidipus da, salgını önlemek için olası bütün yollara başvurdu. Başa çıkamayınca da ünlü bilici Teyresyas'ı çağırdı sarayına... O da; *'bir süre önce öldürülen Tebai kralının katili bulunup Tebai'den sürülmedikçe, bu salgının bitmesinin söz konusu olmadığını'* söyledi.

Bunun üzerine kral Oidipus, suçlunun bulunması için bütün olanaklarını kullandı; ama hiçbir ipucuna ulaşamadı! Teyresyas'ı yeniden sarayına getirtti ve ondan katilin doğrudan adını söylemesini istedi! Ne var ki her şeyi bilen bilici, kralın bütün üstelemelerine karşın konuşmadı hiç. Bu yüzden bilici Teyresyas'la kral arasında çok uzun süren bir kavga çıktı... Araya karısı kraliçe İokaste girdi ve eski kocası kral Layos'u, dar bir geçitte, bir anlaşmazlık yüzünden bir yabancının öldürdüğü yollu bir şeyler söyledi...

Kral Oidipus'un içine zıpkın gibi bir kuşku oturdu hemen! Tam bu sırada da içeri giren bir haberci, Korintos kralının öldüğünü ve kralın oğlu olan Oidipus'un sarayda beklendiği haberini getirdi!.. Bunun üzerine biraz içi açıldı Oidipus'un...

Evet, Oidipus babasını öldürmemişti ama Korintos'taki dul kalan anasının yanına dönmek de istemiyordu artık. Başının üstünde değiştiremeyeceği bir trajik yazgının hoyratça dolanıp durduğunu duyumsuyordu çünkü... Korintos'tan gelen aynı haberci bu arada Oidipus'a; ölen kralın öz oğlu olmadığını, gerçekte dağ başında bir çobanın bulup saraya getirdiği öksüz bir bebek olduğunu açıkladı! Hatta ayak bileklerinin bile delik olduğunu ekledi sözlerine!.. Bunun üzerine haliyle ortalık karışır gibi oldu. Ve bir süre sonra onu dağ başında bulan çoban da getirildi saraya. Onun söyledikleri de kral Oidipus'un buluntu bir bebek olduğu gerçeğini doğruladı...

Kocası sandığı Oidipus'un öz oğlu olduğunu dehşetle anlayan kraliçe İokaste, hemen gidip yan odadaki tavana astı kendini! Ardından da Tebai halkının bir tanrı gibi saydığı dürüst ve insansever Oidipus; yazgısına ilençler yağdırdı... Bir anlamda yazgısına ve bu yazgıyı çizen tanrılara isyan edercesine gidip hem annesi, hem karısı olan kraliçenin örgü iğneleriyle, gözlerini kör etti... Ama gene de çok sevdiği halkının ilençler yağdırdığı bir kraldı artık!..

Ne var ki kızı soylu Antigone hemen elinden tuttu babasının. Sığınacak bir yurt bulmak üzere, birlikte ülke ülke dolaşmaya başladılar. Antigone; sığınma hakkı istediği her ülkenin kralına, babasının suçsuz olduğunu anlatmaya çalışıyordu... Bu türden başarısız birçok girişimlere karşın güzel Antigone yılmadı; sığınabilecekleri bir ülke bulabildi sonunda...

Ve ölünceye dek de babası kör Oidipus'un yanından hiç ayrılmadı...

AŞK YUMAĞI ANTİGONE

Gerçekten halkının çok sevdiği iyi yürekli kral Oidipus'un kızı prenses Antigone de, babası gibi dünyayı hep sevgi ve hakseverlik tutkusuyla algılayan bir aşk yumağıydı. Çevresine hep o aşk dolu gözlerle bakıyor, orada olup bitenleri ve insanların yaşamını hep o tutkunun yönlendirmesiyle değerlendiriyordu... Kötülüğün dünyaya egemen olduğunu görünce de yüreği gemlenemez isyanlarla kükrüyordu... Zaten o yüzden de tanrılarla el ele olan kralların keyfî yasalarına karşı, kendini hiçe sayarak giriştiği o çetin savaşımlarla; Yunan ve dünya tragedya kahramanlarının en cana yakını ve yaşamı en dokunaklı olanıydı...

Antigone, babası Oidipus'un ölümünden sonra ülkesi Tebai'ye döndü. Ne var ki onun boşalan tahtı yüzünden iki erkek kardeş arasındaki kanlı bıçaklı kavga daha yeni bitmişti. Bu kavga sırasında kardeşlerden biri, komşu ülke kralından yardım istemişti. Karşılıklı vuruşturdukları ordularla gene de yenişemeyen iki kardeş; sonunda teke tek giriştikleri bir dövüşte birbirlerinin kanına girmişlerdi!.. İki kardeşin de ölümü üzerine boş kalan tahta, Kreon kuruldu. Yeni kral birbirini öldüren iki kardeşin gömülmeleri konusunda bir ferman yayınladı. Bu kısa fermanda kral; birbirini öldüren iki kardeşten birinin vatan haini sayılmasını, ötekinin de vatanı savunurken şehit düşen bir kahraman olarak kabul edilmesini istiyordu halktan. Gene bu keyfî ferman gereğince; *şehit olarak sunulan kardeş, anlı şanlı devlet*

törenleriyle gömülecekti. Komşu krallıktan yardım aldığı için bir vatan haini olan ikinci kardeşin ölüsü de, kurda kuşa yem olmak üzere bir dağ başına atılacaktı. Her kim bu ölüyü gömerse, bu eylem krala karşı bir isyan olarak değerlendirilecek ve cezası da ölüm olacaktı!..

Ne var ki Antigone, birbirlerini öldüren kardeşlerinin gömülmeleri konusunda kralın keyfî fermanını değil, kendi vicdanının sesini dinlemek istiyordu... Çünkü kralın fermanına göre birbirini öldüren iki kardeşten biri devlet töreniyle gömülecekti. Ama öteki kardeş, antikçağdaki cezaların en ağırı olan toprağa gömülmemekle cezalandırılacaktı. Çünkü ölümlerinden sonra gömülmeyen bedenler, Ölüler Ülkesi'ne ulaşamıyor, oradaki yaşama kavuşamıyordu. Oysa Antigone için bütün ölüler gömülmeliydi... Çünkü ona göre bütün insanlar, hiç değilse ölümlerinden sonra eşitleniyorlardı. İşte bu yüzden kralın fermanını hiçe sayıp ölüsü kurda kuşa yem olarak bırakılmış kardeşini, bir gece kendi elleriyle gömdü... Zaten böylesi bir eylem bekleyen kral Kreon da, hemen Antigone'yi çağırttı ve kardeşini kimin gömdüğünü sordu. O da sözü hiç dolandırmadan, kendisinin gömdüğünü söyledi.

– *Peki bu işi yasak eden fermanımı bilmiyor muydun?* diye sordu kral Kreon.

– *Biliyordum tabii! Hem nasıl bilmem? Bu ferman herkese duyuruldu!*

– *Demek buna karşın benim buyruklarıma karşı gelme yürekliliğini gösterdin!*

Antigone fermandaki buyruğun, keyfî ve geçici bir dayatma olduğunu söyledi. Buna karşın adil tanrılarca insanların vicdanına kazınan, ama yazılı olmayan ve her zaman geçerli yasaların bulunduğunu anlatmaya çalıştı. Ama kral; iki kardeşten birinin vatanı korumak için öldüğünü, ötekininse düşman bir ülkeden yardım aldığını ve bu yüzden onun vatan haini olduğunu söyledi. Buna yanıt olarak; *"Olsun,"* dedi Antigone, "*tanrı Hades, ikisi için de aynı mezar hakkını tanır."* Bunun üzerine kral; düşmanın ölümünden sonra bile düşman olarak kaldığını söyleyince Antigone, sessiz bir çığlık gibi; *"Ben kin saçmak için değil, aşkı bölüşmek için geldim dünyaya!"* yanıtını verdi...

Kral Kreon'la Antigone'nin karşılıklı atışmaları biraz daha sürdü. Ve sonunda kral, bu ferman gereğince söz konusu ölüyü gömenin cezasının ölüm olacağını bilip bilmediğini sordu ona. *"Tabii biliyorum!"* yanıtını verdi Antigone.*"Zaten beni öldürmekten öte başka bir şey yapabilir misin? Senin sırf beni cezalandırmak için çıkardığın keyfî ve gelip geçici yasalara uymak zorunda değilim!. Çünkü tanrıların vicdanıma kazıdığı adil yasalara uyarım ben..."*

Bunun üzerine kral Kreon; *"Tanrılar mı dedin? Tanrılar devletin memurlarıdır,"* dedi gülümseyerek ve Antigone'nin yanından ayrıldı...

Kral Kreon, Antigone'yi diri diri kayalık bir mağaraya kapattırdı. Kralın oğlu ve Antigone'nin yavuklusu Haymon *(Haimon)*, olup bitenleri duyar duymaz doğruca sevgilisi Antigone'nin kapatıldığı mağaraya girdi ve iki sevgili birlikte canlarına kıydılar. Haymon'un anası kraliçe de hem oğlunun, hem de o aşk yumağı güzel gelini Antigone'nin acısına dayanamayıp kendini hançerledi...

Gerçeği geç de olsa öğrenen halk, ülkenin bütün meydanlarında, Antigone'nin adını haykırmaya başladı...

Ve kral Kreon artık yapayalnızdı...

PROKRİS İLE KEFALOS

Prokris güzel mi güzel, çok alımlı genç bir kızdı. Üstelik içi neyse dışı da öyleydi. Ve onun bütün yaşamını, içinde hep bir kor gibi ışıyan bir sevgi yönlendiriyordu...

İşte böyle gönlünce yaşayıp giderken günlerden bir gün, rüzgârlar tanrısı Ayolos'un *(Aiolos)* torunu Kefalos *(Kephalos)*, daha ilk gördüğünde ona vuruluverdi. Ama Prokris uzun süre yüz gönül vermedi ona. Ne onun tanrı oğlu olması, ne de hanları sarayları umurundaydı... Ama gene de Kefalos bırakmadı onun peşini ve bir sürü koşturmaca ve çilelerden sonra gönlünü edip evlendi Prokris'le. Ve bu evlilikten sonraki birliktelikleri de çok güzel yürüdü... Üstelik karşılıklı bölüştükleri aşklarıyla dillere destan oldular...

Kefalos alışık olduğu üzere her gün, gül parmaklı şafak tanrıçası Eos'un uyandığı saatte ormana çıkıyor; hem geziyor, hem de av amacıyla geyik, tavşan izi sürüyordu... Bu arada şafak tanrıçası, bu yakışıklı delikanlıyı her sabah göre göre sonunda ona sırılsıklam âşık olup çıktı!.. Kendini ona beğendirebilmek için de çeşit çeşit ve rengârenk giysilerle donanmaya, bütün ormanı daha büyük bir coşkuyla ısıtıp ışıklandırmaya başladı. Üstelik her sabah tanrıça Eos, sevgilisi ormana gelmezden önce, yeri göğü ve ormanı; mavinin, yeşilin, sarının en çekici tonlarıyla boyamaya başladı. Ne var ki Kefalos'un gözü, karısı Prokris'ten başkasını görmüyordu. Bu yüzden kıskançlıktan küplere binen tanrıça Eos bir sabah; *"Sen karın Prokris'e çok bağlısın, biliyorum,"* dedi. *"Bakalım fırsat bulursa o seni aldatmayacak mı?"* Bu sözler bir anda içini altüst etti avcının. Ama üstünde de fazla durmak istemedi. *Tanrıça kıskançlığından böyle söylüyor,* deyip geçti...

Kefalos bir ara, ülkesi kralının komşu ülkeye açtığı bir talan savaşına katıldığı için karısı Prokris'ten ayrı yaşamak zorunda kaldı... İşte şafak tanrıçası Eos'un söyledikleri bu ayrılık sırasında bir zıpkın gibi oturdu yüreğine. O yüzden de karısı Prokris'in kendisine gerçekten bağlı kalıp kalmadığını sınayıp görmek istedi... Hemen üst baş değiştirdi. Şafak tanrıçası da onun bu değişimine yardımcı oldu. Öylesine değişmişti ki Kefalos; duru bir su birikintisindeki görüntüsünü kendisi bile tanıyamadı!.. Doğruca evinin yolunu tuttu. Ama yolu üzerinde içi içini yemiyor da değildi; böylesi çirkin bir denemeden caymak düşüncesi geçmeye başladı

içinden. Ne var ki şafak tanrıçasının içine soktuğu o korkunç kuşku, onun yüreğini beynini habire yiyip eliyordu...

Evine vardığında kapıyı açan hizmetçilerin çok üzgün ve acılı olduklarını gördü. Kılık ve görünümüyle bambaşka biri olup çıkan Kefalos, bir aile yakını olarak tanıttı kendini. Sonra da onlara niçin böyle üzgün olduklarını sordu. *"Efendimizi çok uzaklara, savaşa alıp götürdüler!.. Uzun süredir haber de alamıyoruz..."* dediler. Bu sözler çok sevindirdi Kefalos'u. *"Demek hizmetlilerim bile beni çok seviyormuş!"* dedi kendi kendine. Hizmetliler, hanımları Prokris'in yanına götürdüler onu. Karısı Prokris, hizmetlilerinden çok daha üzgün duruyordu. Gene Kefalos; kendini çok yakın ve inandırıcı bir aile dostu olarak tanıttıktan sonra aynı soruyu sordu karısı Prokris'e. O da uzun süredir kocasından bir haber alamadığını, gece gündüz hep onu düşündüğünü söyledi. Sonra da üstüne basa basa; sevgilileri birbirinden ayıran, insanı insanlıktan çıkaran savaşları hiç sevmediğini söyledi. Kefalos havalara uçacaktı sevincinden! Hemen eski haline dönüp kim olduğunu açıklamak, karısı Prokris'i uzun uzun kucaklamak geçti içinden... Artık onu denemekten cayar gibi oldu. Ancak tanrıça Eos'un o alaycı sözleri çın çın ötmeye başladı gene kulaklarında!.. O yüzden, *"Ne kadar da güzelsiniz oysa,"* diye yakınlaşmaya çalıştı Prokris'e. *"Kocanız uzaklarda... Sizi unutmadığını nereden bileceksiniz? Siz burada onu düşüne düşüne sararıp solarken, o oralarda mutlaka birini bulmuştur!"* Prokris, daha yeni tanıştığı yabancının böyle yüzsüzce yaltaklanmalarına yüz gönül vermedi. *"Ben kocamı seviyorum ve ona hep bağlıyım!"* diye kestirip attı...

Birkaç gün daha Kefalos'un başka başka söylemlerle sürdürdüğü bu yollu yakınlaşma girişimlerine hep kulak tıkadı Prokris. Her seferinde kocasına olan bağlılığını yineledi. Bu sözlerini kanıtlamak için onun yokluğunda ördüğü ve nakışladığı kumaşlardan söz etti... Hatta onlardan birini getirip Kefalos'un eline tutuşturuverdi!.. Kefalos kumaşı ilgiyle incelemeye başladı. Gerçekten de karısı Prokris'in büyük bir titizlikle dokuyup nakışladığı kumaşın üstünde, elinde ok tutan, avcı giysileri içinde yakışıklı bir genç vardı. Bu genç ormanda usul usul yürüyor, bir yandan da gözleriyle sağı solu yokluyordu. Bir geyik izini değil de sevgilisinin izini sürüyor gibiydi...

Prokris kocasının avcılığı çok sevdiğinden, bu yüzden ona hedefini hiç şaşırmayan bir ok armağan ettiğinden de söz etti... Bu ok nereye atılırsa

oraya saplanır; avını kesinlikle cansız yere yıkardı!.. Prokris bu oku onun anısına, salondaki duvara asmıştı. Onu da gösterdi yabancıya...

Karısının bu bağlılığına diyecek bir söz bulamıyordu Kefalos. Ne var ki tanrıça Eos'un o uğursuz sözlerine kilitlenmişti bir kez... O yüzden hiçbir şey anlamamış gibi gene kışkırtıcı sözlerle ayartmaya çalıştı onu... Bu sözler sırasında bir süre susuverdi Prokris... Kefalos onun bu susuşunu, bir anlık sendelemesini görünce; *"Demek beni aldatırsın ha, utanmaz kadın!"* diye bağırmaya başladı... *"Bak ben senin kocanım! Demek benim yokluğumda beni aldatacaktın!"* Bu yollu savurduğu hakaretlerin arasına, bütün kadınların aşağılık olduğu sözünü de sıkıştırıverdi!..

Zavallı güzel Prokris, şaşkınlıktan donakaldı. Bir yanıt veremedi. Yalnızca yazgısına ve Kefalos'a ilençler yağdıraraktan evden canhıraş ayrıldı... Dağlara vurdu kendini. Bundan böyle yalnız yaşayacaktı... Çok geçmeden Kefalos kendini suçlu bulmaya başladı. Tanrıça Eos'un kurbanı olduğunu anladı. O yüzden güzel karısını bulabilmek için her yere başvurdu. Sonunda bir çoban aracılığıyla izini bulabildi... Özürler üstüne özürler diledi karısından...

Prokris daha fazla uzatmadan onunla barıştı. El ele verip eski günlere dönmeye çalıştılar. Kefalos gene her sabah ava çıkmaya başladı... İşte bu av sabahlarının birinde, bu kez de kocası Kefalos'tan kuşkulanacağı tuttu Prokris'in! Her sabah ormana çıkan kocasının oralarda bir sevdiği olamaz mıydı? Bu kuşkunun dürtüsüyle hemen ormana vurdu kendini Prokris. Dağ bayır kocasını ararken haliyle çok yoruldu... Önüne ilk çıkan çalılıkların arasına oturdu biraz dinlenmek için... Şafak tanrıçası Eos da çeşit çeşit giysilerinin saçtığı renk cümbüşüyle boğuyordu ormanı... Aynı sıralarda da hem yürüyen, hem av arayan Kefalos'un rengârenk ışıklardan başı dönmeye başladı.

Bir aralık yanından geçtiği çalıların kıpırdadığını fark etti. Bu kıpırtıyı bir geyik sanan Kefalos, karısı Prokris'in armağan ettiği hedefini şaşırmaz oku, gerdiği yaya taktı ve çalıların içine fırlatıverdi!..

Prokris çok acı, ama çok kısa bir çığlık atabildi yalnızca...

Şafak Tanrıçası Eos

BİLİCİ KALHAS

Bilici tanrı Apollon'un soyundan gelen Kalhas *(Kalkhas)*; antikçağda Yunanistan halklarını yönlendiren krallar ve tanrılar arasında elçilik eden en ünlü birkaç biliciden biriydi. Örneğin Troya prensi Paris'le evini barkını bırakıp kaçan Yunanistanlı güzel Helena'nın namusunu temizlemek amacıyla Başkral Agamemnon, Troya'ya savaş açınca, Başkral'la Olimposlu tanrılar arasında hep o aracılık etti...

Zaten daha savaş başlamazdan önce bilici Kalhas; Delfoy tapınağında tanrılarla konuştuğu haberini ulaştırdı bir gün Başkral Agamemnon'a. Çünkü tapınakta; *"Hemen Agamemnon'un ordularına katıl!"* demişti Baştanrı ona. *"Başları sıkıştığında krallar hep sana başvuracaklar; biz de senin aracılığınla buyruklarımızı bildireceğiz. Savaş sırasında hep Troya'da olacaksın. Troya zaptedilip ateşe verildikten sonra sen de geri döneceksin."* Bu tanrı buyruğu gereğince hemen Kalhas'ı yanına aldı krallar kralı Agamemnon...

Sefere çıkmadan önce, Apollon tapınağının avlusunda, Troya'ya savaşa gidecek komutanların önünde tanrılara kurbanlar kesildi. Sofralar kuruldu. Tam yemek yeneceği sırada aniden bir azman yılan çıkıverdi ortaya! Yılan sürüne sürüne gidip tapınağın yanındaki büyük bir ağaca tırmandı. Bir dalın yaprakları arasına yapılmış yuvaya girip sekiz yavru kuşu ardı ardına yuttu. Sonra da çığlıklar atmaya başlayan ana kuşu da bir solukta midesine indiriverdi!.. Böylece dokuz kuşu yutan yılan, yavaş yavaş sağılaraktan aşağıya indi ve iner inmez de büyükçe bir taşa dönüşüverdi!.. Bu olay haliyle bütün komutanları ve yetkilileri şaşkına çevirdi... Orada hazır bulunan bilici ve tanrı elçisi Kalhas; *"Bu, tanrıların bize bir iletisidir,"* diye olayı yorumlamaya başladı. *"Troya savaşı tam dokuz yıl sürecek ve onuncu yılında da kent yağmalandıktan, yakılıp yıkıldıktan sonra eve dönüş başlayacak..."*

Savaş sırasında her başı sıkıştığında Kalhas'a akıl danışıyordu Başkral Agamemnon... Ve Troya surları işgalcilere geçit vermediği için de savaş hep surların dışında sürüp gidiyordu. Agamemnon'un orduları, çevre illerde kadın ve servet yağması cinsinden çapulculuk seferlerine de çıkıyordu sık sık... Bu seferler sırasında komutanlar, derledikleri güzel kadın ve de

ziynetlerin aslan payını Başkral Agamemnon'a sunduktan sonra, kalanını aralarında pay ediyorlardı...

Başkral Agamemnon ve bilici Kalhas

Bir ara orduda veba salgını başladı... Bu illetten kurtulmak için hemen Kalhas'a danıştı Başkral. Bilici Kalhas da; barakasına doldurduğu savaş ganimeti kızlardan Hriseyis'i *(Khryseis)* babasına geri vermesi gerektiğini söyledi Agamemnon'a... Çünkü savaş ganimeti bu kızın babası, Apollon'un tapınağında rahipti. Bir süre önce bu rahip, kızını istemeye geldiğinde Agamemnon onu binbir küfürle kovmuştu! O da gidip tanrı Apollon'a dert yanmıştı. O yüzden tanrı Apollon, veba saçan fareler salmıştı Yunanistanlı Başkral Agamenon'un orduları arasına!..

Kalhas'ın bu uzgörüsü üzerine küplere bindi Agamemnon... Ona, *"Şom ağızlı, ağzından hiç iyi bir söz çıkmaz senin!"* diye bağırıp çağırdı. Ama gene de çok sevdiği kölesi güzel Hriseyis'i geri vermeye razı oldu. Ne var ki Ahilleus'un çok sevdiği savaş ganimeti güzel Briseyis'i alacaktı bu verdiğinin karşılığında!.. Bu niyetini herkesin önünde açıklayınca yarı ölümsüz Ahilleus da Agamemnon'a küfürler yağdırdı üst üste... Sonunda; *"Troyalılar bana bir kötülük etmedi ki! Sırf sen ün, servet kazanasın diye onları kırıp geçireyim, öyle mi?"* deyip savaştan çekildi...

Hani saymakla bitip tükenecek gibi değildi Kalhas'ın uzgörüleri!.. Örneğin Troya'nın düşmesi için o ünlü Troya Atı'nın yapımını aslında o önerdi... Hatta atın karnına gizlenen askerlerin arasında kendisi de vardı!..

Gerçekten de savaşın onuncu yılında Troya yakılıp yıkıldıktan sonra Kalhas, Yunanistan'a dönüş sırasında çok büyük fırtınalar kopacağını söyledi Agamemnon'a... Savaştan sonra herkes evine, yurduna dönmek için can atıyordu... Tabii dünya fatihi Agamemnon da güzel kadın kölelerle, altın gümüş ve metallerle tıkabasa doldurduğu gemilerinin yelkenlerini açıyordu acele acele... Kalhas'ı dinleyecek hiç mi hiç zamanı yoktu... Hatta savaş nedeni güzel Helena'yı bile alıp götürmeyi unutacaktı bu hengâmede!..

Tanrı elçisi bilici Kalhas da, Agamemnon'a sözünü dinletemeyince Yunanistan'a dönmeyip Troya'da kaldı... Daha sonra İzmir taraflarına gidip oralarda mülk edindiği bazı boş tarlaları üzüm bağlarına dönüştürdü... Bu arada İzmirli Mopsos adında ünlü bir biliciyle de tanıştı... İki bilici, bilicilik düzeylerini ölçmek için birbirlerine sorular sorup yarıştılar bir gün...

Yarışmanın sonunda Mopsos, yaşayan Anadolulu bilicilerin en büyüğü olduğunu söyledi. Hatta Kalhas'ın o yıl yetiştirdiği üzümlerden kuracağı nefis şaraptan bir yudum bile tadamadan öleceğini söyledi... Bu sözlere gülüp geçti Kalhas ve o yıl küpler dolusu çeşit çeşit şarap kurdu...

Bir akşam dostlarını evine çağırdı ve yemek öncesi hepsinin bardaklarını bu ilk kurduğu şarapla doldurdu... Konuklarının onuruna kaldırdığı bardağını tam ağzına götürürken de, birdenbire İzmirli bilici Mopsos'un sözleri geldi aklına...

Ve kahkahalarla, katıla katıla gülmeye başladı... O kadar çok güldü ki Kalhas, şarabını içemeden boğulup olduğu yere yığılıverdi...

KRAL TESEUS'UN SERÜVENLERİ

Antikçağda yaşayan Atinalı kahramanların en ünlüsü Teseus *(Theseus)*, çocukluğunda hiç göremediği kral Aygeus'un *(Aigeus)* oğluydu... Babasını görememesinin nedeni de, anasının Atina dışında yaşıyor olmasından kaynaklanıyordu... Babası kral Aygeus, Teseus'un anasının yanına son gelişinde; *"Yakında bir çocuğumuz olacak, biliyorsun. Oğlan olursa, büyüdüğünde şu kayanın altına koyduğum kılıcı alıp kuşansın; kılıcın yanındaki ayakkabıları da giysin. Sonra da Atina'ya gelip beni bulsun!"* dedi ve bir daha dönmemek üzere kentten ayrıldı...

Bir süre sonra doğan bebeğine Teseus adını verdi anası.... Geçen yıllar içinde de çocuk babasını ne gördü, ne de adını duydu... Çiçeği burnunda delikanlı olduğunda da bir gün anası onu o söz konusu kayanın yanına götürdü ve babasının ayrılırken söylediklerini yineledi ona... Haliyle babasının isteği uyarınca hiç zorlanmadan kayayı kaldırdı Teseus. Kayanın altındaki kılıcı alıp kuşandı; ayakkabıları da ayaklarına geçirdi... Artık Atina'ya babasının yanına gitmek için, anasının hazırlattığı gemiye binmeye geldi sıra... Ne var ki gemiye binmeyeceğini söyledi Teseus... Çünkü ün kazanmak istiyordu o... Tıpkı dillere destan Baştanrı Zeus'un oğlu Herakles gibi. Zaten anası onun öykülerini anlata anlata büyütmüştü onu. Gemi yolculuğu yaparsa, içinden geçen serüvenleri yaşayamayacağını düşünüyordu haklı olarak... Tek başına yollara düşmek, önüne çıkan engelleri, tehlikeleri aşa aşa ulaşmak istiyordu babasına... Herakles olabilmenin başka yolu yordamı yoktu!.. O yüzden tek başına çıktı yolculuğa...

O sıralarda bütün Yunanistan'ın korkulu düşü üç hırsız vardı. Onlardan Skiron adlı olanı, yakaladığı yolcuyu soyduktan sonra önce ayaklarını yıkatır, sonra da bir tekme atıp onu uçuruma savururdu! Sinis adlı hırsız da kurbanını soyup soğana çevirdikten sonra iki çam ağacını kırmadan yere eğer; zavallının bir ayağını bir ağaca, ötekini de öbür ağaca bağlar, sonra da ağaçları koyuverirdi! Birden doğrulan ağaçlar yolcuyu iki parçaya bölüverirdi!.. Üçüncü soyguncunun yöntemi daha başkaydı. Kurbanını demirden bir yatağa yatırır; yatağa sığmazsa fazla yerlerini keser, budardı... Zaten bu işe başladığından beri yatağa tam denk gelen bir yolcuya rastlamamıştı hiç! Teseus bu ünlü hırsızları yolu üstünde birer birer

temizledi... Onları kendi uyguladıkları yöntemlerle cezalandırdı... Bu kahramanlığı kısa sürede bütün Yunanistan'da duyulup dillere destan oldu...

Atina'ya vardığında da onu karşılayan halk, meydanlara zor sığdı! Kral Aygeus da hiç tanımadığını sandığı bu kahraman onuruna görkemli bir hoş geldin şöleni düzenledi sarayda. Yanında sevgilisi büyücü Medeya *(Medeia)* da vardı. Medeya, onuruna şölenler düzenlenen Teseus adlı bu kahramanın gerçekten kralın oğlu olduğunu çözmüştü büyü yoluyla. Ne var ki sevgilisi kral Aygeus, bu delikanlının kendi oğlu olduğunu öğrenip onu saraya alırsa, bunun kendisi için hiç de iyi olmayacağını düşündü. Çünkü kralla aralarını bozabilirdi. O yüzden de*;* "*Bu delikanlı ününe güvenerek seni öldürecek ve tahtına kurulacak. Onu tez elden yok etmeye bak!"* diye kral Aygeus'u kışkırtmaya başladı hemen!..

Medeya'dan duyduğu bu sözler yüzünden kralın eli ayağına dolaştı! Öyle ya, taht sorunu vardı ortada! *"Peki ne yapalım öyleyse?"* diye sordu kral. Medeya, zehirli bir içkiyle hemen orada işi bitirmesini önerdi... Ve kral da hiç beklemeden zehirli bir içki hazırlattırıp Teseus'a gönderdi... Teseus, kendisine sunulan içki bardağını masanın üstüne koydu. Sonra da, *"Artık kendimi tanıtmanın zamanı geldi,"* diye düşündü ve birden kılıcını kınından çıkarıp havaya kaldırdı. Herkes de ona çevirdi bakışlarını... Kral çok daha ilgiyle baktı kılıca. Ve onu daha iyi görebilmek için ilerlemeye başladı ağır ağır. Sonra ayakkabılarına baktı delikanlının... O anda da Teseus içki bardağını aldı eline! Tam ağzına götürürken yanına gelmiş olan kral; *"O benim oğlummm!"* diye bir çığlık attı ve bardağı hemen kaptı elinden... Sonra da kalabalığa dönüp Teseus'un kendi öz oğlu olduğunu, ölümünden sonra da tahta onun oturacağını söyledi. Olup bitenleri soluklarını tutarak izleyen kalabalık, daha sonra alkış ve yaşasın çığlıklarıyla inletti salonu. Kral, oğlunun elinden tuttu ve Medeya'nın yanına götürmek istedi... Sağı solu yokladı gözleriyle... Ama arasın da bulsundu Medeya'yı! Büyücü Medeya, uçan atların çektiği arabasına atladığı gibi Asya'ya doğru, çoktan havalanıp gitmişti...

Teseus babasının sarayına yerleştikten sonra da birçok serüvenle içli dışlı oldu. Bunlardan en çok dilden dile dolaşanı, Minotauros denen canavarla ilgili olanıydı... Zaten Minotauros, *"Minos'un boğası"* anlamına geliyordu... Girit kralı Minos'un karısı Pasifae *(Pasiphae)*, saraydaki tanrı Poseydon'un armağanı beyaz bir boğaya âşık olmuş, onunla çiftleşmişti!.. İşte bu

çiftleşmeden Minotauros denen bu canavar dünyaya gelmişti. Girit kralı Minos da, ele avuca sığmayan ve doymak nedir bilmeyen bu canavarı bir Labirintos'a *(Labyrinthos)* kapattırmıştı... Üstelik bu canavara yem olmak üzere her yıl belli bir sayıda genç kız ve genç erkek sunmak gerekiyordu. Kral Minos'un söylediğine göre bu bir tanrı buyruğuydu. Bu yüzden Girit kralı Minos da, bir süre önce giriştiği bir savaşta yenilgiye uğrattığı Atina krallığını, Minotauros'a yem olmak üzere, her yıl on genç kız ve on delikanlı göndermek zorunda bırakmıştı...

Teseus ve canavar Minotauros

İşte her yıl göndermek zorunda kaldığı böylesi bir fidye zorunluluğundan bıkıp usanan Atina kralı, oğlu Teseus'u bu canavarı öldürmek üzere gizlice Girit'e gönderdi. Teseus, bir yolunu bulup kral Minos'un güzel kızı prenses Aryadne'yi ayarttı ilkin: Onu kendine âşık etti. Onun yardımıyla da Minotauros'u öldürdü; bu başarısıyla da büyük bir ün kazandı Teseus...

Amacına ulaşan Teseus işini bitirip Atina'ya dönerken, evleneceğim diye söz verip gemisine aldığı güzel Aryadne'yi, kimsesiz Naksos adasında uyutup pupayelken deniz ötelerine kaçıverdi!.. Ama gözyaşları içinde güzel Aryadne'yle karşılaşan tanrı Diyonisos da, onu rengârenk gelin giysileri içinde, Ege'nin adsız bir adasına alıp götürdü...[2]

Teseus, babası kral Aygeus'un ölümünden sonra da onun tahtına kuruldu...

HİPPOLİTOS VE YASAK AŞK

Kral Teseus'un yaşadığı sayısız serüvenler ve gösterdiği kahramanlıklar; örneğin Kalidon kentinde o ünlü Domuz Avı'na katılması ve gene en gözüpek kahramanların Argos gemisiyle başlattıkları Altın Post'u ele geçirme seferine çıkması, onu binyıllar boyu dillerden düşürmedi... Ne var ki son olarak Amazonlar denen o ünlü savaşçı kadınların ülkesine gidip orada âşık olduğu bir Amazon kadını kaçırıp Atina'ya dönmesiyle birlikte, Teseus'un yaşamının en acılı ve son dönemeci de başlamış oldu. Çünkü bu aşamadan sonra olayların akışı, onun istenci dışındaydı artık...

Teseus'un zorla kaçırıp Atina'ya getirdiği Antiyope *(Antiope)* adlı bu Amazon sevgilisinden, Hippolitos *(Hippolytos)* adında bir oğlu oldu... Bir süre sonra da Amazonlar, Antiyope'yi geri almak için Yunanistan'a savaş açtılar... Bunun üzerine Teseus, oğlu küçük Hippolitos'u başka bir kentte oturan akrabalarının yanına gönderdi. Hem bakımı, hem eğitimi için... Savaşı kazanan Amazonlar da Antiyope'yi alıp götürdüler...

Aradan yıllar geçti. Artık gitgide yaşlanan kral Teseus, Girit kralı Minos'un kızı Faydra *(Phaidra)* ile evlendi. Faydra, bir zamanlar Naksos sahillerinde kendisinin tek başına bırakıp kaçtığı güzel Aryadne'nin kız kardeşiydi! Teseus onunla sessiz sedasız, kendi halinde bir yaşam sürmeye başladı... Saraydan uzak başka bir kentte yaşayan oğlu Hippolitos da geçen yıllar içinde çok yakışıklı bir delikanlı olup çıktı.

Hippolitos, özel bir yaşam yöntemi seçmişti kendine. Çoğunlukla kırlarda, ormanlarda geçiriyordu günlerini. Tanrıça Artemis de onun tek tapındığı tanrıçaydı. Çünkü o da Artemis gibi temiz, dokunulmamış kalmak istiyordu. O yüzden bir kadınla birlikte olmak düşüncesi bile onu çılgına döndürüyordu!.. Bu konuda tanrıçası Artemis'le sık sık dertleşiyor; kendisinin de hep dokunulmamış, temiz kalabilmesi için ondan sürekli yardım istiyordu. Avcılık, koşu gibi sporlar; tıpkı tanrıçası Artemis'inki gibi onun da günlük yaşamının en önemli uğraşlarıydı... Çok doğal olarak Hippolitos, aşk tanrıçası Afrodit'i hiç sevmiyor; hatta onun simgelediği aşkı kötülüyordu her yerde. Hippolitos'un bu tutumu, tanrıça Afrodit'i zıvanadan çıkarmaya çoktan yetip arttı!..

Bir gün kral Teseus, yanına karısı güzel Faydra'yı da alıp yıllardır görmediği oğlu Hippolitos'un yanına gitti. Onu görür görmez de babalık duyguları coştukça coştu. Birbirleriyle hemen canciğer kaynaştılar; sonra da hep birlikte Atina'ya döndüler. Ne var ki tanrıça Afrodit de bu arada yapacağını yaptı: Eros aracılığıyla aşk okları salıp kraliçe Faydra'yı, üvey oğlu Hippolitos'a deli divane âşık etti! Artık günden güne üvey oğluna duyduğu ve utanç verici bulduğu aşkla yanıp tutuşmaya başladı güzel Faydra!.. Haliyle bu duygularını kimseye açamıyordu... Bu yüzden de içi karardıkça kararıyordu. Yalnızca yaşlı dadısı duyuyordu onun içinde gürleyen o sessiz volkanı... Bir süre sonra Faydra, kendini deli divane eden bu yasak aşkı artık tek başına taşıyamayacağını anladı; kimselere duyurmadan, bu kimselere açamadığı sırla canına kıymaya karar verdi. Yaşlı dadısı onun niyetini anlayınca, apar topar Hippolitos'un yanına gitti: *"Bak delikanlı,"* dedi ona. *"Üvey anan Faydra sana deli divane âşık! Kimselere de söylemiyor bunu! Bu yüzden canına kıyacak şimdi! N'olur, ona biraz yakınlık göster. Onu kurtar!.."*

Aşkın adından bile tiksinen Hippolitos; bu sözleri duyunca, kulaklarını kapatıp apar topar bahçeye fırladı! Dadı da onun ardından... Bahçenin bir köşesine çekilip ateşli ateşli konuşurlarken kendilerine çok yakın yerde oturan Faydra'yı göremediler... Hippolitos; *"Sen ne demek istiyorsun?"* diye gürledi dadıya. *"Demek babamı kandırıp üvey anamla benim ilişki kurmamı istiyorsun, öyle mi? Ben bütün kadınlardan da, onların aşklarından da iğreniyorum!.."* Bu sözlerden sonra yeniden odasına döndü Hippolitos...

Yaşlı dadı tam da o anda görebildi Faydra'yı ve iliklerine dek ürperdi. Az önce konuşulanları duymuştu Faydra!.. Bu yüzden de gözleri aniden büyüyüp dumanlanmış, bir başka aleme çevrilivermiş gibiydi... Faydra karşılıksız ve yasak aşktan değil, kadınlık onuruna vurulan bir çeşit tekmeden yıkılmıştı bir anda!.. Ama öcünü de yaman alacaktı, delice sevdiği bu Hippolitos denen üvey oğlundan!..

Bir süre önce saraydan ayrılan kral Teseus geri döndüğünde karısı Faydra'nın ölüsü ve yanında bıraktığı bir mektupla karşılaştı. Mektubu okuyunca da hemen bahçeye attı kendini ve çılgınca bağırmaya başladı: *"Herkes duysun! Benim öz oğlum benim karımı lekelemiş! Tanrı Poseydon, benim çığlığımı duy!.. Onu cezalandır!.."* Çığlıkları duyan saray görevlileriyle birlikte Hippolitos da bahçeye koştu. Babasına olup bitenlerin

nedenini sordu. *"Üvey ananı kirletirsin, sonra da bilmezlikten gelirsin, ha!.."* deyip onu hemen kovdu saraydan... Şaşkına dönen Hippolitos; *"Ama şunu bil ki baba, ben ona elimi bile sürmedim!.."* gibilerden bir şeyler söylemeye çalıştı... Sonra da arabasına atlayıp son hızla uzaklaştı saraydan...

Oturan Afrodit heykeli (Afrodisyas Müzesi)

Hippolitos deniz kıyısından geçerken, denizler tanrısı Poseydon da, kral ailesine olan eski bir kızgınlığının acısını çıkarmak üzere bir deniz canavarı gönderdi hemen. Canavar, Hippolitos'un atlarını ürküttü ve gemi azıya alan atlar, son hızla koşaraktan Hippolitos'u arabadan savurup attılar...

O anda tanrıça Artemis geldi saraydaki kral Teseus'un yanına; *"Oğlun Hippolitos'un bir suçu yok bu işte,"* dedi kendini göstermeden. *"Karın çılgınlar gibi tutkundu ona. Bu çılgınlığıyla öldürdü kendini. Bıraktığı satırlar da yalandı..."* Az sonra da can çekişen, kan revan içindeki oğlu Hippolitos'u getirdiler içeri. Bir şeyler mırıldanıyordu yalnızca. *"Ben suçsuzum tanrıçam Artemis,"* diyordu durmadan. Babasını tanıyınca da; *"Baba, bu işte senin de suçun yok..."* diye fısıldadı... Sonra da Hades'in dönülmez ülkesine doğru çevirdi gözlerini...

Teseus, oğlu Hippolitos'la karısı Faydra'yı yitirdikten sonra artık fazla yaşamadı... Atinalılar büyük bir anıtmezar yaptılar onun için. Yüzyıllar süresince de bu anıtmezar; yoksulların ve isyancıların sığınağına dönüştü...

AKDENİZ'DE BİR AŞK ÖYKÜSÜ

Halkyone

Sabah yıldızı Eosforos'un *(Eosphoros)* oğlu kral Keyks ile karısı kraliçe Alkyone, çok mutlu bir birliktelik içinde yaşayıp gidiyorlardı. Bu mutluluk, karı-koca olarak baş başa verip yönettikleri ülkenin insanlarına da yansıyordu...

Kardeş halklar olarak algıladıkları komşu krallıkların parasında, malında hiç gözü olmadı karı-koca Keyks'lerin. Ülkelerinde kavga dövüş olmadığı için de günden güne yüzü daha da güleçleşen halk; çalışma saatleri dışında tiyatro, spor yarışmaları, şiir ve destan söyleşileri gibi sanatsal etkinlikler için bolca zaman bulabiliyordu... Ne var ki böylesi bir gelişim ve huzur sonunda ülkenin yakaladığı bu mutluluk ve birikim; komşu kralların kıskançlık ve talan tutkularını kamçılamakta gecikmedi!

Komşu kralların, ülkesinin topraklarında gözü olduğunu, bu yüzden de haince tuzaklar kurduklarını sezinleyen kral Keyks'in huzur ve mutluluğu da, günden güne gölgelenmeye başladı... Bu arada kraliçe Alkyone de son günlerde kocasının davranışlarında gözlemlediği huzursuzluğun nedenini öğrenmek istiyor, ama kocası da fazla bir açıklamada bulunmuyordu... Çünkü çok sevdiği karısını üzmek istemiyordu...

Sarayın demirbaş bilicisi bir gün üzgün krala; denizaşırı bir ülkede, adını bilmediği ama tapınağında tek başına oturan Barış Tanrısı'nın kendisine bir yol yordam gösterebileceğini söyledi...

Umarsız kral Keyks, bilicisinin bu sözlerinden çok etkilendi. Söz konusu Barış Tanrısı'na ulaşabilmek için hemen bir gemi hazırlattı. Ne var ki çok sevdiği kocasını yalnız bırakmak istemeyen kraliçe Alkyone de aynı gemide yer almak istediğini söyledi... Ama kral Keyks de karısıyla birlikte yaşamak istemiyordu bu serüveni. Çünkü menzili belirsiz bu yolculuk sırasında karşılaşacağı iyi kötü olaylar konusunda hemen hemen kesin bir bilgisi yoktu. Uzun tartışmalardan sonra kraliçenin sarayda kalıp ülkeyi başsız bırakmaması konusunda karşılıklı bir anlaşmaya vardılar. Birkaç gün sonra da kraliçe, Barış Tanrısı'nın bulunabileceği bilinmeyen bir menzile doğru yola çıkan kocasını gözyaşlarıyla uğurladı sahilden...

Kralın gemisi, daha yolculuğun üçüncü gününde, dur durak nedir bilmeyen çok azgın bir fırtınaya tutuldu... Bütün çabalarına karşın geminin batacağını anlayan kral Keyks çok üzüldü. Ne var ki bu hüznün hemen arkasından, gemi sulara gömülmeden önce, yüreğinde bir sevinç dalgasının kabardığını da duyumsadı: Çünkü bu yolculuğa birlikte çıkmadıkları için sevgili karısı kendisiyle aynı yazgıyı paylaşmayacaktı!.. Böyle bir rastlantı, onu son deminde sevince boğdu...

Kraliçe Alkyone; emekçilerin tanrıçası Atena'dan öğrendiği örgü örme, nakış işleme gibi uğraşlarla oyalanaraktan kocasının dönüşünü bekliyordu sabırsızlıkla. O yüzden diktiği bazı giysilerin üstüne, kendilerinin ve ülkelerinin mutluluğunu yansıtan ve gelecekleriyle ilgili şekiller, desenler nakışlıyordu durmadan... Ama bir yandan da tanrıça Hera'ya, kocasının tez elden ve sağ salim dönebilmesi için yalvarıp yakarıyordu... Sürekli kocası Baştanrı Zeus'la didişen, bu yüzden de insanların sorunlarıyla uğraşacak zaman bulamayan tanrıça Hera, bu son olayda kraliçe Alkyone'ye çok acımakla yetiniyordu yalnızca! Çünkü kocası Baştanrı Zeus'un barışsever kralları sevmediğini ve onları bir şekilde cezalandırdığını, üzülmesin diye söyleyemiyordu Alkyone'ye!.. Sonunda Hera, gökkuşağının tanrıçası İris'i çağırdı yanına. *"Git, uyku tanrısı Hipnos'a söyle. Zavallı Alkyone'nin düşüne girsin; ona kocası Keyks'in denizde boğulduğunu söylesin!"* buyruğunu verdi.

Haberci tanrıça İris; rengârenk ebemkuşağına atladığı gibi bir solukta, masmavi göklerin derinliklerindeki uyku tanrısı Hipnos'un mağarasına doğru süzülüp gitti... Bu mağaranın içinde, pırıl pırıl çakıl taşlarının arasından akan bir dere vardı. Tanrı Hipnos, bu derenin tatlı şırıltısını her gece insanların yorgun dünyalarına buradan gönderiyor, onları sıkıntılarından arındırmaya, rahatlatmaya çalışıyordu. Tanrıça İris, Hera'nın isteğini iletti uyku tanrısı Hipnos'a.. Hipnos da; istediği her insanın kılığına girebilen oğlunu, bahtsız kraliçe Alkyone'nin yatak odasına gönderdi. Kral Keyks'in kılığına giren Hipnos'un oğlu, Alkyone'nin düşüne girdi ve gemisinin nasıl battığını bir bir anlattı. Sonra da ona karşı duyduğu derin sevgisini ve bağlılığını yineledi gözyaşlarıyla. Bundan böyle ülkeyi yönetme görevinin artık kendisine kaldığını söyledi. "*Ben şimdi Ölüler Ülkesi Hades'e gidiyorum!*" deyip ona veda etti. "*Dur, ben de geliyorum!"* diye bir çığlık atan kraliçe kan ter içinde uyandı... Her seferinde kafasından kovduğu bir kuşkunun acı gerçekliği, artık gelip ta yüreğine bir zıpkın gibi

saplandı. Demek kocası ölmüştü!.. *"Ben onsuz yaşayamam!"* diye kendi kendine söylenmeye başladı. Pencereden dışarıya baktı: Ortalık yeni yeni ışımaya başlamıştı. Biraz öteden kızıl rubalı şafak tanrıçası Eos, rengârenk bir sabahı getiriyordu insanların ve tanrıların dünyasına... Daha birkaç hafta önce kral kocasını, deniz ötelerinde bilinmeyen bir yerlerde yaşayan Barış Tanrısı'na doğru uğurladığı limanı anımsadı birden... Apar topar giyinip saraydan dışarı çıktı...

Sözkonusu limana doğru tir tir titreyerekten yürürken, olup bitenleri yeni baştan gözden geçiriyordu kafasında. O korkunç düşü görmezden önce Alkyone; kocası kral Keyks'in, Barış Tanrısı'nın bağışlayacağı renk renk, bir kucak dolusu barış çiçekleriyle döneceğini ve onları bütün Akdenizli kardeş halklara birlikte dağıtacaklarını düşlüyordu hep... Bunları düşüne düşüne yol alan Alkyone, limana vardığını anladı. Biraz ötedeki yüksek bir kayalığın keskin uçurumlu doruğuna doğru tırmandı. Ve tırmandığı doruktan, sevgilisi ve kocası Keyks'le buluşmak üzere, gözlerini yumup o büyük boşluğa bırakıverdi kendini!.. Artık habire düşüyor, düşüyordu Alkyone... Ama bir türlü bir yerlere değmiyordu ayakları! Dayanamayıp gözlerini açtığında, bembeyaz bir martıya dönüştüğünü, mavi suların üstünde süzülüp gittiğini gördü! Biraz daha yakından bakınca, yanında kendisine yoldaşlık eden bir martı gördü. Ve birden onun martıya dönüşmüş kocası olduğunu sezinledi sevinçle... Kocası da onu tanıyınca hemen coşkuyla, kanat kanada kenetlendiler... Ve öteki martılarla birlikte çığlıklar ataraktan, deniz üzerinde, barış kaynağı ufuklara doğru bir zıpkın gibi kayıp gittiler...

Kraliçe Alkyone'nin yaşadığı bölgedeki deniz, yılda yedi gün dingin ve sessiz olurdu. Çünkü bu yedi gün süresinde, denizin durgun suları üzerinde kuluçkaya yatardı bütün martılar. Onun için de denizin durgun olduğu bu yedi güne, *"Alkyone Günleri"* ya da "*Barış Günleri"* diyordu o yörelerdeki Akdenizli halklar...

Akdenizli halklar öylesine barışa ve Alkyone'ye hasrettiler...

BOĞAZ'DA BİR AŞK ÖYKÜSÜ HERO İLE LEANDROS

"Bu aşk öyküsü, binyıllardan beri birçok sanatçıya konu ve esin kaynağı oldu. Homeros'tan önce yaşayan ve bu konuyu ilk ele alan ozan, Musayos'tu. Ondan yüzyıllar sonra Vergilius, Ovidius, Schiller ve Byron gibi ozanlar da aynı konuyu işlediler. Hatta İngiliz ozan Byron; bu aşkın yaşandığı Narburnu'na geldi ve bu dar boğazı, Leandros örneği yüzerekten geçti..."

Çağlar boyu dillerden düşmeyen bu öyküyle İstanbul'daki Kızkulesi'ni ilişkilendiren yazarlar varsa da gerçekte söz konusu serüvenler, Çanakkale Boğazı'nda yaşandı...

Boğaz'ın en dar yeri olan Anadolu yakasındaki Narburnu'nda, eskiden Abidos denen bir kent vardı. Tam karşıdaki Avrupa yakasında da Sestos adlı bir kent... Bu güzel kentteki tanrıça Afrodit'in tapınağını, Boğaz'ın beyaz güvercinleri yurt edinmişlerdi. Tapınağın rahibesi güzeller güzeli Hero da, bu güvercinlerin bakımıyla ilgileniyordu...

Her yıl Sestos'ta, güzellik tanrıçası Afrodit'in çok genç yaşta ölen Adonis adlı sevgilisinin anısına şölenler düzenlenirdi. Bu şölen günleri geldiğinde bütün genç kızlar; ilkbaharın cömertçe sunduğu en kokulu çiçek ve dallardan ördükleri çelenkleri, taçları boyunlarına, başlarına takarlar; rengârenk giysilerle dolaşırlardı kentin içinde... Bu arada gözlerine kestirdikleri delikanlılarla tanışırlar; çoğu zaman bu ilişkiyi yaşam boyu sürdürürlerdi... Boğaz'ın karşı yakasındaki Abidos kentinde yaşayan Leandros adlı bir prens de, bu bahar şenliklerine katılmak için bir gün Sestos kentine geldi. Başına defne dalından bir çelenk takmış, yanına da tanrıça Afrodit'e sunmak üzere bir güvercin kafesi almıştı armağan olarak. Kente gelir gelmez girdiği Afrodit tapınağının avlusunda, beyaz ve pembe giysiler içindeki güzel rahibe Hero ile karşılaştı. Hero'nun hem kendisinden, hem de üstündeki giysilerin çarpıcı renklerinden bir anda büyülenir gibi oldu Leandros... Çok geçmeden de birbirleriyle tanıştılar. Tanrıça Afrodit; bu iki gencin duygularını, saldığı aşk oklarıyla kısa sürede bir karasevdaya dönüştürüverdi!..

Ne var ki iki sevgilinin birleşmelerini önleyen bir engel vardı arada: Bir söylentiye göre kızın ailesi hem çok varlıklı, hem de çok bıçkın cinstenmiş ve kızları Hero'nun evlenmesini istemiyorlarmış. O yüzden de onu Afrodit'in tapınağına rahibe olarak kapatmışlar... Böyle bir engele karşın birbirlerine deli divane vurulan bu iki genç, bir buluşma yöntemi üzerinde anlaştılar. Buluşmak istediklerinde rahibe Hero boğazın suları karanlıklara gömüldüğünde, elindeki ışıklı meşaleyi tapınağın kulesinden karşı sahile doğru sallayacaktı... Leandros da bu ışığı gördüğünde Boğaz'ı yüzerekten geçecek ve tapınakta buluşacaklardı...

Zaten ayrıldıklarının daha ertesi günü Leandros, karşı sahilden kendisine "gel" diyecek bir meşale ışığını beklemeye başladı. Gerçekten de ertesi akşam bir ışık topunun deniz ufkunda kıpırdadığını görür gibi oldu... Hemen kendini apar topar Boğaz'ın sularına vurdu... Kulaç kulaç karşı sahile doğru yol alırken, bir yarımay da ona kılavuzluk ediyordu. Karşı sahildeki ışık topu gitgide daha da büyüyüp belirginleşiyordu. Bir süre sonra meşaleyi sallayan ve aşkla yanan Hero da, kendisine doğru yaklaşan sevgilisini gitgide daha açık seçik görmeye başladı... Çok geçmeden de, iki sessiz çığlık gibi Afrodit'in tapınağında buluştular...

Birlikte geçirdikleri ilk gecenin nasıl oncasına çarçabuk geçiverdiğini bile anlayamayan iki âşık; güneşin atları daha günlük koşularına başlamadan zorlukla ayrıldılar birbirlerinden...

Bu buluşmalar bütün bahar ve yaz boyunca, gittikçe daha da yalazlanan bir tutkuyla sürüp gitti. Artık sonbahar gelip çattı... Derken kış da başladı... Sert rüzgârlar Boğaz'ın sularını yalamaya, giderek dövmeye başladı. Bir süre sonra da, insan kulaçlarının alt edemeyeceği acımasız dalgalar savrulmaya başladı sularda... Leandros'un zorlukla Boğaz'ı kulaçlayıp geldiği bir akşam Hero poyrazların dinmesini beklemenin ve bu kaçak buluşmalara bir süre ara vermenin iyi olacağın söyledi. *"Seni yitirmek istemiyorum!"* dedi Hero... Leandros da sevgilisine hak verdi.

Ne var ki Leandros her akşam gene de sahile gidiyor, karşı yakaları gözetliyordu bir süre. Sahile her gelişinde de, sert rüzgârların estiği denizin ötelerinden bir sarkaç gibi sallanacak ve kendisine *"denize açıl!"* işaretini

verecek Hero'nun ışık topunu bekliyor gibiydi. Hero da gene her akşam, elinde daha ateşlenmemiş meşalesiyle tapınağın kulesine çıkıyor, Leandros'un Boğaz'ı geçip kendisine gelmesini istiyor gibiydi... Ve saatler sonra yardımcısı yaşlı kadının uyarısıyla, tapınaktaki soğuk odasına dönüyordu. Ama bir akşam gene kuleye çıktığında, içini öylesine bir hasret kasırgası sardı ki, elinde olmadan, bilinçsizce meşalesini ateşledi aniden ve onu Boğaz'ın kırçıl sularına karşı sallamaya başladı...

Gene her akşamki gibi Boğaz'ın karşı yakasından tapınağı gözetleyen Leandros, Hero'nun meşale ışığını seçer seçmez, kendini apar topar sulara attı... Denizi acı acı döven rüzgârları duymuyordu bile! Ama bir süre ilerledikten sonra, gittikçe kuduran dalgalar arasında gücünü yitirmeye başladı...

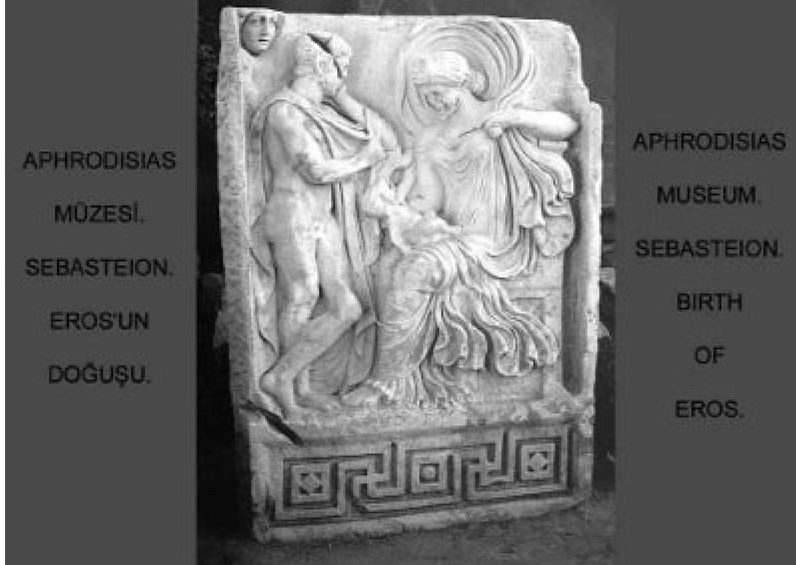
Karşı yakadaki güzel rahibe Hero, bütün gece sevgilisi Leandros'u bekledi. Sonra da böyle bir havada onun zaten yola çıkamayacağını düşünerekten kendini avutmaya çalıştı...

Gül parmaklı şafak tanrıçası Eos; Boğaz'ın sularını ve gökyüzünü maviye ve pembeye boyadığı sıralarda sahile inen güzel ve uykusuz Hero; kumların üstünde, sevgilisi Leandros'un yer yer morarmış ve karaya kesilmiş bedeniyle karşılaştı!..

Ne yapacağını şaşıran Hero, bir an kilitlenmiş gibi oldu... Sonra da koşar adımlarla tapınağa döndü ve canhıraş kuleye tırmanmaya başladı. Kulenin sonuna ulaşır ulaşmaz da, sevgilisinin yattığı sahile doğru bakan boşluğa kendini bırakıverdi...

HERMAFRODİT

Bodrum yakınlarında, bugün Bardakçı denen yerde bir su kaynağı vardı. Bazı Bodrumlular içecek sularını bile bu kaynaktan getirirlerdi. Gene aynı yerde, kıyıları yeşil defne ağaçlarıyla, kokulu çiçeklerle dolup taşan bir göl vardı... Antikçağın insanları, Salmakis Gölü derlerdi ona. Çünkü Salmakis adlı güzeller güzeli bir perikızı, suları duru mu duru bu küçücük gölde yıkanıp serinlerdi sık sık. Doğayı bir bütün olarak sevdiği ve hele hele o güzelim hayvanları avlayıp öldürmek gibi ilkel duygulardan da uzak olduğu için, ne tanrıça Artemis, ne de Atena gibi av silahları vardı onun... Doğanın bağrında, kendi halinde yaşayıp gitmekti onun tek tutkusu... Gölde yıkanıp çıktığında, o pırıl pırıl sulara bakaraktan saçlarını tarar, sonra da kendini yöredeki çiçeklerin, ağaçların arasına atardı. Kayaların yarıklarından fışkırıp çıkmış rengârenk kokulu çiçekleri sever okşar, onların dilleriyle konuşurdu. Baharda açan kimi mavi, kimi beyaz menekşelerden bir-ikisini koparıp saçlarına takmaktan da çok hoşlanırdı...

Eros'un doğuşu

Böyle böyle Salmakis, güneşin atları yorulup gökyüzünden çekip gidene dek bütün gün gönlünce gezer tozardı... Yaz gecelerinde de sırtüstü uzanıp o derin gökyüzünde uçuşan yıldızlarla konuşurdu; sonra da o ince ve dokunaklı sesiyle, gecenin ta ötelerine doğru süzülüp giden yanık yanık ezgiler döktürürdü... Bu ezgiler Bodrum'un çevresindeki koca koca kayaların birinden ötekine zıplar, yöredeki uykusuz çobanların ve de âşıkların kulaklarında uzun uzun yankılanırdı. Sonra da güzel Salmakis, günlük uykusuna dalar giderdi... Akdeniz göklerindeki bazı yıldızlar ona tutkun olduklarından, o böyle uyurken onun çevresinde oynaşırlardı sabahlara dek... Güneş tanrısı Helyos'un atları da, o yöredeki tepelerin üstünden dörtnala geçerek günü başlatırken, mutlaka güzel Salmakis'i yavaşça uyandırırlardı.

Kısacası Salmakis; o yörede ne varsa güzel olan, hep onlarla içli dışlıydı. Üstelik canı isterse, hemen o güzel şeylerden birine de dönüşüverirdi! Bazen gölün sularında yıkanırken su olur, balık olurdu. Yüreği aşkla tutuştuğu gecelerde de ay olur, yıldız olur, sonra da yıkanıp serinlediği göle ışık ışık yağardı...

Bu gölün yakınlarındaki karşılıklı iki tepede, tanrı Hermes'le tanrıça Afrodit'in birbirlerine bakan tapınakları vardı. Bir gün Olimpos'taki saraylarında bunalan tanrı Hermes'le evren güzeli tanrıça Afrodit, birbirlerinden habersiz buradaki tapınaklarına geldiler. Bir süre sonra tapınaklarına yakın bayırda gezinirlerken birbirleriyle karşılaşan iki tanrı, biraz yarenlik ettiler; gezip tozdular... Baştanrı kıskanç Zeus'un Olimpos'taki sarayında uyuduğu saatlerde de, sessizce seviştiler... Tanrıların bu kaçamak aşkından dünyalar güzeli bir erkek çocuk dünyaya geldi. Ve kendi adları olan Hermes-Afrodit sözcüklerinden oluşan Hermafrodit adını verdiler bu güzel bebeklerine... Ve geçen zaman içinde de Hermafrodit, tez serpilip büyüdü...

Her zamanki gibi gene çiçekler arasında gezip tozduğu bir gün güzel perikızı Salmakis, yakışıklı delikanlı Hermafrodit'le karşılaştı. Ve ona aniden vuruldu. Çünkü kendini bildi bileli; uykusuz gecelerinde mırıldandığı yanık ezgilerde, sevdiği ve şekillerine büründüğü çiçeklerde,

ağaçlarda, yerde gökte aslında hep bu delikanlıyı duyumsamış, onu aramıştı gizliden gizliye...

Ne var ki onunla tanışıp konuşmak istediğinde delikanlı hiç yüz gönül vermedi ona... Bu yüzden de artık uyku durak denen şeyleri unutan güzel Salmakis, onunla konuşabilme ve onu yakından tanıyabilme isteğiyle yanıp tutuşmaya başladı. Bu delikanlının kendisiyle ilgilenmesi ve ona aşk okları göndermesi için anası tanrıça Afrodit'e yalvar yakar oldu. Dileğini yerine getirirse, göl yakınlarındaki tapınağını her gün silip süpüreceği konusunda söz bile verdi. Sonra da en sevdiği rengârenk çiçeklerden bir demet yaptı ve o yöredeki dağlarda kırlarda uzun uzun o delikanlıyı aramaya başladı... Günlerce gezip tozdu, ama izine bile rastlayamadı Hermafrodit'in! Ertesi gün de uzun bir yürüyüşten sonra gene yorgun argın gölüne döndü. Ama orada Hermafrodit'le yüz yüze geliverdi!.. Çok sevinen perikızı, açık açık kim olduğunu sordu ona. Bunca yakışıklı olduğuna göre anne-babasının tanrı olması gerektiğini söyledi gülümseyerek. Sonra da; "*Bak güzel delikanlı,*" diye başladı sözlerine. "*Ben ne zamandır seni arıyorum. Gece gündüz gönlüm hep sende!"* Bu yeni yetme toy delikanlı, güzel Salmakis'in buncasına doğrudan sözleri karşısında utanıp renkten renge girmeye başladı. Çünkü o bu tür duyguların ve sözlerin yabancısıydı. Bu yüzden kendini rahat bırakmasını istedi güzel perikızından... Salmakis de boynunu büküp oradan uzaklaşmak zorunda kaldı. Ne var ki uzaktan da olsa onu izleyebilmek için az ötedeki çalıların arasına sindi. Bir süre sonra Hermafrodit, karşısındaki dupduru suların çekiciliğine dayanamayıp soyundu ve göle daldı... Salmakis de saklandığı yerden çıktı. Yanıp tutuştuğu delikanlı, bembeyaz mermerden yapılmış bir heykel gibi yüzüyordu gölde. Salmakis kendini tutamayıp göle daldı ve Hermafrodit'i kolları arasına aldı. Delikanlının kendisini itmesine ve bütün gücüyle kaçma isteğine karşın Salmakis daha da sıkı sarıldı ona! Ve bir yandan da âşık olduğu bu delikanlıdan ayrılmaması ve onunla tek beden haline dönüşmesi için yalvarıp yakardı tanrılara... Ve tanrıça Afrodit; bu içi dışı bir, güzeller güzeli perikızının dileğini hemen yerine getirdi.

Böylece Salmakis, çok sevdiği Hermafrodit'le tek beden, tek gönül olarak yaşamaya başladı artık gölde ve çevresindeki kırlarda...

Batı dillerinde hem erkek, hem kadın yaradılışlı kişileri anlatmak için kullanılan *"hermafrodit"* sözcüğü, işte bu iki mutsuz sevgilinin

serüveninden kaynaklanıyordu...

MERMERE CAN VEREN PİGMALYON

Kıbrıslı genç Pigmalyon *(Pygmalion)*, yaşamını tümden heykelciliğe adamış halim selim, genç bir sanatçıydı... Pek çok insanın başına geldiği gibi onun da uzun süre aşktan yana başı gülmedi... Ve bu konuda ne geldiyse başına, hep hemşehrisi olduğu tanrıça Afrodit yüzünden geldi!..

Pigmalyon, Eros ve canlanan heykel

Çünkü gönül verdiği her kız, hep güzellik tanrıçası Afrodit'in hışmına uğramış Amonthonte adındaki bir kadının arsız ve yüzsüz kızlarından biriydi!.. Bunun hep böyle olmasının nedenini ilk zamanlar Pigmalyon pek anlayamadı. Çünkü tanrıların kendilerine başkaldıran ölümlüleri acımasızca cezalandırdığı gibi bir olgudan haberi yoktu... İşte tanrıça Afrodit de kendisine yüz gönül vermeyen ve tapınağının yanından bile geçmeyen Amonthonte adlı bu kadını cezalandırmıştı. Onun doğurduğu Propoedites denen bütün kızlarının ar perdelerini yırtıyor, onları önüne gelenle düşüp kalkan arsız sokak kızlarına dönüştürüyordu... Gene heykeltıraşımız Pigmalyon da, tanrıça Afrodit'e yüz vermeyen, onun adına mermerler yontmayan bir sanatçıydı. O yüzden sokaklarda dolaşırken, sanatçımızın karşısına çıkıp da gönlünü kaptırdığı kızların hep o yüzsüz Propoedites'lerden birinin olması boşuna değildi!..

Pigmalyon her seferinde karşısına çıkan bu kızlardan öylesine bıkıp usandı ki, artık işliğine kapanıp mermerden, gönlüne uygun örnek bir kadın heykeli yontmaya karar verdi... Uzun süre evinden çıkmadı. Gece gündüz demedi; hep yonta yonta şekillendirdiği mermerle uğraştı didindi... Sonunda kusursuz denebilecek bir genç kız heykeli çıkardı ortaya... Ama Pigmalyon bu kadarla yetinmiyor; heykelin orasını burasını sürekli düzeltiyor, elinden geldiğince –belki de ayırdında bile olmaksızın, tanrıça Afrodit'i çileden çıkarırcasına– heykelin en göze batmaz kusurlarını da gidermeye çalışıyordu... Heykeltıraşımız heykeliyle öylesine çok ve inceden inceye ilgilendi ki, sonunda başka bir heykel yontmak bile içinden geçmez oldu. Daha sonraki günlerde, heykelinde yontulup düzeltilecek taraf bulamayan Pigmalyon, bu kez de ona gerçek ve sınırsız bir tutkuyla bağlanmaya başladı. Ona tanrıçalara yaraşan giysiler, ayaklarına en gözalıcı ve en usta ellerde örülmüş çoraplar, gösterişli ayakkabılar giydiriyordu artık. Daha sonraki günlerde de geceleri onu yatağına almadan uyuyamaz oldu!.. Bu durum tanrıça Afrodit'in de ilgisini çekmeye başladı. Heykeltıraş, gün boyu heykelinin karşısına geçiyor, canlı bir kadınmış gibi ona diller döküyor; durmadan bir şeyler anlatıyordu. Pigmalyon, günlük gereksinimlerini gidermek dışında, evinden bile pek çıkmıyordu artık. Hele hele durmadan karşısına arsızca çıkan Propoedites'lerden hiçbirine dönüp bakmıyordu bile...

Bir gün penceresinden dışarıya bakarken Kıbrıs'ta çok uzun süren baharın geldiğinin ayırdına vardı. Her zaman olduğu gibi, baharın gelişiyle birlikte, denizin köpüklerinden can bulan Kıbrıslı tanrıça Afrodit adına düzenlenen şenlikler de başladı. Gelenek olduğu üzere rengârenk giysilerle donanmış genç kızlar, başları çelenkli delikanlılar, bu bayramı doya doya kutluyorlardı. Yalnız kalmış, o ana dek aradıklarını bulamamış gençler de, bu şölenlerde beğendikleriyle tanışıyorlardı. Kimileri de Afrodit'in kutsal tapınağında, gönüllerinden geçen aşk dileklerinin gerçekleşmesi için tanrıçaya yalvarıp yakarıyorlardı.

Yıllardır gece gündüz yonttuğu heykelden başka bir gönüldeş düşünemeyen Pigmalyon, son bir kez yeniden talihini denemek istedi. Bu amaçla şölen coşkuları içindeki genç kızlardan biriyle ilişki kurmaya kalkınca, karşısına gene o arsız kızlardan biri çıkıverdi!..

Artık yazgısına ilençler yağdıraraktan evine, heykelinin yanına dönmeye karar verdi. Ne var ki yolu üstündeki Afrodit'in tapınağının yanından geçerken, aniden durakladı. Tapınak, kendisine uygun eş bulabilmek için dileklerde bulunan gençlerle dolup taşıyordu. *"Ben de bu başı gülmemişlerden biri gibi gidip gönlümden geçenleri tanrıça Afrodit'e anlatsam olmaz mı?"* dedi kendine ve tapınağa girenlerin arasına karışıverdi... Tapınaktaki tanrıça Afrodit'in heykeline bakarak; *"Tanrıçam, şimdiye dek sana hiç derdimi açmadımsa da beni bağışla. Beni, heykelime benzeyen bir kızla eşleştir. Dileğimi yerine getirirsen, sana yaraşacak en güzel heykelini yontacağım..."* diye söz verdi. Afrodit her ne kadar ölümlülere uyguladığı cezalarda inatçıysa da, heykeltıraşın içten yalvarısı karşısında çok duygulandı. Üstelik kendisine yaraşacak en güzel heykeli yalnızca onun yontabileceğini de bildiği için; düşünde bile görse inanmayacağı bir armağan sunmaya karar verdi ona!..

Pigmalyon tapınaktan çıkıp akşama dek bayramı kutlayan kalabalıklar arasında, içi biraz rahatlamış olarak gezip tozdu... Daha sonra da gene tek sevgilisi olarak benimsediği heykeliyle oyalanmak üzere mahzun mahzun, evinin yolunu tuttu... Eve varınca sabah evden çıkmadan önce, rengârenk bayramlık giysilerle donattığı heykelinin yanına gitti doğruca. Her zamanki gibi halini hatırını sorduktan sonra ona sarıldı. Umutsuzca dudaklarından öptü. Ama aniden heykelin dudaklarında bir kadın sıcaklığının uyandığını duyumsadı; irkildi. Belki yanılmış olabileceğini düşünerek yeniden sarılıp

öptü. Bu kez heykelin daha bir ısındığını, canlı canlı titremeye başladığını, kendisine sıkıca sarıldığını gördü. Şaşırmaktan öte, iliklerine dek ürperdi... Artık heykeliyle aralarında, tanrıça Afrodit'in gönderdiği ve durmadan aşk kıvılcımları saçan yaramaz Eros vardı. O yüzden de heykel, çok geçmeden canlı bir kadın gibi ellenip ayaklandı; dillendi...

Pigmalyon ve aşkla can bulan heykeli

Bu aşamadan sonra, kendiliğinden can bulan heykelle Pigmalyon arasında olup bitenler konusunda fazla bir şey bilinmiyor. Ama Pigmalyon; mermer damarlarında aşk kanı dolaşmaya başlayan, ete kemiğe dönüşüp can bulan heykele Galateya *(Galateia)* adını verdi... Güzel mi güzel çocukları oldu; hatta çocukların ortancası Pafos *(Paphos)*, Yunanistan'daki bir kentin isim babası bile oldu...

Ama Pigmalyon'un tanrıça Afrodit'e en güzel heykelini yapacağı konusunda verdiği sözü tutup tutmadığı da bilinmiyordu. Büyük bir olasılıkla, sözünü tutmaya çalıştıysa da, sevgilisinden daha güzel bir kadın heykeli yontamayacağı kesindi...

Pigmalyon'dan sonraki bütün soylu heykeltıraşlar, Afrodit'te simgeleşen en güzel kadın ve en yakıcı aşk özlemini dillendiren, sayısız ve birbirinden anlamlı Afrodit heykelleri yonttular hep.

Çünkü ilk ustaları Pigmalyon'un tanrıça Afrodit'e verdiği sözü, onun adına gerçekleştirmek istiyorlardı...

EVROPA AVRUPA'YA ADINI VEREN ASYALI GÜZEL

Olimpos Tanrılar Ülkesi'ndeki görkemli sarayında oturan tanrılar tanrısı Zeus, hem kendi buyruğundaki tanrıçalara, hem de yeryüzündeki ölümlü güzellere sık sık gönlünü kaptırırdı... Bir zamanlar Baştanrı olan babasının tahtına zorla kurulup bütün tanrıları ve de insanları buyruğu altına aldığından beri bu huyunu hep sürdürdü!. Ne var ki evrenin tartışmasız tek egemeni olmasına karşın, küçücük dünyamızda çevirdiği dolapları karısı tanrıça Hera'nın kıskanç gözlerinden kaçırabilmek için, örneğin kendini bazen bir boğaya, bazen bir kuşa dönüştürmek zorunda kalırdı...

Bir bahar sabahı gene öyle, Olimpos'taki sarayında erkenden uyanmıştı Zeus. Artık orada tekdüze sürüp giden perikızlarının danslarından, aralıksız içki alemlerinden, tanrıçaların anlamsız kavgalarından bıkıp usanmış gibiydi. Üstelik bir aşk serüveninden kaynaklanan kıskançlık yüzünden, o gece karısı Hera'yla geç vakitlere dek tartışmışlardı... O yüzden içini açacak bir eğlence arıyor gibiydi kendine. Dünyada her zaman gönül eğlendirici, beklenmedik avuntuların bulunduğunu da deneyimleriyle çok iyi bildiğinden, sarayının penceresinden yeryüzünü dikizlemeye başladı... Bir ara bakışları Suriye üzerinde odaklandı. Orada, denize yakın evinde, güzeller güzeli, Asya kıtasının en ünlü kızı Evropa *(Europa)* daha yeni uyanmış, bahçedeki çiçeklerini suluyordu. Bu güzel kızı gözüne kestiren Zeus o gece onun düşüne girdi. Ertesi sabah da Evropa gördüğü bu düşü kendi kendine yorumlamaya çalışıyordu. Düşünde, şimdiki adı Avrupa olan kıta onu alıp kendi ülkesine götürmek istiyordu. Bu alıp götürme olayının gerçekleşebilmesi için de, Baştanrı Zeus kendisine yardımcı olacağını söylüyordu. Bunun üzerine Asya kıtası da; *"Hayır, biz güzel kızımız Evropa'yı başka yerlere vermeyiz; o bizim öz kızımızdır!"* diye diretiyordu. Uyku sersemliği içindeki güzel Evropa, bir süre bu düşü yorumlamaya çalıştıysa da kuşkularını yatıştıracak bir yoruma ulaşamadı. *"Aman, hayırlısı neyse o olsun!"* anlamında elini silkeledi. Üstelik bu düş üzerinde uzun boylu kafa yoracak denli zamanı da yoktu. Çünkü o gün için diğer kız arkadaşlarına söz vermişti; kırlara çiçek toplamaya gideceklerdi... Evropa, emekçilerin tanrısı ve Afrodit'in kocası topal Hefaystos'un incecik tunç tellerden ördüğü o güzel sarı sepetini kaptığı gibi doğruca, deniz kıyısındaki rengârenk çiçeklerle bezenmiş tarlalara doğru yollandı hoplaya zıplaya... Orada buluştuğu güzel kız arkadaşları arasında gerçekten de en parlak

sabah yıldızı gibiydi!.. Sepetini, sanki sırf onun için açmış gibi görünen en güzel çiçeklerle donatmaya başladı hemen...

Olimpos'taki sarayının penceresinden faltaşı gibi açılmış gözleriyle Evropa'yı izleyip duran Baştanrı Zeus; aklından geçen şeytani düşünceler yüzünden kendi kendine gülümsedi... Sonra da penceresinden yıldızlarla dolu o büyük boşluğa bırakıverdi kendini.. Yıldızları savura savura alçaldı; Evropa'nın çiçek topladığı tarlaya yakın bir yere, sessizce kondu. Hem karısı Hera'ya görünmekten korktuğu, hem de olağan haliyle kadınların kızların kendisine yüz vermediğini bildiğinden, kendisini alımlı ve bıçkın bir beyaz boğaya dönüştürüverdi hemen. Sonra da Evropa ve arkadaşlarının oynayıp eğlendikleri tarlaya girdi usul usul; utanıyormuşçasına çekine çekine... Kızlara yaklaşınca da, çiçeklerin arasına yüzü koyun yatıverdi... Onu ilk gören de Evropa oldu ve bu beyaz boğanın öyle yatıvermiş haline bakaraktan gülümsedi. Kendi kendine içinden ezgiye benzer bir şeyler mırıldandı:

Öyle tatlı, öyle güzel bir boğa ki bu,

Sırtına bindirip gezdirecek bizi...

Zaten bir insan gibi bakıyor,

Yok boğaya benzeyen bir yanı,

Ne var ki hiç konuşmuyor...

Gülümsemesini sürdüren Evropa, çocuksu bir sevecenlikle boğaya yaklaştı; başına, boynuzlarına şöyle bir dokundu ilkin... Ama boğa da öylece hiç kımıldamadan durup kendini uzun uzun sevdirip okşattı... Bunun ardından Evropa boğanın sırtına oturup kendisini izleyen arkadaşlarına, *"gelin"* işareti yaptı eliyle. Ama Zeus da aynı anda ayağa fırladı ve sırtındaki Evropa'yı fırtına gibi uçuraraktan, az ötedeki denize doğru yollandı! Elindeki aygıtla fırlattığı yıldırımlar yüzünden kılıçla bölünmüşçesine aniden yarılan deniz, dümdüz bir yol açtı boğaya. Neye uğradığına bir anlam veremeyen Evropa; haliyle düşmemek için, bir eliyle boğanın boynuzuna tutunmaya çalışırken, öteki eliyle de, ıslanmaması için mor eteklerini toplamaya çalışıyordu! Nereus Kızları denen denizperileri boğaya kılavuzluk ederken, denizler tanrısı Poseydon da en önde gidiyordu. Poseydon'un yanında da, durmadan elindeki boruyu öttüren Triton vardı.

Gördüğü bu garip yaratıklardan büyük bir ürküntüye kapılan Evropa, bu boğanın bir tanrı olabileceğini düşünmeye başladı... Korkuyla boğanın kulağına eğildi ve bu yolsuz yolaksız denizlerin ortasında, kendisini bırakıp kaçmaması için yalvardı. Boğa da ona, kendisi hakkında bir tanrılık varsayımında bulunmuş olmakta yanılmadığını söyledikten sonra; *"Ben tanrılar tanrısı Zeus'um!"* dedi. *"Dün sabah Olimpos'taki sarayımdan seni izledim; sana deli divane vuruldum. Korkma benden..."* deyip denizdeki hızını daha da artırdı!.. Kızcağız biraz korkularından sıyrılır gibi oldu. Sonra denizde durmadan yol alan beyaz boğa, sırtında oturan Evropa'ya doğru çevirdi başını yeniden, *"Seni Girit adasına götürüyorum. Orada sarayımız, çocuklarımız olacak..."* dedi.

Evropa ve boğaya dönüşmüş Baştanrı Zeus

Baştanrı Zeus'un dediği oldu. Asya'dan koparıp getirdiği güzel Evropa; bir taraftan yeni geldiği kıtaya kendi adını verirken, öte yandan da nurtopu gibi üç oğlan çocuğu getirdi dünyaya... Bu çocuklardan Minos ile Radamantis; yeryüzündeki yaşamları süresince, dünya ve insanlar karşısında hep adaletten, barış ve hoşgörüden kaynaklanan davranışlar sergilediler.

Bu yüzden de ölümlerinden sonra, tanrı Hades'in Yeraltı Ülkesi'nde başyargıçlığa getirildiler...

KARADUTUN ÖYKÜSÜ

Doğu ülkelerinin en yakışıklı delikanlısı Piramos ile en güzel kızı Tisbe; tek duvarları birbirine bitişik iki ayrı evde oturuyorlardı. İkisinin de aynı kırlarda, güle oynaya birlikte geçti çocuklukları. Çok doğal olarak bu oyun arkadaşlığı, yetişkinlik çağlarında ateşli bir tutkuya dönüştü...

Ne var ki birbirine bitişik evlerde oturan ana-babaları; birbirleriyle anlaşamayan, komşu olsalar da kim bilir belki de kendilerinin bile unuttuğu bir neden yüzünden hasım kesilmiş iki aileydi. Bu yüzden baş başa verip anlaşmışçasına, çocuklarının birbirlerine duydukları büyük aşkı engellemek için, uzaktan bile olsa görüşmelerini yasakladılar! Ne var ki bu yasak, iki gencin arasındaki sevgiyi kısa sürede bir karasevdaya dönüştürdü... Tıpkı bir halk sözünün, *"ayrılırsın aşk olur"* dediği türden bir karasevdaydı bu...

Evlerinin ortak duvarında iki sevgili, karşılıklı bir delik açtılar ve bu deliğin üstüne, *'kem gözlerden bizi ırak tutsun'* kabilinden, kraliçeleri Semiramis'in birer metal heykelciğini astılar. Artık bu gizli delik aracılığıyla iki âşık her gece, bazen şafak tanrıçasının yeri göğü boyamaya başladığı saate dek birbirleriyle fısıldaşıyor, birbirlerine en güzel umutlarla yüklü sözleri aktarıyorlardı. Gene anlatamadıkları duygularını, fısıltıya dönüşen öpücüklerle açıklamaya çalışıyorlardı... İşte böyle böyle fısıldaştıkları bir gece karanlığında, evlerine pek uzak olmayan kral Ninos'un mezarı yanındaki akdut ağacının altındaki pınarın yanında, gün batımına yakın bir saatte buluşmak üzere anlaştılar.

Tisbe ertesi gün, anlaştıkları saatte, ak ipekten bir tüle bürünmüş olarak akdut ağacının yanına geldi. Ama sevgilisi Piramos'u bulamadı... Heyecanla beklediği bir sürenin sonunda, birdenbire bir aslan kükremesi duydu. Aslan, her zaman olduğu gibi, dağda yakaladığı bir geyiği yemiş; kan bulaşıklı ağzıyla pınara su içmeye geliyordu. Aslanın kendisine saldırabileceği korkusuyla güzel Tisbe, ışıklı, sessiz ve beyaz bir hayalet gibi karanlık ormana doğru sıvışırken, beyaz ipek tülü de sırtından kayıp yere düştü. Hemen oralarda zar zor seçtiği karanlık bir kuytuya sindi sessizce. Susuzluğunu iyice gideren aslan da, ormandaki inine dönerken yolu üstündeki beyaz tülü gördü. İnsan kokusu sinmiş bu tülü kan bulaşıklı ağzıyla yokladı, kokladı; yer yer sivri dişlerini geçirdi. Sonra da kan

kırmızısı beneklerle lekelenen tülü gene orada bırakıp inine doğru yollandı...

Tisbe

Buluşmasına biraz geç gelen Piramos, akdut ağacının altında sevgilisi Tisbe'yi göremeyince, içine garip bir kuşku ve tedirginlik saplanır gibi oldu... Sağa sola bakınaraktan sevgilisini aramaya başladı. Sonra ayakları dibinde bir beyazlık ilişti gözüne. Eline alıp yakından baktığı tül örtü nemliydi; üstelik yer yer dişlenmişti, kanlıydı!.. Korkunç bir gerçeğin zıpkınıyla vurulmuşa döndü!.. *"Ey Piramos!"* dedi kendi kendine. *"Gördün mü, senin bütün varlığın demek olan sevgilini bir hayvan parçalayıp yemiş!.."* Elindeki kanlı tülle, içi yana yana dut ağacının altına geldi. *"Bu buluşmayı sen istedin,"* diye sürdürdü içsel konuşmasını. *"Ama onun ölümüne neden oldun! Artık bundan böyle onunla öbür tarafta buluşacağız. Tanrıça Afrodit yardımcımız olsun!.."* Bu sözlerden sonra hançerini çıkarıp böğrüne sapladı! Böğründen püsküren kan, beyaz dutları koyu kızıla boyadı hemen. Toprağa akan kanı da, topraktan süzülüp dut ağacının köklerine ulaştı. Oradan da ağacın bütün damarlarına yayıldı...

Bu arada Tisbe de saklandığı kuytuda, aslanın iyice uzaklaşıp gitmesini bekledi. Sonra da, kendisini sabırsızlıkla beklediğini düşündüğü sevgilisi Piramos'la buluşacakları akdut ağacının altına döndü. Ama orada, sevgilisi kanlar içinde yatmış, can çekişiyordu! Hemen üstüne atılıp ellerini, yüzünü yokladı tir tir titreyen elleriyle... *"Sevgilim, ben Tisbe'yim! Duyuyor musun beni?* diye feryada başladı. "*N'olur ölme!..*" Bütün yalvarıp yakınmaları boşunaydı... Çünkü olup bitenleri büyük bir acıyla sezip anladı. Sevgilisinin çığlıklarını duyan Piramos, zar zor gözlerini aralayabildi... Ve hiç de sözlere dökülemeyecek bir bakış attı sevgilisi Tisbe'ye. Bu bakışta bir elvedadan çok, sevgilisini gideceği yerlere çağıran yakıcı bir özlem vardı. Bunu bütün derinliğiyle duyumsayan Tisbe de, sevgilisinin yanında duran fildişi saplı kanlı hançeri aldı eline. Acı yazgısını bütün benliğiyle kabullenmişliğinin dinginliği içinde, son sözleri döküldü dudaklarından: *"Artık ben de korkmuyorum! Bizi yalnız ölüm ayırabilirdi! Şimdi ben de aşkım uğruna ölümü seçerek senin yanına geliyorum. Tanrılar ve bizi ayıran gaddar ailelerimiz beni duysun. Bu dut ağacı bizim kanlarımızla sulanıp bir karaduta dönüşsün ve mezar taşımız olsun. Küllerimiz de gene bu ağacın dibine saçılsın..."*

Bu serüvenden çok etkilenen orman perileri, Akdeniz ikliminin egemen olduğu aşka teşne bütün coğrafyalarda, bu karadut ağacının fidanlarını diktiler... Ve artık bu ağaçlar ayrılıkçılığın değil, sevgiyle bütünleşmenin simgesine dönüştüler...

Aradan geçen binyıllar içinde de, doğulu batılı birçok soylu ozan, bu aşk serüvenini şiirlere döktüler; heykeltıraşlar mermerlere işlediler...

GÜVERCİNLERİN BESLEMESİ GÜZEL SEMİRAMİS

Mezopotamya bölgesindeki Babil yakınlarında, büyükçe bir gölde Derketo adında kadın yüzlü, balık gövdeli halim selim güzel bir tanrıça yaşıyordu. Kimseler de onu bilmiyor, tanımıyordu... Ne var ki evren güzeli tanrıça Afrodit; Derketo'nun gerek soyluluğunu gerekse güzellikten yana kendine olan güvenini çok kıskanıyordu... O yüzden bu sessiz tanrıçanın rahatını kaçırmak için, onun yüreğine en yakıcı aşk okları gönderdi yaramaz Eros aracılığıyla; ölümlü bir çobana deli divane âşık etti onu... Artık duygularını ne denli gemlemeye çalıştıysa da elinden bir şey gelmeyen tanrıça Derketo, çılgınca vurulduğu bu çobanla birlikte yaşamaya başladı... Bir süre sonra da nur topu gibi güzel mi güzel bir kız çocukları dünyaya geldi. Ama gene de Derketo, ölümlü bir dünyalıyla birlikte yaşamayı tanrıçalık onuruna yakıştıramıyordu... Bu arada bazı tanrıçaların kendisini kınamasına, bazılarının da alaya almasına artık dayanamaz oldu. Bu olumsuz duyguların çok ağır bastığı bir gün, çoban sevgilisini bırakıp kaçtı... Ondan olan kız çocuğunu da dağ başındaki bir kayalığa bıraktı... Sonra da o yöredeki başka bir ıssız gölde, ölümlü insanlardan uzak, eski tanrıçalık yaşamına geri döndü...

Tanrıça Derketo'nun dağ başına bıraktığı bu öksüz ve güzel bebeği, o yörenin ak güvercinleri bir ana gibi sıcak kanatları altına aldılar hemen. Onu en iyi şekilde büyütmek için yakınlardaki ülke kralının mandırasından aşırdıkları peynir, süt gibi yiyeceklerle beslemeye başladılar... Ne var ki orada çalışanlar da, güvercinlerin sık sık aşırmaya başladıkları süt ürünlerini nereye götürdüklerini görmek istediler. Hırsız güvercinlerin izini sürdüler. Sonunda onların dağ başında bırakılmış bir bebeğe analık ettiklerini gördüler. Gördüklerinden çok etkilenen mandıra emekçileri, bu güzel bebeği kaptıkları gibi doğruca çiftliğe getirdiler ve ona, *"güvercinlerin beslemesi"* anlamına gelen Semiramis adını verdiler... Mandıra çalışanlarının karşılıksız sevgisiyle de doyurulup okşanan bebek tez serpilip büyüdü; kısa sürede güzeller güzeli bir genç kız olup çıktı...

Günlerden bir gün mandırayı denetlemeye geldi kralın yakışıklı kâhyası. Ve kısa sürede bu güzeller güzeli yeni yetme Semiramis'le içli dışlı oldu. Birbirlerini çok sevdiler... Mandıra emekçilerinin düzenledikleri şen şakrak düğün eğlenceleriyle de dünya evine girdiler. Bir süre sonra bu mutlu çiftin

bir de oğlan çocukları oldu... Semiramis artık kocasını başarıya götürecek her konuda yardımcı oluyordu. Ne var ki bu mutlu yuvaları, yeniden tanrıça Afrodit'in kıskançlığını körüklemekte gecikmedi!.. Çünkü Semiramis'in anası Derketo'ya olan eski olumsuz duygularını da unutmuş değildi...

Semiramis'in çocuğu yeni yetmelik çağına geldiği sıralarda yaşadıkları ülkenin kralı Ninos; iki köy arasındaki bir aile kavgasını öne sürerek bugünkü İran sınırları içinde bulunan Baktriya krallığına savaş açtı. Kralın gizli amacı o ülkenin hazinelerine el koymak ve güzel kızları-kadınları köle olarak devşirip getirmekti... Semiramis'in kocası da bu savaşa katılmak zorunda kaldı... Ama başvurduğu bütün savaş hilelerine karşın kral Ninos'un elinden bir şey gelmiyor; işgale uğrayan ülke direndikçe direniyor; savaş uzadıkça uzuyordu. Bunun üzerine kralın kâhyası, özlemine dayanamadığı karısı Semiramis'i yanına getirtti. Çok zeki ve becerikli olan Semiramis, Baktriya krallığının düşmeyen ve direnen kalesini ele geçirmek için kurduğu şeytanca bir tuzaktan söz etti kocasına. Kocası da bu tuzak önerisini krala iletti. Öneriyi çok beğenen kral gereğinin yapılması buyruğunu verdi...

Bu öneri uyarınca Semiramis; hasım ordular düz ovada savaşırlarken, yanına aldığı askerlerin de yardımıyla savaştıkları ülkeyi çevreleyen surlardaki kulelerden birine tırmanmayı başardı. Böylece kuleden yönlendirdiği savaşı, kralın istediği gibi sonuçlandırdı! Bu başarıdan sonra Semiramis; kral Ninos'un ilgisini ve hayranlığını kazandı hemen. Çok geçmeden de onu kraliçe olarak sarayına almaya karar verdi. Kral, kocası olan kâhyayla konuştu; Semiramis'i boşayıp kendisine bırakması karşılığında kendi kız kardeşini vermeyi önerdi ona. Bu öneriyi kabul etmezse onu öldüreceğini söyledi açık açık. Karısı Semiramis'i çok seven kâhya, krala hayır dedi ve kendi canına kıydı!..

Zorla kralın karısı olan Semiramis'in bir oğlu oldu bu evlilikten. Bir süre sonra kocası kral Ninos ölünce de kraliçe olarak onun tahtına kuruldu... Bu çok zeki ve becerikli kraliçe Semiramis, ülkesi Babil'de, kraliçelik onurunu okşayan, düşlerindeki cennete özgü pek çok konak, tapınak yaptırdı. Gene dillere destan Babil'deki *"Asma Bahçeler"* de onun yapıtları arasına girdi... Geçmişin ünlü ozanları, bu Asma Bahçeler'i ballandıra ballandıra anlatmaktan hiç bıkmadılar. Semiramis'in kendi ün ve kişisel tutkusu uğruna yaptırdığı saray ve tapınakların dışında, halkının mutluluğu için ne

gibi yapılar kurdurduğu ve yasalar getirdiği konusunda fazla bir şey bilinmiyordu. Daha doğrusu o hep komşu ülkelere yağma ve talan seferlerine çıkıyor; ününe ün, malına mal eklemeye çalışıyordu. Bir gün insan dostu tanrılar; gene komşu ülkelere talan ve sömürü amacıyla sefere çıktığında, oğlunun tahtına el koyacağı haberini ilettiler Semiramis'e... Bu uyarının amacı onu savaşlardan caydırmaktı... Ne var ki o bu uyarılara hiç aldırmadı! Zaptettiği ülkelerde kendi damgasını taşıyan anıtlar diktirmeyi, hanlar, konaklar, tapınaklar kurdurmayı sürdürdü hep... Bir keresinde ta Hindistan'a dek gitti... Mısır'ın baştanrısı Ammon'la konuştu... Bu arada büyük bir tanrıçaya dönüşme düşleri kurmaya başladı. Ne var ki geçen yıllar içinde aralıksız sürdürdüğü o uzun menzilli talan savaşları sonunda haliyle çok yorgun düştü ve hastalandı...

Babil'in Asma Bahçeleri

Artık döşeğinde son demlerini yaşayan yorgun Semiramis, hiç tanımadığı ve kendisini dağ başlarında terk eden anası tanrıça Derkote'yi düşündü içi burkularak... Sonra da kendisine Semiramis adını verdiren o ak güvercinler uçuşmaya başladı gözlerinin önünde... Anadolu'nun sevgi yüklü o adsız ve gani gönüllü güvercinleri ona analık etmiş; çaldıkları peynir, yoğurtla besleyip ölümden döndürmüşlerdi onu... Ama kendisi çok yanlış bir yolda, şu anda hiç benimsemediği anlamsız güzergâhlarda koşuşturmuştu hep... *"Savaştan savaşa koşmak, insanları boğup onları talanlamak, taht ve tapınaklar kurmak yerine, bir zamanlar beni besleyen ve kurtaran güvercinler gibi, Mezopotamya'daki acılı halkın bir güvercini olabilseydim keşke!"* diye hayıflandı içi yana yana... Ama artık her şey için çok geçti...

Onun bu üzüntüsünü anında duyan tanrıça Afrodit, Semiramis'e çok acıdı; onu sevgiyle anlamaya çalıştı bu kez. Ve bu Akdenizli, yufka yürekli güzel tanrıça Afrodit; dünyanın en zengin ve verimli ülkesi Mezopotamya'nın dağlarında ovalarında durmadan dolanan, bembeyaz bir güvercine dönüştürüverdi onu... Ve Semiramis hemen kanatlanıp dağlar bayırlar aştı; ülkesi Mezopotamya'ya döndü...

Mezopotamyalı bu ak güvercinin, oralarda hâlâ acılı ve umarsız yaşayan ve yazgıları hiç değişmemiş insanlarından utanan, mahzun bir güvercin olduğu da kesindi...

KENDİNE ÂŞIK OLAN NARHİSOS

Dağlarda bayırlarda yalnız başına gezip tozan, gönlünce ezgiler söyleyen güzeller güzeli bir orman perisiydi Eko...

Bu güzel perikızı, şerrinden ürktüğü Baştanrı Zeus'un yeryüzündeki kaçamak aşk serüvenlerine birkaç kez yardımcı olmak zorunda kaldı... Zeus'un karısı tanrıça Hera bunu öğrenince de öfkeden küplere bindi ve ceza olarak Eko'nun dilini kestirdi! O yüzden de zavallı perikızı artık şarkı söyleyemez, kimselerle konuşamaz oldu... Karşısında konuşan birinin yalnızca son sözcüğünü tekrarlayabilen bir çeşit "yankı"ya dönüştü. Zaten *"*Eko*"* adı da *"yankı"* anlamına geliyordu... Üstelik bu kadarla da kalmadı çilesi perikızının: Aşktan yana başının gülmemesi gibi çok ağır bir ceza daha yükledi ona tanrıça Hera!..

Gerçekte bu güzel Eko; öyle önüne gelene, hatta tanrılara bile yüz vermez, gönül kapılarını kolay kolay açmazdı. Ne var ki Hera'nın çizdiği sözkonusu yazgı yüzünden olacak, bir gün dağlarda geyik izi süren Narhisos *(Narkhisos)* adında, çok yakışıklı bir delikanlıyla karşılaştı ve birden ısınıverdi ona; oysa bu delikanlı aşktan kaçan, kimselere yüz gönül vermeyen bencil biriydi! Zavallı Eko ne zaman onun önünü kesmeye kalksa, şöyle biraz yarenlik etmek istese, öteki hemen yol değiştirip sıvışıyordu! Sabrı taşan perikızı, bir gün gene onun önünü kesti ve zorla kucaklayıp öpmeye çalıştı... Narhisos da bir yolunu bulup kendini gene kurtardı; koşar adım kayıplara karıştı... Aşkına karşılık bulamayan Eko çok üzüldü; ama dilsiz olduğu için de derdini birilerine anlatıp açılamıyordu. Tek başına dağlarda, bayırlarda yana yakıla dolaşıp duruyordu yalnızca... Hep yankıya dönüşen çığlıklar atıyordu. Bu karşılıksız aşk yüzünden eriyip giden perikızına acıyan Baştanrı Zeus, onun aşk yüklü yüreğini hemen göklere ağdırdı... Ama bedeni; bir ses ya da söz duyduğunda, yalnızca son sözcüğü aynen yineleyebilen bir *"yankı"*ya dönüştü dünyamızda...

Bu acı serüvenden sonra Eko'ya acıyan aşk tanrıçası Afrodit de onu bu hallere düşüren ve yalnızca kendine âşık bencil Nahkisos'u cezalandırmaya karar verdi. Her türlü aşka kapalı bu delikanlının taşlaşmış yüreğine, en kavurucu ateşlere dönüşen aşk okları gönderdi Eros aracılığıyla. Eros'un saldığı bu kıvılcım yüklü oklar, Narhisos'un yüreğine saplandı ve gitgide

yalazlanan tutkulara dönüştü. Narhisos artık av izi sürmekten, dağ bayır koşuşturmaktan haz duymaz oldu... Çünkü karşılığı olmayan bir aşkla yanıp tutuşuyordu durmadan. Üstelik sürekli susuyor; gürül gürül akan pınarlardan içtiği sular da kandırmıyordu onu... Günlük güneşlik bir mayıs ayı öğlesinde, artık yürüyemeyecek denli yorulduğunu, hiç kanmayacakmışçasına susadığını duyumsadı iliklerine dek. Yorgun argın su ararken bir ara söğütlerin gölgesinde akan bir pınar ve yanında bir su birikintisi gördü. Görür görmez de pınara saldırdı hemen; gürül gürül akan sudan içti de içti... Ne var ki içtikçe daha da arttı susuzluğu. Üstelik boğazı da kuruyordu durmadan! Çimenlerin üstünde ayna gibi ışıl ışıl parlayan su birikintisine baktı bir ara... Bakar bakmaz da bir görüntü fark etti suyun yüzeyinde. Ve bu görüntüye uzun süredir cehennem ateşleri gibi yanan bir aşkla bağlı olduğunu anladı hemen!.. Artık gözlerini bir türlü ayıramaz oldu sudaki görüntüsünden. Daha sonra bu görüntüsünün üstüne eğildi; onu yakalayıp kollarına alabilmek için durmadan ellerini suya daldırıp daldırıp çıkarmaya başladı... Ona bir şeyler söylüyor; bazen sevinçle coşuyor, bazen de bir yanıt alamadığı için üzülüp susuyordu. Âşık olduğu görüntü de aynı şeyleri yapıyordu, aynı şeyleri yineliyordu!..

Çok geçmeden her şeyin bilincine vardı... Büyük bir hüzne kapıldı olup bitenlerden. *"Tutuşturan da ben, tutuşan da ben... Kendime olan aşkımla kendi kendime yanıp gidiyorum!.."* diye mırıldanmaya başladı acı acı. Artık sudaki sevgilisine kavuşamayan Narhisos, içinde habire yalazlanan bu tuhaf aşkın ateşiyle öleceğini anladı. Bir yandan sudaki görüntüsünden de ayıramıyordu gözlerini... Bütün gücünü toparlayıp, *"elveda!"* diye bir çığlık atabildi sudaki görüntüsüne. Bunun üzerine dağlardan bayırlardan "*el-ve-da!.."* diye inleyen bir *yankı* geldi kulaklarına. Bu yankı, talihsiz Eko'nun ona son yanıtıydı...

Kendine âşık Narhisos

Aynı sesi duyan Eko'nun perikızı arkadaşları da pınara doğru koşuştular apar topar... Orada Eko'ya hiç yüz gönül vermemiş Narhisos'un ölüsüyle karşılaştılar. Bu güzel ve masum perikızları, bu bencil âşığın durumuna acıdılar gene de. Yaktıkları içler acısı ağıtlarla dövündüler. Saçlarını kesip onun yattığı yere koydular. Sonra da ölüsünü yakmak için odun çırpı toplamaya gittiler ormana. Perikızları kucaklarında odunlarla döndüklerinde, Narhisos'un ölüsünü bulamadılar. Ama onun yattığı yerde; beyaz yapraklı, sarı göbekli bir çiçek gördüler... Bu çiçek de yanındaki su birikintisindeki görüntüsüne eğilmiş ona bakıyordu hep!..

O günden sonra perikızları, kurumasın diye bu çiçeğe hep göz-kulak oldular. Tohumları olgunlaşınca da, onları toplayıp Narhisos'un külleri niyetine bütün göl, akarsu kıyılarına saçtılar... Sonra da aşk yangınından türeyen bu yeni cins çiçeğe Narhisos adını verdiler. Ve bu ad dilimize "nergis" olarak yerleşti...

İşte ta o günden beri, sarı göbekli bu "nergis" çiçeği; çay, göl, nehir kıyılarında, âşık olduğu sulardaki görüntüsünü salına salına seyrediyordu hep...

OLİMPİYAT OYUNLARI

Kendi adıyla anılan *"Tantalos işkencesi*" yöntemini insanlığa armağan etmiş(!) olan acımasız Frigya kralı Tantalos; tanrıların ne ölçüde uzgörür ve uyanık olduklarını bilmek, bunu yakından gözleriyle görmek istiyordu... Bu amaçla Olimpos'ta oturan tanrı ve tanrıçaları, sarayında düzenlediği yemekli bir şölene buyur etti bir gün. Gencecik öz oğlu Pelops'u da parça parça doğrattırıp bir yemek hazırlattı. Ve bu yemeği konuk tanrılara sundu...

Kral Tantalos

Olimposlu tanrıçalardan Demeter, çok acıktığından olacak, Pelops'un bir omzunun içinde bulunduğu bir tabak yemeği, bir solukta midesine indiriverdi! Diğer tanrılar da tam yemeğe başlayacağı anda Pelops, eskisinden daha güzel bir delikanlı olarak yeniden yaşama dönüverdi! Ve bütün tanrıların önünde sevinçten taklalar atmaya başladı!.. Tanrılar da olup bitenlerden bir anda şaşkına döndüler...

Ne var ki durumu hemen anladılar; artık bir omuzu noksan Pelops'a da çok acıdılar. Ama ilkin babası kral Tantalos'u sonsuz bir işkence çekmek üzere tanrı Hades'in yeraltındaki Ölüler Ülkesi'ne yolladılar!.. Delikanlı Pelops'a da çeşitli armağanlar sundular. Örneğin tanrı Poseydon; altın kakmalı, kartal kanatlı bir koşu arabası armağan etti ona... Demirci tanrı topal Hefaystos; tanrıça Demeter'in yediği ve çukur kalan eksik omzunun yerine, fildişinden yapılma pırıl pırıl ışıldayan bir omuz yerleştirdi. Bu yüzden Pelops'un daha sonraki soyağacını oluşturan akrabalarının resimlerini ve heykellerini canlandıran sanatçılar, onların omuzlarına parlak birer yıldız yerleştiriyorlardı hep...

Başına gelenlerden sonra prens Pelops; tanrıların da öğüdüyle, ülkesinden ayrılıp Yunanistan'daki Elis bölgesindeki Pisa krallığına göç etti. Savaş tanrısı korkunç Ares'in oğlu olan Pise kralı Oenomas'ın da güzelliği dillere destan Hippodameya *(Hippodameia)* adında bir kızı vardı. Yazgının bir cilvesi olarak Pelops, kent içinde dolaşırken bu güzel prensesle karşılaşıp tanıştı ve onun güzelliğine deli divane vuruldu... Artık onsuz yapamayacağını anlayan Pelops, gidip babası kral Oenomas'tan onu eş olarak istemeyi kafasına koydu...

Bir söylentiye göre bir gün sarayın demirbaş bilicisi, ölümünün damadının elinden olacağı yollu bir uzgörüde bulunmuştu kral Oenomas'a... Bazılarına göre de kral, kendi kızına âşıktı! Söylentilerin hangisi doğru olursa olsun, sonuç olarak kimselere vermek istemiyordu kızını!.. Ve kral; kız vermezliğine bir kılıf uydurmak üzere, kendisiyle yarışacak damat adayları için arabalı at yarışları düzenlemeye başladı. Bu yarışta kendisini geçen adaya kızını verecekti!.. Ne var ki kral Oenomas, kendisini hiçbir yarışçının geçemeyeceğinden de emindi. Çünkü babası savaş tanrısı Ares;

böylesi koşularda hiçbir ölümlünün onu geçip alt edemeyeceği ölümsüz koşu atları armağan etmişti ona. O yüzden kızının da içinde bulunduğu koşu arabasıyla giriştiği her yarışmada; ilkin kendi arabasını arkalarda bırakıyor, sonra da bilerek açtığı arayı aniden kapatıyordu... Önündeki yarış arabasını geçerken de damat adayını kılıcıyla vurup düşürüyordu!.. Bu yarış Pis kentinde başlıyor, Korintos'taki *Poseydon Sunağı*'nda son buluyordu... Yarışma başlamazdan önce kral Oenomas, Baştanrı Zeus adına bir kurban kesmeyi unutmuyordu...

Hemen hemen bütün damat adayları başlarına gelecek kesin ölümü bile bile, kralı geçebilecekleri umuduyla bu yarışlara katılmaktan da kendilerini alamıyorlardı... Çünkü güzel Hippodameya'ya öylesine tutkundu her biri! İşte zaman içinde yarışlara katılan on iki damat adayı, böylesi bir yöntemle kralın kurbanları arasına katıldılar bir bir... Kral bu yarışmada ölenler için bir tören bile düzenletmiyor; üstelik onların kafasını kestirip yarış alanının kapısına astırıyordu... (O yüzden bu yarış kurbanlarının mermer büstleri, günümüzdeki yarış alanlarındaki giriş kapılarının üstlerini süslemekteydi!..)

Günlerden bir gün ünlü Tantalos'un oğlu ve Egeli göçmen Pelops da damat adayı oldu. Kendi sonunun da, önceki on iki aday gibi büyük bir olasılıkla kılıçlanmak olacağını biliyordu. Böyle bir yazgıdan kurtulabilmenin çeşitli yöntemleri üzerinde de uzun uzun kafa yormaya başladı. Sonunda, yarışı kesin olarak kazanabilmek için kralın en yakını ve onun yarış arabasının onarımcısı Mirtilos ile anlaşıp bir tuzak hazırlamaya

karar verdi. Mirtilos'a gitti ve yarışı kazanması karşılığında ona krallığın yarısını rüşvet olarak vermeyi önerdi. Ne var ki yazgının bir cilvesi olarak bu kez, aşılması çok daha zor başka bir engel çıkıyordu karşısına Pelops'un: Mirtilos da kralın kızına gizliden gizliye, derinden âşıktı! Haliyle o da kızın bir başkasıyla evlenmesini istemiyordu!.. Bunun üzerine Pelops; *"Yarışı kazanırsam, kraliçe ile bir gece geçirebileceksin!"* şeklinde ikinci bir rüşvet önerdi: Böylesi bir sunuya anında tav olan Mirtilos; kralın yarış arabasının çelik donanımında bir tuzak düzeneği hazırladı hemen...

Damat adayı Pelops'la yarış başladıktan az sonra, kral Oenomas'ı koşturan araba parçalandı! Kral da yerlerde yuvarlana yuvarlana kan revan içinde kaldı. Ölmek üzereyken en yakın dostu bildiği onarımcı Mirtilos'a ilençler yağdırdı ve onun ölümünün de Pelops'un elinden olması için babası tanrı Ares'e yalvarıp yakardı... Artık Pelops da hem ölen kralın güzel kızıyla evlendi, hem ondan boşalan tahta kuruldu...

Mirtilos da, kurduğu tuzağın bedelini istemek üzere yeni kral Pelops'un huzuruna çıktı... Kral Pelops, daha önce önerdiği ama yerine getiremeyeceği rüşvetin ağırlığından kurtulmak için Mirtilos'u adamları aracılığıyla öldürttü. Sonra da işlediği günahlardan arınmak üzere, topal tanrı Hefaystos'a yalvar yakar oldu. Pelops'a acıyan ve ona hak veren tanrı, onu günahlarından arındırdı. Böylece günahlarından arındırılan ve acımasız kayınbabasının tahtına kurulan Pelops, gelecek kuşakların kendisini hep anımsamasını istedi. Bunun için de *savaş tanrısı iğrenç Ares'in oğlu olan acımasız kralla giriştiği yarıştaki yengisini unutturmamak için, Olimpiyat oyunlarını ve yarışlarını, belirli aralıklarla kutlanan barış şölenlerine dönüştürdü ve bu şölenleri kurumlaştırdı*. Damatlık yarışında can veren masum yarışçılar için de görkemli törenler düzenletmeyi unutmadı. Bu arada Mirtilos'un kan günahından arınmak için tanrı Hermes adına büyük bir tapınak yaptırdı. Günümüz Mora yarımadasındaki krallığının adını da, kendi adı Pelops'u anıştıracak şekilde Peloponez olarak değiştirdi...

Pelops'un krallığı çağında Yunanistan, hem barışa hem de ekonomik bir rahatlığa kavuştu. Onun ölümünden sonra da Yunanlılar; çok sevdikleri bu krallarının anısını yaşatmak üzere, Olimpiya'da çok görkemli bir tapınak yaptırdılar...

Kral Pelops'un Baştanrı Zeus onuruna *Olimpiya* kentinde kurumlaştırdığı bu *"Olimpiyat Yarışları"*; MÖ 776 yılından beri hemen hemen kesintisiz,

her beş yılda bir düzenlenegelmekteydi. Bu oyunlara katılan yarışçılarda aranan ilk koşul; onların Yunanlı ve özgür yurttaş olmaları, yani köleler sınıfından olmamalarıydı.

Bu oyunlar giderek bütün ulusların katılabildiği ve *barış amaçlı evrensel bir yarışın ve birlikteliğin* simgesine dönüşecekti...

GÜZEL KRALİÇE ALKESTİS

Kral Pelyas'ın *(Pelias)* kızı Alkestis'in güzelliği ve bunun yanında her konudaki özverili davranışları dillere destandı... Bu yüzden onu eş olarak isteyen adaylar, sarayın o geniş avlularına bile sığışamaz oldular! Haliyle damat seçimi konusunda işin içinden çıkamayan kral Pelyas, kendince bir yöntem uygulamaya karar verdi: Gelin arabasına bağladığı bir aslanla bir yabandomuzunu birlikte koşturmayı başarabilen adaya kızını vereceğini duyurdu.

Troya savaşına katılan, Kalidon'da düzenlenen canavar avına çıkan Elestino kralı Admetos da damat adaylarından biriydi. Ve Admetos'a bazı tanrıların kol-kanat gerdiği de çok kimselerce bilinirdi. Örneğin tanrı Apollon onu çok severdi. Ve bu aşırı sevginin nedeni epeyce eski bir zamana dayanıyordu...

Dillere destan olduğu gibi tanrı Apollon; çektiği çilelerle, toprağa ve ışığa olan bağlılığıyla dünyamızdaki insanlara çok yakın sayılırdı... Zaten Tanrılar Ülkesi Olimpos'ta da fazla oturmazdı o. Dünyamızda avlanmak, şiirler yazıp okumak, onları ezgilere dönüştürmek, sık sık âşık olmak onun en bilinen özellikleriydi. Ne var ki Apollon; anası Leto'nun Baştanrı Zeus'la olan yasadışı aşkından dünyaya geldiği için Baştanrı'nın karısı Hera ona çok kızıyordu. Bu yüzden bir gün tanrıça Hera'nın üstüne saldığı Piton denen canavar yılanı öldürdü Apollon. Geleneklere göre de öldürdüğü bu kutsal yılanın günahından arınması için tanrılar onu kral Admetos'un sarayına on yıllığına köle olarak gönderdiler! Konuksever kral Admetos, tanrı Apollon'a çok iyi davrandı. Apollon da cezasını çekmek üzere hiç gocunmadan kralın tarlalarıyla ilgilenmeye ve sürülerine çobanlık etmeye başladı. Sürülerini otlatırken dağlardaki aslanlar, ayılar, geyikler ve de kuşlar onun flütünden döktürdüğü ezgilere dalıp giderlerdi. Ve onun ezgileriyle dillendirdiği güzellikler, dünyamızda aynen gerçekleşirdi. Olimposlu tanrılar bile onun musiki ve şiirle şekillendirdiği dünyamızı kıskanmaya başlamışlardı. Tanrı Apollon süresi dolunca yeniden Olimpos'a döndü... İşte güzel Alkestis'e talip olan kral Admetos, bu eski dostluğa güvenip tanrı Apollon'dan yardım diledi. Sonuç olarak Admetos, gelin arabasına bir aslanla yabandomuzu koşma sınavını, dostu tanrı Apollon'un yardımıyla başardı.

Düğün şölenlerine baş konuk olarak katılan tanrı Apollon; yaşam süresini belirleyen ve Moyralar *(Moiralar)* denen üç tanrıçayı, Admetos'un sarayına buyur etti. Sırf onlardan dostu kral Admetos adına "uzun bir yaşam armağanı" koparabilmek için!.. Yemek sırasında müzisyen tanrı Apollon, liriyle en güzel bestelerini çaldı konuk ettiği tanrıçalara. Kralın yıllanmış nefis şaraplarından sundu onlara... Sonunda şarap ve müziğin etkisiyle kendilerinden geçen tanrıça Moyralar; düğün armağanı olarak kral Admetos'a çok uzun sürecek bir yaşam sunmaya karar verdiler. Ne var ki bir koşul vardı bu uzun yaşam armağanında: Ölüm tanrısı gelip kralın kapısını çaldığında, ya annesinin ya babasının ya da güzel karısı Alkestis'in onun yerine ölmeyi kabul etmesi gerekiyordu!..

Geçen zaman içinde kral Admetos'la kraliçe Alkestis'in iki çocukları oldu ve gitgide yaşlanan kralın kapısını da ölüm tanrısı gelip tıklattı bir gün. Kral, bir ayakları zaten çukura girmiş anne-babasına açtı durumu. Ne var ki ikisi de oğullarının yerine ölmeyi kabul etmedi. Ama karısı güzel Alkestis; yaşam dolu cıvıl cıvıl gençliğine karşın, toplumun erkek üstünlüklü geleneğine uygun olarak, kocasının isteğine boyun eğmek zorunda kaldı! Bencil ve yaşlı kocası kral Admetos'un daha uzun süre yaşaması uğruna ölmek üzere, çocukları ve kadın yardımcılarıyla helalleşti; onlara veda etti. Saraydaki bütün yakınları ve çocukları, kraliçe Alkestis'in bu anlamsız ve zamansız ölme kararına çok ağladılar. Kral Admetos da onunla vedalaşmaya geldiğinde, bu durumdan çok üzgün olduğunu, artık güzel karısının ölümünden sonra kendisi için her şeyin biteceğini; bundan böyle kendi yaşamının da bir tadı kalmayacağını söyledi! Gene bundan böyle dünyanın bütün hazlarından uzak duracağı yollu bir niyeti olduğunu da ekledi sözlerine. Alkestis bir süre daha yaşlı kocası kralın bu yollu dokunaklı sözlerini dinledikten sonra, yalnız başına sessizce odasına çekildi. Çok geçmeden güzel Alkestis'in odasından çok acı ve keskin bir çığlık yükseldi! Sonra da saray, daha önceleri hiç görülmedik bir sessizliğe gömüldü...

Kralın dostu olan ünlü kahraman Herakles; Alkestis'in gömüldüğü gün, olup bitenlerden habersiz, öylesine saraya geldi. Akşam yemeği sırasında güzel kraliçenin ölümünü duyunca da çok üzüldü. Hemen apar topar yeraltındaki Ölüler Ülkesi'ne koştu... Aradan öyle pek fazla zaman geçmemişti ki Herakles, güzel kraliçe Alkestis'i alıp saraya getirdi... Çocukları ve hizmetçileri, büyük bir coşku ve sevinçle, sarılıp sarılıp

öptüler Alkestis'i... Ne var ki karısının yeniden dünyaya dönüşü, kral Admetos'u hiç sevindirmedi. Çünkü artık bu kez kendisinin ölmesi gerekiyordu!..

Tabii bundan sonra da Alkestis, haksız bir *"egemen erkek geleneği"* uğruna ölürken attığı o son pişmanlık çığlığının acısını çıkarmak üzere; hele Ölüler Dünyası'nı da görüp geldikten sonra, dünyamızdaki yaşamına ve özgürlüğüne dört elle sarıldı. Kadın ve erkek ayrımcılığının çökertilmesi için onlarla el ele oldu.

Herakles, Alkestis'i Ölüler Ülkesi'nden geri getiriyor

Böylece özgür Alkestis, insanlığın Altınçağını şekillendirecek kadın ve erkek eşitliğinin en canlı savunucusu ve öncüsü olan bir simgeye dönüştü...

OLİMPOSLULARA MEYDAN OKUYAN DEV KARDEŞLER

Otos ile Efiyaltes *(Ephialtes);* denizler ve karalar tanrısı Poseydon'un ölümlü bir kadınla ilişkileri sonucu dünyaya gelmiş ikiz çocuklardı... Ne var ki onlar, hem güçleri hem görünüşleriyle gerçek birer devdiler. Zaten Poseydon'un bütün çocukları, çok güçlü ve dev yapılı olurlardı hep...

Çünkü kıtalar ve denizler tanrısı Poseydon; dünyamızın gizemlerini çözmeye kalkmak gibi iyileştirilemez bir hastalığı olduğunu bildiği insan denen o tuhaf yaratıkların, bir gün kalkıp o uçsuz bucaksız enginlere açılacaklarından, kendi egemenliği altındaki denizleri ve kıtaları zaptetmeye kalkacaklarından kuşku duymuyordu. Bunu engellemek için de doğan çocuklarını her zaman çok güçlü devlere dönüştürüyor ve uzak denizlerle karaların fethine kalkışacak o meraklı yaratıkları çiğ çiğ yemeleri için, onları dünyamızın çeşitli limanlarına bekçi olarak yerleştiriyordu...

Ne var ki Poseydon'un son doğan ikiz çocukları Otos ile Efiyaltes; diğer kardeşlerine hiç mi hiç benzemediler... Bu ikiz kardeşler birbirlerini çok seviyor, bu yüzden yiyip içtikleri ayrı gitmediği gibi kafalarına koydukları bir şey üzerinde de birlikte düşünüyor, birlikte bir karara varıyorlardı. Biraz daha büyüyüp serpildiklerinde babaları tanrı Poseydon, denizlere açılmaya kalkacak serüvenci insanları çiğ çiğ yesinler diye onları da Akdeniz'in adsız bir koyuna bekçi olarak dikti... Bu iki kardeş, geçen zaman içinde hem babaları tanrı Poseydon, hem de öteki tanıdıkları tanrılar üzerinde uzun uzun düşünmeye ve kendilerince yorumlar yapmaya başladılar... Bu düşüncelerinin sonunda*; yalnızca enginlere açılacak insan denen o zavallı yaratıkları cezalandırmak gibi bir uğraşla bir koyda yaşamlarını paslandırmanın anlamsız olduğunu anladılar. Bunun yerine insanların arasına karışıp acılarına da, sevinçlerine de ortak olma tutkusuna kapıldılar. Çünkü kendileri de insanlar gibi ölümlüydü; onlarla yazgı kardeşiydiler*. Üstelik savaş tanrısı Ares'in onları habire birbirlerine kırdırdığını görüyorlar, bu yüzden de Ares'e karşı büyük bir öfke duyuyorlardı. Aynı yazgıyı, aynı ışık ve toprağı bölüştükleri insanları gene savaşa kışkırttığı bir sırada bu iki dev kardeş, o yüzsüz savaş tanrısı Ares'i yaka paça tutup kırılmaz tunç zincirlerle bağladılar ve gene tunçtan bir kafese kapattılar!..

Savaş tanrısı ürkünç Ares tunçtan kafese kapatıldıktan sonra yeryüzünde bütün savaşlar duruverdi! Ne var ki bir tanrının böyle zincirlenip bir kafese kapatılması Olimposlu tanrıların işine gelmedi... Bu yüzden savaş tanrısı Ares'i zincirlerinden kurtardılar... Çok geçmeden dünyamız yeniden insan kanıyla kirlenmeye başladı... *Bu sefer de bu iki dev kardeş; savaş tanrısı Ares'i kurtaran Olimposlu tanrılara karşı savaşmayı düşündüler...* Çünkü gökyüzünde, bulutların üstündeki Olimpos denen bir dağ ülkesinde oturan tanrılardan bile daha güçlü buluyorlardı kendilerini!.. Bu düşünceyle kırlarda dolaşırlarken, Peliyon Dağı ile Ossa Dağı'nı yerlerinden kökleyip üst üste koymaya, bu yolla gökyüzüne tırmanıp Baştanrı Zeus'un Olimpos'taki sarayına ulaşmaya karar verdiler... Bulutların üstündeki tanrılar ülkesi Olimpos'a ulaştıktan sonra da, üst üste koydukları bu iki dağı Ege Denizi'ne fırlatacaklardı. Böylece Ege Denizi büyük bir kara parçasına dönüşecek, karalar da sular altında kalıp denize dönüşecekti!.. Gerçekten de iki kardeş Peliyon Dağı'nı yerinden köklediler. Onu tam Ossa Dağı'nın üstüne koymak üzereydiler ki olup bitenleri dehşetle gördü Baştanrı Zeus. Hemen yıldırımlarını çaktırıp bu iki isyancı kardeşi öldürmeye karar verdi. Durumu anında öğrenen babaları tanrı Poseydon da Zeus'un yanına gitti doğruca. Kollarını tuttu. Çünkü ölecek olanlar kendi çocuklarıydı!.. Yalvardı, yakardı oğullarını bağışlaması için. Hemen gidip onların gökyüzüne tırmanmalarını önleyeceği sözünü verdi. Baştanrı da zaten kardeşi olan bu denizler tanrısı Poseydon'u kırmadı. Poseydon doğruca çılgın çocukları Otos'la Efiyaltos'un yanına gitti. İkisi de üst üste koydukları iki dağın doruklarına doğru tırmanmaya başlamışlardı bile! Bağıraraktan onları yanına çağırdı hemen. İki çılgın oğlu doruklardan aşağıya indiler homurdana homurdana. Babaları tanrı Poseydon bu yaptıklarının iyi bir şey olmadığını, bunun tanrılara bir isyan olduğunu anlatmaya çalıştı delişmen çocuklarına. Böyle devam ederlerse, *ağır şekilde cezalandırılacaklarını söyledi...* Sözlerini bitirince de deniz canavarları, uçan atlar; suları ve karaları yara yara yol açtılar tanrı Poseydon'a... Tanrı, Ege Denizi'nin dibindeki paslanmaz su yeşili sarayına indi asi oğullarına küfürler savura savura... Büyük büyük balıklar da tanrı Poseydon'u ardısıra, sarayına dek uğurladılar...

Bir gün Baştanrı Zeus'un kızları tanrıça Atena'yla tanrıça Artemis dünyamıza geldiler; biraz gezip tozup hoşça vakit geçirmekti amaçları. Ne var ki onları gören o dev kardeşlerden biri Atena'ya, öteki de Artemis'e âşık

oluverdi!.. Her ikisi de, doymayan tutkularla yüklü bu tanrıçaların kendilerine yüz vermeyeceklerini, örneğin dev bedenleriyle alay edeceklerini bildiklerinden, el birliğiyle onları birer birer kaçırmaya karar verdiler...

Tanrıça Artemis'i ormanda geyik avlarken gördükleri bir gün yanına yaklaşmaya başladılar ağır ağır. Niyetlerini hemen sezinleyen tanrıça da var gücüyle koşaraktan uzaklaşmaya başladı onlardan... İki dev kardeş de onun ardına takıldı... Tam yakalayacakları anda tanrıça Artemis gözden kayboluverdi. Onun yerine bembeyaz bir geyik çıktı ortaya! Ve geyik iki dev kardeşin tam ortasına gelip durdu. Otos ile Efiyaltes kardeşler de aynı anda karşılıklı yaylarını gerip oklarını saldıklarında, bu kez geyik yok oluverdi ortadan! İki kardeşin karşılıklı fırlattıkları oklar, vınlaya vınlaya gelip kendi bedenlerine saplandı; ikisi de cansız yere serildiler...

Olimposlulara meydan okuyan, Otos ve Efiyaltes kardeşler

"İLYADA DESTANI"

KAHRAMANLARI

İLYADA DESTANI

"Yazının yaygın olmadığı antikçağda birtakım destanlar, halk arasında dilden dile dolaşıyordu. Gezici ozanlar, bu destanları soyluların konaklarında sözlü olarak okuyorlardı. MÖ 8. yüzyıla doğru, yeni yeni oluşan burjuva sınıfı da, yalnızca soyluların dinleyip öğrendiği bu destanları kendileri de öğrenmek istedi. Bunun için de İzmirli ozan Homeros'tan, Anadolu kaynaklı destanlardan bir seçki yapıp bunu yazıya dökmesini istediler. İşte Homeros da sayısız sözlü destan arasından seçtiklerini, kendi dünya görüşüyle harmanlayıp şiirleştirdi ve yazıya döktü. Bu ölümsüz şiire, "İlyon (yani Troya) Destanı" anlamında "İlyada" adını verdi.

Bu destanda Homeros; insanlığın elini ayağını bağlayan o ürkünç tanrıları insanlaştırıp insancıllaştırdı... Aşıladığı evrensel hümanizmayla sanatları, bilimleri binyıllardan beri sürekli tetikledi ve savaşı anlatırken savaşın insanlıkdışılığını ve uygarlığın en büyük engeli olduğunu bütün ürkünçlüğüyle gözler önüne serdi... Yarattığı hümanizmayla, insanlığı Altınçağına götürecek uygarlığın önünü açtı.

Söz konusu destana göre, Troyalı prens Paris, bir iş gereği Yunanistan'a gittiğinde, güzelliği dillere destan Helena'yla tanıştı. Ne var ki tanrıça Afrodit'in saldığı aşk kıvılcımları yüzünden güzel Helena, kral Menelaos'la evli olmasına karşın Paris'e deli divane vuruldu ve onunla Troya sarayına gelin olarak geldi...

Bu olayın ardından Başkral Agamemnon, Baştanrı Zeus'la üç kez konuştuğunu ve kendisini Helena'nın namusunu temizlemekle görevlendirdiğini açıkladı. Bu gerekçeye dayanaraktan topladığı en seçkin ordu ve krallarla birlikte Troya surlarına dayandı.

Daha savaşın başlarında Başkral Agamemnon; yarı ölümsüz ünlü komutan Ahilleus'un kendisine onur payı olarak askerlerinin sunduğu ve sevgili edindiği güzel Briseyis'i çadırına alıp götürdü! Bu olayı onuruna yediremeyen Ahilleus da Başkral'a küfürler yağdırdı uzun uzun. Sonra da; "Ben sırf sen hazineler, güzel kadın köleler derleyesin diye mi geldim buraya? Troyalılar bana ne kötülük etti de onlarla savaşacağım?!" deyip çadırına çekildi.

İşte İlyada destanı; on yıl süren savaşın yalnızca Ahilleus'un öfkesiyle ilgili olan bu sürecini anlatır.

Troyalılar, on yıl süresince Akhalar da denen Yunanistanlı ordulara geçit vermedi. Anadolu halkları da dört bir yandan kuşatma altındaki Troyalıların yardımına koşuştular. Ta Habeşistan'dan bile yardıma gelenler oldu! Surları aşamayan yağmacı Akhalar, o ünlü Troya Atı'nı yaptılar sonunda. Karnı askerlerle dolu bu tahta atın, tanrıça Atena'nın Troyalılara gönderdiği bir yengi armağanı olduğu düzmecesini yaydılar. Troyalılar da buna inanıp coşkuyla, Troya Atı *denen tahta atı surlardan içeri aldılar...*

Ve böylece Troya, bir gecede alevler içinde düştü..."

TROYA'NIN KURUCUSU İLOS

Frigya *(Phrygia)* kralının düzenlediği bir koşu yarışmasında birinciliği kazanan İlos, Çanakkaleli çiftçi Tros'un oğluydu. Yarışmanın ödülü; köle olarak çalışacak *"elli genç kız ve elli delikanlı"*dan oluşan bir topluluktu!.. İlos, *kölelik* denen olguyu hiç kabul etmediği ve etmeyeceği için de kazandığı bu ödülü almadı! Böyle bir tepki karşısında şaşkına dönen kral, sarayın bilicisine başvurdu. Bilici de bu ödüle ek olarak, kara benekli bir inek vermesini öğütledi krala. Frigya kralı, birkaç gün düşünüp taşındıktan sonra İlos'u çağırttı ve bütün iyi yürekliliğiyle; *"Sen bu genç kız ve erkeklerle birlikte ineği de al götür. Ve bu kara benekli inek nerede durursa orayı yurt edinin. Oraları ve çevresini size bağışlıyorum,"* dedi...

İlos ve onun köle olarak değil ama can dostları olarak benimseyip yanına aldığı elli genç kızla elli delikanlı, kara benekli ineğin ardı sıra yol almaya başladılar. İnek akşama doğru yorulup şimdilerde Gaflettepe dediğimiz Çanakkale yakınlarındaki bir yerde durdu; biraz otlandı, sonra da oraya çöküp uyuklamaya başladı. İlos ve genç arkadaşları orayı ve çevresini hemen yurt edindiler. Bu tepenin az ötesindeki ovada, günümüzde *Küçük Menderes* dediğimiz Skamandros Nehri ile o zamanlar Smoeyis denen *Dümrül Çayı* akıyordu. Bu akarsuların ikisi de tanrıydı. Artık İlos'la arkadaşları; Çanakkale bölgesindeki denize karşı bu boş toprakları ekip biçmeye, evler-yollar yapıp o yöreyi kentleştirmeye başladılar. Kent günden güne genişliyor, güzelleşiyordu...

İşte bu kentleşme çalışmaları böylece sürüp giderken, hiç beklenmeyen bir anda tahtadan bir tanrıça heykeli düştü gökyüzünden!.. İlos ve arkadaşları, böylesi bir olayı çok iyiye yordular. Palladyon *(Palladion)* adını verdikleri bu tahtadan heykeli, yeni kurmakta oldukları kente ölümsüz Olimposlu tanrıların bir armağanı olarak algıladılar... Ve bir tapınak oluşturup heykeli oraya yerleştirdiler.

Troya Atı

Ondan sonra da, köleliği dışlayan İlos'un adını anıştıracak şekilde, "İlyon" adını verdiler bu yeni kurdukları kente. Daha sonraları İlos'un babası Tros'u da anıştıracak şekilde, iki sözcüğü kaynaştırıp "Troya" demeye başladılar.

İlos ve arkadaşlarının kurduğu Troya kenti tez gelişti; kıyısında bulunduğu Çanakkale Boğazı'nın ayrıcalıklarını da çok iyi kullanmaya başladı. Zaten bu kent konumu gereği, Karadeniz ve bütün Akdeniz'i kapsayan alışveriş odaklarının da merkezini oluşturuyordu. Üstelik o ilkçağlarda, Anadolu halkları arasında savaş olgusu pek fazla söz konusu olmadığı için, halklar bolluk ve rahatlık içinde yaşıyor; uygarlık yolunda durmadan ilerliyorlardı. Krallığın kulaktan kulağa yayılan bu varsıllığı komşu Yunanistanlı kralların düşlerine bile giriyordu artık. O yüzden de Troya'yı talanlamak için, yakım-yıkım ve sömürü savaşlarının zembereğini kurmaya başladılar.

Bir süre sonra da İlos'un arkadaşlarıyla el ele verip kurdukları ve kardeşliğin egemen olduğu bu ilk Troya'dan sonra nice Troyalar; ardı ardına yağmalandı, yakılıp yıkıldı...

GÖKTEN DÜŞEN HEYKEL PALLADYON

Troya'nın kuruluşu sırasında gökten düşen ve hakkında pek çok söylenceler üretilen Palladyon *(Palladion)* adlı o ünlü tahta heykelin öyküsü, aslında tanrıça Atena'nın ta çocukluk günlerine dek uzanıyordu...

Atena, çocukluğunu deniz tanrısı Triton'un küçük kızı Pallas'la birlikte geçirdi... İki kız çocuk birbirlerini çok seviyorlar, aralarında kendi uydurdukları değişik değişik oyunlar oynuyorlardı. Çok zaman olduğu gibi, Pallas'ın vur-kırcı babası tanrı Triton da kızların oyunlarına karışıyor; büyüdüklerinde uygulasınlar diye onlara çeşit çeşit savaş oyunları öğretiyordu. Zaten tanrıça Atena'nın savaş aygıtları kullanma ve daha sonraları savaşlara katılma huyu, ne yazık ki hep çocukluğundaki bu savaş oyunlarıyla ilgili alışkanlıklarından kaynaklanıyordu!..

Zaman içinde barışseverliğe, daha da insancıllaşmaya doğru dönüşümler geçirecek olan tanrıça Atena, zeytin ağacını bütün Akdeniz halklarına armağan edecekti. Aslında güzel sanatlara karşı üstün yetenekleri de olan bu tanrıça, büyüdüğünde bütün Akdeniz coğrafyasındaki genç kızlara dikiş, nakış, dokumacılık sanatlarını da öğretecekti... Bütün tanrılar ve insanlar gibi gene geçireceği evrimler sonunda, topal tanrı demirci Hefaystos'la birlikte, çalışan bütün kadın ve erkeklerin tanrıçası olacaktı...

İşte Pallas'la Atena, büyüklerin öğrettiği kavga-dövüş oyunları oynarken, sık sık aralarında tartışmaya, hatta saç saça, baş başa girmeye başladılar. Gene bir gün böyle tanrı Triton'un öğrettiği teke tek bir dövüş oyunu oynarken şaka gerçeğe dönüşüverdi aniden ve Atena, canı gibi sevdiği arkadaşı Pallas'ı kıyasıya pataklamak için ardı sıra hırsla koşmaya başladı. Bu koşuşma sırasında kızı Atena'nın düşüp yaralanacağını anlayan Baştanrı Zeus da, o ünlü kalkanını Pallas'ın önüne dikiverdi!.. Zavallı küçük Pallas, Zeus'un önüne birden koyuverdiği kalkanın şangırtısından öylesine ürktü ki, hemen bayılıp düştü oracığa ve bir daha da ayağa kalkamadı! Olaydan çok büyük üzüntüye kapılan Atena; arkadaşının anısını yaşatmak üzere, kendi elleriyle oyup işlediği tahtadan bir heykelini yaptı... Ve onun adını anıştıracak şekilde bu tahta heykele Palladyon adını verdi. Daha sonra da onu götürüp babası Baştanrı Zeus'un sarayındaki özel salona koydu... Zaman zaman yitirdiği arkadaşı Pallas'ın bu heykeline baktıkça, Atena'nın

gök gözleri dolu dolu oluyordu. Ölümüne neden olduğu bu arkadaşından için için özürler dileyip biraz da olsa avunmaya çalışıyordu...

Günlerden bir gün, her zamanki gibi ayran gönüllü Baştanrı Zeus; sarayına konuk olarak gelen ve dünyamızı omuzları üstünde taşımakla cezalandırdığı tanrı Atlas'ın güzel kızı Elektra'ya hemen deli divane vuruluverdi!.. Ve kızı yakalayıp kucaklamak istedi! Elektra da onun ne kendisinden, ne de yıldırımlar saçan silahından hoşlanmadığı için kaçmaya ve Zeus da onu yakalamak için ardısıra koşmaya başladı... Bu koşuşmalardan yorulan Elektra, sonunda salondaki tahtadan heykel Palladyon'a sıkı sıkıya sarıldı. Öfkelenen Zeus da, heykeli Elektra'nın ellerinden sıyırıp aldı ve sarayının penceresinden, yıldızlarla ışıl ışıl yanıp sönen o derin boşluğa doğru fırlatıverdi! Tahta heykel Palladyon da boşlukta, yıldızlardan yıldızlara savrula savrula, Troya ovasındaki Gaflettepe denen yere düştü...

Tanrı Atlas omuzları üstünde dünyayı taşırken

İşte o sırada Troya kentinin kuruluş çalışmalarını sürdüren İlos ve arkadaşları, gökten düşen bu heykeli uzun uzun incelediler. Bu heykel; yeni kurulmakta olan bir kente gökyüzünün derinliklerinden düştüğüne göre, bunun kutsal bir armağan olduğu üzerinde hemen görüş birliğine vardılar. Sonra da onu tanrıça Atena'nın tapınağına özenle yerleştirdiler. Geçen zaman içinde Palladyon, Atena'nın heykeli olarak algılanıp benimsendi. Ne var ki bazı tarihçiler; Troyalıların, bu heykelin aslını tapınaktaki gizli bir bölmeye kapattıklarını ve yeniden yaptıkları bir benzerini de tapınağın salonuna koyduklarını öne sürdüler... Yüzyıllar sonra patlayan ünlü Troya savaşları sırasında da bu heykel çok önem kazandı. Troyalıların başkomutanı yiğit Hektor, işgalci Akhaları püskürtmesinde tanrıça Atena'nın kendilerine yardımcı olması için anası *Hekabe*'ye, Palladyon'la ilgili olarak şöyle dedi:

Evindeki en güzel, en büyük örtü hangisiyse,

Hangi örtüye en çok değer veriyorsan al onu,

Git doyumluk toplayan Atena'nın tapınağına,

Ört güzel saçlı Palladyon denen Atena'nın dizlerine...

Hatta Troyalıların danıştıkları ünlü bir tanrı bilicisi; bu Palladyon denen heykel, gök gözlü tanrıça Atena'nın tapınağında durdukça, Troya'nın işgalcilerce ele geçirilmesinin hiçbir zaman söz konusu olamayacağını söylemişti... O yüzden Troyalıların yenilmezliğinin Palladyon'dan kaynaklandığını öğrenen yağmacı Akhalar, onu casusları aracılığıyla tapınaktan çaldılar! Bu olaydan sonra da Troya düştü; yakılıp yıkıldı... Ne var ki Latin yazarlar da; Troya işgal edilip ateşe verildiğinde, Roma imparatorluğunu kuracak olan Troyalı Ayneyas'ın *(Aineias)* ilk iş olarak bu kutsal heykeli ve özürlü babasını yanına alıp Kazdağları'na sığındığını, sonra da İtalya'ya götürdüğünü söylemekteydiler. Gene onların söylediğine göre Romalılar, bu heykeli Vesta Tapınağı'na koydular.

Vesta Tapınağı'nda yayılmacı Roma İmparatorluğu'nun yenilmezliğini simgeleyen ve hiç söndürülmeyen bir ateş yanmaktaydı. Bu ateşin bekçileri

olan güzel rahibeler de aynı tapınakta saklı tutulan Palladyon adlı heykeli sürekli koruyorlardı.

Tanrıların yeryüzündeki temsilcileri olduklarını söyleyen Roma imparatorları da, savaşa çıkmadan önce, tapınakta düzenlenen görkemli şölenlere katılıyorlar ve tanrıça Palladyon'un heykeliyle konuşuyorlardı. Savaşı kazanabilmek ve bol ganimetle dönebilmek için ona dualar ediyorlar, hep yanlarında olmalarını diliyorlardı.

Ve tapınaktan ayrılırken, başlatacakları savaşa tanrıçanın da katılacağını duyuruyorlardı halklarına...

ODİSSEUS VE AHİLLEUS'UN SAVAŞA KATILMASI

Odisseus, yüzlerce Yunanlı kent krallıklarından biri olan Ege denizindeki İtake adasının kralı Laertes'in oğluydu... Ama yaygın bir söylenceye göre anası, kral Laertes'le evlenirken ünlü kral Sisifos'tan *(Sisyphos)* gebeydi! Zaten bütün kurnazlığı ve cin gibi akıllılığıyla da Odisseus, gerçek babası Sisifos'un hık deyip burnundan düşmüş gibiydi! Çünkü gerek el işlerinde, gerekse en çetrefil sorunların çözümünde babası Sisifos gibi son derece becerikliydi. O yüzden de kral Laertes yaşlanınca, her giriştiği işte kendi aklının dediklerine uyan bu üstün yetenekli oğluna bıraktı tahtını...

Odisseus kral olunca, güzel Helena'yla evlenmek isteyen damat adayı kralların ve prenslerin arasına o da katıldı... Ne var ki damat olamayacağını sezinleyince de şöyle bir öneri attı ortaya: *Güzel Helena, bu damat adaylarından birini gönlünce seçmekte özgür bırakılsın. Seçeceği kişiye de herkes saygı göstersin. Ama geçen zaman içinde Helena'ya bir şey olursa, bütün damat adayları ona arka çıksın...* Bu öneri bütün adaylarca benimsendi. Bunun üzerine Helena da kalkıp kral Menelaus'u kendine eş seçti. Odisseus da gidip Helena'nın amcasının kızı, güzel ve soylu Penelopeya *(Penelopeia)* ile evlendi. Bu evliliklerinden de Telemahos adlı bir oğlan çocukları oldu...

Gerçekten Odisseus savaşı kutsayan bir kral değildi. Tam tersine savaşın ne menem insanlıkdışı bir yıkım aracı olduğunu aklıyla kavrayabiliyordu. Bu yüzden o, yaşadığı dünyanın nimetlerine bağlı ve babası kral Laertes gibi sürüleriyle ve toprakla uğraşmayı seven, doğanın gizemlerini çözmeye çalışan biriydi. Bir işe girişmeden önce bin kez düşünenlerdendi! Tanrıların söylediklerine de pek önem vermezdi. Onun varı yoğu, uğraş olarak sürdürdüğü tarıma ve hayvancılığa dayanmaktaydı. Diğer krallar gibi komşu halkları savaş yoluyla sömürmeyi hiç düşünmedi. Kısacası Odisseus, Akdeniz'deki dingin İtake adasındaki yurttaşları ve çok sevdiği çoluk çocuğuyla sorunsuz yaşayıp gitmeyi yeğliyordu. Ne var ki günün birinde evli barklı güzel Helena, Troya prensi yakışıklı Paris'le Troya sarayına kaçınca, Başkral Agamemnon, Troya'ya savaş açtı. Odiseus'un önerisiyle kabul edilen anlaşma uyarınca da bütün kent krallarının savaşa katılmasını istedi.

Başkral Agamemnon

Başkral Agamemnon'un bu girişimlerini duyan Odisseus da, savaşa katılıp sağ kalsa bile yıllarca çoluk çocuğundan ve de çok sevdiği halkından ayrı kalmasının söz konusu olacağını düşündü hemen! Zaten ülkesinden ayrılmayı hiç düşünmeyen kurnaz ve akıllı Odisseus; bu savaşı çıkaran Agamemnon'un, Helena'nın namusu dediği örtülerin altındaki gerçek niyetinin ne olduğunu göremeyecek denli safdil de değildi... Ülkesini de yurttaşlarını da ilgilendirmeyen bir savaş bataklığına saplanmamak için kendisini almaya gelen Başkral Agamemnon'un elçilerine delirmiş gibi davrandı. Deniz kıyısındaki kumların üstüne tuz ekti. Sonra da çifte koştuğu öküzleriyle kumlu sahili sürmeye başladı!.. Ancak kendisini izleyen elçilerden birinin kafası bu oyuna pek yatmadı! Bu yüzden öküzlerin geçeceği yere, Odisseus'un oğlu Telemahos'u koydu, o da oğlunu çiğnetmemek için hemen çifte koştuğu öküzlerin yönünü değiştiriverdi!.. Böylece kendini ele veren Odisseus, Troya savaşına katılmak zorunda kaldı...

Denizkızı tanrıça Tetis de, hem işgal ve talan amaçlı Troya savaşına karşıt olanların, hem de oğlu Ahilleus'un bu savaşa katılmasını istemeyenlerin başında geliyordu. Çünkü çocuğunu doğurduğundan beri biliyordu ki, oğlu bir gün patlayacak Troya savaşına katılırsa Troya düşecek; oğlu büyük bir ün kazanacaktı... Ama savaş sırasında da, gencecik ölecekti!.. İşte bütün bunları bildiğinden denizkızı tanrıça ölümsüz Tetis; oğlu Ahilleus'u da kendisi gibi ölümsüzlüğe ulaştırmak için, daha bebekken onu ayak bileğinden tutup ateşin üstünde tavlamış, ölümlü hücrelerini yok etmişti. Ama eliyle tuttuğu topuğu ateş görmediği için, orası silahlara karşı tek duyarlı yeri olarak kalmıştı! Bunu da bildiğinden, savaşa katılıp gencecik ölmemesi için onu küçük yaşta hep kız çocukları olan kral Likomedes'in *(Lykomedes)* sarayına göndermişti. Ama Troya savaşı başlayınca da ünlü bilici Kalhas, Ahilleus olmadan Troya'nın düşmeyeceğini söyledi Başkral Agamemnon'a. Kız kılığında onun saklandığı yeri de açıkladı!.. Bunun üzerine Agamemnon, yazgının bir cilvesi olarak, Ahilleus'u kızların arasından bulup çıkarma görevini kurnaz Odisseus'a verdi!

Odisseus da bohçacı bir kadın kılığına girdi; çok çekici rengârenk giysiler ve takılarla doldurduğu bohçasının içine bir iki tane de pırıl pırıl yanan kılıç

koydu ve genç kızların oturduğu saraya gitti. Kız kılığındaki Ahilleus da bohça açılır açılmaz, büyük bir ilgiyle hemen kılıçları eline alıp incelemeye başladı!.. Böylece Ahilleus da kendini ele vermiş oldu!..

Troya'yı yağmalayacak ve sonunda ateşe verecek işgal ordularından birinin en ünlü komutanı olacak Ahilleus da, artık Odisseus örneği, nice canlar yakacak bu savaşa bulaşmış oldu...

Ahilleus ve Pentesileya

KRALLAR KRALI AGAMEMNON

Troya fatihi ve Mükene kralı Agamemnon'un soyu konusundaki söylenceler çok çeşitliydi. Kimilerine göre ta Baştanrı Zeus'a dek uzanıyordu soyu!.. Bazı tarihçiler de onun işkenceci kral Tantalos'un soyundan geldiğini ileri sürüyorlardı.

Agamemnon, zaman içinde Yunanistan'daki yüzlerce kent krallıklarının başı olmayı becerdi. Sparta kralı Menelaos da onun kardeşiydi. Bu iki kardeş aynı zamanda bacanaktılar da! Çünkü Meneleos, o ünlü güzelliğiyle tanrıçaları bile kıskandıran güzel Helena'yla evliydi. Agamemnon da onun kız kardeşi Klütaymestra'yla *(Klytaimestra)*...

Krallar kralı Agamemnon'un söylediğine göre, kendisi aynı zamanda yeryüzünde Baştanrı Zeus'un temsilcisiydi... Hatta elindeki krallık değneğini bile o armağan etmişti!.. Bu krallar kralı; ülkesini daha da genişletme, sarayını tıka basa dolduracağı güzel kadınlar, ziynetler devşirip getirme sevdasındaydı hep. Zaten bu yüzden de komşu Troya krallığının hazineleri ve güzel kadınları durmadan uykularını kaçırıyordu. Gene bu yüzden, buyruğundaki bütün kralları kendi çevresinde kenetlendirecek bir savaş nedeni yaratması için Baştanrı Zeus'a gece gündüz yalvarıp yakarıyor; onun onuruna sık sık kurbanlar kestiriyordu. Gerçekten de duaları gerçekleşti ve bir savaş nedeni kendiliğinden oluşuverdi... Ne var ki bu savaş nedeni çok çetrefil olaylar içinde oluştu...

Bir gün Olimpos'taki tanrılar, kendi aralarında bir düğün şöleni düzenlemişlerdi. Tanrılar tarihinde ilk kez Baştanrı Zeus; deli divane tutkun olduğu ayağı gümüş halhallı tanrıça güzel Tetis'i, ölümlü bir insan olan kral Peleus'la evlendiriyordu içi yana yana. Çünkü çok sevdiği bu tanrıçayla ilişkiye girerse, doğacak çocuk ileride kendi tahtına kurulacağı yollu bir duyum almıştı bir yerlerden. Böyle bir olasılığı düşünmek bile onu uykularından ediyordu. O yüzden Olimpos'taki sarayında düzenlediği bu düğün şöleninde, tanrıça Tetis'i bir dünyalıyla başgöz ediyordu.

Kesinlikle bir tatsızlık çıkaracağı bilindiği için çağrılmayan kavga tanrıçası Eris dışındaki bütün tanrı ve tanrıçalar, Zeus'un sarayında eğleniyorlardı. Eğlencenin tam ortasında tanrıça Eris, bu düğüne çağrılmamasının acısını çıkarmak için yapacağını yaptı! Baştanrı Zeus'un

masasının üstüne havadan bir altın elma düşürüverdi! Masadaki Zeus'un karısı tanrıça Hera ve kızı Atena hemen elmayı kaptılar! Üzerinde; *"Baştanrı Zeus bu altın elmayı tanrıçaların en güzeline sunsun!"* diye bir yazı vardı. Zeus, zıpkın yemişçesine bir süre donakaldı! Öyle ya, karısı tanrıça Hera da, kızı Atena da kendilerini tartışmasız evren güzeli sayıyorlardı. Üstelik sonradan Olimpos'a gelen, ama güzelliğiyle gerçekten evreni büyüleyen tanrıça Afrodit de Zeus'un masasındaydı. Bu altın elmayı hangisine verebilirdi ki! Bir süre düşündükten sonra, bu belalı seçicilikten kurtulmak için üç tanrıça arasında bir güzellik yarışması düzenlenmesini önerdi. Bu öneri hemen kabul edildi ve Troya kralının oğlu prens Paris'in de seçici olması uygun görüldü. Ve tanrıçalar arasındaki bu ilk evrensel güzellik yarışması, prens Paris'in çobanlık yaptığı Kazdağları'nda düzenlenecekti.

Yarışmaya katılan bu üç tanrıçadan her biri, birinci seçilme karşılığında bir rüşvet önermek üzere gizli gizli Paris'in Kazdağları'ndaki çoban kulübesine gitti. Kulübeye ilk giden Zeus'un karısı tanrıça Hera, bütün Asya kıtasının imparatorluğunu sundu Paris'e rüşvet olarak. Ne var ki Paris öyle mal-mülk delisi değildi. Troya ülkesi, hem halka hem kendine çoktan yetip artıyordu... Daha sonra giden tanrıça Atena da, girdiği her savaşta bir başarı ve bütün dünyaya yayılacak ün ve şan önerdi... Paris bu rüşvete de gülüp geçti içinden, çünkü ülkesinin onu tanıması bile yeterliydi... Zaten oldum olası hiç sevmiyordu savaşları. En sonunda tanrıça Afrodit geldi kulübesine. Ve Paris, tanrıçayı görünce çarpılmışa döndü! Çünkü Afrodit'in yanındaki görünmeyen aşk tanrısı yaramaz Eros, elindeki yayla onun yüreğine aşk okları salıyordu durmadan... Tanrıça, çoban Paris'in önünde şal ve entarisini savuraraktan bir oyuna başlar gibi kırıttı; birkaç kez havada takla attı... Ve Paris'in başı döndü! Sonra da tanrıça Afrodit; *"İşte, sana benim kadar alımlı olan Yunanistanlı güzel Helena'nın aşkını öneriyorum!"* dedi usulca kulağına ve çekip gitti...

Afrodit, tanrı Pan ve Eros

Bir süre sonra Kazdağları'nda, Baştanrı Zeus'un ve tekmil tanrıların huzurunda düzenlenen ilk evrensel güzellik yarışmasında Paris, tanrıça Afrodit'in tanrıçaların en güzeli olduğunu açıklayıverdi!.. Böylece evren güzeli seçilen Afrodit de, bir ara Yunanistan'a giden Paris'e verdiği sözü tutmak üzere Eros'u görevlendirdi. Eros da aşk okları gönderip Yunanistan'daki güzel Helena'yı Paris'e deli divane âşık etti... Ve Helena da apar topar Paris'le kaçıp Troya sarayına gelin geldi... Ne var ki bu olayın hemen ardından Yunanistanlı Başkral Agamemnon, güzel Helena'nın zorla kaçırıldığını öne sürdü. Bu konuda Baştanrı Zeus'la birkaç kez konuştuğunu söyledi. Ve Zeus'un kendisini Helena'nın namusunu temizlemekle görevlendirdiğini açıkladı. Bu nedene dayanaraktan kent krallıklarından topladığı ordularla, Troya surlarına dayandı...

AGAMEMNON'LA AHİLLEUS BARIŞIRKEN

Troya surlarını aşamayan Agamemnon'un orduları, hem yaşamlarını sürdürebilmek için yiyecek içecek, hem de altın, kadın-kız türünden ganimetler talanlamak için çevredeki kentlere çapulculuk baskınları da düzenliyorlardı. Devşirip getirdikleri ganimetleri ve güzel kadınları, aslan payı Başkral Agamemnon'da kalmak üzere, bir tanrı elçisinin gözetiminde paylaşıyorlardı.

Bu paylaşımların birinde savaş ganimeti güzel Briseyis'i onur payı olarak Ahilleus'a sundular. Ahilleus da bu güzel köleyi çok sevdi; kendisine sevgili edindi. Ne var ki Başkral Agamemnon; bir süre sonra Briseyis'i kavga-dövüş alıp kendi çadırına götürdü. Bu olayı onuruna yediremeyen Ahilleus, Başkral'a küfürler yağdırdı uzun uzun. Sonra da; "Ben sırf sen hazineler, güzel kadın köleler derleyesin diye mi geldim buraya? Troyalılar bana ne kötülük etti de onlarla savaşacağım?!" deyip çadırına çekildi.

Çok kısa bir süre sonunda da Agamemnon, Ahilleus olmadan Troya savaşını kazanmanın olanaksızlığını çok iyi anladı. Bu yüzden de en sözü geçer elçiler yollayıp onu yeniden savaş alanına döndürmenin yollarını aramaya başladı. Ama Ahilleus nal diyor mıh demiyordu; artık savaşa katılmayacaktı! Ne var ki yıllar içinde Akhalı orduların Troyalılar önünde çok büyük bozgunlar yaşamaları üzerine, kendisine savaşa katılması için sürekli yalvaran bazı elçilerin hatırını kıramadı Ahilleus; kendi yerine can dostu Patroklos'u göndermeye razı oldu. Savaş alanına gönderirken de, tanrıların armağanı kendi özel silahlarıyla donattı onu...

Troya kralı iyi yürekli Priyamos'un oğlu komutan Hektor; Yunanlı komutan Ahilleus'un kendi yerine savaşa gönderdiği can dostu Patroklos'u daha ilk gün teke tek dövüşte öldürdü... Sonra da üstündeki Ahilleus'un armağan ettiği tanrı yapısı silahlara el koydu... Bunun üzerine anlatılmaz bir yasa ve öfkeye kapılan Ahilleus büyük bir hışımla can dostunun öcünü almak üzere savaşa katılmaya karar verdi. Ve hemen sahile inip Hektor'un el koyduğu Patroklos'un sırtındaki silahların yerine yeni silahlar yaptırması için deniz dibindeki sarayında oturan anası tanrıça Tetis'i çağırdı yanına ağlaya sızlaya.

Anası denizkızı Tetis de köpükler saça saça püskürüp geldi denizin dibinden... Durmadan hıçkıran Ahilleus, derdini zar zor anlatabildi anasına. Bunun üzerine Tetis, oğlu Ahilleus'a bir süre beklemesini; kendisinin yokluğunda kesinlikle savaşa katılmamasını öğütledi. Yeni silahlar dövdürmek üzere hemen havalandı ve hızla Olimpos'taki tanrılar ülkesine doğru bulutların arasında süzülüp gitti...

Silahları ve savaşları hiç sevmemesine karşın tanrıça güzel Tetis, *güçlü silahlarla donatırsam oğlumun ölümünü belki de geciktirebilirim*, diye düşünüyordu. Çok sevdiği demirci topal tanrı Hefaystos'un işliğine gitti doğruca... Bir zamanlar bu topal tanrının anası tanrıça Hera, diğer tanrıçalar topallığıyla alay ediyor diye, Olimpos'taki sarayının penceresinden yıldızlarla kaynaşan o büyük boşluğa fırlatıp atıvermişti onu! Hefaystos da yıldızlardan yıldızlara savrularaktan Ege denizine çakılmış, sulara gömülmüştü. Denizkızı tanrıça Tetis de denizin dibindeki sarayına yakın yerde onu yara bere içinde bulmuş; sonra da yıllarca analık etmişti ona. Yeraltındaki büyük demirci işliklerindeki demirci Tepegözlerin yanına çıraklığa da vermişti... Bir sanat öğrensin, öğrendiklerini de içinde yaşadığı bu dünyanın acılı insanlarına aktarsın, onların yaşamını güzelleştirsin diye... Gerçekten de topal tanrı demirci Hefaystos, tanrıça Atena'yla birlikte bütün işçileri eğiten ve yönlendiren tanrılara dönüşeceklerdi... Tanrıça Atena kadınlara örgü örmeyi, kumaş dokumayı öğretecekti. Hefaystos da işçilere, madenlerden insanlığa en yararlı aletler üretme hünerini öğretecekti.

O yüzden demirci işliğinde demir döverken tanrı Hefaystos; iyi yürekli tanrıça Tetis'in kendine doğru geldiğini görünce elindeki çekici bıraktı hemen! Terli yüzünü, boynunu bir süngerle silip topallaya topallaya, doğruca yanına gitti. Büyük bir sevecenlikle sarıldı tanrıça Tetis'e ve onu can kulağıyla dinlemeye başladı. Durumu anlayan Hefaystos; *"Oğlun Ahilleus için delinmez bir kalkan ve başka silahlar da döveceğim. Beni burada bekle..."* dedi ve doğruca demirci işliğine döndü.

İşçilerin ve sanatçıların sadık tanrısı demirci topal Hefaystos, hemen hemen hiç silah üretmezdi demirci işliğinde... Yalnızca insanlara yararlı olacak aygıt ve otomatlar üretmekle ve bu konudaki bildiklerini, becerilerini sanatçılara aktarmakla geçirirdi zamanını.

Ne var ki bir ana olarak benimsediği tanrıça Tetis'i de kesinlikle kıramazdı... O yüzden döveceği silahlar konusunu biraz düşündü... Sonra da

hiçbir mızrağın delemeyeceği, kat kat çelikten bir kalkan dövdü. Onun üstüne de ressamlara bile parmak ısırtacak renk renk desenler, resimler işlemeye başladı. Yeri göğü, tekmil denizleri yerleştirdi kalkanın üstüne. Gökyüzünde ateşböcekleri gibi kaynaşan yıldızları ve her gün orada koşmaktan yorulmayan güneşin atlarını da resimlemeyi unutmadı. Kalkanın sağ köşesine, kahramanlıkları ve özverileri karşısında tanrıların bile hayran olup ölümsüz yıldız takımlarına dönüştürdüğü kahramanların resimlerini çizdi maden uçlu kalemiyle... Kalkanın sol köşesine de, iki güzel kentteki insanların yaşamlarını betimleyen sahneler resimleyip dövdü... Bu kentlerden biri; şen şakrak düğünler, şölenler içindeydi... Çıra ışığında evlerinden alınıp ağır ağır gezdirilen gelinler vardı sokaklarda. Gitar, flüt sesleri eşliğinde, hasret yüklü kavuşma türküleri geliyordu dört bir yandan... Delikanlılar el ele tutuşmuş, ayaklarını yerlere vura vura oyunlar oynuyor, halaylar çekiyorlardı. Ve meydanın az ötesindeki genç kızlar da, süzgün bakışlı gözleriyle onları izliyor ve ellerini bir uyum içinde birbirine vura vura şaklatıyorlardı... Ama ikinci kentin surları önünde, birbirine hasım iki ordu pusuya yatmış, öylece bekliyordu... Erlerin silahları pırıl pırıl yanıyordu dolunayın altında. Bu iki hasım ordu; ya kentin varını yoğunu ikiye bölüp barışacaklar ya da içindeki masum çocuklarla, analarla, yaşlılarla birlikte baştan sona yıkıp yakacaklardı... Hefaystos'un hiç sevmediği savaş tanrısı Ares de, hemen savaşın başlaması için iki ordu arasında habire mekik dokuyor, onları kışkırtmaya çalışıyordu. Ama surların arkasındaki çoluk-çocuğun, yaşlıların tümü de olup bitenlerden habersizdi.

Hefaystos; elindeki kalkanın alt köşesine, iri iri salkımlarla, çeşit çeşit meyvelerle yüklü ve köylülerin dikip yetiştirdikleri, ürünlerini birlikte toplayıp bölüştükleri kocaman bir bağ yerleştirdi. Kara kara üzüm salkımları bile açık seçik görülüyordu kalkanın üstünde. Gümüş bir çitle çevrili bu bağın ortasında da tek bir yol vardı ta köye dek uzanan... Köyün genç kızları ve delikanlıları; bağbozumu başladığında, bu yolda şarkılar söyleyerekten yürüyorlar ve bahçeye geliyorlardı. Bahçede topladıkları bal gibi üzümleri kardeşçe bölüşmek üzere, köy meydanına sepet sepet omuzlarında taşıyorlardı. Omuzlarındaki üzüm dolu sepetlerle yürüyen bu şen şakrak gençler, insanlığın Altınçağını dillendiren ezgiler söylüyorlardı... Onların ortalarında da bir çocuk, elindeki sazla ve incecik sesiyle, arada bir türkü tutturuyor; büyüyünce gerçekleştirmek istediği savaşsız ve mutlu bir

dünyadan söz ediyordu. Omuzları üzüm sepetli genç kızlar da çocuğun türküsü bitince, o andaki güzel birlikteliklerinden duydukları mutluluğu dillendiren yeni bir ezgiye başlıyorlardı... Sepetlerini meydana boşalttıktan sonra da kızlı erkekli bu gençler, el ele tutuşup oyunlar oynuyor, ıslık çala çala, gelecek yıl gene birlikte olacaklarını söylüyorlardı. Bu arada ayaklarını da habire uyuyan toprağa vuruyor, onu uyandırıp şölenlerine ortak ediyorlardı...

Hektor, karısı ve çocuğuyla birlikte

Hefaystos böyle böyle daha pek çok resimle birlikte, acılı dünyamızdaki insanların gerçekleştireceği mutlu yaşamları dillendiren iç içe görüntüler resimlemeyi de unutmadı... Ve kimsenin delemeyeceği bu kalkanı bitirdikten sonra, Ahilleus'un başını kulaklarına dek örtecek sağlam bir tolgayla iki dizlik ve tunçtan bir kargı dövdü örsün üstünde. Sonra da bütün bu dövdüklerini, doğruca ayağı gümüş halhallı tanrıça güzel Tetis'in yanına götürdü soluk soluğa...

Tanrıça Tetis de hemen bir ana gibi boynuna atıldı tanrı Hefaystos'un! Getirdiği silahları sevinçle aldı. Biraz hoş beş ettikten sonra tanrıça Tetis, bir zıplayışta ışıl ışıl yanıp sönen yıldızların içine attı kendini... Yıldızları okşaya okşaya ve süzülerekten, Troya'da onu dört gözle bekleyen oğlu Ahilleus'un yanına indi usulca... Ve Ahilleus da anasının getirdiği pırıl pırıl yanan silahları kuşanmaya başladı hemen... Kuşanır kuşanmaz, karşısındaki Kazdağları'nı bile sarsan ve oradaki kurtları kuşları titreten naralar atmaya başladı!.. Bu naraları duyan asker arkadaşları onun sesini hemen tanıdılar ve sevinçten başlarındaki tolgaları havaya atıp atıp kapıştılar... Ne var ki aynı sesi tanıyan hasım Troyalı askerlerin içlerini de, buz gibi soğuk bir korku kasırgası sardı aniden... Çünkü Ahilleus'un savaşa katılmadığı zaman içinde Troyalılar, Yunanistanlı Akhaları bozgun üstüne bozguna uğratmışlardı... Bu yüzden nice yiğitlerini yitirmişti Yunanlılar... Kalanların çoğu da yaralıydı. Hatta Başkral Agamemnon'un baldırını da Troyalı bir askerin fırlattığı tunç bir kargı yırtıp geçmişti!..

Naraları duyan Yunanlı askerler, Ahilleus'u karşılamak üzere sahilde apar topar toplanmaya başladılar. Başkral Agamemnon da koşaraktan geldi oraya. Tekmil Akhalar bir araya gelince, silahlarından ışıltılar saçan Ahilleus, oradaki bir kayanın üstüne çıkıp; *"Ne dersin, Agamemnon, birbirimizin arasına öfke sokmakla iyi mi ettik?"* diye bağıra bağıra konuşmaya başladı. *"Sen benim sevdiğim ve onur payı olarak bana verilen Briseyis'i zorla elimden alıp barakana götürdün! Ben de artık savaştan çekildiğim için, düşman oklarıyla yerlere yıkılan nice askerimiz, toprağı dişleye dişleye yok olup gittiler... Ne gerek vardı bütün bunlara? Gelecek kuşaklar hep bunları anlatacaklar birbirlerine... Ama olanlar oldu... Ben artık bu öfkeme burada son veriyorum!.."*

Ve Agammnon'a hemen savaşa başlayalım çağrısında bulundu. Ardından söz alan Agamemnon da, olup biten bütün bu üzücü olayların nedenini tanrılara bağladı... Baştanrı Zeus sırf kötülük olsun diye Çılgınlık denen öz kızı tanrıça Ate'yi onun başına salmış, bir süreliğine de olsa aklını başından aldırmıştı! İşte bu yüzden Briseyis'i saygısızca çadırına alıp götürmüştü... Artık bu saygısızlıktan çok pişman olduğunu açıkladı biraz ezile büzüle... Savaşa katıldığı için daha önce sözünü ettiği armağanları eksiksiz çadırına göndereceğini söyledi. Sevgilisi Briseyis'i de geri vereceği gibi ayrıca başka köle kadınlar da sunacaktı ona... Ve bu arada Briseyis'in yatağına bir kez bile çıkmadığı konusunda Cehennem'in Stiks Irmağı üzerine ant üstüne ant içti!.. Bu sözlerinin ardından orada tören için hazır bekleyen semiz bir domuzun boğazını tunç bıçakla kesti hemen. Yere akan kandan bir parmak alıp hem kendi, hem de Ahilleus'un alnına sürdü...

Törenden sonra Akhalı askerler ve komutanlar dağıldılar. Bu arada Agamemnon sözünü ettiği armağanları Ahilleus'un çadırına gönderdi. Tabii bütün öfkelerin ve bunca kırımın nedeni olan ve zorla Ahilleus'un elinden aldığı Afrodit'e benzer güzel Briseyis'i de yolladı. Üstelik onun yanına beş güzel köle kız daha ekledi! Briseyis, Ahilleus'un çadırında Patroklos'un sivri tunçla delinmiş ölü bedenini görünce çığlıklar attı; üstüne kapandı. Sonra göğsünü, yüzünü yoldu; giysilerini paraladı çığlıklar ata ata... Yaktığı dokunaklı ağıtlar arasında, buraya köle olarak gelmeden önce başına gelenlerden söz etti yana yakıla... Troya'ya bağlı bir kentin kralı olan babasını, anasını ve üç erkek kardeşini bir yağma savaşı sırasında şimdi sevgilisi olan Ahilleus öldürmüştü. Üstelik kocasını da o yağma hengâmesinde ölü bulmuştu... İşte o acılar içinde kıvrandığı sırada, Ahilleus'un yanından ayırmadığı can dostu Patroklos onu avutmaya çalışmış; *"Seni Ahilleus'un karısı yapacağım!" diye* söz vermişti. Üstelik Briseyis'i gemilerle Ahilleus'un kral olduğu ülkeye alıp götüreceğini de söylemişti. *"İşte sen beni hep böyle sözlerle avutmaya çalışıyordun, sevgili Patroklos!"* dedi hıçkıra hıçkıra...

Güzel Briseyis böyle böyle Patroklos'un ölüsü başında yas tutarken, diğer beş köle kız da gözyaşları döküyordu sessiz sessiz... Bu gözyaşları görünüşte Patroklos içindi. Ama gerçekte her köle kız, kendi derdine ağlıyordu.

Çünkü onlar buraya getirilmeden önce çocuklarını, kocalarını, ana-babalarını, en yakınlarını yitirmişlerdi; evleri, barakaları ateşe verilmişti...

YUNANİSTANLI BÜYÜK AYAS

Troya savaşları sırasında Büyük Ayas *(Aias);* yarı-tanrı komutan Ahilleus'tan sonra *en kahraman ve en güçlü savaşçı* olarak tanıttı kendini. Hatta "Yunanlıların Kalesi" demeye bile başladılar ona! Zaten ondaki insanüstü gücü, Baştanrı Zeus bağışlamıştı ona!.. Yaygın söylenceye göre de bir zamanlar Ayas'ın babası Telamon, ünlü Herakles'e çok iyilikler etmişti. Bunun karşılığında da Herakles, babası Zeus'un bu aileye çok güçlü bir çocuk bağışlamasını dileyince Zeus da bu dileği kabul ettiğini belirten bir kartal uçurmuştu hemen havada! Bu yüzden Herakles de, Yunanca kartal demek olan "ayetos"tan türeme Ayas diye bir ad verilmesini önermişti doğacak çocuğa. İşte Troya savaşına on iki gemiyle katılan bu ünlü *kartal* kral Ayas, Yunanlı ordular nerede bir sıkıntıya düşerse hemen oraya yetişiyor ve bütün gücüyle vuruşuyordu!..

Yunanlı komutanların da gözleriyle gördüğü gibi, Troya yakınlarındaki bir kentten yağmalanan ganimetlerin paylaşımı sırasında Ahilleus'un payına düşen güzel Briseis'i Başkral Agamemnon, bir süre sonra zorla götürüp kendi barakasına kapattı! Buna haliyle kudurmuşçasına öfkelenen Ahilleus savaştan çekildi. Bu yüzden de anası tanrıça Tetis, Olimpos'a çıkıp Yunanlıların Troyalılar önünde sürekli yenilgiye uğramasını diledi Zeus'tan. Zeus da bir zamanlar deli divane sevdiği ve ilk gözağrısı olan ayağı gümüş halhallı tanrıça Tetis'in dileğini yerine getirmeye başladı... Artık sürekli yenilgiye uğrayan Başkral Agamemnon da, sözde yaptığına pişman olup sırf savaşa katılsın diye Ahilleus'a elçi üzerine elçi göndermeye başladı. Ama Ahilleus savaşa katılmayıp kendi yerine can dostu Patroklos'u gönderdi savaş alanına. Patroklos da Hektor'un kılıcıyla can verince, bu kez Büyük Ayas çıktı Troyalı Hektor'un karşısına... Gerçekten de yüreklilik yönünden birbirine denk olarak algılanan bu iki hasım kahraman, gene hasım orduların gözleri önünde teke tek vuruşmaya başladılar... Daha dövüşün başında Hektor'un fırlattığı ilk ok; Ayas'ın yedi kat deriden yapılmış ünlü kalkanının altı katını delip yedinci katında bükülüverdi! Bunun üzerine yerden kaptıkları kaya parçalarını birbirlerinin üstüne fırlata fırlata karşılıklı vuruştular akşama dek! Yenişemeyince de araya giren yaşlıların önerisiyle vuruşmaya son verdiler. İki hasım kahraman el sıkışıp birbirlerine armağanlar sundular. Hektor herkesin hayran olduğu en etkin kılıcını az önce kıyasıya vuruştuğu Ayas'ın eline tutuştururken; "*İlerideki*

kuşaklar bizim nasıl vuruştuğumuzdan söz ederken sonunda dost olduğumuzu da unutmasınlar!" dedi ve gülümseyerekten askerlerinin arasına karıştı. Ayas da arkasından yetişip anasının armağanı ve yanından hiç ayırmadığı oyalı mendilini tutuşturdu az önce öldüresiye vuruştuğu Hektor'un eline!

Daha sonraları yarı-ölümsüz Ahilleus da savaşa katılmak zorunda kaldı. Ne var ki anası tanrıça Tetis; bu ilençli Troya savaşında oğlu Ahilleus'u yitireceğini çok iyi biliyordu. Bu yüzden *"oğlum hemen vurulup ölmesin"* diye ta Olimpos'a çıkıp işçilerin tanrısı demirci Hefaystos'tan bir kılıçla bir kalkan dövmesini istedi. İnsanlar arasındaki kavga-dövüşü sevmeyen iyi yürekli demirci Hefaystos da, sırf tanrıçanın hatırı için işliğinde dövdüğü kılıcın ve kalkanın üstüne, barışı ve onun dünyamıza getireceği huzuru simgeleyen olağanüstü sahneler işledi...

Büyük Ayas kendisine Hektor'un armağan ettiği kılıcı üstünde canına kıyacak

Bu tanrısal silahlarla savaşa katılan Ahilleus, gün gelip Paris'in fırlattığı okun gelip onun tek duyarlı yeri olan topuğunu delmesi sonucu yıkılıp düştü... Ahilleus'un cenaze töreninden sonra onun silahlarının kime verileceği konusu bir sorun oldu. Bunun üzerine Ahilleus'un anası tanrıça Tetis, *onların en kahraman Yunanistanlı birine verilmesini istedi*. Bu kahraman da haliyle Büyük Ayas'tan başkası olamazdı!. Ne var ki araya Başkral Agamemnon girdi. Odisseus'u çok seven tanrıça Atena girdi... Ve bu benzersiz silahları tutup Odisseus'a verdiler!..

İşte ondan sonra olanlar oldu... Büyük Ayas; *kahramanlık onuruna* hakaret edildiğini düşünüp büyük bir bunalıma girdi. Ve bir gece yatağından fırladığı gibi önüne çıkanı kılıçtan geçirmeye başladı! Daha sonra aklı başına gelince, bir koyun sürüsünü kesip biçtiğinin ayırdına vardı! Bu da onu büsbütün üzdü; utandırdı...

Birden savaş sırasında kıyasıya vuruştuğu can düşmanı Troyalı Hektor geldi gözlerinin önüne... O sözde hasım yiğit; savaşı bırakıp karşılıklı dost olmanın onuruna, en değerli kılıcını armağan etmişti ona!.. Ama şu anda da, Ahilleus'a bile hayır getirmeyen tanrı yapısı silahların neden ille de kendisine verilmesini istiyordu? Gerçekten de bu anlamsız tutkusundan utandı... Öldürüp yerlere serdiği masum koyunlardan utandı! Kıydığı nice masum yiğitlerin ölürken attıkları çığlıklar yankılandı kulaklarında... Kendisi de utancından çığlıklar atmaya başladı...

Ve Büyük Ayas, Hektor'un armağan ettiği kılıcı tersinden toprağa sapladı hemen ve göğsünü delip geçecek şekilde, bütün hışmıyla kendini bu kılıcın üstüne attı...

KRALİÇE HEKABE'NİN EVLAT ACILARI

Troya kralı Priyamos'un eşiydi kraliçe Hekabe

Kraliçe Hekabe, Troya sarayına gelin geldiğinde, kocası kral Priyamos'un otuz kadar çocuğu vardı... Kısacası kendinin doğurduğu yirmi çocukla birlikte elli çocuğa analık etmeye başladı... Zaten bu yüzden de Troyalılar ona Hekabe Ana diyorlar; hepsi de onu bir ana olarak benimsiyor, çok seviyorlardı... Troya halkı da, saraydaki Priyamos ailesi de savaşsız bir yaşamın bütün nimetleriyle mutlu mutlu, günlerini gün edip gidiyorlardı. Ne var ki güzel Hekabe'nin mutluluğu, son çocuğu Paris'e gebeyken gitgide çileli bir yazgıya dönüşmeye başladı...

Bir gece şişkin karnından alevlerle karışık kara kara dumanlar püskürdüğünü gördü düşünde. Dumanlar bütün Troya göklerini sardığı gibi, surları da aşıp ta güneşin doğduğu yerlere doğru savrula savrula çekilip gidiyordu... Uyandığında da yüreği zıpkın yemişçesine çırpınmaya başladı. Hiçbir anlam veremedi bu düşünde gördüğü ürkünç şeylere! Üstelik danıştığı saray bilicisi de hiç hayra yormadı bu düşü... Doğuracağı çocuğun ülkeye yıkımlar ve kırımlar yağdıracağını söylemekle yetindi. Gerçekten de kendi öz kızı bilici prenses Kassandra da aynı şekilde yorumladı bu düşü. O yüzden de çocuğunu doğurur doğurmaz Hekabe, kocası kral Priyamos'la birlikte onu Kazdağları'nda, ulu ağaçlar içindeki bir koruluğa bırakıp geldi. Bir dişi ayının bir süre sütüyle beslediği bu bebeği, daha sonra bir çoban alıp evine götürdü. Çoban ailesinin Paris adını verdiği bu bebek biraz serpilip büyüyünce de, binbir pınarlı Kazdağları'nda çobanlık etmeye başladı. Ne var ki Hekabe Ana'nın *"artık kurtuldum"* dediği acı yazgısı, aslında yavaş yavaş örülmeye başlıyordu...

Çünkü aradan daha çok zaman geçmemişti ki bir gün, Yunanistanlı güzel Helena, deli divane vurulduğu Paris'le birlikte Troya sarayına gelin olarak geldi. Bu yüzden de Yunanistanlı Başkral Agamemnon, kent krallıklarından derlediği en seçkin ordularla gelip Troya surlarına dayandı...

Troyalıların saldırgan Yunanistanlı ordulara karşı on yıl sürdürdüğü direniş savaşları sırasında nice Troyalı yiğitlerle birlikte, Hekabe'nin çocukları da, birer ikişer yıkılıp yıkılıp gittiler... Ama Hekabe Ana'yı yıkan en büyük acı, Troyalı direniş ordularının komutanı olan oğlu Hektor'un başına gelenlerdi...

Bütün Troyalıların bir tanrı gibi benimsediği komutan Hektor, aslında Yunanistanlı komutan yarı ölümsüz Ahilleus gibi ün ve servet için savaşmıyordu. Anadolu halklarına özgü barış içinde yaşama ve ürettiklerini kavgasız gürültüsüz bir sofrada bölüşme içgüdüsü yönlendiriyordu onun yaşamını... Bu düşüncelerle yaşayıp giden Hektor, Helena'nın namusunu temizlemeye gelen Başkral Agamemnon'un Yunanistanlı yağmacı ordularına karşı Troya'yı savunmak zorunda kaldı.

Savaşın son yıllarına doğru Hektor, savaşa katılmaya karar veren Ahilleus'un can dostu Patroklos'u öldürdü bir çatışmada. Bunun üzerine inanılmaz bir öfkeye kapılan Ahilleus da, anası tanrıça Tetis'in Olimpos'ta dövdürüp getirdiği tanrısal silahları kuşanıp Hektor'u aramaya başladı. Önüne gelen Troyalıyı yıkıp deviriyordu. Ama aslında öldürmeyi hedeflediği tek insan, can dostu Patroklos'u öldüren Troyalı komutan Hektor'du...

Artık tanrı Apollon'un da yardımıyla Ahilleus'tan kaçabilen Troyalı askerler tümden surlardan içeri girmiş; sur kapılarını da arkadan iyice demirlemişlerdi... Yalnızca Hektor kalmıştı surların dışında! Tanrılar da Olimpos'tan apar topar Kazdağları'na inmişler, baş başa kalan iki ünlü komutanı oradan izliyorlardı... Olup bitenleri surların üstünden izleyen kral Priyamos ve karısı kraliçe Hekabe de; bir an önce oğulları Hektor'un surlardan içeri girmesi için ağlayıp dövünüyorlardı durmadan... Kraliçe Hekabe, sonunda kendini tutamayıp üstündeki gömleğini parçalayıp attı surlardan aşağı; memelerini kaldırdı havaya elleriyle; *"Hektor, yavrucuğum, saygı göster bu memelere!"* diye haykırmaya başladı:

Onları sana uzattığım günleri getir aklına!

Hani, unuturdun koynumda bütün dertlerini...

Anasıyla babasının bu gözyaşları ve çığlıkları Hektor'u ilgilendirmiyordu artık. Kalkanını duvara dayamış, elinde tuttuğu kılıcıyla öylece bekliyordu. Nice Troyalı direnişçileri kırıp geçiren, ovayı cesetlerle doldurup ırmakları kıpkızıl akıtan ve şimdi bütün hışmıyla üstüne doğru gelen biraz ötelerdeki Ahilleus'a kilitlenmişti gözleri. *"Yuh olsun bana surlardan içeri girersem!"* diye kendi kendine söylendi birden. *"Nice askerlerimi kırıp geçirdi Ahilleus! En iyisi artık sonuna dek direnmek! Ya onu öldürür öyle girerim surlardan içeri ya da onun kılıcıyla ölürüm. Ama onurumla!.."*

Gitgide daha da yaklaşıyordu Ahilleus... Hem ona bakıyordu Hektor, hem de içinden gürleyip gürleyip gelen yepyeni duygularla cebelleşiyordu soluk soluğa:

"Yoksa kalkanımı, kılıcımı, tolgamı surların önüne bırakıp dosdoğru çıksam mı karşına? 'Madem bu savaşın nedeni Helena; öyleyse alın Helena'yı! Helena'nın getirdiği çeyizleri de alın!' desem... 'Artık savaşa son verelim!' desem, acaba beni dinler mi?"

Ne var ki bu düşüncesini tam sindiremedi içine...*"Acaba; 'biz nasıl olsa kardeş halklarız; gel, Troya'da nemiz var nemiz yoksa her şeyimizi kardeşçe bölüşelim... Üstelik Troyalı ihtiyarlara ant içireceğim; hiçbir şeyi saklamayacaklar. Hem malı-mülkü, hem de hazinelerimizi ikiye bölecekler... Gel artık yıllardır süren bu çirkin savaşa son verelim' desem, beni dinler, bana saygı gösterir mi?"*

Bu düşünce tam gönlüne uygun düşer gibi olduğunda bir başka kuşku girdi içine: *"Böyle olduğum gibi silahsız gidersem, azgın Ahilleus hemen üstüme çullanıp öldürmez mi beni?.."* Bu içsel konuşmadan sonra; *"Bir kızla bir delikanlının fiskos etmesi gibi böyle şeylerle oyalanmanın da sırası mı şimdi?"* diye söylendi kendi kendine. *"En iyisi tezelden kozumuzu paylaşmak! Bakalım Olimposlu Zeus kime bağışlar yengiyi?.."*

Ahilleus daha da yakınlaşmıştı Hektor'a... Canhıraş bir öfke içinde, tanrı Hefaystos'un dövdüğü kalkanı ve tunçtan tolgasıyla, ışıklar içinde süzülerekten geliyordu Hektor'un üstüne... Onun kendine çok daha yaklaştığının ayırdına vardığında birden eli ayağı dolaştı Hektor'un; içi dışı titremeye başladı!.. Sonra da arkasına dönüp hızla koşmaya başladı... Ahilleus da takıldı ardına haliyle! Onu yakalayacağından emin, naralar atıyordu durmadan... Bir çaylağın ürkek bir kumruya saldırması gibiydi olup bitenler... Ürkek bir kumru gibi surları biraz uzaktan izleyerek uçarcasına koşuyordu Hektor. Çok geçmeden Küçük Menderes nehrinin iki kaynağının fışkırdığı yere ulaştı... İki pınar vardı orada. Bu pınarların birinden insanın ellerini donduran su akardı çocukluğunun o barış yıllarında!.. Ötekinden de hep buhar tüten sıcacık bir su... Pınarların çevresinde de büyük bir yunak vardı... Bir an oralara bir göz attı son hızla koşan Hektor; hepsi de yerli yerindeydi!.. Troya'nın genç güzel kızları, rengârenk çamaşırlarını, en güzel giysilerini yıkamaya gelirlerdi oraya... Delikanlılar da çamaşır yunma bahanesiyle gelen sevgilileriyle

buluşurlardı... Bir prens olmasına karşın kılık değiştirip sık sık kendisi de gelirdi oraya... Halk çocuklarıyla yarenlik ederdi... Oyunlar oynarlar, arada o pınardan buz gibi sular içerler, sonra da birbirlerinin yüzlerine serperlerdi bu sudan. Birden büyük bir susuzluk duydu Hektor... Ağzı dili tutuşur gibi oldu birden! Ah böyle canhıraş koşmasaydı da, bir avuç su içebilseydi çocukluğunun bu barış çeşmesinden!.. Ama arkasında çılgın gibi koşan Ahilleus vardı...

Yalnızca her iki tarafın askerleri değil, bu dillere destan iki savaşçıyı; Kazdağları'na konuşlanmış tanrılar bile soluklarını tutmuş öylece izliyorlardı...

Surların üstünden durmadan bağıran anası Hekabe'yi haliyle artık duyamazdı Hektor. Çünkü talancılara karşı Troyalıların giriştiği bu direniş savaşının sonunda, bütün Anadolu halklarının özgürlüğü ve geleceği söz konusuydu. O yüzden Hektor kendini çoktan aşmış, binyıllar ötesine uzanmıştı... Artık kaçamazdı... Zaten karşı karşıya gelmişlerdi... Tanrı Hefaystos'un sırf bu savaş için Olimpos'taki demirci işliğinde dövdüğü üstün silahlarla donanmış Ahilleus'a Hektor'un fırlattığı oklar, hasmına değer değmez hep geri geri sıçrıyordu... Ve Hektor, bedenine silah bile işlemeyen tanrıça oğlu Ahilleus'la vuruşa vuruşa can verdi... Ne var ki Ahilleus, Hektor'u öldürmekle yetinmedi; onun kan revan içindeki bedenini atlı arabasının arkasına bağlayıp yerlerde sürükleye sürükleye, Troya surlarının çevresinde tam dokuz kez dolandırdı!.. Bütün bunları Kazdağları'ndan izlemekte olan tanrı Apollon'la tanrıça Afrodit bile isyan ettiler. Hemen konuşlandıkları dağın doruklarından inip Hektor'un kan revan içindeki bedenine, güneşte kuruyup çatlamasın diye zeytinyağı ve yumuşatıcı merhemler sürdüler...

İşte bu ilençli savaşta hem oğullarının, hem de bütün Troyalı ve Yunanlı masum yiğitlerin kırılıp kırılıp gittiklerini gördü Hekabe Ana. Et-kemik olarak onların analarının yürekler yakan ağıtlarını duydu hücrelerinde... Ve kendisi de yiğit oğlu Hektor'un külleri savrulurken;

"Bak anana yavrum, talihsiz anana,

Senin acını göreyim, öldüğünü göreyim de,

Bundan böyle nasıl yaşayayım ben, nasıl?

Gece gündüz yüreğimin ışığıydın bu kentte,

Troyalı kadınların erkeklerin gücü ve desteğiydin.

Bir tanrı gibi selamlardı onlar seni,

Sen onların büyük şanıydın sağken

Ama yavrum, kaderle ölümün elindesin şimdi..." diye başlayan nice ağıtlar yaka yaka dövündü...

LAOKON VE TROYA ATI

Laokon'u ve iki oğlunu yılanlar boğarken

Troya'daki Apollon tapınağının rahibi Laokon, babası gibi barışsever, insancıl ve olayları değerlendirme yönünden her zaman aklını kullanan gerçekçi biriydi. Babası Antenor, Troya kralı Priyamos'un yakın arkadaşı ve krallığın İhtiyarlar Kurulu'nun da hatırı sayılır etkin bir üyesiydi. Hatta herkesin sevgi ve saygı beslediği bu yaşlı Antenor; Troya savaşına sözde neden olan evli-barklı güzel Helena'nın Paris'le Yunanistan'dan kaçıp geldiğinde, bu olayı tatlıya bağlamak istemişti... Helena'yı geri almak için ta Yunanistan'dan elçi olarak gelen kocası kral Menelaos'la Odiseus'u, Anadolululara özgü içten bir konukseverlikle kendi evinde günlerce ağırlamıştı. Helena'nın ve getirdiği çeyizin geri verilmesi için birçok girişimlerde de bulunmuştu. Ne var ki güzel Helena'nın, Yunanistan'dan birlikte kaçıp geldiği Paris'ten başkasını görmüyordu gözü! İşte Antenor'un sonuçsuz da kalsa Helena'nın geri verilmesi için yaptığı insanca girişimleri ve konukseverliği, Yunanistanlı elçileri çok duygulandırmıştı. Bu elçiler Troya'dan elleri boş ayrılırken, Antenor'un kapısına bellenti olarak bir pars postu asmışlardı... Troya savaşı sonunda bütün ülke talan ve kıyıma uğradığında, bu bellenti yardımıyla Antenor ve ailesini, Yunanistanlı askerler esirgeyip koruyacaktı!..

Antenor'un oğlu insancıl ve gerçekçi Laokon da, dinsel bir görevle yükümlü olarak tanrı Apollon'un tapınağında bir rahip olarak çalışmasına karşın, tanrıların kapris ve dayatmalarına da sürekli karşı çıkardı. Babası gibi içinde yaşadığı dünyanın gerçekleriyle yaşamayı yeğlerdi. Örneğin tapınakta bir gece nöbeti sırasında, Apollon'un kutsal heykeli önünde, kesinkes yasak olmasına karşın karısıyla sevişti; karısı da daha sonra doğuracağı ikiz çocuklarına orada gebe kaldı. Bu yüzden de tanrı Apollon'un giderek şahlanacak kin ve öfkesini üzerine çekti... Ne var ki rahip Laokon'un işlediği günahlar, yalnızca bununla da sınırlı değildi! Tanrı dayatmalarını hep kulak ardı eden bu gerçekçi rahibin bir başka günahı daha vardı! Hem de savaş sonrasında sağ kalabilen Troyalılarca bile binbir pişmanlıkla anımsanacak bir günah! Eğer halk, rahip Laokon'u o zaman dinleyip o ünlü tahta atın bir tanrı armağanı olmayıp bir tuzak olduğu uyarılarına kulak verseydi, Troya o ürkünç yakım ve kıyımlara uğramayacak; Anadolu binyıllar boyunca ardı ardına gelecek işgal ve talan dalgaları altında ezilmeyecekti...

Çünkü on yıl boyunca her türlü saldırıyı püskürten Troya halkı karşısında surları düşüremeyeceğini anlayan Yunanistanlı yağmacı ordular; tahtadan yaptıkları bir atı tuzak olarak kullandılar. Bu tahtadan dev atın içine de en seçme askerlerini yerleştirdiler ve onu Troya surlarının dışına bıraktılar. Gemilerini gözlerden ırak kuytulara sakladılar ve kendileri de bir yerlere sinip sözde gerisin geri dönüp gitmiş süsü verdiler. Sonra da casuslar aracılığıyla bu tahta atın tanrılarca Troya halkına kazandığı yenginin bir armağanı olarak gönderildiği safsatasını yaydılar. Troyalılar da kazandıklarını sandıkları direniş savaşının coşkusu içinde, bu yalana dört elle sarıldılar. Bir teşekkür olarak denizler tanrısı Poseydon'a on bir boğa kurban etmeye karar verdiler. Ve geleneklere uygun olarak, bu boğaları kurban etme görevi rahip Laokon'a düşüyordu...

İşte kurban kesme görevini yerine getirmek üzere deniz kıyısındaki sunağa gelmezden bir gün önce Laokon; tahta atı yetkililerin ve halkın önünde uzun uzun inceledi; kargısıyla karnını, sağını solunu iyice yokladı... Sonunda atın karnının oyuk olduğunu, bunun bir tanrı armağanı olamayacağını söyledi yetkililere... Hatta daha ileri giderek, bunun saldırgan Yunanlılarca kurulmuş bir tuzak olduğunu, bu yüzden de surlardan içeri alınmaması gerektiğini öne sürdü. Yetkililer rahip Laokon'a inanmadı. Hatta onu tanrılara meydan okuyan bir günahkâr olmakla ve dinsizlikle suçladılar! Bu yüzden Laokon'un uyarıları, özellikle yetkililerin kör bilincinden yalnızca bir tepki olarak yankılandı...

Bu olaydan bir gün sonra Laokon, görevi gereği on bir boğayı kurban etmek üzere ikiz oğullarıyla birlikte sahile yakın sunağa geldi. Halk da tanrılara adadıkları boğaların kurban edilişini doyasıya seyretmek için sabırsızlanıyordu. Laokon, boğalardan birini tam kurban etmek üzereyken denizden dev boyutlu iki azman yılan çıkageldi. Yılanlar, ikiz delikanlıları boğmak üzere, onların bedenlerine sarmal sarmal dolandı. Laokon, çocuklarını kurtarmak için bu beklenmedik canavarlara canhıraş saldırdı kılıcıyla; ama kendisi de onların sarmalına girip çocuklarıyla can verdi... Olayı dehşetle izleyen halk Laokon'un ölümünü; tanrıların armağanı olan tahta atı küçümsemesinden ve onun surlardan içeri alınmasını istememesinden kaynaklanan bir ceza olarak yorumladı... Oysa yılanlar, tanrı Apollon'un gönderisiydi: Çünkü Apollon, bir zamanlar tapınağında karısıyla sevişen Laokon'a ve bu olay sonrası doğan ikiz çocuklara karşı duyduğu kin yüzünden o yılanları gönderip onları boğdurmuştu! Bu gerçeği

bilmeyen halk ve yetkililer, doğruca surların dışında bekleyen ve büyük bir kutsallık kazanan tahta atın yanına gittiler. Kocaman tahta at; tanrılardan binbir özür dilenerek büyük bir özenle surlardan içeri alındı... Bütün gece Troyalılar yediler, içtiler, eğlendiler...

Apollon lir çalarken

Ve sabaha karşı tahta atın oyuk karnından yılanlar gibi sağıla sağıla çıkan asker ve komutanlar; surların dışında pusuya yatmış orduların kente girip Troya'yı talanlamaları ve yakıp yıkmaları için, sur kapılarını ardına dek açtılar...

TROYALI PRENSES KASSANDRA

Troya kralı iyi yürekli Priyamos'la karısı kraliçe Hekabe; tanrı Apollon adına düzenledikleri bir şenlik sonunda bebekleri Kassandra'yla *(Kassandra)* ikizi Helenos'u her nasılsa tapınakta unutup gittiler... Akılları başlarına gelip de apar topar geri döndüklerinde, uykudaki bebeklerin gözlerini kulaklarını yalayan iki azman yılan gördüler. Bebekleri uzun uzun yalayan yılanlar, onların duyma ve ileri görme yetilerini bu yolla son derece güçlendirip keskinleştirmişti. Bu yüzden de büyüdüklerinde, kimsenin önceden göremediği ve sonucunu algılayamadığı olayları ve gerçekleri, daha başından duyabilme ve anlayabilme yetisini kazanmışlardı...

Gene genç kızlığında prenses Kassandra, yalnız başına tanrı Apollon'un tapınağına geldiği bir gün, Apollon ona aniden vuruldu ve dile gelip duygularını da açık açık söyledi... Doğrusu ya prenses de, ozan olduğunu ve çok iyi lir çaldığını bildiği bu yakışıklı tanrıya ilgisiz kalmadı!.. Artık yalnız başına ve kimselerin olmadığı zamanlarda tapınağa gelip gitmeye başladı. Ne var ki tanrı Apollon; çok daha ileri gidip Kassandra'ya aşkına yanıt vermesi karşılığında, *"ileriyi görme ve olacakları önceden haber verebilme"* yetisini bağışlayacağını, böylece bir çeşit tanrısal etkinlik kazanacağını söyledi... Aklını kullandığı sürece bilicilik yönünden kendisini zaten yetkili gören Kassandra; tanrının bu önerisine iş olsun gibilerden olur dedi ve Apollon da ona bilicilik yetisini bağışladı. Ne var ki Kassandra; bu yeteneği elde etmenin bedeli olan aşkını verme sözünü tutmadı... Çünkü zaten bilici olduğu için tanrı Apollon ona fazladan bir şey vermiş olmuyordu! Kassandra bunu açık açık Apollon'un yüzüne karşı da söyledi... Bir ölümlü kadının buncasına açık ve isyancı tutumuna çok öfkelenen Apollon, tutup ağzına tükürdü güzel Kassandra'nın! Bu yüzden Kassandra o olağanüstü geleceği bilme yetisini yitirmedi yitirmemesine, ama bütün öngördüğü şeyleri açıkladığında, kimseler onu dinlemez oldu. İleride yaşanacak kötü şeyleri nice yırtına yırtına anlatmaya çalışsa da, karşısındakilerin hep sağır duvarlarına çarpmaya başladı artık bütün öngörüleri. Bunlardan en yıkımcıl olanı da Paris'le evlenen güzel Helena konusundaki görüşleriydi... Kardeşi Paris'in daha yeni doğduğu günlerde sarayın bilicisi, bu çocuğun gün gelip Troya'nın ve halkının başına nice yakımlar yıkımlar getireceği uzgörüsünde bulunmuştu. Bunun üzerine anası kraliçe Hekabe de bu bebeği Kazdağları'na götürüp orada yaşayan çobanların, geyiklerin, kurtların,

kuşların insafına bırakıp gelmişti... Bu yüzden Paris, Kazdağları'nda geçirmişti çocukluğunu ve ilk gençliğini. Delikanlı olunca da gezmek için gittiği Yunanistan'da, tanrıça Afrodit'in aracılığıyla kendine âşık ettiği Yunanistanlı güzel Helena'yla Troya'ya dönmek istediği haberini saldı. Bu kez kız kardeşi Kassandra, Helena'nın saraya alınmamasını istedi... Çünkü onun hem saraya, hem de Troya'ya yıkımlar ve yakımlar getireceğini söyledi yeniden. Ama kimseler kulak asmadı uyarılarına!.. Haliyle Paris'le Helena da gelip Troya sarayına yerleştiler...

Ama gene de Kassandra, Troya'yı bekleyen kötülükleri önleyebilmek için rahip Laokon'la birlikte krallığın en etkin kişilerini de yanına alarak, Helena'nın geri verilmesi konusunda sayısız girişimlerde bulundu. Ama kimselere sözünü geçiremedi!. Ne var ki hem kendinin hem başkalarının başına geleceğini sezinlediği bütün yıkımlar, zaman içinde bir bir gerçekleşti. Örneğin Hektor'un da Paris'in de o uğursuz Troya savaşında öldürüleceklerini söylemişti; uzgörüleri bir bir gerçekleşti...

Gene savaşın onuncu yılında da, kesinlikle surlardan içeri alınmamasını önerdiği ama gene de kente büyük törenlerle alınan içi asker dolu tahta at, Troya'nın sonunu getirdi! Geceleyin atın karnından çıkan askerler, ülkeyi içeriden ele geçirdiler. Böylece Yunanistan'dan gelen yağmacı ordular; bir yandan krallığın hazinelerini yağmalarken öte yandan güzel genç kızları, kadınları köle ve kuma olacak şekilde derleyip toparlamaya başladılar. Bu hengâmede Kassandra da, ardısıra koşarak gelen Yunanlı Ayas'ın elinden kurtulabilmek için tanrıça Atena'nın tapınağına sığındı. Bu kez tapınağa giren Ayas'ın eline düşmemek için tanrıçanın mermer bedenine sıkı sıkıya sarıldı. Ama gözü dönmüş Ayas onu zorla heykelden sıyırıp aldı; hemen orada kirletti! Tanrıça Atena'nın heykeli bile, olup bitenleri görmemek için, başını başka yöne çevirdi! Ne var ki savaş süresince hep Yunanlıların tarafını tutmuş olan Atena, daha sonra bunun öcünü yaman alacaktı onlardan...

İfigeneya; babası Agamemnon'un da yardımıyla, tanrılara kurban edilmek üzere götürülürken ve annesi Klütaymestra sessiz sessiz ağlarken

Diğer güzel kadın tutsaklarla birlikte gemilere doldurulurken Kassandra, Yunanistanlı Başkral Agamemnon'un çok ilgisini çekti. Uzun süre bakışlarını ayıramadı. Artık bu soylu Troyalı prensesin güzelliğine vurulan Başkral, en değerli savaş ganimeti olarak onu Mükene'deki karısı Klütaymestra'ya kuma ve köle olarak götürmeye karar verdi...

Kısa sürede talan edilmiş hazineler ve güzel kadınlarla genç kızlarla tıkabasa doldurulan gemiler, tanrıların yalan rüzgârlarıyla şişine şişine Yunanistan'a doğru geri dönerken Kassandra; saraya vardıklarında başlarına gelecekleri bir bir anlattı Başkral Agamemnon'a. *"Saraya varır varmaz karın Klütaymestra ikimizi de öldürecek!"* dedi.

Agamemnon da güzel kölesi Kassandra'nın bu uzgörülerine kahkahalarıyla yanıt verdi.

Çünkü bu talan savaşını kazanmak uğruna her şeyi yapabileceğini kanıtlamak için nice özverilerde bulunmuştu Başkral! Örneğin öz kızı masum İfigeneya'yı bile karısı Klütaymestra'nın ve de orduların gözleri önünde, hem de kendi elleriyle tanrıça Artemis'e kurban etmişti! Gerçi namus temizleme amacıyla başlattığı bu ilk kıtalararası savaş sonunda, savaşın nedeni güzel Helena'yı Troya'da unutmuştu unutmasına, önemli değildi. Çünkü bundan böyle dünya imparatoruydu artık! Ve tanrılarla içli dışlıydı... Ne var ki binyıllar süresince dünya halklarının bile göremeyeceği bir gerçeği; yani bu savaşın bir yağma savaşı olduğu gerçeğini, Mükene sarayında oturan karısı Klütaymestra çok iyi görmüştü... O yüzden Kassandra'nın uzgörüde bulunduğu gibi, saraya vardıkları gün kraliçe Klütaymestra; kanına girdiği öz kızı İfigeneya'nın ve bütün Yunanistanlı, Troyalı nice masum yiğitlerin öcünü almak üzere, yıllardır kiniyle bilediği hançerini, kocası Agamemnon'un sırtına, ardı ardına sapladı...

"ODİSSEYA" DESTANI

KAHRAMANLARI

"Antikçağdan günümüze, bütün sanat dallarına bol bol esin kaynağı olan kral Odisseus; Homeros'un Troya savaşını anlatan İlyada destanından sonra yazdığı Odisseya destanının başkahramanıdır. Bu destan; on yıl süren Troya savaşından sonra Odisseus'un, ülkesi İtake adasına dönüş serüvenlerini dillendirir.

Binyıllar süresince denizlerin ve de karaların gizemlerinin çözülmesi tanrılarca insanlara yasak edildiğinden, oralar tanrıların yerleştirdiği insan yiyici canavarlarla kaynaşıyordu! Buna karşın Odisseus'un uzak karalara ve denizlere açılması; oraların gizemlerini çözmeye kalkması, aslında insanoğlunun özgürleşip bilim yoluyla evreni fethetmesi bağlamında, sözde tanrı dayatmalarına karşı giriştiği bir başkaldırıdan başka bir şey değildi...

Gene Troya savaşı sonrası hemen ülkesine dönemeyince, onun sözde dul kalan karısı Penelopeya ile evlenebilmek için evine çöreklenen ve hem halkın hem de Odisseus'un birikimlerini habire sömürmeye başlayan soylu damat adaylarıyla olan savaşımı da, onun fırsatçı çıkarcılara karşı açtığı bir başka savaştı..."

Tanrıça Kalipso

ODİSSEUS'UN DOSTU TANRIÇA ATENA

Tanrıça Atena'nın ve Baştanrı Zeus'un, *"ölümlülerin en üstünü"* saydıkları kral Odisseus*;* Troya savaşından dönerken tanrı Poseydon'un saldığı bir kasırga yüzünden kürekçileriyle birlikte gemileri battı. Tek başına ve rastgele tanrıça Kalipso'nun *(Kalypso)* adasına savruldu azgın fırtınalarla. Ne var ki Kalipso da, Odisseus'a daha ilk günden deli divane vuruldu. O yüzden de onu artık baba ocağı İtake adasına salmak istemiyordu...

Haliyle onu yıllardır bekleyen İtake adasındaki karısı Penelopeya ve oğlu Telemahos da *(Telemakhos)*; savaşın bitiminden yıllar sonra bile Odisseus dönmediği için kötü şeyler düşünmeye başladılar... Bu arada onun kesinlikle öldüğünü düşünen ülke egemenleri de, sözde dul kalan kraliçe Penelopeya ile evlenebilmek için onun konağını yurt edindiler. Hepsi de beleşten yiyip içiyor, sazlı sözlü bir şenlik, bir şölen içinde günlerini gün ediyorlardı! Halkın ve Telemahos'un deyişiyle *bu yüzsüz keneler; kral Odiseus'un ak yünlü koyunlarını, paytak paytak yürüyen sığırlarını kesip kesip yiyorlardı.* Bu da yetmiyor, halkın birikimlerine de sürekli el koyuyorlardı. Buna engel olmak için tanrıça Atena, tanrıça Kalipso'nun oturduğu adada alıkoyduğu Odisseus'u özgür bırakması için Olimpos'taki Tanrılar Toplantısı'ndan ortak bir karar çıkarttı...

Gerçekten de tanrıça Atena'nın ölümlü bir insan olan Odisseus'u bunca çok sevmesinin nedenlerinden biri de, onun zorlukları yenecek uygun aygıtlar üretip kullanabilmesinden kaynaklanıyordu. Bu anlamda bir "*homo faber"* olan Odisseus, herhangi bir zorluk karşısında pes etmez; ne eder eder, onun üstesinden gelirdi. Kral da olsa yeri geldiğinde baltayı ve sabanı kullanmasını çok iyi bilirdi. Üstelik tanrıça Atena, Troya savaşları sırasında bir şeyi daha gözlemlemişti onun kişiliğinde: Odisseus gökyüzüne bakmasını biliyordu... Ve sık sık hep uzakları gözlemliyordu... Çünkü bildiği ve gördüğü dünya ona dar geliyordu!.. Ve insanoğlunun er geç aklıyla evrenin gizemlerini çözüp onun efendisi olacağını biliyordu... O yüzden de örneğin Troya'dan geri dönüş yolculuğu sırasında, Kalipso ve Kirke gibi tanrıçaların dayatmalarına boyun eğmedi.

Olimpos'ta Baştanrı Zeus'un başkanlığındaki Tanrılar Toplantısı'nda, tanrıça Atena'nın girişimleriye Odisseus'un ailesi konusunda bir karar

alındı. Bu karar gereğince, halkının ve evinin varını yoğunu durmadan sömürenlere karşı Odisseus'un oğlu Telemahos'u kışkırtıp yüreklendirmek üzere, yıldızlarla yüklü gökyüzünden süzüle süzüle, kimselere görünmeden İtake adasına indi tanrıça Atena. İner inmez de kral *Mentes'*in kılığına bürünüp doğruca Odisseus'un konağına gitti. Konağın kapı aralığından içeriye baktı bir süre: İçerdeki avluda damat adaylarının kimileri tavla oynuyor, kimileri de kendi aralarında arsız kahkahalarla habire şarap bardaklarını tokuşturuyordu. Hepsi de kesip kesip yedikleri koyunların, sığırların postları üstüne yayılmışlardı... Konağın hizmetlileri, onların önlerine durmadan tabak tabak etler yetiştirmeye çalışıyorlardı... Odisseus'un oğlu Telemahos da onların arasına oturmuş, tasalı tasalı; "*Ah, babam bir dönse, bu arsız ve azgın adaylar nasıl da çil yavrusu gibi dağılırlardı!"* diye söylenip duruyordu içinden. İşte o anda kapıda bekleyen ama hiç tanımadığı Mentes kılığına girmiş tanrıça Atena'yı gördü. *"Babamın dostlarından biri olmalı,"* diye düşündü... Hemen yanına gidip elindeki tunç kargıyı aldı; içeri buyur etti. "*Önce içeri girip yemeğini ye sevgili konuğum; sonra söylersin neden ve nerden geldiğini..."* dedi.

Hem şöleni görsün, hem kimse konuştuklarını duymasın diye avlunun epey ötesindeki konağın geniş balkonuna götürdü konuğunu. Az sonra bir hizmetli, getirdiği su dolu altın ibrikle konuğun ellerini yıkamasına yardımcı oldu. Kâhya kadın da ekmek ve yemek getirdi; konuğun önündeki tası şarapla doldurdu. Sonra Telemahos, konuğu tanrıça Atena'nın kulağına eğilip: *"Sevgili konuğum, sana bir şey diyeceğim; sakın üstüne alma! Sözde dul kalan anamla evlenebilmek için konağımıza çöreklenen bu adamların yiyip içtikleri, yıllar önce katıldığı Troya savaşından dönemeyen babam kral Odisseus'un malı. Yani İtake halkının birikimleri... Ah, sağ olsaydı da gelip görseydi bir kez bu talancıları!.. Ama o artık gelemez!"* dedi ve içini çekti... Biraz sustuktan sonra kim olduğunu, buralara nereden ve nasıl geldiğini sordu karnını doyuran konuğuna. Gök gözlü tanrıça Atena da, babası gibi görgülü, saygılı Telemahos'a; *"Dinle beni delikanlı,"* dedi. *"Adım Mentes; küreksever gemiciler olan Tafosluların kralıyım ben. Ülke ülke dolaşıyor; ışıldayan demir verip karşılığında tunç alıyorum. Babanla çok eski dostuz. Biraz önce gemilerimi demirleyince duydum; artık o öldü, diyorlar. Sana söyleyeyim delikanlı, baban ölmedi! Bir adaya sığındı. Onu orada birileri alıkoydu. Sakın beni bilici-milici sanma! Kuş falından da anlamam! Ama baban buraya er geç gelecek, diyorum. Zincirlerle bile*

bağlasalar, buraya gelmenin yolunu bulacak. Çünkü her zorluğun karşısında binbir çözüm üretir o!.. Hiç üzülme..."

Odiseus'un oğlu Telemahos, yeni tanıştığı konuğunu çok cana yakın buldu. Onunla konuştukça, onu dinledikçe içi açılmaya, rahatlamaya başladı...

Tanrıça Atena da, konakta ne var ne yoksa yiyip içen bu sömürücü asalak tayfasını bir an önce kovalaması için, Telemahos'un yüreğinde ve beyninde isyan ve eylem ateşleri tutuşturmaya çalışıyordu. Kral Mentes kılığındaki tanrıça biraz daha konuştuktan sonra, ivedi işleri olduğunu söyleyip konaktan ayrıldı.

Kral Mentes gittikten sonra Telemahos; hem babasını daha çok düşünmeye, hem de *"beleşçi ve yüzsüz leş kargaları"* diye tanımladığı damat adaylarından daha fazla iğrenmeye başladı...

TELEMAHOS'UN İSYANI

Ne var ki Telemahos, az önce baba dostu sandığı *kral Mentes kılığındaki adamın bir tanrı olduğunu* seziverdi birden!.. Bu yüzden de içi dışı ışıklanıp her şeyi daha açık seçik görmeye başladı. Hemen kalkıp anasını isteyen adayların yanına gitti. Onlar da yemiş içmişler, ellerinde şarap taslarıyla yarı karanlık ayışığı altında, sarayın ünlü ozanı Femyos'un *(Phemios)* sazıyla dillendirdiği ezgilere dalıp gitmişlerdi. Ozan; Troyalıların işgalci ve yağmacı ordulara karşı yıllar yılı nasıl direndiğini; her iki cepheden nice masum yiğitlerin, talancı Agamemnon'un çıkarları uğruna nasıl yıkılıp yıkılıp gittiklerini yana yakıla anlatıyordu şiiri ve sazıyla. Troya'yı yakıp yıkanların savaş sonrası dönüş serüvenlerinden, tanrıların sağ kalanlara biçtiği ve dayattığı acı yazgılardan söz ediyordu... Kraliçe Penelopeya da bütün bunları tek başına odasında dinliyordu içi yana yana...

Bir süre sonra artık gözyaşlarını tutamayan Penelopeya, doğruca ozan Femyos'un yanına indi. Allı yeşilli yaşmağıyla ıslak gözlerini sildi:

Nice türküler bilirsin Femyos, açar insanın içini,

Söyleyiver şimdi onlardan birini!

Şunlar da içsinler şaraplarını ses çıkarmadan...

Yürek yakan bu acıklı türküyü bırak,

Kocam Odisseus'un o güzel yüzünü getiririm gözümün önüne durmadan!

Bu sözler üzerine oğlu Telemahos girdi hemen araya:

Sadık ozanımıza ne kızarsın anacığım?

Ozana darılmamalı, dile getirdi diye savaşçıların yazgısını.

Sen de zorla yüreğini, onu dinle.

Bir babam Odisseus değil ki dönemeyen,

Daha nice yiğitler kırıldı Troya'da!..

Sonra da odasına dönmesini, ozanı orada dinlemesini öğütledi anasına. Artık bundan böyle evin efendisi olduğunu da ekledi sözlerine!.. Penelopeya, daha yeni bıyığı terleyen oğlunun böylesine isyancı bir havayla diklenmesine ilkin şaşırdı; sonra da 'oğlum artık delikanlı olmuş' diye çok sevindi. Ve hiç yanıt vermeden doğruca odasına gitti. Artık yıllardır tek başına yattığı yatağın üstüne fırlattı kendini. Troya'dan dönemeyen kocası Odisseus için hıçkıra hıçkıra ağlamaya başladı... Uyku tanrıçası gelip göz kapaklarına uyku dökünceye dek sürdürdü bu gözyaşlarını...

Sarayın avlusundaki damat adayları da, gidip güzel Penelopeya'nın yanına yatmak istediklerini açık saçık sözlerle dillendirmeye başladılar. Telemahos, bu azgın ve yüzsüz adaylara çok öfkelendi:

İleri gidersiniz, ey anamın talipleri, bağıracak ne var böyle?

Sabahleyin kentin meydanında toplanalım hepimiz!

Bir şey diyeceğim size orada açıkça:

Buradan gidin diyeceğim, başka yerde kurun sofranızı!

Telemahos'un böyle herkese meydan okuyaraktan diklenmesine pek bir anlam veremeyen damat adayları, dudaklarını ısırdılar...

Ama tanrıça Atena, yeni yetme Telemahos'un isyanını gülümseyerekten izliyordu Olimpos'taki tanrılar sarayının penceresinden.

Artık tanrıça Atena'nın verdiği kıvılcımla tutuşan Telemahos; halkın ve kendisinin birikimlerini dört yıldır habire yiyip içen anasının sözde talipleriyle, kentin söz konusu meydanında buluştu. Çok büyük bir kalabalık da toplanmıştı. Telemahos, kürsüye çıkıp durumu kısaca özetledikten sonra halka doğru dönüp; *"Evet, kızıl şaraplarımı da gönüllerince içip içip gece gündüz şölen yapıyorlar... Babam Odisseus savaştan bir dönseydi, sizlerin ve kendisinin birikimlerini dört yıldır habire yiyip yiyip şişinen bu arsız keneleri kovardı başımızdan!"* diye damat adaylarına veryansın etmeye başladı.

Telemahos bu sözleri söylerken, Baştanrı Zeus'un deniz ötelerinden saldığı kocaman bir kartal ağır ağır süzülüp geldi; kalabalığa kanatlarıyla dokunurcasına alçaldı da alçaldı; sonra da aniden havalanıp gitti... Herkes şaşkınlıkla, uzun uzun süzdü kartalı...

Telemahos da Zeus'un kartalının böyle alçala alçala süzüldüğünü, sonra da hemen havalandığını görünce içi yeniden açılıp aydınlanıverdi... Yeniden, coşkuyla içindekileri halka aktarma gücünü buldu kendinde:

"Evet, yuvama çöreklenen anamın talipleri, buralardaki soylu ailelerin çocukları... Anamın aklında evlenme düşüncesi bile yokken onlar çeldi aklını... Madem anam dul kaldı, gidip dedemden isteseler ya! O da onun çeyizini hazırlar; gönlü kimden yanaysa anamın, ona verirdi kızını. Bu iş de orada biterdi! Oysa şimdi evimizde neyimiz var neyimiz yoksa yiyip içiyorlar, yan gelip yatıyorlar... Üstelik namus diye de, onur diye de bir şey bırakmadılar evde!.. Ne yazık ki evin tek erkeğiyim. Tek başıma da onları evimden kovamıyorum! Bari siz bana biraz yardım edin!" Bu son sözleri üstüne basa basa söyledi Telemahos... "*Yoksa çok sevdiğiniz babam siz Akhalara bir kötülük etmişti de onun için mi böyle susuyorsunuz*?" diye ekledi. Sonra da elindeki değneği fırlatıp attı yere... Gözlerinden yaşlar boşanmaya başladı... Halktan kimse ona bir şeyler söyleme gücünü bulamadı kendinde. Ama anasının taliplerinden şımarıklığıyla ünlü Antinoos girdi araya:

"Amma da savurdun ha, Telemahos! Niye böyle öfkeli öfkeli söylüyorsun bunları bize? Niyetin biz talipleri suçlamaksa, işte orada yanılıyorsun!.. Bütün suç, düzen üstüne düzenler kuran o sevgili anacığında!.. Nerdeyse dört yıldır bizi hep aldatıp oyaladı!.. Odasına büyük bir dokuma tezgâhı kurdurmuş, habire kumaş dokuyordu gündüzleri... Bazen yanımıza gelip; 'Delikanlılar, madem kocam tanrısal Odisseus öldü, içinizden birine varacağım elbette!' diye söze başlıyordu. 'Ne olur biraz daha bekleyin. Bitsin şu elimde ördüğüm kumaş. Hem emeklerim, hem de bunca iplik boşa gitmesin!.. Kısacası bir kefen dokuyorum ben kayınbabam Laertes'e... Gün gelip ölüm onu yere serdiğinde, bu dokuduğum kumaşı kefen bezi olarak kullanacağım. Bu görevi yerine getirmezsem, Akhalı kadınlar bana neler demezler sonra!' İşte böyle şeyler derdi bize hep; biz de erkeklik duygularımızı gemlerdik!.. Meğer o gündüzleri dokuduğu koca bezi, bir çırağı önünde geceleri gizlice sökermiş!.. Bunu da saraydan bir kadın gelip söyledi bize! Biz de aynı gece kumaşı sökerken yakaladık ananı! Neyse, zar zor bitirttik dokumayı... Şimdi biz taliplerin de bir söyleyeceği var; Akhalı tekmil halk da duysun: Sen hemen ananı babasının evine gönder. Babası onu beğendiği erkekle eversin! Yok gene anan böyle bizi kandırmayı sürdürürse, tabii bizim de bu konuda düşündüklerimiz var... Yani Akhalı

kadınların hiçbirinde biz böyle düzenbazlıklar duymamış, görmemiştik! Evet, anan eğer tanrıça Atena'nın bağışladığı örgü işlerindeki yeteneğine ve onun verdiği öğütlere güvenip bizi oyalamayı sürdürecekse, ille de inadım inat diyecekse, hepiniz iyi bilin. Anan da iyi bilsin: O zaman her şeyi yiyeceğiz. Sarayında neyin var neyin yoksa hepsini bitireceğiz. Halkın bütün birikimlerini de! Sarayda günümüzü gün edeceğiz. Ta ki anan bizden biriyle evlenene dek!"

Telemahos da bu damat adayının açık açık, küstahça söylediklerine hemen karşılık verdi:

"Anam istemezse onu nasıl kovarım evden? Üstelik beni doğurup büyüten anama neden buradan git diyeyim ki? Bu sarayda benim kadar onun da hakkı yok mu? Hem babam sağ mı, yoksa öldü mü? Daha kesin bir şey bilmiyoruz... Kısacası sizin paşa keyfiniz için git diyemem anama. Ama azıcık adalet duygusu denen bir şeyiniz varsa, sizler çekip gitseniz ya evimden!.. Gidin, başka yerlerde yapın şölenlerinizi! Birbirinize konuk olun; kendi mallarınızı yiyin için... Ama ille de başkasının malını yemek daha kolay diyorsanız, tamam... Yiyin için bakalım! Sonunu hep birlikte göreceğiz!.."

Telemahos tam bunları söylerken, Olimpos göklerinden iki kartal daha saldı Baştanrı Zeus... Bu iki kartal, mavi göklerin derinliklerinden süzüle süzüle alçalageldiler ve yaygın kanatlarıyla kalabalığın üstünde yan yana, habire döndüler... Sonra da birbirlerinin yüzünü, boynunu pençeleriyle yırtmaya başladılar. Evlerin, kalelerin üstünde, sağa sola uçuştular çığlıklarla... Bu belirtileri gören halk, tepeden tırnağa ürperdi...

"Bu arsız ve asalak damat adaylarının sonu hiç de iyi olmayacak!" diye düşünmeye başladılar...

KRAL MENELAOS ÜLKESİNİ BÖLÜŞECEKTİ

"Hem kendinin hem halkının birikimlerini yiyip içen ve anası Penelopeya'yla sözde evlenmek isteyen soylu talipleri tek başına evinden kovamayacağını anlayan Telemahos, yıllardır Troya'dan dönemeyen babası Odisseus'u deniz ötelerinde aramaya çıktı. Gemide arkadaş olarak baba dostu kılığında tanrıça Atena ve ülkelerini sömürgenlerden temizlemek üzere onunla savaşıma girişecek gönüllü genç dostları da vardı."

Telemahos ve arkadaşları, ilk olarak Troya savaşları sonunda ülkesine dönebilenlerden iyi yürekli kral Nestor'un ülkesine gittiler gemileriyle. Babacan kral Nestor, genç Telemahos'u iyice dinledi. Sonra da babası Odisseus hakkında çok daha fazla şeyler bilen güzel Helena'nın kocası kral Menelaos'un yanına gitmesini önerdi. "*Arkadaşların da burada kalıp seni beklesinler,"* dedi. İki tez ayaklı atın çektiği bir araba hazırlattı hemen ve kılavuz olarak oğlu Peysistratos'u *(Peisistratos)* görevlendirdi.

Telemahos ve yeni arkadaşı Peysistratos, Menelaos'un sarayına vardıklarında çok iyi karşılandılar. Kral, hiç tanımadığı bu iki konuğuna, Troya savaşından ve çok sevdiği eski arkadaşı kral Odisseus'tan söz etti sohbet olsun diye. Ne var ki onun anlattıklarını dinledikçe Telemahos'un gözlerinden ince ince yaşlar süzülmeye başladı. Kral Menelaos, hiç tanımadığı bu delikanlının gözleri yaşarınca, onun Telemahos olabileceğini düşündü birden! Üstelik ne kadar da çok benziyordu Odisseus'a! Acaba doğru mu diye soracak oldu... Ama daha karnını doyurup ağırlamadığı bir konuğa kim olduğunu sormak çok ayıp olurdu! Zaten böyle bir şey Akdeniz törelerine aykırıydı... O anda dillere destan karısı ve Baştanrı Zeus'un kızı o güzel Helena çıkageldi yanlarına ağır ağır yürüyerekten!.. Hepsi de ondan yana çevirdiler başlarını hemen. *"Ne de çok benziyor altın örekeli tanrıça Artemis'e!"* diye ortak bir düşünce geçti her birinin kafasından. Helena da delikanlılara baktı bir süre. Ama en çok Telemahos üzerinde odaklandı ilgisi... *"Söylesene Menelaos,"* dedi kocasına. *"Kimmiş bu genç konuklarımız? Bak yüreğim ne diyor, biliyor musun? Şu delikanlı olsa olsa Odisseus'un oğlu olur!.."* Birden bir sessizlik çöktü tavanı altın, kehribar işlemeli salona... *"Odisseus savaşa giderken onu memede bırakmıştı..."* diye yeniden konuşmaya başladı Helena. *"Evet, benim gibi köpek gözlü bir kadın*

yüzünden hem Troyalı, hem Yunanistanlı nice yiğitler kırıldı o savaş alanlarında!.." Tam burada kocası Menelaos; *"Niye böyle hep kendini savaş suçlusu sayıyorsun, kadınım?"* diye sözünü kesti. *"Bizden sonraki kuşaklar bu savaşın nedenini anlayacaklar! Hem de onlara güzel bir örnek olacak..."* Bunun üzerine Helena; *"Evet,"* dedi üzgün üzgün, *"ama gene de kendimi suçlu görüyorum... Neyse.. Şu sarışın delikanlı sahiden kral Odisseus'un oğlu olmasın?"*

Bunun üzerine; *"Ben de onu az önce Odisseus'a benzettim!"* diye gürledi Menelaos. *"Tam ben soracaktım, sen geldin... İnce ince gözyaşları döküp yüzünü şu erguvan rengi harmanisiyle örttü garibim!.."* Telemahos hemen yanıt verecek güç bulamadı kendinde. Ama arkadaşı Peysistratos; *"Evet, ulu Menelaos, söylediğin doğru,"* diye konuştu Telemahos'un yerine. *"Odisseus'un oğlu Telemahos'un ta kendisi o! Babam yaşlı kral Nestor gönderdi bizi buraya. Telemahos, babası Odisseus hakkında senden bir şeyler öğrenmek istiyordu. Çünkü babasız kalınca çok şeyler gelmiş başına. Halkı da onun başındaki belaları savacak tam bir tepki gösterememiş!.."*

Bu sözler üzerine bir süre dili tutulur gibi olan Menelaos; *"Demek can dostumun oğlu gelmiş evime! Bu ne büyük mutluluk, ey Zeus!"* diye haykırdı. Hemen yerinden fırlayıp bir baba gibi sarılıp sarılıp öptü Telemahos'u!.. *"Benim yüzümden nice savaşlara, acılara katlandı baban!"* diye bir şeyler anlatmaya çalıştı. Sonra da sözlerinin üstüne basa basa konuştu: *"Troya'dan sağ salim dönersek Odiseus'u ülkemde ağırlayacağım, diyordum hep kendi kendime... Hem de geçici bir ağırlama olmayacaktı bu! Burada bir konak yaptıracaktım ona... İçi dışı tekmil döşeli bir konak! Ayrıca bütün halkını da buraya yerleştirecektim!.. Onlar için büyük bir kent kurduracaktım... Böylece yakınımda olacaktı hep baban Odisseus; artık halklarımızla birlikte, iç içe olacaktık. Bizi kıskanan diğer komşu halklar da bizim gibi topraklarını ve emeklerini birleştireceklerdi. Artık bu güzelim Akdeniz topraklarında bir daha yakım yıkım getiren Troya savaşları olmayacaktı! Barış ve bolluk içinde, hepimiz kardeş kardeş yaşayıp gidecektik!.."*

Burada aniden sustu kral Menelaos. Ama herkesin içinden karşı konulamaz bir ağlama isteği gürledi birden. Tanrı Zeus'un kızı güzel Helena başladı ilkin hıçkırmaya. Sonra Menelaos'la Telemahos...

Nestor'un oğlu da tutamadı kendini.

Helena ve Paris

TANRILAR YENİDEN TOPLANDI

Tanrıça Atena'nın verdiği güçle ve yirmi kadar yürekli arkadaşıyla Telemahos'un bir gemiye atlayıp babası Odisseus'u deniz ötelerinde aramaya çıktığını öğrenince, haliyle çarpılmışa döndü anası Penelopeya... Bütün gün ağlayıp yırtındı... Onun bu haline acıyan tanrıça Atena, bir arkadaşı kılığına bürünüp o gece düşüne girdi. *"Ağlama Penelopeya,"* dedi, *"oğlunu güdüp yeden çok candan bir dostu var. Tanrıça Atena hep yanında onun..."* Penelopeya uyandığında içi biraz rahatladı. Apaydınlık bir düş görmüştü çünkü karanlığın içinde...

Ne var ki bu arada onunla evlenmek isteyen adaylardan Antinoos ve on iki fedaisi; İtake'ye yakın iki ada arasındaki o dar boğazda, gemisiyle ve arkadaşlarıyla geri dönecek Telemahos'u öldürmek için pusuya yattılar...

Bu olaydan birkaç gün sonra şafak tanrıçası Eos; erken uyanıp karaları, denizleri ve gökleri kızıla, maviye ve safran sarısına boyamaya başladığında, Olimpos'taki tanrılar, Baştanrı Zeus'un çağrısı üzerine apar topar toplandılar. Dünyamızda olup bitenler hakkında yeni kararlara varmak üzere Zeus oturumu açtı. Bütün tanrılar böylesi toplantılarda dilediklerini söyleyip çeşitli öneriler getirebilirlerdi. Ama bunları önemseyip önemsememek de Zeus'un o günkü keyfine bağlı olurdu...

İlk sözü Zeus'un kızı gök gözlü tanrıça Atena aldı. Bayağı eli ayağı titriyordu: *"Ey Zeus baba, ey Olimpos'un ölümsüz tanrıları!"* diye başladı konuşmasına. *"Öyle anlaşılıyor ki bundan böyle egemenlik değneği taşıyan kralların hiçbiri artık yumuşak, hak ve halksever olmasın! Dünya krallarının içinden birkaçı kalkıp da halkının mutluluğu için iyi şeyler yapar, onları sever, onlar arasında adaleti egemen kılmaya kalkarsa onu hemen cezalandıralım!.. Kötü krallar da halkları kırsın geçirsin! Sonra da kestikleri birkaç kurbanla, yaptırdıkları birkaç tapınakla günahlarından kurtuluversinler! Tabii ki burada ben kral Odisseus'tan söz ediyorum... Ne candan bir kraldı o ülkesi için! Hem kendi ülkesini, hem komşularını, savaşın getireceği kırımlardan uzak tutmaya çalıştı hep. Hatta biz tanrıların keyfî kararlarına bile önem vermedi yeri geldiğinde. Halkının çıkarları için hep aklını kullandı. Tam bir örnek yöneticiydi o! Ama şimdi ne oldu?.. Zorla katılmak zorunda kaldığı Troya savaşından dönüşü sırasında*

gemilerini, arkadaşlarını tümden yitirdi denizde. Zar zor tutunduğu iki tahta parçası üstünde sığındığı tanrıça Kalipso'nun adasında çile çekiyor şimdi de. Çünkü tanrıça Kalipso ona deli divane vurulmuş, salmıyor ülkesine... Karısı Penelopeya ve artık büyüyüp yetişmiş oğlu Telemahos yıllardır onu bekliyor... Bu arada anasının talipleri olan o soylu asalaklar da onun sarayına çöreklenmiş, nesi var nesi yoksa habire yiyip içiyorlar. O da yetmiyor, halkın sofrasındaki iki lokma ekmeğe de el atıyorlar. Üstüne üstlük karısı Penelopeya'ya göz koydukları yetmiyormuş gibi, babasını aramaya çıkan oğlu için şimdi de pusuya yattılar... O gencecik Telemahos'u dönüşünde öldürecekler!"

Daha da konuşmak istiyordu ama Zeus; *"Neler söylüyorsun sen güzel kızım Atena!"* diye sözünü kesti hemen. *"Daha önceki toplantıların birinde Odisseus hakkında karar aldırtan sen değil miydin? Aldığımız karara göre tanrıça Kalipso artık Odisseus'u özgür bırakacak, o da ülkesine geri dönecekti ve de senin o asalak kene dediklerinden öcünü alacaktı... Haydi şimdi çabuk git, Telemahos'un gemisine. Ona yol göster; anasıyla evlenmek isteyenlerin kurduğu tuzaklara düşmesin. Sağ salim dönsün anası Penelopeya'nın yanına. Sen çok güzel becerirsin böyle işleri..."* Bunları söyledikten sonra oğlu haberci tanrı Hermes'i çağırdı hemen... *"Sevgili oğlum,"* dedi bütün sevecenliğiyle, *"hep sen ulaştırırsın benim buyruklarımı. Bu konuda da çok beceriklisin. Git güzel Nümfa Kalipso'ya söyle. Artık o sabırlı Odisseus'u salsın. Karısı Penelopeya'nın, oğlu Telemahos'un ve halkının yanına dönsün sağ salim... Zaten denizlerdeki yolculuğu sırasında iyi kötü birçok serüven yaşayacak. Gerçekten savaş nedir bilmeyen Fayakların o cennet adasına düşecek yolu... Fayaklar da bir tanrı gibi ağırlayacaklar onu. Birkaç gün sonra da altın, kehribar cinsinden armağanlarla doldurdukları tam donanımlı bir gemiyle ülkesine yolcu edecekler... Artık Odisseus, Troya'dan yağmaladığı kanlı ziynetlerle, kız-kadın kölelerle değil, Fayakların bağışladığı paha biçilmez o barış ve dostluk armağanlarıyla ulaşacak ülkesine...*

Fayakların armağanı bu barış ve dostluğu Odisseus, hem kendi halkına, hem de bütün Akdenizli kardeş halklara dağıtacak... Fayaklar gibi onlar da artık savaşları unutacak... Kızım Atena da onları yönlendiren bir barış tanrıçası olacak bundan böyle..."

Baştanrı Zeus'un barış içerikli bu alışılmadık sözlerini duyunca toplantıdaki tanrılar çok şaşırdılar... Özellikle savaş tanrısı Ares, savaşsız bir dünyada artık saltanatının biteceğini duyumsadı birden; iliklerine dek ürperdi...

ODİSSEUS'UN DÖNÜŞ YOLCULUĞU

On yıl süreyle Troya'da savaştıktan sonra kral Odisseus ülkesine dönerken mola verdiği bir adada, denizler tanrısı Poseydon'un denizlere bekçilik eden oğlu Tepegöz yamyam Polifemos'un *(Polyphemos)* zaten tek olan gözünü kör etti. Çünkü Polifemos onu çiğ çiğ yemeğe kalkmıştı! Babası tanrı Poseydon da haliyle Odisseus'a karşı tepeden tırnağa öfke kesildi. Bu yüzden onun gemilerini ve arkadaşlarını denizin dibine batırdı. Odisseus da birkaç tahta parçasından yaptığı uyduruk bir sal üstünde, baygın ve yaralı olarak tanrıça Kalipso'nun *(Kalypso)* adasına rastgele sığınabildi...

Ne var ki tanrıça Kalipso, adasına sığınan bu ölümlü Odisseus'a daha ilk günden sırılsıklam vuruluverdi!.. Bu yüzden tam yedi yıldır da onu bir türlü bırakmıyordu adasından. Odisseus da her gün tek başına sahile yakın kayalık bir tepeye tırmanıyor; denizin ta ötelerine baka baka, kavuşamadığı karısı, oğlu ve çok özlediği halkı için gözyaşı döküyordu hep...

Odisseus'u çok seven Atena'nın Tanrılar Toplantısı'ndaki ikinci kez sert çıkışı üzerine babası Baştanrı Zeus, Odisseus'u hemen özgür bırakması için haber tanrısı Hermes'le tanrıça Kalipso'ya bir haber gönderdi... Babası tanrı Atlas'ı dünyamızı sonsuza dek iki elleri üstünde taşıma cezasıyla cezalandırdığı için Zeus'a zaten diş bileyen tanrıça Kalipso, buyruğu alır almaz, ona karşı büsbütün kin ve öfke kesildi... Ağzına geleni söyledi. Ne var ki hiçbir tanrı ya da tanrıça, Baştanrı'ya açıktan isyan edemediği için, Kalipso da onun dayatmasına boyun eğmek zorunda kaldı. O yüzden sahile yakın kayalıklarda gözyaşı döken Odisseus'un yanına gitti hemen:

Haydi ağlayıp durma artık karşımda,

Ömrünü boşuna tüketme!

Seni göndereceğim ben kendi ellerimle...

Sağ salim varasın diye baba toprağına.

Yaygın gökte oturan tanrılar varmanı isterlerse tabii...

Odisseus tanrıça Kalipso'nun bu ani kararına çok şaşırdı. Yoksa şaka mı yapıyor diye baktı bir süre yüzüne. Tanrıça Kalipso ciddiydi... Ve deniz

ötelerinde oturan karısına, oğluna ulaşabilmesi için tunç baltasıyla keseceği ağaçları yontup düzleyerek, dikine küpeşteli genişçe bir sal yapmasını öğütledi Odisseus'a.

Ekmek, su ve kırmızı şarap da veririm sana;

Açlık çekmeyesin yolculuğunda diye, bol bol veririm...

Ayrıca tertemiz rubalar giydiririm sırtına!

Odisseus bu kez daha da şaşırdı. Çünkü tanrıçanın yapmasını önerdiği o eften püften bir salla, o engin denizleri nasıl aşabilirdi? O saat tanrıların salacağı canavarlar bir solukta yutardı yaptığı salı! Yoksa Kalipso bir tuzak mı hazırlıyordu? Kurnaz ve becerikli Odisseus, içinden geçenleri, yedi yıldır yatağını bölüştüğü sevgilisi tanrıçaya açıkça söyledi. Tanrıça da;

"Seni gidi seni, hiç laf etmezsin boşuna!

Düşünür taşınır, dersin diyeceğini..." dedi gülerek.

Kalipso, cehennemin Stiks Irmağı üstüne ant içtikten sonra içinden hiçbir kötü şey geçemeyeceğini söyledi sevgilisi Odisseus'a. Nasıl bir gemi yapılması gerekiyorsa öyle yapmasını öğütledi. Sonra da mağarasına doğru üzgün üzgün yürümeye başladı... Arkasından da Odisseus... Mağaraya varınca Kalipso, az önce Baştanrı Zeus'un buyruğunu getiren haberci tanrı Hermes'i buyur ettiği özel sedire oturttu Odisseus'u. Yesin içsin diye bir sürü şey koydu önüne. Kendi kurduğu en eski kırmızı şaraptan getirtti yardımcılarına. Sonra da karşısına geçip oturdu. Uzun saçlı tanrıça Kalipso dönüş yolculuğu sırasında, engin ve hasat vermez denizde başından birçok serüvenler geçeceğini söyledi Odisseus'a.

Karın Penelopeya'yı ne kadar özlersen özle,

Bilsen bundan sonra neler çekeceğini,

Kalırdın benimle, bekçi olurdun bu eve...

Üstelik ölümsüz yapardım seni de...

Odisseus, tanrıçaya hak verdiğini ve ona inandığını söyledi. Üstelik çok özlediği karısı Penelopeya'nın haliyle ne güzellikte, ne de boyda bosta bir tanrıçayla yarışamayacağını bildiğini; ne var ki gece gündüz aklının fikrinin

de baba toprağında ve halkında olduğunu ekledi sözlerine. Bundan sonraki yolculuğunda da büyük yıkımlara uğrayabilirdi. Ama bunlardan yıldığı yoktu artık! Çünkü yıllardır çok acılar çektiğini, Troya savaşı sırasında, on yıl gece gündüz ölümün o soğuk soluğuyla nasıl yatıp kalktığını anlatmaya çalıştı... Aslında bu savaşa zorla getirildiğini, çünkü savaşları oldum olası sevmediğini de ekledi sözlerine. Bundan sonra da tek amacının, yirmi yıldır ayrı yaşadığı karısı ve artık delikanlı olmuş oğlu Telemahos'u bir an önce görebilmek olduğunu anlatmaya çalıştı. Sonra halkını da çok özlediğini, o anda başına geçen hangi zorbalarla cebelleşiyor olduğunu bilemediğini söyledi.

Bütün bunları konuşurlarken, bütün gece dinlenen güneş tanrısı Helyos'un atları, engin denizin ötelerindeki gökyüzünde günlük koşularına başlamak üzereydiler... Kalipso'yla sevgilisi Odisseus; birlikte geçirdikleri bu uzun gecenin sonunda, erken doğan *gül parmaklı Şafak*'ı görünce, ağır ağır giyinip kuşanmaya başladılar. Tanrıça Kalipso, kocaman gönüllü sevgilisi Odisseus'un denizlerde tek başına göğüslemek zorunda kalacağı serüvenleri istemeyerek düşününce gözleri yaşardı. Hiçbir şey yokmuş gibi gözyaşlarını saklayıp sapı zeytin ağacından yapılma keskin bir balta tutuşturdu eline. Bir de keser... Sonra onu evin çok ötelerindeki gür ormana götürdü: Kocaman kocaman ağaçlarla tıkabasa doluydu orası; kızılağaçlar, kavaklar, bulutlara değen çamlar... Tanrıça Kalipso, istediği gemiyi gönlünce yapması için sevgilisini bu ağaçlarla baş başa bırakıp mağarasına döndü. Odisseus da yirmi kadar çam ağacı devirdi hemen! Onları yonttu, düzeltti; bazılarını düzgün tahtalara, bazılarını direklere dönüştürdü. Arada tanrıça Kalipso delgi, silgeç gibi gerekli aygıtlar ve yiyecek içecekler de getiriyordu. Bu çalışmalar dört gün sürdü. Gene tanrıçanın getirdiği kalın ve yırtılmaz bezlerle Odisseus, çok güzel ve sağlam bir yelkenli oluşturdu dördüncü günün akşamına doğru. Sonra da bu yelkenliyi, sevgilisi tanrıça Kalipso ile birlikte denize indirdi...

Beşinci günün sabahında şafak tanrıçası Eos; denizleri ve karaları gene maviye, yeşile ve safran sarısına boyarken tanrıça Kalipso da sevgilisi Odisseus'u son kez bir güzel yıkadı; zeytin kokulu rubalar giydirdi... Bir tulum şarap ve koca bir tulum da su yerleştirdi yelkenlisine. Büyük meşin torbalara çeşit çeşit yiyecekler koydu. Ve tanrıça olarak gözyaşlarını göstermeden bu ölümlü sevgilisini yolcu etti canavarlarla kaynaşan uzak denizlere... Ardından da uğurlu ve tatlı bir rüzgâr saldı. Odisseus da buruk

bir sevinçle ve tanrıçasının saldığı bu serin rüzgârların eşliğinde yelkenlerini sonuna dek açtı...

Artık sevgilisinin olmadığı bu adada yalnız başına yaşamak istemeyen ölümsüz tanrıça Kalipso, ölümsüzlüğün de başa bir dert olduğunu büyük bir hüzünle, iliklerine dek duyumsadı; ürperdi...

Odisseus gemisinde

FAYAKLARIN KRALİÇESİ ARETE

Günümüzde Korfu denen adada yaşayan Fayakların iyilikte dillere destan Alkinoos adında bir kralları ve onun da Arete adında, güzel mi güzel bir eşi vardı.

Adı *"erdem"* anlamına gelen kraliçe Arete'yi halkı da çok seviyor, çok sayıyordu... İyilikte ve güzellikte bir benzeri daha olmayan Arete ile kocası kral Alkinoos'un hem evlilik yaşamları, hem de ülkeleri Korfu adasındaki halkın mutluluğu, binyıllar süresince sayısız sanat yapıtlarına esin kaynağı oldu... Çünkü Alkinoos'un dünya görüşü, sanata saygısı, insanlık anlayışı, özgürlük tutkusu ve yaşadığı coğrafyada tam bir köle olarak algılanan *"kadın"* kimliğine bakışı; değil ilkçağ uygarlıklarının, yeniçağların bile en gözde erdemleriydi... Haliyle Alkinoos, karısı kraliçe Arete'yi her zaman el üstünde tutuyordu.

Hiçbir kadın böyle sayılmadı yeryüzünde,

Hani erkeğinin buyruğunda, evinde yaşayan hiçbir kadın.

Hem kocası hem çocukları saydı onu yürekten

Halkı da bir tanrıça gibi baktı ona.

Tatlı sözlerle selam verirlerdi kente inince o,

Yatıştırırdı bütün kavgalarını erkeklerin.

Kadının *"erdem"* demek olduğunu hiç unutmayan kral Alkinoos; erkeğin başarısız olduğu yerlerde, kadının inceliği ve bazı özel yetenekleriyle daha başarılı olduğunu deneyimleriyle biliyordu. Bu yüzden de Fayakların sarayında; sevgi, dostluk ve saygınlığa dayalı söz üstünlüğü vardı kraliçe Arete'nin. Konuklarını ağırlamada, cömert sungularda hep onun sözü geçerdi. Yalnız kral Alkinoos değil, bütün Fayakların üst düzey yöneticileri, danışmanları kraliçelerinin görüşlerine her zaman öncelik tanırlardı. Zaten bu yüzden olacak, ülkenin insanları da hak ettikleri gibi barış ve bolluk içinde yaşıyordu. İşte bu mutlu ülkenin kralı Alkinoos'la kraliçe Arete'nin güzel mi güzel kızları Nausikaa; her zamanki gibi gene en sevdiği birkaç arkadaşı ve yardımcılarıyla birlikte, saraylarına yakın ırmakta hem yıkanıp

serinlemeye, hem de çamaşırlarını yıkamaya gitti... Bir ara ırmağın kıyısındaki bir korulukta, çıplak ve yara bere içinde, mahzun bir yabancı gördü. Bu garip adam, on yıl süren Troya savaşı dönüşü sırasında gemisi batan ve bütün kürekçi arkadaşlarını yitirip bu adaya sığınmak zorunda kalan ünlü kral Odisseus'tu. Tabii onun hakkında hiçbir şey bilmeyen ve yardıma muhtaç durumundan çok etkilenen iyi yürekli prenses güzel Nausikaa, doğruca bu çıplak adamın yanına gitti. Odisseus az önce kopardığı bir zeytin dalıyla önünü örtmeye çalıştı hemen...

Birlikte çamaşır yıkamaya geldiği kız arkadaşlarının ve hizmetlilerin çalılıklara doğru kaçıştıklarını görünce de çok şaşırdı Nausikaa... *"Kızlar, nerelere saklandınız öyle?"* diye çıkışmaya başladı. *"Böyle dalgalı denizde vurgun yemiş yara bere içindeki bir adamdan çıplak diye kaçılır mı? Bir düşman mı sandınız bu adamı yoksa? Hani Fayakların ülkesine savaş getirecek bir adam? Buraya savaş getirecek adam daha anasından doğmadı! Hiçbir zaman da doğmayacak! Biz burada, kavgasız dövüşsüz barış içinde yaşarız. Ürettiklerimizi de gerektiğinde dost bellediğimiz insanlarla aynı sofrada bölüşürüz. Bize sığınan herkese de hiç karşılıksız kollarımızı açarız!"*

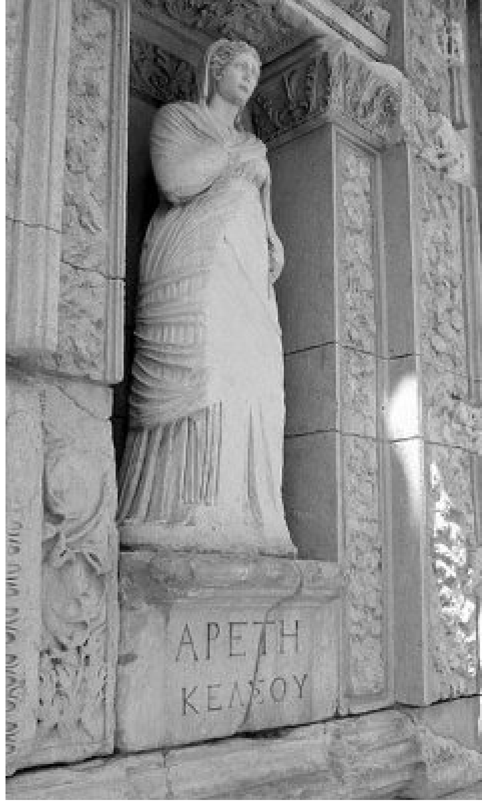
Bu sözleri duyunca kızlar, sindikleri çalılıklardan gerisingeri geldiler koşa koşa. Nausikaa onlardan birkaç parça çamaşır vermelerini istedi yabancıya. Sonra da*;"Kuytu bir yere götürüp onu iyice yıkayın!"* dedi. Bunun üzerine kızlar, Fayakların kralının giydiği birkaç parça kurumuş giysiyle yağ ibriğini aldılar ve Odisseus'u ırmağın kuytu bir yerine götürdüler. Ama Odisseus tek başına yıkanacağını söyleyip kızları yanından uzaklaştırdı...

Odisseus yer yer yosun tutmuş bedenini ırmağın duru sularında arındırırken, tanrıça Atena da güzellik veren sular döktü onun başından aşağı. Odisseus tanrıçanın sularıyla yıkanıp güzelleşince, altın ibrikteki zeytinyağıyla uzun uzun ovdu acılı, bereli bedenini. Azgın dalgalar döve döve, göğsünü, bacaklarını yer yer morartmıştı... Odisseus giyinip kuşandıktan sonra deniz kıyısına gidip oturdu... Onu yakından görünce yeniden şaşkına döndü Nausikaa! Hemen hizmetçilerinin yanına gitti. *"Beni dinleyin, dostlarım,"* diye başladı. "*Hani Olimposlu tanrıların izni olmasa bizim topraklarımıza gelemezdi bu adam. Demin yüzüne bakılmaz gibi geldiydi bana. Şimdiyse bir tanrıya benziyor! Hani diyorum içimden, bu*

adam bizimle burada kalsa. Kalsa da onunla evlensem... Haydi kızlar, çabuk yiyecek içecek bir şeyler verin ona!.."

Kızların getirip bol bol sundukları yiyeceklerle tıka basa doydu Odisseus... Hani yıllardır bir yemek yüzü bile görmemişti... Bu arada kızlar, el birliğiyle yıkayıp kuruttukları tertemiz çamaşırları katlayıp katlayıp arabaya yerleştirdiler... Nausikaa da deniz kıyısındaki Odisseus'un yanına gitti. *"Hadi kalk yabancı!"* diye söze başladı. *"Seni babamın evine götüreyim. Akıldan, yürekten yana çok üstün biridir o. Fayakların da yöneticisidir. Ben önden arabayla giderken, sen kızlarla arkadan gelirsin..."*

Saraya vardığında büyük bir konukseverlikle karşıladılar Odisseus'u. Hemen giydirip kuşattılar; sıcak bir dostlukla ağırlamaya başladılar. Kral Alkinoos, bu kaza kurbanı konuğuna şiirli-söyleşili bir yemek şöleni düzenletti ertesi akşam. Haliyle sarayın demirbaş kör ozanı Demodokos da, doğaçlama söylediği şiirleriyle şölenin baş yönlendiricisiydi. Bu ozan bir ara Troya savaşıyla ilgili olarak kendi üretimi uzun bir ezgiye başladı. Helena adlı güzeller güzeli bir kadının, sözde Troyalı bir prense olan aşkı yüzünden çıkan ve her iki halkın çiçeği burnunda nice gençlerinin kırılıp kırılıp gitmesine neden olan savaşı dillendiriyordu yanık yanık... Yunanlı Başkral Agamemnon, kaçırılan Helena'nın namusunu temizlemek için başlattığı bu savaşın sonunda Troyalı kadınları ve hazineleri alıp götürdüğü yetmiyormuş gibi, bütün kenti baştan sona ateşe verdirmişti... Savaşta sağ kalanların kimileri de ülkelerine dönerken hasat vermez denizlerde yaşamlarını yitirmişlerdi... Sazıyla hep bunları dillendiriyordu ozan Demedokos... Bu ezgilerden çok etkilenen Odisseus, bir ara kendini tutamayıp gizli gizli ağlamaya başladı... Bunu gören kral Alkinoos, konuğunun kulağına eğilip gözyaşlarının nedenini sordu. Odisseus da, zoraki katıldığı Troya savaşıyla ilgili bütün serüvenini yüksek sesle, bölük pörçük anlatmaya başladı... Bu savaş sırasında gördüğü ve yaşadığı acı şeylerden çok şey öğrendiğini de söyledi... En önemlisi, savaşların olduğu bir dünyada insanın insanlaşamayacağını artık çok iyi anladığından söz etti; *"Akdeniz coğrafyasında sizin gibi barış ve bolluk içinde yaşayan mutlu insanlar görmekten çok mutluyum,"* dedi kral Alkinos'a.

ΑΡΕΤΗ
ΚΕΛΣΟΥ

Arete (Ephesus kenti)

On yedi yıldır yüzünü göremediği karısı ve çocuğuna doğru dönüş yolculuğu sırasında gemisinin batıp bu adaya sürüklenip gelmesinin kendisi için artık büyük bir kazanım olduğunu ekledi sözlerine. *"Çünkü kızınız güzel prenses Nausikaa'nın beni buraya alıp getirmesinden daha büyük bir mutluluk olabilir mi? Sizlerin beni bu şekilde ağırlamanız karşısında da çok duygulandım. Demodokos'un güzelim şiirleri de beni çok etkiledi..."* Daha başka şeylerden de söz etti Odisseus. Bütün bunları dinleyen kral Alkinoos da konuğunun içtenlikle anlattığı uzun serüvenlerinden hem çok etkilendi, hem de bir düş kırıklığına uğramanın üzüntüsünü yaşadı... Çünkü çok beğendiği bu beklenmedik konuğu Odisseus'un, az öncesine kadar damadı olmasını bile geçirmişti içinden!.. Üstelik kızı Nausikaa'nın kaçamak bakışlarından, ona büyük bir tutkuyla vurulduğunu da sezinlemişti...

Artık Odisseus'un evli olduğunu öğrenen ve buna yalnızca üzülmekle yetinen güzel Nausikaa, kral Alkinoos ve kraliçe Arete; konuklarının ülkesine sağ salim dönebilmesi için büyük bir gemi hazırlatıp donattılar. İçlerini en değerli armağanlarla tıka basa doldurdular...

Birkaç gün sonra halkın da katılımıyla onu yolcu ettiler. Ama Odisseus'a diş bileyen tanrı Poseydon, seyir halindeki bu gemiyi denizin ortasında taşlaştırdı! Bunu öğrenen kral Alkinoos da tanrı Poseydon'un öfkesini yatıştırmak ve konuğunun dönüş yolunu açmak için, tanrının istediği yirmi boğayı kurban etti...

ODİSSEUS, SİRENLER'İ DİNLERKEN

Sirenler, güzeller güzeli üç genç kızdılar. Onlar Napoli kıyılarında ya da Akdeniz'in sayısız adalarından birinde yaşarlardı gönüllerince... Bu kızlar bir araya geldiğinde biri flüt çalar, öteki ona liriyle eşlik eder ve üçüncüsü de, duyanları büyüleyen o yanık ezgilerine başlardı. Ve bu ezgiler, Akdeniz göklerinin derinliklerine doğru yana yakıla tırmanır giderdi. Sonra da enginleri köpük köpük dalgalandırıp şahlandıran azgın fırtınaları susturmak için, tırmandığı mavi göklerden bir tavuskuşu gibi süzülüp denizin yüzeyine, bol tüylü kanatlarıyla yayılıverirdi... İşte o zaman bu ezginin dışında ne varsa her şey suspus olurdu. Ve bütün canlılar gibi denizlerde seyreden serüvenci yolcular da, bu gizemli ezgilere bütün varlıklarıyla kilitleniverirlerdi...

Ne var ki Sirenlerin bu insanı alıp götüren büyülü ezgilerini duymak, denizciler için bir yıkım olurdu. Çünkü bu kızların yanık ve büyülü ezgileri, Ege ve Akdeniz'de seyretmekte olan bir gemi kaptanının ve de kürekçilerinin kulaklarına ulaştığında artık onları kimseler tutamaz olurdu. Bilinçlerini ve istençlerini yitirirler, yalnızca bu ses ve musikinin insanı çekip götüren sarmallarına dolanır giderlerdi.

Odisseus, Sirenleri dinlerken

Artık bu aşamadan sonra kaptanla birlikte bütün kürekçiler ve onların yönlendirdiği gemi, doğruca Sirenlerin bulunduğu limana doğru pupa yelken gider, oradaki kayalıklara çakılırdı! Ve kayalara çakılıp parçalanan bu gemiden sağ salim çıkanları da Sirenler, lir ve flüt ezgileriyle yaşadıkları adaya buyur ederlerdi. Sonra da gemiciler, onların dillendirdikleri bu ezgileri dinleye dinleye kendilerinden geçer giderler ve bir daha ilk hallerine dönmezlerdi...

Odisseya destanında Homeros, kadın gövdeli ama kuş kanatlı güzel kızlar olarak betimliyordu bu Sirenleri. Ortaçağda da sanatçılar, kanatsız ama kadın gövdeli ve balık kuyruklu denizkızları olarak canlandırıyorlardı onları...

Tanrıça Kirke; Troya savaşı sonrası ülkesine dönüş yolculuğuna başlayacak kral Odisseus'u uğurlarken, yolculuğu sırasında Sirenlerin büyüleyici ve öldürücü ezgileri konusunda uyarıda bulunmuştu:

Sirenlerle karşılaşacaksın sen en önce,

onlar büyüler yakınlarına gelen bütün insanları,

kim yaklaşırsa bilmeden ve dinlerse onları yandı!

Sirenler çayırda çınlayan ezgileriyle büyüler onu...

Bu yüzden tanrıça Kirke; Odisseus'un gemisini çeken kürekçilerin kulaklarını balmumuyla iyice tıkamalarını öğütledi:

Tatlı balmumuyla tıka ki, Sirenlerin ezgilerini dinlemesinler,

İstersen dinle sen, ama bağlasınlar ayakta seni.

Hızlı geminin içinde halatlarla bağlasınlar,

Kollarından, bacaklarından orta direğe,

ondan sonra dinle Sirenleri doya doya...

Odisseus, katıldığı Troya savaşları sonrası gemileriyle ülkesine dönerken, Sirenlerin yaşadığı limana yaklaşınca, tanrıça Kirke'nin öğütlerini anımsadı hemen... Ne var ki bu ünlü Sirenlerin ezgilerini de doya doya dinlemek istiyordu. Çünkü Odisseus, dünyanın gizemlerini hem aklıyla, hem duygularıyla görerek dokunarak duyarak öğrenmek istiyordu. Bu yüzden ilkin kürekçilerinin kulaklarını balmumuyla kapattırdı. Sonra da kendi kollarını ve bacaklarını kalın urganlarla geminin ortadireğine bağlattı. Artık Sirenlerin o büyüleyici ve karşı konulamazcasına kendine çeken ezgisini dinleyebilmenin heyecanı ve coşkulu beklentisi içine girdi. Ve gerçekten de bir süre sonra o büyüleyici ezgiyi duymaya başlar başlamaz, kendini sıkı sıkıya bağlayan urganlardan boşanıp sesin geldiği yöne doğru bütün gücüyle koşup gitmek istedi... Ve bu sese doğru koşma isteğinin o anlatılamaz yakıcılığıyla boğuşup çırpınmaya başladı... Ne var ki kulakları balmumuyla tıkalı olduğu için kürekçiler hiçbir şeyin ayırdında değildiler; yalnızca önceden belirlenmiş bir menzile doğru durmadan kürek çekiyorlardı!.. Bir süre sonra Sirenlerin ezgileri bittiğinde kendini çok rahatlamış buldu Odisseus. Çünkü duymayı çok arzu ettiği o öldürücü ezgiyi; sonuna dek dinlemeyi başarabilmiş tek insandı!..

Tanrıça Kirke

Bu güzeller güzeli üç Sirenler, genellikle çok ürkünç yaratıklarmış gibi betimleniyordu antikçağda. Oysa bu kızlar birbirleriyle çok iyi anlaşıyorlardı. Tanrıça Demeter'in kızı güzel Persefone *(Persephone)* örneğin, onların çok yakın arkadaşıydı. Üstelik Persefone'ye içtenlikle bağlıydılar. Hatta bu bağlılığı kanıtlayan çok önemli bir serüven de yaşamıştı tanrıça Persefone. Ve bu olay haliyle hiç unutulmadı; ne tanrıların ne de insanların dünyasında...

Sirenlerle birlikte bir çayırlıkta eğlendikleri bir gün, yeraltındaki Ölüler Ülkesi'nin sevimsiz tanrısı Hades yeryüzüne çıkıp, Persefone'yi kaptığı gibi kayıplara karıştı! Bunun üzerine Sirenler, yitik arkadaşlarının bulunabileceği yere anında ulaşabilmek için kendilerine kanat taktılar ve onu her yerde aramaya başladılar. Ne var ki kızı kaçıran tanrı Hades, onu yeraltındaki Ölüler Ülkesi'ne götürüp oradaki sarayına kapatmıştı çoktan! Birkaç nar tanesi de yedirdiğinden tanrıça Persefone, artık o karanlık ülkeden ayrılmak istemiyordu... Tanrıça Demeter bir süre sonra kızının kaçırılış serüvenini, her şeyi gören güneş tanrısı Helyos'tan öğrenmişti. Gene de tanrıça Demeter, kızına iyi göz kulak olmadıkları gerekçesiyle, ama haksız yere Sirenleri cezalandırdı. Bu yetmiyormuş gibi, sırf kıskançlık yüzünden, ozanların esinperisi ve tanrıların şarkıcıları olan güzel Musa'ların da hışmına uğradılar!..

Çağlar boyunca birçok ozan ve sanatçı, Sirenler denen bu denizperilerinin güzelliği ve öldüren ezgileri üzerine sayısız kitaplar yazdı; heykeltıraşlar ve ressamlar onları heykellerinde ve resimlerinde canlandırmaya çalıştı. Çok daha sonraki yüzyıllarda "siren" sözcüğü, "acı bir çığlık" anlamına dönüştü... Ne var ki bu üç güzel kızın ezgilerinde bir çığlık gibi dillendirdikleri şeyi, tam olarak kimseler çözemedi...

Aslında onlar, yaşıyor olmanın o dile gelmez mutluluğunu başkalarına aktarmak istiyorlardı yalnızca. O yüzden de bu güzel Sirenler, dünyamızda yaşadıkları acı tatlı serüvenleri çığlık gibi coşkulu ezgilere dönüştürüyorlardı hep. Ve yalnız âşıklar ya da denizlerin ve de kıtaların gizemlerini çözmeye çalışan serüvenciler, bu gizemli ezgileri duyar duymaz

büyüleniyorlar; gemilerini pupa yelken onların yanına doğru yönlendiriyorlardı...

Sirenlerin ezgilerinde dillendirdikleri sevincin coşkusuna kapılan bu serüvenciler, bir daha onların yanından ayrılamıyorlardı...

TROYALI AYNEYAS'IN ROMA YOLCULUĞU

"Latin ozan Vergilius; birçok tarihçiye ve sanatçıya konu ve esin kaynağı olan Aeneis adlı destanını bitiremedi. Bu destan, Troya yakılıp yıkıldıktan sonra, Troyalı Ayneyas'ın yeni bir krallık kurmak üzere giriştiği İtalya yolculuğunu anlatıyordu. Böylece Vergilius, Roma İmparatorluğu'nun geçmişini Troya'ya dayandırmakla, Batı uygarlığının, Akdeniz uygarlıklarından kaynaklandığını çok belirgin olarak ortaya koymuş oluyordu..."

Troya kralı Priyamos, Ayneyas'ın amcası olurdu, çoban Anhises *(Ankhises)* de babası... Ayneyas'ın çocukluğu, kral Priyamos'un ünlü oğulları Hektor ve güzel Helena'yı Yunanistan'dan kaçırıp getiren Paris'le birlikte geçti...

Ayneyas'ın babası Anhises, eskilerin *İda Dağı* dedikleri Edremit yakınlarındaki binbir pınarlı Kazdağları'nda çobanlık ediyordu. Sürülerini otlatırken sık sık kavalını çalar, ezgiler söylerdi. Bunları duyan o güzelim ormanların geyikleri, ayıları, hatta bu dağların doruklarına konuşlanıp Troya'daki savaşları çıkarlarınca yönlendiren tanrılar bile ona kulak kesilirlerdi...

Ayneyas, babası ve çocuğuyla Kazdağları'ndan ayrılırken

Kazdağları'nın eteklerinde koyunlarını, sığırlarını otlatırken onun kavalıyla yaktığı bu ezgileri dinleyen güzellik tanrıçası Afrodit de onu büyük bir tutkuyla sevmeye başladı. Bir tanrıçanın ölümlü birini sevip onunla aşk yaşaması sık görülen bir şey değildi. O yüzden çoban Anhises'e olan tutkusunun başına vurduğu bir gün tanrıça Afrodit, bütün kadınsı hünerlerini kullandı onunla birlikte olabilmek için... Tanrılar Ülkesi Olimpos'tan inip Kıbrıs'taki tapınağına gitti apar topar. Orada letafet tanrıçaları Harites'ler *(Kharites'ler),* onu bir çoban kızı gibi bir güzel giydirip kuşattılar... Artık bir bayram günündeymiş gibi süslenip püslenen aşk ve güzellik tanrıçası Afrodit, doğruca çoban sevgilisi Anhises'in yaşadığı Kazdağları'na gitti. Onu çok iyi tanıyan ve seven kurtlar, ayılar, geyikler de hemen bir çeşit *"hoş geldin alayı"* oluşturdular; hemen ardına takıldılar! Afrodit çok sevdiği binbir pınarlı Kazdağları'ndaki bütün bu canlıların üstüne aşk kıvılcımları saçtı... Onlar da hemcinsleriyle eşleşmek üzere hemen dağılıp ağaçlar arasında gözden kayboldular... Sonra da Afrodit, bütün alımlılığıyla salına salına çoban Anhises'in eğreti kulübesine girdi. Buncasına güzel bir kızı aniden karşısında gören Anhises de çok şaşırdı. Gözlerini ovalaya ovalaya kendine geldikten sonra, böylesi bir güzelliğin ancak tanrıçalarda olabileceğini söyledi konuğuna. Köylü bir genç kız kılığındaki tanrıça Afrodit de onun bu sözlerini yalanlamaya çalıştı: *"Ben sıradan bir kızım,"* dedi. *"Troyaca dilini bilmemin nedeni, sütannemin Troyalı olması yüzünden... Bir gün genç kızlar korosunda şarkı söylerken tanrı Hermes beni büyüleyip bu dağa bıraktı ve bu dağda Anhises adlı bir çobanla evlenmemi istedi. Eğer o sensen, beni karın olarak al; sana güzel çocuklar doğurayım!.."*

Bu sözlerden sonra Anhises'le birlikte geçirdikleri gecenin sabahında Afrodit, sevgilisine; *"Ben tanrıça Afrodit'im,"* diye gerçeği açıklamaya başladı. *"Ama korkma; benden doğacak erkek çocuğun bakımını beş yaşına dek Kazdağları'ndaki perikızları üstlenecek. Ve o çocuk ileride büyük bir halkın, Romalıların atası olacak! Ama sakın bu birlikteliğimizi başkalarına söyleme! Yoksa tanrıça Hera hem çocuğumuzun, hem de senin başına binbir kötülük yağdırır!.."*

Bir süre sonra Anhises, şaraplı bir sohbet sofrasında dostlarıyla yarenlik ederken dilini tutamadı; tanrıça Afrodit'le Kazdağları'ndaki çoban kulübesinde güzel bir gece geçirdiğini ağzından kaçırıverdi!.. Bu açıklamayı anında duyan Afrodit de küplere bindi öfkesinden: Hıncını almak için onu anında hem kör etti, hem topal!

Bununla birlikte Afrodit; bu ölümlü çobandan doğurduğu oğlu Ayneyas'ı her zaman, özellikle Troya savaşları sırasında hep esirgeyip korudu... Bir keresinde Ayneyas, Yunanistanlı yağmacı orduların en ünlü savaşçılarıyla çarpışırken çok ağır yaralandı. Bunun üzerine Afrodit, tanrı Apollon'un yardımıyla onu apar topar savaş meydanından uzaklaştırdı! Hatta bu çatışma sırasında yaralanan kendi elinden bile tanrısal kanlar aktı!.. Apollon ve diğer tanrılar Ayneyas'ın bir an önce iyileşmesi için elbirliği ettiler. Çünkü onun ölmemesi gerekiyordu... Tanrı Poseydon da zaten cümle aleme açıkladı bunu:

Yazgısı kurtulmaktır Ayneyas'ın.

Tohum ekmeden, iz bırakmadan ölmeyecek o!

Güçlü Ayneyas kral olacak Romalılara,

Kral olacak çocuklarının çocukları!..

On yıl süresince Yunanistan'dan gelen yağmacı ve işgalci ordulara geçit vermeyen Troya surları; içi asker dolu hileli *Tahta At*'ın bir tanrı armağanı olduğu gerekçesiyle kente alınmasıyla düştü... İşte Troya yağmalanıp yakıldığı bu sıralarda tanrılar; babasını da yanına alıp İtalya'ya doğru yelken açması ve orada yakılıp yıkılan Troya'nın eşi olacak yeni bir krallık kurmasını buyurdular Ayneyas'a. Bu yüzden Ayneyas, daha yeni yeni ellenip ayaklanan oğlunun elinden tuttuğu ve babası kör ve sakat Anhises'i de sırtına aldığı gibi, doğruca Kazdağları'na sığındı. Tanrıça Atena'nın bir zamanlar gökyüzünden Troya'ya düşen Palladyon adlı tahtadan heykelini de yanına almayı unutmadı! Yunanistanlı kral Odisseus'un savaş sonrası ülkesine dönüşü sırasında gemisiyle izlediği aynı yolu izleyip Sicilya'ya yaklaştı. Tam sahile çıkacakken babası sakat Anhises yorgunluktan öldü... Bu arada kopan korkunç bir fırtına, gemisiyle birlikte onu Kartaca kıyılarına sürükleyip götürdü! Kartaca kraliçesi güzel Alissa da, kumsalda baygın yatarken gördüğü bu yabancıyı büyük bir konukseverlikle konağına

alıp götürdü... Yaralarını iyileştirdi. Giydirdi kuşattı. Ayneyas da Troya'da olup bitenleri, bu yolculuk sırasında başından geçenleri bir bir anlattı güzel Alissa'ya...

GÜZEL ALİSSA'NIN AŞKI

Kendisine Didon da denen güzeller güzeli prenses Alissa, Güney Akdeniz bölgesindeki Fenike kralının kızıydı... Kral ölünce sarayın etkin kişileri; Alissa'nın erkek kardeşi prens Pigmalyon'u *(Pygmalion)*, yaşının küçük olmasına karşın gene de kral olarak başa geçirdiler ve amcası Siserbas'ı da kral yardımcısı olarak atadılar... Bu arada Alissa'yı amcası Siserbas'la evlendirdiler. Böylesi bir düzenlemeyle krallığın işleri epeyce bir zaman şöyle böyle, kör topal yürüdü. Ne var ki yaşı biraz büyüyünce kral Pigmalyon, bir yerlerden ve kız kardeşi Alissa'nın bazı konuşmalarından, amcası Siserbas'ın gizli hazineleri olduğunu öğrendi. Bu yüzden de bir tuzak kurdurup kral yardımcısı amcasını öldürttü!.. Pigmalyon tam hazinelere el koymak üzereyken Siserbas'ın karısı Alissa da, kendisini seven etkin kişilerin yardımıyla öldürülen kocasının hazinelerini torbalara doldurdu. Ayrıca dıştan bakıldığında altın torbalarına benzeyen kum torbaları da hazırlatıp bir gemiye doldurdu... Kendisine yardımcı olanlarla birlikte denize açıldı. Bir süre sonra Alissa, kardeşi kral Pigmalyon'u yanıltmak için, altın torbalarına benzeyen kum torbalarını birer birer denize ataraktan yol almaya başladı. Böylece hazineleri denize attığı süsünü vererek kardeşinin kendisini izlemesine engel oldu!..

Uzun bir deniz yolculuğundan sonra Alissa ve adamları, Kuzey Afrika kıyılarındaki bir limandan karaya çıktılar. Oranın yerli halkı; bir gemi dolusu bu göçmen sığınmacıları, Akdenizlilerin genlerine sinmiş bir konukseverlikle karşıladı. Ne var ki yeni göçmenler, konuk oldukları ülkeden sürekli yerleşim için biraz toprak isteyince, gene Akdenizlilerin konuklarına hayır diyememe alışkanlığından kaynaklanan bir duyguyla ve şaka kabilinden, bir öküz derisi sundular göçmenlere... Sonra da bu derinin kaplayabileceği genişlikte, diledikleri yerden bir toprak parçası seçebileceklerini ve orayı sürekli oturum için kullanabileceklerini söylediler!..

Kurnaz Alissa da bu postu ince ince kıydırıp kıl kalınlığından kırk kat daha ince ipliklere dönüştürdü! Sonra da onları ucu ucuna ekledi ve bu uzun şeridin çevrelediği topraklarda bir kent kurdurdu...

Bir ara Alisa yardımcılarıyla birlikte Kıbrıs'a gitti ve oradan ülkesindeki erkeklere eş olacak güzel kadınlarla döndü. Kısa bir zaman içinde Kartaca Krallığı adını alacak olan bu ülke, daha sonraları Roma İmparatorluğu'nun baş düşmanı kesilecekti...

Troya'dan kaçan Ayneyas'ın seyir halindeki gemisini, azgın bir fırtına işte bu yeni kurulan Kartaca'ya sürükleyip getirdi. Henüz kentleşme çalışmalarını sürdüren ülkenin kraliçesi Alissa da, deniz kazasına uğrayan Ayneyas ve yoldaşlarını gerçekten de büyük bir konukseverlikle karşıladı. Günlerce ağırladı. Ama bu geçen günler içinde de yakışıklı Ayneyas'a yavaş yavaş gönlü kaymaya başladı... Ne var ki zaten kraliçe Alissa'nın güzelliğini ve bir ülke oluşturup yönetmedeki becerilerini kıskanan tanrıça Afrodit; onun yakışıklı ve güzel oğlu Ayneyas'a olan duygularını büyük bir fırsat olarak değerlendirdi... Ayneyas'a daha da deli divane vurulması için sürekli aşk kıvılcımları saldı güzel Alissa'nın yüreğine! Alissa da, kraliçeliğini ve töreleri hiçe sayarak bu yabancı delikanlıya bütün benliğiyle, varıyla yoğuyla bağlandı. Artık iki âşık birlikte gezip tozmaya, gecelerini de birlikte geçirmeye; zaman zaman da ava çıkmaya başladılar... Bu av günlerinin birinde, gözlerden ırak bir mağarada seviştiler. Afrodit'in buyruğuyla dedikodu tanrıçası Fama, bir kraliçenin sıradan biriyle yaşadığı bu aşk öyküsünü bütün dünya ülkelerinin krallarına, halklarına duyurdu. Afrodit'in amacı Alissa'nın başarılarını, becerilerini böylesi dedikodularla gölgelemekti. Ne var ki kraliçenin bu dedikodulara hiç kulak astığı da yoktu; üstelik Ayneyas'a olan tutkusu gitgide daha da yalazlanıyordu. Hızını alamayan tanrıça Afrodit bu kez Olimposlu tanrı ve tanrıçaları uyardı. Çünkü onlar Ayneyas'ı, yıkılan ve yakılan Troya'nın yerine, İtalya'da yeni bir krallık kurmakla görevlendirmişlerdi... O yüzden tanrılar Ayneyas'a; amacının ve misyonunun Kartaca'da Alissa'yla aşk yaşamak değil, bir an önce bu yabancı ülkeden ayrılıp İtalya'ya gitmek ve orada Roma krallığının çekirdeğini oluşturmak olduğunu sert bir dille anımsattılar. O da haliyle tanrıların dayatmalarına boyun eğmek zorunda kaldı. O yüzden sevgilisi Alissa'dan ve ülkesi Kartaca'dan gizlice kaçmanın yollarını aramaya başladı. Zaten bir yandan da komşu ülkelerin kralları, bir yabancıya karşı duyduğu ve birlikte yaşadığı aşk yüzünden Alissa'yı acımasızca kınıyor ve onu bu aşktan caydırmak için çeşitli yöntemlerle sürekli sıkıştırıyorlardı...

Alissa da, sevgilisi Ayneyas'ın ülkesinden gizlice kaçma niyetinde olduğunu sezmekte fazla gecikmedi! Onunla uzun uzun bu konuyu konuştu.

Tanrılara ve krallara meydan okuyaraktan giriştiği bütün çabalarına karşın sevgilisi Ayneyas'ı ülkesinde tutamayacağını anladı. Ne var ki onun ayrılığına da dayanamayacağını duyumsadı bütün benliğiyle...

Uykusuz kaldığı bir gecenin sabahında Alissa, büyük bir odun yığını hazırlattı limanda. Sonra da sevgilisiyle paylaştığı ve bu sözde yasak aşkını anıştıran nesi var nesi yoksa; giysilerini, takılarını, ortak yataklarını bu büyük odun yığınıyla harmanlattı. Ayneyas da bütün isteksizliğine karşın bir sonraki geceyarısı, yanındaki kürekçi yoldaşlarıyla birlikte yeni bir ülke kurmak üzere, İtalya'ya doğru yelkenlerini açtı.

Limanda sevgilisinin deniz ötelerine çekip gidişini bir süre gözyaşlarıyla izledi Alissa.

Karanlık denizde yitirdiği sevgilisine belki de son kez bir kılavuz feneri olabilmek için, kendini hançerlemeden önce verdiği buyruk üzerine adamları, kraliçe Alissa'nın ölüsü ve anılarıyla harmanlanacak o büyük odun yığınını ateşe verdiler...

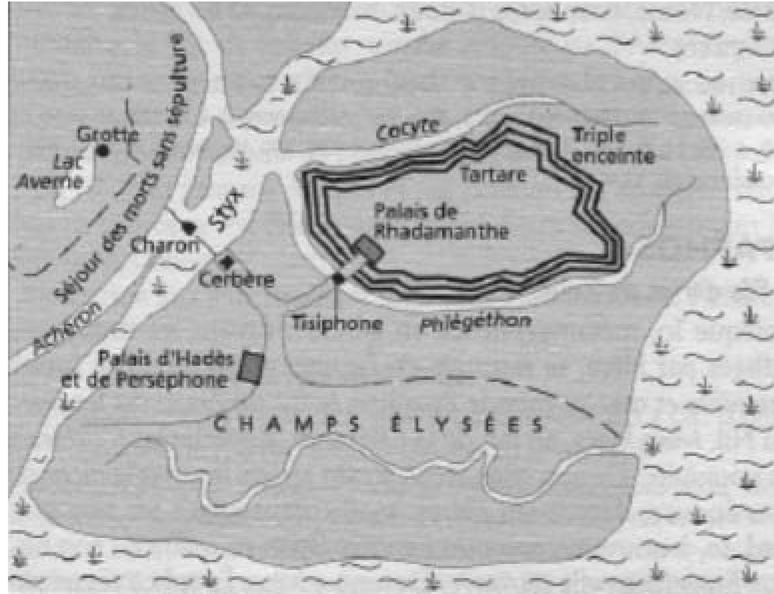
AYNEYAS ÖLÜLER ÜLKESİ'NDE

Gerçekten de tanrıların dayatması yüzünden sevgilisi güzel Alissa'dan ayrılıp İtalya'ya doğru yelkenlerini açan Ayneyas; Troya'dan ayrılırken Troyalı bilici prens Helenos'un öğütlerini hiç unutmadı: *"İtalya'ya varınca Sibilla denen kadını bul,"* demişti ona. "*Çok akıllı bir kadındır. O sana yol yordam gösterir."* O yüzden Ayneyas, İtalya'ya ayak basar basmaz bilici kadın Sibilla'yı buldu hemen. O da; *"Geleceğini öğrenebilmen için yeraltındaki Ölüler Ülkesi Hades'e inmelisin. Orada ölen baban Anhises'le konuşmalısın. Hem hasret giderirsin, hem de bundan böyle ne yapman gerektiği konusunda ondan bilgi edinirsin,"* dedi... Bu sözlerin ardından; *"İstersen ben de seninle birlikte yeraltı dünyasına inebilirim,"* diye konuşmasını sürdürdü... Ne var ki yeraltındaki Ölüler Ülkesi'ne inebilmek için *altın bir dal* bulması gerekiyordu Ayneyas'ın. Neyse ki yanına aldığı bir arkadaşıyla fazla yorulmadan gerekli altın ağacı buldu ve ondan küçük bir dal koparıp doğruca Sibilla'nın yanına döndü...

Daha önceleri Herakles, Orfeus, Psike ve Odisseus gibi sayılı birkaç kahraman, Hades denen Ölüler Ülkesi'ne canlı olarak inip ve gene canlı olarak dünyaya dönmeyi başarabilmişlerdi. Bu kez de Ayneyas, Sibilla'nın kılavuzluğuyla oraya indi, iner inmez de eli ayağı birbirine dolaşmaya başladı!.. Bu yeni ülkede, korkular ve karanlıklar içinde Sibilla'yla birlikte epeyce yol aldıktan sonra Aheron nehriyle Stiks *(Styks)* Irmağı'nın birleştiği yere geldiler... Buradan karşıya, Hades denen Ölüler Ülkesi'ne geçmek için Haron *(Charon)* adlı bir bekçinin kayığına binmek gerekiyordu. O yüzden bu dönüşü olmayan ülkeye göç eden dünyalılar, bir an önce sandalı alıp karşıya geçirmesi için Haron'a yalvar yakar oluyorlardı! Ama kayıkçı Haron da öyle her yalvaranı kayığına almıyordu! Kayığına almadıkları da yeryüzünde geleneklere uygun olarak gömülmemiş olanlardı... Örneğin gözleri içine altın para konmamış olanlar onun sandalına hemen binemiyordu; tam yüz yıl Haron'a yalvarıp yakarmaları, daha bir sürü çile çekmeleri gerekiyordu!

Hades, tanrıça Persefone'yi Ölüler Ülkesi'ne kaçırırken

Yeraltı Ölüler Ülkesi'nin krokisi

Ayneyas'la ona yoldaşlık eden Sibilla da tam sandala atlayacakları sırada sandalcı Haron, onları durdurdu hemen: *"Ben yalnızca ölüleri karşıya geçiririm!"* diye diklendi. Bunun üzerine Sibilla elindeki altın dalı gösterdi Haron'a. Haron da artık sesini çıkarmadı; sandalına aldı ikisini de. Ölüler Ülkesi'nin kapısında nöbet tutan üç başlı Kerberos ya da Cerbère *(Serber)* denen azılı köpeğin yanına geldiklerinde Sibilla, hemen yiyecek bir şeyler verdi ona. Sonra da usul usul sırtını okşadı. Canavar köpek, artık Ayneyas'a ve Sibilla'ya kuyruğunu sallaya sallaya içeri buyur etti. Onlar da kapıdan girip yeraltı Ölüler Dünyası'nın geniş meydanlarında özgürce yürümeye başladılar... Sonra *"Yas Tarlaları"*na ulaştılar. Yeryüzünde yaşadıkları umarsız aşklar yüzünden canlarına kıymış bahtsız sevdalılar oturuyordu orada. Ayneyas da orada, kendisine âşık olan ama ayrılmak zorunda kaldığı için odun yığınları üstünde kendini yakan sevgilisi kraliçe Alissa ile karşılaştı. Ayneyas doğruca onun yanına gidip; *"Zeus'un buyruğuyla seni terk etmek zorunda kaldım! Beni bağışla, sevgilim!"* diye yalvardı uzun uzun... Kraliçe güzel Alissa da, yoğun bir bulut heykeli olarak öylece baktı yüzüne; hiçbir yanıt vermedi... Zıpkın yemişçesine sapsarı bir acı saplandı Ayneyas'ın yüreğine...

Ayneyas'ı babası Anhises'le buluşturmak için kılavuzluk eden tanrı sözcüsü Sibilla; *"Bu yolun sonunda* başyargıç Radamantis *(Rhadamanthis) oturur. Yeryüzünde suç işlemiş olanları yargılar. Sağdaki yol da, dünyada hiç kötülük etmemiş kişilerin yaşadığı Şan Elize (Champs Elisée) kırlarına götürecek bizi. İşte baban Anhises de orada oturur!.."* dedi.

Biraz daha yürüdükten sonra birbirleriyle buluşan Anhises'le oğlu Ayneyas, uzun uzun kucaklaştılar. Sonra Anhises oğluna Unutuluş Irmağı'nın sularından içirdi. *"İleride çok büyük bir kent kuracaksın oğlum!"* dedi ona. *"Bu kent zamanla büyük bir ülke olacak. Roma İmparatorluğu'nun kurucusu olacaksın böylece..."* Anhises, ileride neler yapması gerektiği konusunda da öğütler verdi oğluna. Artık ayrılma zamanı gelince de*; "Üzülme, oğlum!"* dedi. *"Şimdi ayrılacağız, ama daha sonra, dünyada iyilik etmiş insanların oturduğu bu meydanda gene buluşacağız!"*

Ayneyas fazla beklemeden Sibilla ile yeniden yeryüzüne çıktı. Ertesi gün de gemideki yoldaşlarıyla birlikte, yanan Troya'nın yerine, Roma İmparatorluğu'nun çekirdeğini oluşturacak yeni bir kent kurmak üzere, İtalya'ya doğru yelkenlerini açtı...

DİĞER ÜNLÜ

KAHRAMANLAR

TANRILARI YORAN İNATÇI SİSİFOS

Ölümlü biri olarak zaten sınırlı olan gücüne karşın Sisifos *(Sisyphos);* aklı ve ondan kaynaklanan kurnazlığıyla tanrılara hep kafa tuttu. Yeni yeni buluşlarıyla, inatçılığıyla sürekli kök söktürdü onlara...

Sisifos; Korintos kentinin hem kurucusu, hem de ilk kralıydı. Zaten daha kral olur olmaz yaptırdığı iki limanla, kısa sürede oluşturduğu gemi filolarıyla, Akdeniz coğrafyasında zengin bir alışveriş merkezine dönüştürdü krallığını. Bu yüzden halk bolluk ve huzur içinde yaşamaya başladı. Haliyle bu yönüyle de çok ün kazandı... Ne var ki rahat ve bolluğa ulaştırdığı halkının mutluluğu, hem tanrıların hem komşu kralların kıskançlığını şahlandırmakta da gecikmedi!

O yüzden olacak onun akıllılığı ve kurnazlığı konusunda birçok öykü dolaşıyordu dilden dile... Bunların en ünlüsü, Autolikos *(Autolykos)* adındaki bir sığır hırsızıyla ilgili olanıydı. Damadı olacak kral Laertes'in bile sürülerini kimselere göstermeden alıp götüren Autolikos, bir gün kral Sisifos'un da sığırlarını çalmaya kalktı!.. Ne var ki Sisifos; başına gelecekleri çok öncelerden sezinlediği için, sığırlarının ayak tırnaklarına kızgın demirle kendi adını yazmıştı! Sığırları çalınınca da haliyle hemen onların izini sürdü ve ta Attika krallığında, o ele avuca sığmayan hırsızı ve sürüsünü arayıp buldu... Ama aynı gün hırsız Autolikos'un kızı, Attika kralı Laertes'le düğün dernek içindeydi... Autolikos bütün pişkinliğiyle Sisifos'u konuk olarak alıkoydu evinde. Sisifos da, damat olacak kraldan bir gece önce, alla oyunla gelinin gönlünü çeldi; kendisi girdi gerdeğe! Bu kaçamak birleşmeden doğan çocuğa da Odisseus adı verildi. Bu Odisseus daha sonraları zoraki olarak katıldığı Troya savaşları sırasındaki kurnazlıklarıyla tarihe geçti; onun için düzülen destanlar, kuşaklardan kuşaklara, dillerden dillere dolaştı! Örneğin hileli *Troya Atı*'nı o tasarlamış, yapımını da o üstlenmişti... İçine asker doldurup surların dışında bıraktıkları bu tahta atın bir tanrı armağanı diye surlardan içeri alınmasıyla, on yıldır direnen Troya krallığı, bir gecede düşmüştü! Gene Odisseus'un Troya savaşları sonrası ülkesine dönerken denizlerde yaşadığı serüvenlerden sağ salim çıkması; aklını kullanıp yazgıya ve tanrılara karşı verdiği savaşımlar, hep babası Sisifos'a tıpatıp çektiğinin delilleriydi!

Sisifos kayayı tepeye doğru yuvarlarken

Sisifos'un bir başka ünlü serüveni de, çapkınlığı dillere destan Baştanrı Zeus'la ilgili olanıydı. Hep âdeti olduğu üzere gene bir gün Zeus, ırmak tanrısı Asopos'un güzel kızı Aygina'ya *(Aigina)* kaptırdı gönlünü... Onu kandırabilmek ve karısı Hera'nın gözlerinden kaçırabilmek için bir kartala dönüştü. Sonra da bu kartala dönüşmüş haliyle bir punduna getirip kızı kanatları arasına alıp kaçırdı... Sisifos açık seçik görmüştü bu olayı gözleriyle! Irmak tanrısı Asopos da coşup coşup taşarak, öfkeden köpürerek her yerde aramaya başladı kızı Aygina'yı... Sisifos da bu acılı ırmak tanrısına, kızı Aygina'yı kimin kaçırdığını açıklayacağını söyledi. Ama bir koşulu vardı: Tanrı Asopos, alacağı bilgi karşılığında Sisofos'un kral olduğu Korintos ülkesinin surları üstüne bir kaynak koyacak, oradan tatlı sular akıtacaktı! Irmak tanrısı seve seve yerine getirdi bu isteği. Sisifos da kartal kılığına giren Baştanrı Zeus'un kızını kaçırdığını söyledi... Duyduklarından şaşkına dönen ırmak tanrısı, haliyle Zeus'a çok öfkelendi. Aktığı her yerde köpürdü; kabarıp kabarıp taştı. Ovaları bayırları sular altında bıraktı. Bütün bu yıkımlara neden olan Sisifos'un boşboğazlığına çok içerleyen Zeus, hemen ölüm tanrısı Tanatos'u *(Thanatos)* çağırdı yanına. Sisifos'u zincirleyip bir mağaraya kapatması buyruğunu verdi... Kurnaz Sisifos, bu kez bir yolunu bulup ölüm tanrısı Tanatos'u kendisi zincirleyip derin bir mağaradaki kayalıklara bağladı. Bundan sonra da ölüm tanrısından kurtulan insanlar artık ölmez oldular... Bu yüzden de Ölüler Ülkesi'nin tanrısı Hades işsiz kaldı; canı sıkıldı... Durumu Baştanrı Zeus'a yana yakıla iletti. Zeus olup bitenleri zaten biliyordu. Ölümsüzleşen insanların ölümsüz tanrılara kafa tutmaya başladıklarını gördükçe de öfkeden saçını başını yolacak gibi oluyordu... Hele hele buna neden olan kral Sisifos'un karısıyla çok mutlu bir yaşam sürmesine; krallığında halkın barış ve bolluk içinde yaşamasına baktıkça kahroluyordu. Zeus, ölüm tanrısı Tanatos'u hemen zincirlerinden kurtardı. Sonra da Sisifos'un Ölüler Ülkesi'nde en ağır şekilde cezalandırılması buyruğunu verdi...

Baştanrı Zeus'un yardımıyla zincirlerinden kurtulan ölüm tanrısı*;* inatçı ve kurnaz Sisifos'un canını almak üzere apar topar sarayının kapısına dayandı. Sisifos, onu görür görmez başına gelecekleri hemen anladı. Doğruca karısına gidip ölümünden sonra cenaze töreni düzenlenmemesini söyleyip döndü. Sonra da kapıya dayanan ölüm tanrısı Tanatos'la birlikte, çırılçıplak

Ölüler Ülkesi'ne gitti. Ölüler Ülkesi'nin karı-koca tanrıları Hades'le Persefone'ye; karısının kendini bu şekilde, törensiz duasız göndermesinden yakındı günlerce. Karısına haddini bildirmek üzere kendisini birkaç günlüğüne izinli olarak yeryüzüne göndermelerini diledi. Uzun uzun diller döktü... Sonunda Ölüler Ülkesi'nin o acımasız tanrılarından yeryüzüne birkaç günlüğüne dönme iznini kopardı... Ne var ki güzelim dünyaya yeniden gelince de haliyle aklının ucundan bile geçmez oldu öteki dünyaya geri dönmek!.. Bu yüzden Baştanrı Zeus'un en acımasız gazabına uğradı. Yeniden gönderildiği Ölüler Ülkesi'nde, ağır mı ağır bir kayayı yuvarlayaraktan, oradaki bir dağın doruğuna çıkarması ve ondan sonra da kayayı, dağın öte tarafına aşırması istendi ondan!..

Sisifos'un oğlu Odisseus, Troya savaşından sonra çok sevdiği karısı ve oğlunun yanına dönerken, bir ara Ölüler Ülkesi'nin kapısından babası Sisifos'u gözetledi. Sonra da içi yana yana dillendirdi onun halini:

Babam Sisifos'u gördüm işkenceler çekerken,

Habire itiyordu önündeki kayayı bir tepeye doğru.

İşte kaya tepeye vardı varacak, işte tamam...

Ama tam tepeye varmasına bir parmak kala,

Bir güç itiyordu onu tepeden gerisin geri,

Aşağılara yuvarlanıyordu kaya.

Toz toprak içinde yeniden iniyordu ovaya,

Gene durmadan itiyordu kayayı, kan ter içinde.

Ne var ki Sisifos, tanrıların dayattığı bu yazgıyı kıracağını biliyordu, çünkü dağın öte tarafına er geç aşıracaktı kayayı; buna kesinlikle inanıyordu.

O yüzden de hep mutluydu...

HERAKLES, KIR ZAMBAKLARI VE SAMANYOLU

Nasıl olduysa oldu, Baştanrı Zeus'un yüreği çok yumuşadı bir gün... Hem insanların kendilerine, hem de yaşadıkları dünyaya egemen olan bütün kötülükleri yok etmek istedi; bunu isterken ilkin tanrıların rahatını da düşünmedi değil!.. O yüzden kendi buyruğunda olacak öyle bir kahraman yaratacaktı ki, anında gidip istediği bir kötülük yuvasını kurutacaktı!.. Böylece yeryüzünden kendisine ve tanrıların ülkesi Olimpos'a bulaşabilecek bütün illetleri önlemiş olacaktı...

Bu düşüncesini gerçekleştirmek üzere bir gece Baştanrı Zeus; kendi tetiklediği bir savaş yüzünden karısı güzel Alkmene'yi yalnız başına bırakmış olan kral Amfitriyon *(Amphitrion)* kılığına büründü... Doğruca sarayına gidip Alkmene'nin yatağına girdi ve onunla çok uzun süren bir gece geçirdi. Çünkü Zeus, tanrı Helyos'a güneşi üç gün gökyüzünde atlarıyla koşturmama buyruğu verdiğinden o gece ay; üç kez doğdu, üç kez battı! Dokuz ay sonra da güzel Alkmene, sonradan Herakles adını alacak nurtopu gibi bir oğlan çocuğu getirdi dünyaya... Ne var ki Zeus'un karısı tanrıça Hera da bu çocuğun kocası Zeus'tan olduğu dedikodusunu duyunca küplere bindi. Bu konuda kulağına çalınan söylentilerin gerçek mi yalan mı olduğunu anlamak için yeni doğan bebeğin odasına iki azman yılan gönderdi. Karısının bu oyununu anında öğrenen Baştanrı Zeus da hemen çocuğunu uyandırdı... Uyanan bebek, yılanlardan birini sağ, ötekini sol koluna doladı büyük bir rahatlıkla onları boğup öldürdü! Bebek Herakles de, yeryüzünde ilk kahramanlığını böylece sergilemiş oldu... Ne var ki anası kraliçe Alkmene, tanrıça Hera'nın yeniden hışmına uğrama olasılığından çekindiği için bebeğini koyun-keçi sürülerinin otladığı bir bayıra bırakıp geldi içi yana yana... Bu kez de Baştanrı Zeus, ileride çok özel görevler yükleyeceği bu terk edilmiş öz çocuğunu koruması altına aldı... Kendi dölü olmasına karşın dünyalı bir anadan doğduğu için yarıölümlü olan Herakles'e, ölümsüzlük ayrıcalığı kazandırmak istedi. Bunun için de ölümsüz bir tanrıçanın sütünü emmesi gerekiyordu bebeğin! Zeus'un kızı tanrıça Atena araya girdi ve anası Hera'ya durumu anlattı; bebeğin sütanası olması konusunda ona yalvar yakar oldu. Hera, çok sevdiği kızı Atena'yı kıramadı. Bunun üzerine haberci tanrı Hermes, koyunların sütle beslediği mahzun bebek Herakles'i kucakladığı gibi tanrılar ülkesindeki Zeus'un sarayına getirdi. Tanrıça Hera artık onu emzirmeye başladı. Ama bir türlü

memeye kanmak nedir bilmiyordu bu bebek! Sütanası Hera zorla ayırıyordu onu memelerinden! Gene bir gece Herakles, derin derin uyuyan Hera'nın memelerine yumuldu bütün acıkmışlığıyla... Öylesine sıkı emmeye başladı ki, canı yanan tanrıça bebeği kaptığı gibi yatağın ta ötelerine doğru savurup attı... Ne var ki memelerinden durmadan püsküren süt, dünyanın o yöresindeki yıldızlar üstüne aralıksız yağmaya başladı. Ve bu süt yağmurlarıyla ıslanıp ağırlaşan yıldızlar, gecenin serinliğinde üşüyüp titreşerekten birbirlerine sokulmaya başladılar. Böylece birbirlerine iyice sokulup büzüşen yıldızlar, gökyüzünde upuzun, pırıltılı ve dumanlı bir yol oluşturdular. Bir gecede oluşan ve bizim *"samanyolu"* dediğimiz bu sisli kuşağa artık Avrupa dillerinde "s*ütlü yol"* denmeye başlandı[3].

Yıldızlardan sıçrayıp dünyamıza savrulan süt damlacıkları da, düştükleri yerlerde bembeyaz kır zambaklarına dönüştüler...

Tanrıça Hera'nın sütüyle beslenip artık ölümsüzleşen ve yeni yetmelik çağına ulaşan Herakles, bir süre sonra dünyamıza döndü ve Tebai krallığına yerleşti. Olimposlu babası Baştanrı Zeus da, *yeryüzünde kendisine verilecek insanüstü görevleri yerine getirebilmesi için* en seçkin uzmanların; bazı sanat ve zanaat dallarında Herakles'i inceden inceye eğitmeleri konusunda gerekli buyrukları verdi... Bu yüzden örneğin Atadam Heyron *(Kheiron),* onu gökbilim ve hekimlik konularında uzmanlaştırdı. Tanrı Apollon'un torunu müzisyen Linos da, ezgiler yakmasını ve lir çalmasını öğretti ona. Bu müzik eğitimi sırasında hocası Linos'la takıştığı için müzisyen Orfeus'un tarikatında bir çömez olarak da bir süre eğitim görmek zorunda kaldı... Gene bu arada Herakles, on sekiz yaşına dek, herkesin babası olarak tanıdığı Tebai kralı Amfitriyon'un sürülerini de güdüp yeddi...

Tanrıça Hera

Onsekiz yaşını bitirdiğinde ve tam kendi yazgısını ellerine alacağı anda da, iki genç kadın çıkageldi karşısına Herakles'in. Kendini Saltanat Hanım diye tanıtan allı-pullu genç kadın, altın-yakut takılar içinde boğulacak gibiydi! Durduğu yerde duramayan, ayağı gümüş halhallı ve pırlanta sandallı bu çıtkırıldım güzel; genç ve güçlü Herakles'e hayran olduğunu, hatta ona taptığını söyledi. Kendisiyle eş olarak yaşamayı kabul ederse, artık bir dediği iki olmayacaktı. Saltanat Hanım; Herakles'i el üstünde tutacak ve onu, adına yaraşır şekilde şehvet, dinginlik ve varsıllık içinde yaşatacaktı...

Adının Erdem Hanım olduğunu söyleyen diğer kadının üstünde başında, öyle takıp takıştırılmış süs cinsinden bir şeyler yoktu. Ama bakışları dalgındı; sanki bir yolculuktaymışçasına, bilinmeyen çok uzak serüvenlere çağırıyordu Herakles'i... Belki de Erdem Hanım'ın en çekici yönü, dalgın bakışlarından yansıyan o bir çeşit umut harmanına dönüşmüş güzel aydınlıktı. Yalnızca özel bir görevle yüklü insanlara özgü, yaşam boyu hiç silinmeyen sevinçle karışık bir hüzün ve bir çeşit tedirginlik, onun yüz çizgilerine nakışlanmış gibiydi... Erdem Hanım; dünyayı ve insanlığı saran ama çoğunlukla tanrıların saldıkları canavarlardan kaynaklanan kötülükleri yok etmenin biraz zaman alacağını söyledi. Ne var ki inançla sürdürülecek çabalar sonunda, dünyayı daha yaşanılır bir hale getirebileceklerinden söz etti. Böylece insanlığın Altınçağını birlikte hazırlamış olacaklardı... Haliyle zorlukla kazanılacak bu başarıdan daha kutsal bir şeyin olamayacağını da ekledi sözlerine... Kendisini dost olarak seçerse, bu uzun ve çileli süreci mutlaka birlikte aşacaklarını söyledi Erdem Hanım...

Herakles hiç düşünmeden ellerini Erdem Hanım'a uzattı hemen...

HERAKLES'İN İSYANI

Baştanrı Zeus'un oğlu Herakles biraz daha gelişip olgunlaşınca ilkin tanrıça Atena, sonra da tanrı Apollon'la tanrı Hermes onu gerekli olacak en güzel ve en aranan yeteneklerle donattılar... Bu aşamadan sonra Herakles; tanrıların dünyaya saldığı başıboş canavarları ve kralların halklarına dayattıkları zorbalıkları yok etmek için artık her türlü savaşıma hazır olduğunu duyumsadı... Bu arada zor duruma düştüğünde yardım ettiği Tebai kralı da, ödül olarak kızı Megayra'yı *(Megaira)* eş olarak verdi ona. Bu evlilikten elliye yakın çocuğu oldu...

Ama her şeye karşın Herakles'e olan öfkesini hep sürdüren tanrıça Hera, bir gün aklını başından alıp onu çıldırttı. Zavallı Herakles de, bir çılgınlık nöbeti sırasında karısını ve çocuklarını öldürdü! Aklı başına gelince de üzüntüsünden artık ne yapacağını bilemiyordu. Gidip Delfoy'daki bilici Kalhas'a danıştı. Kalhas ona, bir yıllığına köle olarak acımasız kral Evristeus'un *(Eurystheus)* buyruğuna girmesi gerektiğini söyledi. Çünkü köle olarak bu zorba kralın bütün buyruklarını yerine getirdikten sonra, *belki* günahlarından arınabilecekti!..

Kral Evristeus; Herakles'in Baştanrı Zeus'un kaçamak aşklarından dünyaya gelen oğullarından biri olduğunu, haliyle karısı tanrıça Hera'nın ona olan dinmeyen öfkesinin de bundan kaynaklandığını bir yerlerden duymuştu... Ayrıca bu gücü sınırsız kahramanın bir gün kendisini kovup tahtına kurulmasından da son derece ürküyordu. İşte kral Evristeus; onun köle olarak buyruğuna verilmesinden duyduğu sevinçle, tanrıların bile üstesinden gelemeyeceği çok ağır görevler vermeye başladı ona! Bir ölümlü kadın olan kraliçe Alkmene'yle Baştanrı Zeus'un kaçamak aşklarından doğan Herakles de, kralın bütün keyfi buyruklarını eksiksiz yerine getiriyordu. Ne var ki her seferinde kral Evristeus, buyruğundaki Herakles'in inanılmaz başarılarını gördükçe daha çok ürkmeye başladı ondan. Gene bir gün, güneşin battığı yörelerde, Hesperid'ler denen üç perikızının bakıp yetiştirdiği "*Altın Elma Bahçeleri*"nden, bir torba dolusu altın elma toplayıp getirmesi buyruğunu verdi...

Herakles

Kahramanımız Herakles, bu bahçeleri bulabilmek için hep batıya doğru gitti. Bu arada yolu üstünde önüne çıkan, Avrupa'yı Afrika'ya bağlayan dar ve eğreti boğazı daha da genişletti ve bu boğazın birbirine bakan her iki yüzüne, birbirleri üstüne yıkılıp yeniden birleşmesinler diye, denizin içinden yükselen kalın ve heybetli direkler dikti. İşte Avrupalıların *"Herakles Direkleri*" adını verdikleri Cebelitarık Boğazı da böyle oluştu...

Bundan sonra da önüne çıkan bütün zorlukları aşa aşa dünyanın sonu olan *"Atlas Dağları"*nın eteklerine ulaştı. Orada, Atlas adındaki bir tanrı; *Altın Elma Bahçeleri*'ne uzak olmayan bu dağda, hiç kıpırdamadan öylece dünyamızı elleri ve omuzları üstünde tutuyordu. Çünkü Baştanrı Zeus'un haksızlıklarına bir zamanlar isyan eden tanrılardan biriydi... O yüzden Zeus, sonsuza dek dünyayı elleri üstünde taşıma yükümlülüğüyle cezalandırmıştı onu!.. İşte Herakles, adını daha önce duyduğu bu tanrı Atlas'a anlattı derdini... Bir torba dolusu Altın Elma toplamalıydı. Herakles'e acıyan tanrı Atlas, bir süreliğine dünyayı omuzlarına alabilirse, söz konusu Altın Elmaları kendisinin toplayıp getirebileceğini söyledi. Çünkü bu bahçelerin önünde, kimseleri yanına yaklaştırmayan azılı bir canavar sürekli nöbet tutuyordu... O yüzden kimseler giremiyordu o bahçelere! Bunun üzerine Herakles, bir süreliğine dünyayı omuzları üstüne aldı. Dünyayı elleri üzerine alırken de onu sarsıp sallamamaya çalıştı... Ne var ki dünyayı omuzları üstünde sarsmadan, sallamadan taşımak hiç de kolay değildi! Bu ağırlığı sonsuza dek taşıyacak olan tanrı Atlas'a da çok acıdı Herakles.

Gerçekten de fazla gecikmeden topladığı Altın Elmalarla geri döndü tanrı Atlas. Ne var ki onları götürüp kral Evristeus'a kendi elleriyle teslim edeceğini söyledi. Ama Herakles de aralarında böyle bir anlaşma yapmadıkları yanıtını verdi. Atlas, topladığı Altın Elmaları getirip kendisine verecekti; anlaşmaları öyleydi!.. Zaten; *"ya onları krala teslim etmeye giderken Atlas'ın başına bir şey gelirse benim halim ne olur?"* diye düşündü bir an ve iliklerine dek ürperdi!.. Çünkü artık sonsuza dek kendi omuzları üstünde taşımak zorunda kalacaktı dünyayı! Neyse ki aralarında anlaştılar ve tanrı Atlas, Herakles'in omuzlarındaki dünyayı gene kendi omuzları üstüne koydu yeniden; hiç sarsıp sallamadan. Çünkü en ufak bir sallantı, çok büyük depremler olarak yansıyordu dünyamıza!.. Ve Herakles, Altın

Elmaları aldığı gibi doğruca kral Evristeus'a götürüp teslim etti... Ve kral uzun süre şaşkınlığını gideremedi...

Herakles bunun gibi toplam on iki olağanüstü zor görevi yerine getirmek zorundaydı. Bunları yerine getirirse belki günahlarından arınmış olacaktı... Gerçekten de Herakles, hiçbir insanın göze alamayacağı bu görevlerin hepsinin de üstesinden geldi...[4]

Bu görevleri tamamladıktan sonra tam özgürleştim derken, hiç beklemediği bir anda, kendisine yapılan bir haksızlık yüzünden elini yeniden kana bulayıverdi!.. Başvurduğu tanrı Apollon'un bilicisi; günahından arınması karşılığında, köle olarak bir yıl daha birinin yanında çalışması gerektiğini söyledi... Haliyle köle pazarına düşen bu güçlü ve yakışıklı köleyi, Lidya kraliçesi güzel Omfale *(Omphale)* satın alıp sarayına götürdü. Herakles; kraliçenin her isteğine, her çocuksu hevesine gıkını çıkarmadan boyun eğdi ve onun komşu ülkelerle olan sorunlarını da bu arada güçlü kollarıyla çözümledi. Ama doymaz tutkularla yüklü kraliçe Omfale; Herakles'in bir kadın gibi ev işleri görmesini, örgü örmesini de istedi. Umarsız köle Herakles, kraliçesinin isteği uyarınca, dizleri dibine oturup yün de eğirdi, çıkrık da çevirdi, örgü de ördü...

Bu süreç de bittikten sonra, az çok bir rahata kavuşmanın sevincini yaşamaya başladı. Ne var ki bu sevinç, çok buruk bir sevinçti. Çünkü *"insanın insana kul-köle olmasının"* ne demek olduğunu, et-kemik olarak kendisi yıllarca yaşayıp görmüştü dünyamızda. Birden bir gün karşısına çıkan Erdem Hanım'la yaptığı konuşmayı anımsadı... Ve içi yeni bir savaşım serüveninin sıcaklığıyla aniden ısınıp aydınlanıverdi! Artık bundan böyle devlerle, canavarlarla savaşmak yerine; kendi gözleriyle gördüğü haksızlıklarla, insanlara dayatılan kölelik olgusuyla savaşmak üzere, Asya Afrika kıtalarına doğru, yeniden yollara düştü...

HERAKLES VE ATEŞTEN GÖMLEK

Bu yolculuğu sırasında çok sevdiği karısı Deyaneyra *(Deianeira)* ve çocukları da vardı yanında... Bir ara önlerine çıkan bir ırmak, eriyen karlar yüzünden yükselip kabarmış, kimselere geçit vermez olmuştu... Belden aşağısı at gövdeli olan Nessos adlı bir Kentaur da, gelip giden yolcuları sırtına alıp karşıya geçiriyordu... Herakles, dilimizde Atadam da denen bu Kentaur'la anlaştı: Çocuklarını sırtına alıp kendisi geçirecekti ırmaktan. Karısı Deyaneyra'yı da Kentaur Nessos...

Bu anlaşma uyarınca Nessos, Deyaneyra'yı sırtına alıp nehire daldı ve karşı tarafa doğru götürmeye başladı... Herakles'in bir zamanlar hemcinslerine yaptıklarının öcünü almak üzere Kentaur Nessos, bunu bir fırsat olarak değerlendirmek istedi. Bu yüzden sırtına aldığı kadıncağızı nehir aşağı koştura koştura kaçırmaya başladı!.. Daha sonra ormana doğru sürükleyip götürürken Herakles de onu, o ünlü zehirli okuyla vurdu. Anında yerlere serilen Nessos, öleceğini anlayınca, Herakles'ten eski öcünü almak üzere; *"Şimdi benim kanımdan biraz al. Kocan Herakles bir gün seni aldatmak isterse, bu büyülü kanımdan birazını onun gömleğine bulaştırıp giydirirsin. Artık gözü senden başkasını görmez olur!"* dedi kadına.

Gün olur belki işe yarar kabilinden kadıncağız, ölen adamın büyülü olduğunu söylediği, ama aslında çok yakıcı ve öldürücü olan kanından birazını aldı...

Herakles, karısı Deyaneyra'yı ve çocuklarını azgın ırmaktan geçirdikten sonra aynı gün hep birlikte Trahis kentine ulaştılar. Birkaç gün orada dinlendiler. Sonra da Herakles, çoluk çocuğunu bir süreliğine bir tanıdığının yanında bıraktı. Kendisini yıllarca köle olarak kullanan ve verdiği sözleri tutmayan kral Evristeus'tan tek başına öcünü almak üzere yollara düştü... Evristeus'u bulur bulmaz da onu hemen öldürdü ve kızı güzel İole'yi de kendi oğlu Hilos'la *(Hylos)* evlendirmek üzere, bir arkadaşının eşliğinde onu karısı Deyaneyra'nın yanına gönderdi...

Yaşadığı bu son olaydan sonra, insanın insanca yaşamasının ve evrensel adaletin önündeki tek engelin, kölelik olduğunun iyice bilincine vardı...

Ne var ki tanrıça Hera, Herakles'in bu yollu düşüncelerini tanrısal sezgisiyle anında öğrendi. Eski öfkesini unutmayan tanrıça, hemen kılık değiştirip Herakles'in karısı Deyaneyra'nın düşüne girdi ve ona, kocası Herakles'in kendisine kuma olarak kral Evristeus'un güzel kızı İole'yi göndereceğini söyledi!

Böylece kıskançlık bunalımına giren Deyaneyra'nın aklına, Atadam Nessos'un büyülü kanı geldi hemen! Kendini bir başkasıyla bölüşecek olan kocası Herakles'i büyüleyip yeniden kendisine döndürmek için, onun en beğendiği gömleğin üstüne bu büyülü kanın birazını serpiştirdi. Sonra da gömleği oğlu Hilos'la kocası Herakles'e gönderdi...

Herakles karısının gönderdiği bu güzel gömleği öpüp öpüp kokladı; sonra da büyük bir sevinçle hemen giydi! Giyer giymez de büyük bir yanma başladı bedeninde! Artık durduğu yerde duramıyordu... Sırtından çıkarıp atmak istediyse de yapamadı; etiyle kaynaşmıştı gömlek! Deliye dönen Herakles, önüne çıkan ilk dağın tepelerine doğru can havliyle tırmanmaya başladı. Bir yandan da yolu üstündeki her ağacı köklüyor, onları üst üste yığıyordu. Öte yandan Zeus'tan kaynaklandığını düşündüğü böylesi bir cezanın nedenini anlamaya çalışıyordu. Bir ara gözyaşları içindeki oğlu Hilos'a, anasının neden böyle kendisine öldürücü gömlek gönderdiğini sordu. Hilos da onu İole'den soğutmak için gömleğe Atadam'ın büyülü kanından sürdüğünü söyledi! Durumu öğrenen ve acıdan zorlukla soluk alıp veren Herakles için artık çok geçti! Ama oğlundan iki dileğini yerine getirmesini istedi hemen. İlk dileği, topraktan kökleyip kökleyip üst üste koyduğu ve biraz sonra üstüne çıkacağı ağaç yığınını ateşlemesiydi. İkinci dileği de eve döndüğünde güzel İole ile evlenmesiydi...

Herakles'in yakışıklı oğlu Hilos, yığını ateşe vermeden doğruca anasının yanına gitti son hızla. Her şeyi anlattı ona ağlaya ağlaya ... Olup bitenleri öğrenince çılgına dönen Deyaneyra ve yakınları da, apar topar dağa geldiler. Deyaneyra, çok sevdiği kocası Herakles'e giydirdiği gömlek yüzünden onun çektiği acıları görünce çok üzüldü ve hemen orada kendini hançerledi. Deyaneyra'nın akan kanından oluşan ağaçlar, Herakles'in köklediği ağaçların yerlerini aldı. Gömleği içinde cehennemdeymişçesine yanan Herakles de, tepesinde durduğu bu ağaç harmanını ateşlemelerini söyledi bağıra bağıra...

Atadam, Herakles'in karısını kaçırırken

Bir süre sonra ağaç yığınlarının dibinden dumanlar yükselmeye başladı. Sonra da dipten tutuşan bu ağaç yığınını alevler yutarken Herakles, aşağıdaki yakınlarının çok zor duyup anladığı bir şeyler haykırmaya başladı... Tek tek yok etmekle canavarların tükenmeyeceğini, üstelik bu canavarların bütün çağlar boyunca çok daha ürkünç dönüşümler geçirerekten durmadan çoğaldıklarını anlatmaya çalışıyordu... O yüzden insanın, diğer insan kardeşleriyle birlikte, canavarlara dönüşmüş bütün kötülük kaynaklarını kökünden kurutması gerekiyordu. İnsan, kişisel kurtuluşuna o zaman ulaşabilirdi ancak...

İşte insan dostu Herakles, aşağıdakilere canhıraş bu düşüncelerini bağıra bağıra ulaştırmaya çalışırken, gökyüzünden gelen çok gürültülü bir kasırga patlaması yayıldı yeryüzüne ve güneş aniden tutuldu! Dört atın son hızla çektiği bulutlarla örtülü bir araba, alevler içindeki Herakles'i kaptığı gibi, anında gökyüzünün yedinci katına ağdırdı ve doğruca Olimpos'taki babası Baştanrı Zeus'un sarayına ulaştırdı...

Bulutlar sarmalındaki arabadan inen Herakles yorgundu; ama dünyayı tanımış olmaktan ve orada belki bir gün anlaşılacak bir ileti bırakmış olmaktan çok mutluydu...

Onun geldiğini duyan bütün Olimposlu tanrı ve tanrıçalar hemen çevresine doluştular; çeşitli armağanlar sundular.

Bu arada her şeyi unutmuş gibi görünen tanrıça Hera da, evlendirmek üzere onu kızı güzel tanrıça Hebe'yle tanıştırdı...

ASLANIN DOSTU KÖLE ANDROKLUS

Eski Romalılar; ölüm cezasına çarptırılan bazı suçluları, halkın tıkabasa doluştuğu arenaya getirirler ve yırtıcı aslanları suçluların üzerlerine salıverirlerdi!..

Gene bir gün imparator Sezar'ın da izleyici olarak bulunduğu Büyük Arena'da, kapatıldıkları dehlizin kapısını açıp yırtıcı aslanları mahkûmların üzerine salıverdiler... Dışarı fırlayan azgın ve yırtıcı hayvanların en iriyarısı ve gösterişli olanı, bir anda bütün izleyenlerin ilgi odağı oldu. Çünkü çok kalın ve adaleli bacakları, gür yeleleri, ışıl ışıl parlayan gözleri vardı onun. Durduğu yerde duramayan aslan, korkudan titreyen mahkûmlar arasındaki Androklus adlı bir köleyi görür görmez birden durgunlaştı; onu uzun uzun süzmeye başladı... Sonra da kuyruğunu hafiften sallaya sallaya, tir tir titreyen Androklus'un üzerine doğru ağır ağır yürümeye başladı. Yanına varınca da kölenin kollarını, bacaklarını başıyla sürtünerekten okşadı; ellerini ağır ağır yaladı... Bir süre sonra da, kırk yıllık iki candan dost gibi Androklus'la aslan, birbirleriyle tatlı tatlı oynaşmaya başladılar... Bu sahneyi tribünlerden izleyen binlerce insan, gördükleri karşısında öylece donakaldılar. İmparator Sezar da şaşkınlık içindeydi... Biraz kendine geldikten sonra arenadan ayrıldı. Ölüm mahkûmu Androklus'u huzuruna getirtti. Zavallı kölenin de zaten aradığı buydu. Hiç çekinmeden hem kendisiyle hem de aslanla ilgili bütün serüvenini, baştan sona imparatora anlatmaya başladı Androklus.

Androklus; Roma İmparatorluğu'nun sömürgesi Afrika'yı yöneten acımasız, zorba valinin bir kölesiydi. Ne var ki bu vali, bütün Afrika kıtasını mallanıp sömürdüğü yetmiyormuş gibi, buyruğu altındaki yerli halka, aklına esen her türlü insanlıkdışı işkenceyi uygulamaktan da geri kalmıyordu! Kölelerinden ve çevresinden, kim olursa olsun, kaşını kaldıranın kellesini uçurtuyordu! Tabii bunları imparator Sezar bilmiyor, diye düşünüyordu Androklus. Bir köle olarak bu zorba valiyle orada teke tek başa çıkamayacağını anladığı için, onun yanından kaçmıştı. Artık bundan sonra yapabileceği tek şey; Roma'daki Sezar'a ulaşıp valinin zorbalıklarını ona duyurabilmekti!.. İşte bu yüzden, ölümü göze alarak, çöl bayır demeden yollara düşmüştü. Valinin askerleri de her yerde onu aramaya başlamışlardı. Çöllerde çoğu kez aç susuz, can derdiyle

cebelleştiği bir sırada; hem askerlerden hem öldürücü sıcaktan korunmak için ilk gördüğü mağaramsı bir kuytuya atmıştı kendini; azılı ve heybetli bir aslan da onunla aynı anda içeri dalmıştı! Korkudan bayılıp düşeceği sırada o iriyarı aslan; acı acı çığlıklar atarak Androklus'un önüne gelip çömelmiş, kanlar içindeki ön ayağını uzatmıştı ona. Androklus, çekine çekine de olsa eğilip baktığı hayvanın kanlı pençesinde büyük bir diken görmüş ve onu hemen çekip çıkarmıştı! Böylece acılarından kurtulan aslanla Androklus, artık canciğer dost olmuşlardı. Aslan, çevrede avladığı hayvanların etinden Androklus'a da getirmeye başlamıştı. Ne var ki bir an önce Roma'ya ulaşması sözkonusu olduğu için Androklus, aslanın dışarı ava çıktığı bir sırada mağaradan kaçmıştı.

Bu kaçışı sırasında Romalı askerlere yakalanmamaya çalışmışsa da birkaç gün sonra onların eline düşmüştü. Askerler; kural gereği, yakaladıkları kölenin halk önünde herkese ders olacak şekilde cezalandırılması için, onu apartopar Roma'ya getirmişlerdi. Bu arada aslan da, fellik fellik can dostu Androklus'u aramaya başlamıştı... Ne var ki o da Romalı askerlerin eline düşmüştü. Askerler de onu alıp arenaya getirmişlerdi...

İsyancı kölenin bu anlattıklarını dinleyen imparator Sezar, çok duygulandı ve bu öyküyü bütün ayrıntılarıyla Romalı halka da duyurdu. Bu olaydan büyük bir coşkuya kapılan halk da sokaklara ve meydanlara döküldü. Köle Androklus'un bağışlanması ve özgür bir insan olarak dolaşabilmesi için bir araya gelen kalabalıklar, coşkulu ve içten gösteriler düzenlediler. Bunun üzerine imparator Sezar da köleyi bağışladı. Ve aslanı da artık köleliği biten Androklus'a armağan etti.

Androklus'la dostu aslan Roma sokaklarında iki gün iki gece, kalabalıkların arasında salına salına dolaştılar. Meydanlara dökülerek ilk kez bir köleyi bağışlatma başarısını kazanan halk, bu görkemli iki dostun üstüne çiçekler yağdırdı ve onlara armağanlar sundu.

"Yaşasın aslan! Yaşasın özgür Androklus!.." gibilerden coşkulu sloganlar attı... Ve bu olay; Romalı halkın belleğinden hiç silinmedi. Yüzyıllar süresince de bu serüvenin anısı; *"insanın insana köleliğinin"* kaldırılması simgesine dönüştü. Ve bu simge; zaman içinde yalnızca Roma sokaklarında değil, dünyanın bütün meydanlarında dile getirilen en yakıcı istem olarak varlığını hep sürdürdü...

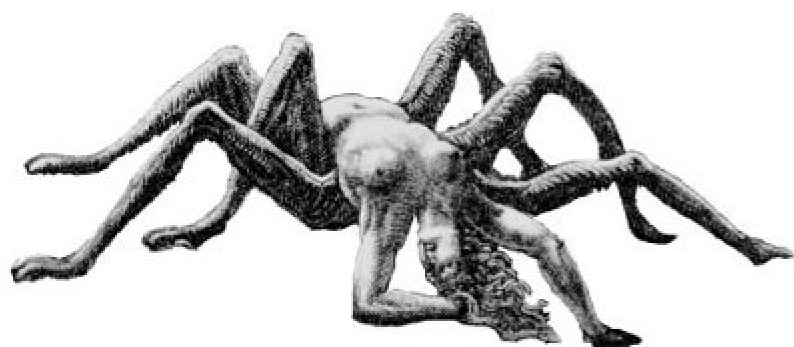
Antonius

LİDYALI GÜZEL ARAHNE'NİN İSYANI

İnsanlar gibi tanrıların da, tanrıçaların da sınırsız kıskançlıkları vardı... Özellikle insanoğlunun bütün yaratıkları çok gerilerde bırakan yeteneklerine ve henüz bilincinde olmadığı içindeki saklı doruklarına karşı tanrıların duydukları *öfke ve kıskançlık* da, anlatılamayacak denli büyüktü. O yüzden tanrılar; insanların hadlerini bilmelerini, tanrılara özgü bilgi ve becerileri öğrenmeye kalkmamalarını isterlerdi... Haliyle onlar için çizdikleri sınırların dışına çıkmalarına izin vermezlerdi... Örneğin Atena gibi bir tanrıçanın kıskançlık ve öfkesi, tanrılara meydan okuyan isyancı bir kahramana karşı şahlanırsa, artık onun vay halineydi!..

Bununla birlikte bütün Yunan elindeki kadınlara-kızlara, o çok hoş el örgülerini, gergefte nakış işlemeyi de, "a*kıl ve sanat tanrıçası"* Atena öğretmişti. Atinalı kadınlar ve kızlar da, ondan öğrendikleri bu sanatlarıyla her zaman övünürlerdi zaten...

İzmir dolaylarındaki Lidya krallığında da bir zamanlar, çok güzel bir kız yaşıyordu. Kumaş boyacılığı yapan İdmon'un Arahne *(Arakhne)* adlı bu güzeller güzeli kızının gergef işlemede, kilim örmede dillere destan bir becerisi vardı. Ünü hem bütün Anadolu'ya, hem de Yunanistan'a yayılmıştı. Bu genç kız gergefini işlerken, dağlardaki denizlerdeki perikızları bile gelip onu uzun uzun izlerlerdi. Arahne eline aldığı kaba yünleri harmanlar, onları eğirir büker, bulut gibi yumuşacık yumaklara dönüştürüverirdi. Bu işleri yaparken onu hayran hayran izleyen perikızları; bunca güzel örgü örmesini, nakış yapmasını nereden öğrendiğini sorarlardı hep. O da kimseden öğrenmediğini, ama kendi kendini yetiştirdiğini söylerdi biraz da kurularak. Perikızları da buna inanmaz görünüp, *"Yok canım, bütün bunları sen tanrıça Atena'dan öğrendin!"* diye onu kışkırtıp konuşturmaya çalışırlardı. O da gerçekten kendi öğrendiği bir sanatın, bir tanrıçaya maledilmesini onuruna yediremezdi...

Örümceğe dönüşen güzel Arahne

Gene perikızları, bu sanatı tanrıça Atena'dan öğrenip öğrenmediğini sordukları bir gün öfkelenip kendini tutamayan Arahne; *"Ne Atena'sı matenası canım! Bu sanatı ben kendi kendime öğrendim! İsterse onunla teke tek bu konuda yarışa bile girerim!.."* diye gürleyip tanrıçaya meydan okudu. Perikızları bu sözü yemediler içmediler, aynı gün Atena'nın kulağına yetiştirdiler! Tanrıça Atena da haliyle bir ölümlü kızın böylesi bir başkaldırısına çok öfkelendi... Hemen bir kocakarı kılığına girip doğruca Arahne'nin evinde aldı soluğu! Arahne büyük bir konukseverlikle yaşlı kadın kılığındaki tanrıçayı buyur etti evine. Biraz hoşbeşten sonra; *"Bak kızım,"* diye ona öğütler vermeye başladı yaşlı kadın. "*Ben yaşlı ama çok deneyimli bir kadınım. Sen de sanatında çok ilerlemiş, becerikli güzel bir kızsın. Herkesten, hatta Yunan elindeki kızlardan da üstün olabilirsin. Ama bir tanrıçayla boy ölçüşemezsin! Sen geçen gün perikızlarına söylediklerin için tanrıça Atena'dan özür dile.*" Kız da, *"Ben havadan, rastgele konuşmadım ki!.. 'İsterse Atena gelsin, onunla yarışırım,' dedim. Ne var bu sözümde?"* diye yanıt verdi.

Haliyle isyancı toy Arahne'nin yanıtına büsbütün öfkelenen kocakarı kılığındaki Atena, kendi tanrıça kimliğini açıklayıverdi! Ve bir kumaş üstünde nakış yapma yarışı önerdi... Yarışmayı Arahne'nin büyük bir sevinçle kabul etmesi üzerine her ikisi de aygıtlarının başına geçti. Atena, bulutların üstündeki Olimpos Dağı'nda oturan tanrı ve tanrıçaların bolluk ve şehvet içindeki kaygısız yaşamlarından kesitler ördü kumaşın üstüne... Zaten tanrılar için hüzün, ölüm ya da insani acılar söz konusu olmadığından, onlar kendi alemlerinde, hep böyle şen şakrak, insanların çileli dünyasından uzak yaşarlardı... İşte bu yaşamlardan birkaç sahne ördü tanrıça Atena. Sonra da kumaşın bir köşesine; Baştanrı Zeus'un elindeki yıldırımlar saçan aygıtıyla, tanrıların çizdiği sınırların dışına çıkmaya kalkanları cezalandırırken gösteren bol renkli bir sahne daha nakışladı iğnesiyle...

Lidyalı güzel Arahne de, insanların acılarını ve sorunlarını umursamadan tanrıların yaşadıkları aşk serüvenleriyle ilgili birkaç kesit nakışladı elindeki kumaşın üstüne... Örneğin bunlardan biri, Baştanrı Zeus'un beyaz bir boğa kılığına girip kandırdığı sarışın Evropa'yı kaçırmasını dillendiriyordu. Bir

başka kumaşın üst köşesine de, tanrıların ülkesi Olimpos'un tersine; tarlalarında, işliklerinde kavgasız dövüşsüz çalışıp üreten ve ürettiklerini kardeşçe bölüşen mutlu insanların dünyasını nakışladı... Kumaşın alt köşesine de iri iri salkımlarla yüklü ve köylülerin ortak dikip yetiştirdikleri, ürünlerini birlikte topladıkları kocaman bir bağ yerleştirdi. Kara kara üzüm salkımları bile açık seçik görülüyordu kumaşın üstünde. Gümüş bir çitle çevrili bu bağın ortasında da tek bir yol vardı ta köye dek uzanan... Köyün genç kızları ve delikanlıları; bağbozumu başladığında bu yoldan geçerek bağa geliyorlar ve topladıkları bal gibi üzümleri bölüşmek üzere köy meydanına sepet sepet omuzlarında taşıyorlardı. Ve omuzlarındaki üzüm dolu sepetlerle yüklü bu şen şakrak gençler, habire şarkılar söylüyordu... Bu şarkılarda savaşın ve sömürünün değil, sevginin egemen olduğu bir dünyada yaşamın çok güzel olacağını vurguluyorlardı... Onların ortalarında da bir çocuk, elindeki sazla ve ince sesiyle arada bir türkü tutturuyor; büyüyünce yaşayacağı mutlu yıllarını dillendiriyordu. Omuzları üzüm sepetli genç kızlar çocuğun türküsü bitince, birlikte üretip birlikte hasat etmenin mutluluğunu dillendiren yeni bir ezgiye başlıyorlardı... Sepetlerini meydana boşalttıktan sonra da kızlı erkekli bu gençler, el ele tutuşup oyunlar oynuyor, ayaklarını yerlere vura vura ıslıklar çalıyorlardı...

Güzel Arahne'nin kumaşına bir göz atan tanrıça, onun işlemelerine ve anlatmak istediği dünyanın güzelliğine hayran kaldı... Bu dünya, Tanrılar Ülkesi Olimpos'tan da, Hades'in Yeraltı Ülkesi'nden de güzeldi. Çünkü onun desenlerinde yer alan dünyada, insanların aşka ve dostluğa dayalı egemenliği vardı... Kısacası Arahne'nin nakışının, kendisininkinden kat kat üstün olduğunu gözlemledi. Büyük bir kıskançlığa kapılan tanrıça Atena, bir ölümlünün işlediği gergeften bile, yukarıdaki tanrıların işlerine karışmış olmasının verdiği öfkeyle genç kıza saldırdı. Gergefini kafasına çarptı; bir güzel patakladı onu!.. Bu hakarete çok içerleyen Anadolu güzeli Arahne de gidip yan odadaki tavana asmak istedi kendini!.. Ama öfkesi hemen yatışan ve bu güzeller güzeli toy kızın ölmesini istemeyen tanrıça Atena, onu bir örümceğe dönüştürüverdi hemen!..

Artık Arahne o günden sonra ya bir tavanda ya da bir köşede, bu kez bir örümcek olarak gene de nakışlarını işlemeyi hep sürdürdü...

O yüzden "Arahne" adı artık Batı dillerinde ve haliyle Grekçede de, "örümcek" anlamına gelecekti...

Arahne

DENİZ İHTİYARI NEREUS VE GÜZEL KIZLARI

Deniz İhtiyarı Nereus denen tanrı, aslında denizler tanrısı Poseydon'un doğumundan çok önce; Gaya'yla Pontos'un, yani *Toprak*'la *Deniz'*in birleşmesinden dünyaya geldi ve bütün denizlerin egemeni oldu. Adındaki *"İhtiyar"* söylemi de bu öncelikten kaynaklanıyordu zaten...

Okyanus Kızı güzel Doris'le evlenen Nereus'un birbirinden alımlı tam elli kızı oldu... Gerek kızları gerekse anaları Doris; akıllı ve iyi yürekli Nereus'a büyük bir saygı ve sevgiyle bağlıydılar. Zaten yalnızca ailesi değil, onu tanıyan insanlar ve tekmil deniz yaratıkları da sevip sayardı sevimli İhtiyar Nereus'u:

Babacan Tanrı derlerdi ona,

Çünkü hem dürüsttü, yumuşak huyluydu hem;

Güzellikten yanaydı hep düşünceleri,

Hiç ayrılmazdı iyilikten, dürüstlükten.

Bu yüzden olacak, yarı insan yarı balık gövdeli Nereus Kızları'nın tümü de, iyi yüreklilikten yana babalarını hiç aratmazlardı... Hepsinin yaşamları, *"ekin vermeyen deniz"*in enginliklerinde, derinliklerinde geçerdi çoğunlukla... Babaları Nereus, bazen başını mavi sulardan çıkarıp gökyüzünde uçuşan kuşları, orada savrulan bulutları görme sevdasına kapıldığında; balık gövdeli güzel kızları da hiç yalnız bırakmazlardı onu. Yarı beline dek deniz yüzeyine çıkan Nereus'un çevresine doluşurlardı hemen... Sonra da bedence şekilden şekile dönüşme özellikleri olduğundan, bu kızlar, denizin üstünde yanıp sönen bir çeşit yıldızlar harmanına da dönüşürlerdi bazen ve güneşi gökyüzünde koşturan atların saçtığı ışıklarla oynaşmaya başlarlardı yanıp sönerekten... Onların bu oyunlarını gören ve içli ezgilerini duyan yunuslar ve çeşit çeşit deniz yaratıkları, hemen onların çevresine doluşur ve hep birlikte, bütün Akdeniz'i binbir ışıklı ve rengârenk bir şölen alanına dönüştürüverirlerdi...

Poseydon, Amfitrite'yi kaçırırken

Bu güzel Nereus Kızları, insanların ve tanrıların serüvenlerine de karışırlardı zaman zaman... Örneğin bir zamanlar Baştanrı çapkın Zeus, hep âdeti olduğu üzere, Nereus Kızı Tetis'in güzelliğine de vuruluverdi. Ne var ki ondan doğacak çocuğun kendisinden daha güçlü olacağını ve gelip tahtına kurulacağını öğrenince de hemen elini ayağını çekiverdi ondan!.. Ama gene de ne olur ne olmaz, belki dayanamayıp onunla içli dışlı olurum diye kendinden kuşkulandı. O yüzden de kalkıp tanrıça güzel Tetis'i bir ölümlüyle; kral Peleus'la evlendirdi!.. Hem de kendi buyruğuyla, tanrılar tarihinde ilk kez, Olimpos'ta görkemli bir düğün şöleni düzenledi bu yeni evliler için... Ayağı gümüş halhallı tanrıça Tetis'in ölümlü biriyle yaptığı bu evliliğinden, Troya kahramanı o ünlü Ahilleus dünyaya geldi...

Gene bu güzel Nereus Kızlarının en ünlülerinden biri de Amfitrite'ydi *(Amphitrite)*. Amfitrite, diğer kız kardeşleriyle birlikte oluşturduğu ezgiler ve oyunlar alayının başıydı. Bu kızlar alayı, bembeyaz bedenleriyle ezgiler eşliğinde oyunlar oynadıkları, halaylar çektikleri bir gün, denizler ve karalar tanrısı eli yabalı Poseydon, güzel Amfitrite'yi kestirdi gözüne. Öylesine etkilendi ki güzelliğinden, hemen deli divane vuruluverdi ona!.. Kendini tutamayıp yanına gitti doğruca! Ne var ki onun niyetini sezinleyen Nereus Kızları da hep birlikte denize atlayıp kaçışmaya başladılar. Tanrı Poseydon da en yakın dostu olan yunus balıklarından birine, Amfitrite'yi hemen bulup geri getirmesini söyledi. Birden denize dalan yunus balığı, çok geçmeden Nereus'un kızı güzel Amfitrite'yi sırtına alıp geri getirdi soluk soluğa...

Denizler ve kıtalar tanrısı eli yabalı Poseydon da, bu güzeller güzeli Amfitrite'yi, Tekirburnu yakınlarındaki denizin dibinde bulunan yosun yeşili, paslanmaz sarayına alıp götürdü...

Nereus Kızları da zaten onlara yakın, su geçirmez altın bir sarayda otururlardı. Saraylarında bazen gün boyu dikiş diker, örgü örerlerdi. Dokudukları kumaşların üstüne de adaların, karaların ve yıldızların birbirleriyle oynaştığı Akdeniz'in görkemli güzelliklerinden, oralarda yaşayan mutlu insanların yaşamlarından kesitler nakışlarlardı... Açık havalarda da her sabah erkenden kalkar; daha güneşin atları gökyüzündeki

günlük koşularına başlamazdan önce, Şafak tanrıçası Eos'la birlikte, Akdeniz'in bütün sularını ve göklerini maviye boyarlardı...

İhtiyar Nereus da iyi yürekli olmasına iyi yürekliydi, ama gene de denizlerin ve de onların üstlerine serpiştirdiği kıtaların ve adaların insanlarca keşfedilmesini istemezdi. Çünkü denizin ve tekmil karaların gizemleri çözülünce, oralarda saltanatlarını sürdüren tanrılar egemenliğinin biteceğini iyi bilirdi... Zaten o yüzden kendisinden çok sonraları doğup denizler tanrısı olacak eli yabalı Poseydon da, çocuklarını hep insan yiyen canavarlara dönüştürür ve onları tekmil denizlerin belli limanlarına bekçi olarak yerleştirirdi. Bu canavar bekçiler; denizlerin gizemlerini çözmek için seyre çıkan serüvencilerin gemilerini, dağlardan koparıp fırlattıkları dev kayalarla parçalar ya da saldıkları kasırgalarla, onları uçsuz bucaksız mavi sulara gömerlerdi...

Ne var ki Nereus'un güzel kızları, hiç de babalarına çekmemişlerdi! İnsanlığın yararına ve sevgiyle denizlere açılanlara, gizli saraylarının kapılarını her zaman aralarlardı... Örneğin dev Herakles; o ünlü Altın Elmalar'ın saklı tutulduğu bahçenin yolunu öğrenmek istediğinde, İhtiyar Nereus ona hiç de yardımcı olmadı. Ama onun sevecen kızları, babalarından bu bilgiyi nasıl alabileceklerinin yollarını ona bir bir anlattılar...

İşte zaman içinde denizkızları da denen bu güzel Nereus Kızları kendilerine sevgiyle yaklaşmasını bilen iyi niyetli ve barışsever bütün insanlara, denizlerin ve de karaların bütün gizemlerini, geçen zaman içinde bir bir açıkladılar...

Nereus ve Kızları Doris ile Okeanos (Berlin Pergamos Müzesi)

İFİGENEYA

"Homeros'un İlyada destanında ondan pek fazla söz edilmese de, gerek eski çağların tragedya yazarlarına, gerekse yakın yüzyılların sanatçılarına sürekli esin kaynağı oldu, güzeller güzeli İfigeneya... Euripides, o ünlü "İfigeneya Aulis'te" ve "İfigeneya Tauris'te" adlı tragedyalarında işledi onun acı yazgısını. Yakın çağlardan, örneğin Göte ve Rasin de aynı konuyu işleyenler arasındaydı..."

Prenses İfigeneya *(Iphygeneia)*, kız kardeşi Elektra ve erkek kardeşi Orestes; sürekli kan döken kral Atreus'un ilençli soyundan geliyorlardı... Krallar kralı ve Troya fatihi ünlü Agamemnon'un çocuklarıydılar. Anaları da kraliçe Klütaymestra'ydı.

Dillere destan olduğu gibi Troya kralı Priyamos'un yakışıklı oğlu Paris; Yunanistanlı güzel Helena'yı sözde Troya'ya kaçırınca, buna misilleme olarak Yunanistanlı Başkral Agamemnon, Troya'ya namus temizleme savaşı açtı. Çünkü söylediğine göre üç kez konuştuğu Baştanrı Zeus, Helena'nın namusunu temizlemekle görevlendirmişti onu!.. Bu gerekçeyle Başkral Agamemnon, bütün kent krallıklarından devşirttiği en seçkin askerlerle yüklü gemilerin, Aulis limanında toplanmasını buyurdu.

Ne var ki bu limanda buluşmaya başlayan gemilerin toparlanması ve buradan Troya'ya varış süreci yıllar aldı... Çünkü birkaç yıl yelkenleri şişirecek tanrı rüzgârları esmedi bir türlü! Haliyle Başkral Agamemnon aralıksız sürüp giden sütliman havadan büyük bir öfke ve sıkıntıya kapıldı. Savaş filolarının ve kendinin demirbaş bilicisi ve tanrıların elçisi Kalhas'a, esmeyen rüzgârlar konusunda akıl danıştı. Kalhas'a göre yelkenleri şişirecek rüzgârlar kendiliğinden esmeyecekti. Tanrıça Artemis bir kurban istiyordu! Çünkü Agamemnon, yıllar önce bir av partisi sırasında onun kutsal geyiğini öldürmüştü!.. Bu yüzden de tanrıça, esmesi gereken bütün rüzgârların önünü kesiyordu. Ne var ki onun istediği kurban da, kendi öz kızı İfigeneya'ydı! Bilicinin söylediklerinden ilkin şaşkına dönen Agamemnon, uzun uzun bağırıp çağırdı... Böyle bir zorunluluğu yerine getiremeyeceğini söyledi... Ne var ki Agamemnon; güzel Helena'nın namusunu temizleme örtüleri altındaki Troya'nın hazinelerini ve güzel kadınlarını devşirme niyetini gerçekleştirebilmek için, böyle bir özveriye katlanması gerektiğini

de düşünmeye başladı. Çünkü öz kızı İfigeneya'yı kendi elleriyle kurban ederse, buyruğundaki bütün komutanlar ona inanacaklar, Troya'yı yakıp yıkmak için daha gönüllü savaşacaklardı! Böyle bir niyetin yönlendirmesiyle Agamemnon; tanrıça Artemis'in kızını kurban etme buyruğunu, onun sunağında, geleneklere uygun olarak yerine getirmeye razı olmuş göründü...

Tanrıça Artemis ve geyiği

Hemen tanrıçanın isteğini yerine getirmek için Agamemnon, Mükene krallığının sarayında bıraktığı karısı Klütaymestra *(Klytaimestra)* ile kızı İfigeneya'nın Aulis'e gelmeleri için haber saldı. Çünkü Troya'ya doğru yelken açmadan önce, İfigeneya ile ünlü komutan Ahilleus arasında söz kesip nişan yapacaktı!. Bu uydurma haberi alır almaz sevinçten Kraliçe Klütaymestra, orduların umutsuzca rüzgâr beklediği Aulis limanına uçarcasına, apartopar getirdi kızı İfigeneya'yı!. Ne var ki kraliçe işin içyüzünü öğrenir öğrenmez de haliyle beyninden vurulmuşa döndü... Çünkü kendiliğinden bir soru çengellendi hemen beyninde*: "Bu savaşın sözde tek nedeni olan güzel Helena'nın namusu, acaba kocam Başkral Agamemnon'un gözünde öz kızının yaşamından daha mı önemliydi?"* Klütaymestra, sözde tanrıların buyruğuyla girişilen bu namus temizleme savaşındaki ana nedenin, güzel kadınlar ve hazine yağması amacına yönelik olduğunu bütün çirkinliğiyle o anda anlayıverdi! Bu yüzden de tepeden tırnağa isyan kesildi. Küplere bindi öfkeden; yolundu yırtındı; ama kızının ağır yazgısını değiştiremedi!..

Böylece İfigeneya, tanrıça Artemis'in öfkesinin yatıştırılması amacıyla tapınaktaki sunağa, elleri kolları bağlanmış olarak getirildi. Yanında da, onu kendi elleriyle kurban edecek babası Başkral Agamemnon vardı! Masum kızın öylesine mahzun ve yazgısına öylesine umarsız bir boyun eğmişliği vardı ki, tam kurban edileceği sırada, tanrıça Artemis masum İfigeneya'yı kimselere göstermeden hemen havaya ağdırdı ve onun yerine bir geyik yerleştiriverdi!.. Sonra da Aulis'teki tapınağına rahibe yapmak üzere onu gizlice alıp götürdü...

Sunaktaki bu işlemden sonra, Aulis limanındaki bütün gemilerin yelkenlerini tıkabasa doldurup şişirecek tanrısal cömert rüzgârlar artık esmeye başladı... Böylece bir kez daha tanrıların yalan rüzgârlarıyla yelkenlerini şişiren Agamemnon; ordularını gemilere doldurup Troya'ya doğru, pupa yelken yol almaya başladı...

Aulis limanından sarayına tek başına dönen kraliçe üzgün Klütaymestra, kızı İfigeneya'nın acısından kaynaklanan kin ve öç alma duygularıyla dolu bir volkana dönüştü hemen. Bu yüzden ilk iş olarak Troya'da habire kan

döktüren kocası Agamemnon'u aralıksız boynuzlamak için, onun amca oğlu Aygistos'u *(Aigystos)* çağırdı sarayına. Onunla günlerini gün etmeye başladı... Yıllar sonra Troya'dan dönecek kocasının gelişini kendisine haber verecek, elleri meşaleli askerlerin nöbet tutacağı gözetleme kuleleri de diktirdi belirli noktalara...

On yıl süren Troya savaşından sonra Agamemnon gemiler dolusu hazineler, köle olacak güzel kadınlar ve karısı Klütaymestra'ya kuma olacak Troya kralı Priyamos'un güzel ve soylu kızı bilici Kassandra'yla birlikte Mükene sarayına ulaştı. Ulaşır ulaşmaz da karısı Klütaymestra, altın, kadın ve ün amaçlı bu savaş sırasında kurban ettiği masum kızı İfigeneya'nın, kanına girdiği bütün Yunanistanlı ve Troyalı nice masum yiğitlerin öcünü almak üzere, yıllardır kiniyle bilediği hançerini, kocası Agamemnon'un sırtına, ardı ardına sapladı...

ORESTES VE KAN SUÇU

Kocası Başkral Agamemnon'u, Troya'dan anlı şanlı dünya fatihi olarak sarayına döndüğü gün öldüren kraliçe Klütaymestra; ne olur ne olmaz diyerek küçük oğlu Orestes'i başka bir kente gönderdi. Yanında yalnızca kızı Elektra kaldı. Sonra da sevgilisi Aygistos'la birlikte öldürdükleri kocası Agamemnon'dan boşalan tahta kuruldu...

Günler yıllar geçerken prenses Elektra da, haliyle öldürülen babasının acısıyla kendini yiyip eliyordu. Öldüren anası Klütaymestra da olsa, cezasını bulsun istiyordu... Kan, kanı çekiyordu...

Bu arada uzaklardaki Orestes de yeni yetmelik çağını gerilerde bıraktı. O da hep öldürülen babasını düşünüyor; onun öcünü alabilmenin beklentisiyle yanıp tutuşuyordu!.. Çünkü geleneklere göre de babasını öldürenleri öldürmenin bir görev olduğu ona iyice ezberletilmişti. Ne var ki öldüren öz anasıydı! Anasını nasıl öldürebilirdi? Dayanılmaz bir ikilem içindeydi: Ya babasını unutacak ya da anasını öldürecekti. Bu tutkunun cenderesinde uzun süre burkulan Orestes, belki bir çıkış yolu bulurum umuduyla tanrı Apollon'un tapınağına gitti. Oradaki bilici rahibe; tanrı Apollon'un sözlerini aktardı ona:

Öldürenleri öldür!

Ölüme ölümle karşılık ver,

Eski kanları yeni kanla temizle!

Bu *sözde* tanrı buyruğu uyarınca Orestes; çocukluk arkadaşı Pilades'i *(Pylades)* de yanına alıp artık başkent Mükene'ye doğru yola koyuldu. Kente geldiklerinde ilkin babasının mezarını görmeye gitti arkadaşıyla... Raslantı bu ya, mezarın başında genç bir kız dua ediyordu. *"Kardeşim Orestes'i geri yollayın,"* diye yalvarıyordu tanrılara. Bu duayı işiten Orestes büyük bir sevinçle genç kıza yaklaşıp; *"Bak ben senin kardeşinim!"* dedi. "*İşte ayrılırken bana örüp verdiğin pelerin!"* Elektra bu beklenmedik sözleri söyleyen Orestes'in yüzüne bakınca; *"Gerçekten yüzü de tıpkı babamın yüzü!.."* diye haykırdı... Uzun uzun kucaklaştılar... Sonra da öldürülen babaları kral Agamemnon'un öcünü almak üzere bir kurgu hazırladılar. Bu kurguya göre Elektra saraya gidecek; annesi kraliçe Klütaymestra'ya oğlu

Orestes'in öldüğü haberini getiren iki yabancı geldiğini söyleyecekti. Böylece saraya alınacaklardı...

Gerçekten de saraya ulaştıklarında her şey kurguladıkları gibi yürümeye başladı...

Orestes saraya bir konuk olarak buyur edildikten sonra içeride öz anası Klütaymestra'yı ve metresi Aygistos'u öldürdü!.. Ve az önce girdiği kapıdan kanlı kılıcıyla çıktı... Merdivenlerin üstünde öylece ayakta durdu bir süre. Uzaklara bakıyordu hep, büyük büyük açılmış gözleriyle. Sonra da aniden bağırmaya başladı: "*Bakın şu avluya, bakın! Bu kadınlar da kim? Yılan gibi saçları var hem de! Kapkara yılanlar gibi!..*" Biraz durakladı. Çevreden koşup gelenler böyle bir şey olmadığını anlatmaya çalıştılar Orestes'e. Ama o kimseyi dinlemiyor, habire bağırıyordu: "*İşte o kadınlar üstüme üstüme geliyor! Bakın, çevremde dolanıyorlar! Gözlerinden kan fışkırıyor!.. Beni boğacaklar! Öldürdüğüm anam Klütaymestra yollamış onları!.. Beni boğacaklar!..*" Böyle haykıra haykıra Orestes, son hızla ayrıldı öz anası Klütaymestra'yı ve onun sevgilisi Aygistos'u öldürdüğü saraydan...

Ne var ki aylarca, gece gündüz hep o yılan saçlı kadınlar kovalayıp durdu onu. Gözlerinden kan fışkıran ve Erinis'ler denen öç tanrıçalarıydı onlar!.. Çok ülkeler gezdi onlardan kurtulmak için Orestes... Ağladı sızladı... Üstelik nereye gittiyse kan kokusu duyuyordu hep... Yüreğinde, beyninde durmadan uğulduyordu o yılan saçlı Erinislerin sözleri... Çok çökmüştü; kim görse tanıyamıyordu artık onu. Ne var ki döktüğü kanın günahlarından arınmak için çektiği acılardan yakınmadı hiç. *"Acı çok şey öğretti bana,"* diyordu hep. Bir gün tanrı Apollon çıktı karşısına. Durumunu ona anlattıktan sonra; *"Gerçek suçlu benim!"* dedi Orestes. Dilinin döndüğünce içini dökmeye çalıştı tanrıya... Sonra da Apollon, içini döküp rahatlasın diye tanrıça Atena'nın yanına gönderdi Orestes'i... Ve tanrıça Atena da hemen bir mahkeme oluşturup onu yargılamaya başladı. Öç tanrıçaları Erinisleri de getirtti kurduğu mahkemeye. Ve Orestes; yargıç konumundaki tanrıça Atena'ya her şeyi, çektiği bütün acıları anlatmaya çalıştı. Tanrıça sabırla dinliyordu onu. *"Anamı öldürdümse bunun suçlusu tanrı Apollon değil. Öteki tanrılar da değil. İstesem tanrıları dinlemeyebilirdim! O yüzden suçlu benim! Ne var ki çektiğim pişmanlık acılarıyla çok yandım, ama sonunda günahımdan da temizlendim tanrıçam!"* dedi. *"Artık beni kovalayan yılan saçlı bu öç tanrıçaları yakamı bıraksın!"* Bunun ardından

tanrıça Atena, düşüncelerini açıklasınlar diye Erinislere söz verdi... Onlar da Orestes'in suçlu olduğunu söylediler. Sonra da; *"Her nedenle olursa olsun kan dökmek suçtur! Orestes'in soyundakiler, ta öteden beri, sözde öçlerini almak için suçlu suçsuz demeden birbirlerini karşılıklı öldüre öldüre bugünlere geldiler. Oysa dökülmüş kan, dökülecek kanla temizlenmez! İnsanoğlu her döktüğü kanla daha da kirlenir!"* dediler...

Tanrıça Atena her iki tarafı da böylece dinledikten sonra artık Orestes'in döktüğü kan yüzünden çektiği acılarla kendini temizlediğini açıkladı. Bu aşamadan sonra kan dökmeyi değil, yalnızca barışı istediği için onu ödüllendirmek gerektiğini de ekledi sözlerine. Yılan saçlı Erinislere bu görüşlerini kabul ettirmek için de birtakım gerekçeler sürdü öne; *"İnsan suçunu kabul edip onun acılarıyla piştikten sonra temizlenmiş sayılır,"* dedi. *"Yeter ki yeniden masum kanı akıtmasın!.."*

Bunun üzerine öç tanrıçaları Erinislerin çoğunluğu, Orestes'in suçlarından arındığını kabul etti. *"Mademki Orestes arınıp temizlendi, biz de onu bağışlıyoruz,"* dediler. Sonra da Orestes'le kucaklaştılar. Bu karşılıklı bağışlama ve barış sonunda Erinisler de hemen değiştiler...

Yılan saçlı, gözleri kanlı bu öç tanrıçaları, gerçekten de hep barış isteyenleri koruyan ve esirgeyen güzel saçlı, altın bakışlı Eumenid'ler denen Barış Tanrıçalarına dönüştüler...

Çünkü yalnızca barışı arayanlar ve onu koruyanlar artık hiç kirlenmezlerdi...

İFİGENEYA, TAURİS KRALLIĞI'NDA

Gerçi tanrıça Atena bir mahkeme oluşturup öç tanrıçalarıyla Orestes'in arasını bulup onları barıştırmıştı barıştırmasına, ama gene de çok acılar çekiyordu Orestes... Çünkü işlediği suçun ağır gölgesi onu adım adım izliyordu gittiği her yerde...

Bu yüzden başvurduğu ünlü bilici Kalhas; Tauris kentindeki tapınaktan tanrıça Artemis'in kutsal heykelini alıp Atina'ya getirirse, acılarından kurtulacağını söyledi. Ne var ki böylesi bir girişimin çok tehlikeli bir serüven olacağını da ekledi sözlerine. *"Çünkü,"* dedi bilici, *"Taurisliler, kentlerine gelen her Yunanlıyı yakalayıp krallarının zoruyla tanrılara kurban ediyorlar!"* Bütün bu tehlikelere karşın Orestes, anasının kanını dökmüş olmanın verdiği o ağır işkenceden kurtulmak için can dostu Pilades'le birlikte, her olasılığı göze alıp söz konusu heykeli alıp getirmek üzere denize açıldı... Nice ürkünç serüvenlerle yüklü uzun bir yolculuktan sonra, arkadaşıyla birlikte Tauris'e varabildi... Ne var ki Tauris limanında karaya çıkar çıkmaz da hemen tutuklandılar...

Aynı saatlerde de rahibe İfigeneya, her zamanki gibi tanrıça Artemis'in tapınağında günlük işlerine dalmıştı. Bir haberci gelip Tauris kralının buyruğunu iletti ona. Kral; yakalanan iki Yunanlı için tanrıça Artemis adına düzenlenecek kurban töreniyle ilgili olarak tapınakta gerekli hazırlıkların yapılmasını buyuruyordu... Rahibe İfigeneya'nın yüreğine bir mızrak vurgunu saplanır gibi oldu! *"Bu ne barbarlık!"* diye kükredi içinden. *"Hiç ölümsüz bir tanrı, böyle insan kanı akıtılmasından haz duyar mı? Gerçekte kana susamış kralların başının altından çıkıyor bunlar hep!"*

Bir süre sonra nöbetçiler iki delikanlıyı; Orestes'le Pilades'i yaka paça getirdiler tapınağa... İfigeneya, hazırlık yapacağını söyleyip nöbetçileri dışarı çıkardı. Ama bir yandan da gözlerinden yaşlar akıyordu. Rahibe İfigeneya, Yunanistan'ın neresinde oturduklarını sordu getirilen iki yabancıya. Rahibenin gözyaşlarını gören Orestes de ona üzülmemesini söyledi. Zaten olası her tehlikeyi göze alıp da buraya geldiklerini söyledi. Bu kez İfigeneya adlarını, kardeşleri olup olmadığını sordu onlara.

"Ölecek olduktan sonra bunların ne önemi var?" diye yanıtladı Orestes.

"Hiç olmazsa nereli olduğunuzu söyleyin," diye üsteledi İfigeneya.

"Bir zamanların ünlü Mükene krallığından geliyoruz," dedi Orestes...

"Ya?" dedi İfigeneya birden heyecanlanarak. *"Oranın Agamemnon adlı çok ünlü bir kralı vardı; tanırsınız herhalde?"* diye sordu.

"Öldürüldü o!.." dedi Orestes. *"Karısı Klütaymestra öldürdü..."* İfigeneya da hemen; *"Peki karısı yaşıyor mu?"* diye sordu. *"Hayır,"* yanıtını verdi Orestes. *"Onu da oğlu Orestes öldürdü!.."*

Bu sözler üzerine üçü de dalıp gittiler... Bir süre sonra İfigeneya; *"Peki onun tanrılara kurban edilen kızı İfigeneya'nın oralarda adı geçiyor mu hiç?"* diye sordu bu kez... Orestes bütün gücünü toplamaya çalışıp; *"Eh, arada konuşuluyor tabii..."* dedi ve içini çekti. Dokunulsa ağlayacak gibiydi... İfigeneya birden toparlanıp; *"Bakın,"* dedi. *"Ben sizin sözde tanrılar adına kurban edilmenizi istemiyorum! Üçümüzün de bu ilençli kentten kurtulması için bir şey geldi aklıma. Sizi buradan sağ salim çıkartabilirsem, Mükene'deki bir arkadaşıma benim bir mektubumu ulaştırabilir misiniz?"* İki delikanlı da birbirlerine bakıştılar. *"Durun,"* dedi İfigeneya. *"Ne zamandan beri yazıp sakladığım bu mektubu alıp geleyim!"*

İfigeneya elinde mektupla döndüğünde; *"Peki, kime gidecek bu mektup?"* diye sordu Orestes. Biraz düşündü İfigeneya. Sonra da birden rahatlayıp*;" Orestes'e gidecek. Agamemnon'un oğluna..."* Gene biraz düşündükten sonra; *"Ola ki bu mektubu yolda yitirebilirsiniz... O zaman doğrudan kendisine durumu anlatırsınız. O yüzden içinde ne yazdığını size söyleyim... Orestes'i bulunca ona dersiniz ki, İfigeneya ölmedi. Tauris'te Artemis'in tapınağında rahibe olarak yaşıyor..."* Duyduklarına inanamayan Orestes; *"Aman tanrım, ölüler hiç dirilir mi?"* diye şaşkın şaşkın bağırdı.

Birbirleriyle böyle inanılmazcasına tanışan iki kardeş; delicesine, uzun kucaklaştılar...

TANRIÇA ARTEMİS'İN YARDIMI

Bu karşılıklı tanışmadan sonra pek fazla zaman geçmemişti ki Tauris kralı geldi tapınağa. Kral, Orestes'le arkadaşı Plades'i biraz sorguladıktan sonra onların tanrıça Artemis ve Tauris halkı adına kurban edilmesi buyruğunu verdi askerlerine. Tanrılar adına yapılacak törenle ilgili hazırlıklar için de tapınağın rahibesi İfigeneya'ya bir şeyler söyledi... Sonra da yanındaki görevli ve korumalarıyla çıkıp gitti... *"Nasıl da krallar halkların gözlerini boyuyor!"* dedi İfigeneya kralın ardından. *"Yıllardır ben ne acılar çektim bu tapınakta!"* dedi gözleri dolu dolu. *"Tanrı adına kurban edilen masum insanlar önünde ben hep tanrıça Artemis'i temsil ettim. Oysa tanrıçanın böyle kan akıtılsın gibilerden bir şey istediği yok! Niye istesin ki? O kurbanların çığlıkları düşlerime giriyor her gece. Kralların tanrıları alet ederek kendi çıkarları için döktükleri kan; benim gönlümü beynimi kirletti yıllardır... Bu kirliliğin cenderesinde parçalanıyorum her gün..."*

Burada biraz soluklandı İfigeneya. *"Hem tanrıça Artemis'in kendisi, hem de tapınağı çok kirlendi bu kanlar yüzünden! Artık burada duramam kardeşim,"* dedi. *"Hemen kaçalım!.."*

Bu sözlerden çok etkilenen Orestes yeniden kız kardeşine sarılıp; *"Ah zavallı kardeşim!"* diye inledi. *"N'olur üzülme! Ben zaten döktüğüm kanla ölümü hak ettim..."* O ana dek suskun kalan Pilades; *"Sakin olun biraz!"* dedi. *"Birazdan nöbetçiler gelip bizi alıp götürecek! Ne yapacaksak hemen yapalım!"* İfigeneya; *"Bakın ben ne düşünüyorum!"* diye fısıldadı. *"Şimdi yan odadan tanrıça Artemis'in heykelini alıp getireceğim. Daha sonra kralla konuşup sizi buradan çıkaracağım. İşler yoluna girince de sizi getiren gemiye atlar, hemen kaçarız!.."*

Bu sözlerin ardından yan odaya gitti İfigeneya. Bir süre sonra da kucağında tanrıça Artemis'in tahtadan heykeliyle döndü. *"Siz benim arkamdan gelin,"* dedi tutsaklara. Tapınağın avlusuna çıktıklarında kucağındaki tahtadan tanrıçayla ağır ağır krala doğru yürümeye başladı İfigeneya. Kral şaşkınlıkla bakıyordu ona. *"Görüyorsunuz kral hazretleri..."* diye söze başladı İfigeneya. "*Tanrıça Artemis çok üzgün. Çünkü kendisine kurban edeceğiniz bu yabancılar, ana-babalarını öldürmüşler! Bu yüzden Artemis; 'Onların elleri kirli!. İnsanların akıttığı masum kanlar yüzünden*

ben de çok kirleniyorum!' dedi. Anlayacağınız gibi tanrıça bu günahkârlar yüzünden çok kirlenmiş! Ben de hem tanrıçayı, hem bu yabancıları denizde yıkayıp arındıracağım!.. Yalnız nöbetçilere söyleyin; ben onları yıkayıp arındırırken hiçbiri yanımıza gelmesin!.." Kral, tanrıça Artemis'in tahtadan heykeline baktı bir süre. Sonra İfigeneya'ya dönüp; "*İstediğinizi yapın; kimse gelip sizi rahatsız etmeyecek!.. İşiniz ne zaman biterse o zaman dönersiniz..."* dedi gülümseyerek...

Bunun üzerine İfigeneya da kucağındaki tanrıça Artemis'le ağır ağır yürümeye başladı sahile doğru. Orestes'le arkadaşı, başları öne eğik onu izliyorlardı... Onların arkasında da ellerinde kutsal taslar taşıyan üç asker... Sahile yaklaştıklarında İfigeneya, artık geri dönmeleri gerektiğini söyledi arkasından gelen askerlere. Onlar da kutsal tasları bırakıp gerisin geri dönüp gittiler. Bunun üzerine üçü de koşaraktan sahile ulaşıp kendilerini bekleyen gemiye atladılar hemen!.. Ne var ki biraz açıldıktan sonra tersten esen bir rüzgâr, gemiyi hep gerisin geri sürüklemeye başladı!.. Tayfaların ve de Orestes'in bütün çabaları boşunaydı!.. Ta ötelerdeki tapınağın önünden onları şaşkınlıkla izleyen kralın birden aklı başına geldi! Yanındaki askerlere hemen sahile gidip gemiye el koymalarını buyurdu... Kendisi de onların ardından koşmaya başladı. Bir yandan da küfürler yağdırıyordu... O anda görünmez bir el olduğu yerde mıhladı kralı: Ve nereden geldiği belli olmayan bir ses; *"Ey kral, burada dur! Ben tanrıça Atena'yım! Bırak yabancıları, gitsinler!"* dedi. *"Ama tanrıçam biz onları siz tanrılar için kurban edecektik!.."* diye yanıt verdi kral. Tanrıça Atena da; *"Biz tanrılar bıktık sizin savaşlarınızdan, tapınaklarda döktüğünüz kurban kanlarından!"* diye çıkıştı. *"Askerlerine söyle, yabancılara dokunmasınlar!"* Eli ayağı titreyen kral; *"Başüstüne tanrıçam!"* diyebildi zorlukla...

Denizler tanrısı Poseydon, üç dişli yabasıyla azgın dalgaları uysallaştırdı hemen. Oresteslerin bindiği gemi de uygun bir rüzgârın eşliğinde hızla yol almaya başladı. İfigeneya'nın kucağında gülümseyen tanrıça Artemis de dillenip; *"Beni burada bırak İfigeneya,"* dedi usulca. "*Ben de yıkanıp temizleneyim..."*

İfigeneya kucağındaki tanrıça Artemis'i masmavi suların üstüne bıraktı usulca... Hem kendisi hem de yoldaşları bir süreliğine de olsa, kanatlanmış gibiydiler artık. Hepsi de gökten yağan barış yüklü mavilik ve ışıklarla, gıcır gıcır yıkanıp arınıyorlardı.

Bindikleri gemi de, artık insanların tanrılar adına kurban edilmeyecekleri ülkelere doğru, pupa yelken yol alıyordu.

Artemis (Pierre-Auguste Renoir)

TEK MEMELİ AMAZONLAR

Amazonlar denen *anaerkil* kadın kavimleri ilkçağlarda, Karadeniz ve Akdeniz coğrafyasındaki değişik merkezlerde, hep kraliçelerinin adlarını taşıyan kentler ve krallıklar kurdular... İzmir, Efes, Mirina, Grineum bunlardan yalnızca birkaçıydı... Latin ve Grek ozanların şiirlerinde de onlardan uzun uzun söz edildi. Nice ressamlar desenlere döktü, heykeltıraşlar yonttukları mermerlere işledi onları...

Ve gene Yunanlıların çevre coğrafyalardan alıp da benimsedikleri ve kendi ulusal kimlikleriyle bezedikleri söylenceler arasında Amazonlar, en ön sıralarda geliyordu. Yunanistanlı Arganotlar bile Altın Post'u almaya gittikleri Gürcistan'dan dönüşleri sırasında, Karadeniz kıyılarında oturan Amazonlarla tanıştılar... Onlarla uzun süre yarenlik ettiler...

Zaten Yunanlıların çeşitli boylar halinde Hindistan yörelerinden şimdiki yurtlarına gelmezden daha önce, Anadolu'da *anaerkil* bir toplum düzeninin egemen olduğunu kanıtlıyordu bulunan bütün belgeler. Amazonlar da bundan beş-altı bin yıl önceki bu anaerkil toplum düzenine uygun olarak yaşıyorlardı. Günümüzdeki anlamıyla evlilik de söz konusu olmadığından, çocuk yapacağı erkeği kendisi seçiyordu kadın. Doğan çocuklar da anasının soyadıyla anılıyordu. O yüzden günümüze dek gelen bir geleneğe göre de, örneğin ölülerin gömüleceği sırada, babalarının değil de analarının kim olduğu soruluyordu... Zaten Amazonların taptığı Anatanrıça Kibele'nin kadın olması da, bu anaerkil düzenin varlığını kesin olarak kanıtlıyordu.

Amazon denen kadınların en belirgin özelliği, savaşçı yönleriydi. Ve bu yüzden de at, yaşam boyu onların ayrılamadıkları yoldaşları oldu. Savaş sırasında onlar, Yunanistanlılar gibi atların çektiği arabalarda değil, atın üstüne binmiş olarak ok, yay kullanıyorlardı... Gene bu kadınların silah olarak iki ağızlı balta kullandıklarını gösteren Hitit ve Girit kabartmaları da bulundu... Bir söylenceye göre de yayı göğüslerine dayayıp iyice gerebilmek için bir memelerini aldırıyorlardı!.. Buna kanıt olarak da, Anadolu dillerinin birinde, *"amazon"* demenin *"memesiz"* anlamına geldiğini söylüyordu bazı dilbilimciler. Ama bazıları da; aynı sözcükteki *"a"* ekinin şiddet ve kuvvet anlamına geldiğine ve "mazon" da meme demek olduğuna göre Amazon sözcüğünün, *"memesiz" değil, düpedüz "güçlü*

kuvvetli memeleri olan kadın" anlamına geldiğini öne sürüyorlardı!.. Zaten Amazonlarla ilgili olarak bulunan binlerce heykel ve resmin hiçbirinde, onları tek memeli olarak gösteren bir şekil ya da simgeye rastlanmadı!.. Bu da ikinci savın doğruluğunu pekiştiriyordu.

Aslında savaş tanrısı Ares'le, Zeus'un güzel mi güzel kızı Harmoniya'nın aşklarından dünyaya gelmişti Amazonlar. Bu yüzden savaşçı yönleriyle babaları savaş tanrısı Ares'in burnundan hık deyip düşmüş gibiydiler! Homeros bile İlyada destanında onlar için, *"erkek gibi kadınlar"* söylemini kullanıyordu... Ama güzellikleri ve soyluluklarıyla da Zeus'un kızı Harmoniya'ya çekmişlerdi...

Çok doğal olarak dünyanın neresinde bir insan toplumu varsa, o toplum başlangıçta anaerkil bir toplumdu; orada egemenlik ve söz kadınındı. Çünkü kadının çocuk doğurduğu, ama erkeğin buna pek bir katkısı olmadığı o zamanlar da biliniyordu. İlk tohumlanma süreciyle doğum arasındaki o uzun dokuz ayda, erkeğin varlığı ve katkısı zaten unutulup gidiyordu...

Amazonlar; Sümerlilerin İnanna dedikleri Anatanrıça Kibele'ye tapıyorlardı. Ve erkekleri de, hem evlerde hem tarlalarda köle olarak kullanıyorlardı! İşte bu erkek köleler bir gün ülkelerine gelen bir yabancıdan, dünyamızda Zeus adında erkek bir Baba Tanrı'nın ortaya çıktığını duydular. Bunun üzerine onlar da bir kadın olan tanrıça Kibele'yi bırakıp Zeus'a tapmaya başladılar... Bunun ardından da; *"Biz babayız, asıl tohum bizde. Kadınlarsa tarladan başka bir şey değil!"* diye böbürlenip diklenmeye başladılar! Bunun üzerine Amazon kadınlar da, egemenliklerini korumak için bir gecede, şımarık ve isyancı erkeklerin üreme organlarını dipten kesip tanrıça Kibele'ye armağan ettiler!.. (İşte bu dipten kesme geleneğinin hafifletilmişi olan sünnet uygulaması da, Amazonların bir armağanı olmalıydı!..)

Bu arada Amazonlar; küçük erkek çocukları büyüdükleri zaman kadınlara karşı isyan etmesinler diye, onların ellerini ayaklarını sakatladılar. Bu arada yün eğirmeyi, ev işleri görmeyi de öğretiyorlardı onlara...

Gün geldi, istedikleri işi kuzu kuzu yerine getiren, ama bedenleri yamru yumru bu erkeklerle yatıp kalkmaktan haz duymaz oldular...

Penthesilea, Ahilleus'un okuyla öldü

AMAZON KADINLARIN EGEMENLİĞİ

O yüzden kendi elleriyle sakatladıkları bu erkekleri bırakıp onların yerine, savaş sonunda tutsak aldıkları erkeklerle düşüp kalkmaya başladılar! Bir süre sonra bu yöntemden de bıktılar... Bu kez ilkbaharda sınır boylarındaki yeni sürülmüş ve tohumlanmış tarlaların saban izleri üzerinde, komşu kabilelerin genç erkekleriyle günlerini gün etmeye başladılar. Böylece hasadın bol olacağına da inanıyorlardı... Artık bu yolla edindikleri kız çocuklarını alıkoyuyorlar, erkek çocuklarını da komşu kabilelere evlatlık olarak dağıtıyorlardı...

Anadolu'da yaşayan ve boylu boslu bu güçlü kadınlar ta Mısır'a, Hindistan'a dek gidip oralarda da savaştılar. Bu arada Atina'ya da saldırdıklarını Platon ve Sokrat gibi ünlü Yunan filozofları bile kabul etmekteydiler... Hatta Hindistan'dan dönen üzümün ve şarabın tanrısı Diyonisos'un ordusuyla bile çarpıştılar! Bu arada Troya'ya da saldırıp iyi yürekli kral Priyamos'a az buz kök söktürmediler!.. Ne var ki daha sonraları Yunanlılar, sözde kaçırılan güzel Helena'nın namusunu temizleme amacıyla Troya'ya saldırınca, bütün öteki Anadolu halkları gibi bu kez Amazonlar da, Troya kralı Priyamos'un yardımına koştular...

Tarihçilerin piri Herodot'un anlattığına göre, bir ara Karadeniz bölgesindeki Ordu taraflarına gelen denizci korsan Yunanlılar, orada yaşayan Amazonları bozguna uğrattılar. En güzellerini seçip köle olarak gemilerine doldurdular ve Yunanistan'a doğru yelkenlerini açtılar. Ne var ki bir süre yol aldıktan sonra tutsak Amazonlar, kendilerini alıp götüren Yunanistanlı korsanları bir punduna getirip denize attılar. Ama gemi kullanmasını bilmedikleri için de rüzgârların gönlünce yol almaya başladılar. Sonunda rastgele bir sahile çıktılar. Sahilden içerlere doğru yürüdüler ve o yöreyi yurt edinmek üzere yerleşmeye başladılar. Orada oturan İskitlerle bir süre vuruştular. Ne var ki İskitler, öldürdükleri savaşçıların hep kadın olduğunu görünce çok şaşırdılar. Ve de utandılar! Aralarında toplanıp bu güzel kadınlarla savaşmak yerine birlikte yaşayıp yeni bir soy türetmeye karar verdiler... O yüzden onların sayısı kadar delikanlı gönderdiler barakalarının çevresine. Amazonlar da delikanlıların kendilerine zarar vermek niyetinde olmadıklarını anlayınca, artık yalnızca savaşmaktan değil, savaş düşüncesinden bile caymaya başladılar!..

Haliyle o sıcak yaz günlerinde Amazon kadınlar, birer ikişer barakalarından çıkıp ağaç gölgelerine uzanıyor, serinlemeye çalışıyorlardı. Bunu gören İskitli delikanlılar da onlar gibi birer ikişer gölgelere uzanıp onları izlemeye başladılar... Bir ara delikanlılardan biri, bir kadının yanına enikonu çok yanaştı... Kadın da bir kötülük gelmeyeceğini sezinlediği için delikanlıya karşı olumsuz bir davranış göstermedi. Ama birbirlerinin dillerini bilmedikleri için de haliyle el-kol diliyle anlaşmaya çalıştılar... Kadın ertesi gün bir erkek arkadaşıyla gelmesini anlatmaya çalıştı el kol işaretleriyle... Gerçekten de ertesi gün yanına bir erkek arkadaşını alıp gelen İskitli delikanlı, bir gün önce konuştuğu kadının da bir kadın arkadaşıyla geldiğini gördü... Hemen olup bitenin içyüzünü öteki delikanlılar da öğrenince, onlar da aynı şekilde Amazon kadınlarla eşleştiler... Böylece kısa sürede iki hasım karargâh, birbiriyle dost tek karargâha dönüştü. Ve artık silahlara veda deyip barakalarını da birleştirdiler; çoluk çocuğa karıştılar... Babaların çocuklarına öğrettiği dille anaların dili birbirine karışıp yeni bir dil ve savaş nedir bilmeyen barışsever, yeni bir kuşak çıktı ortaya...

Artık barışa yönelmiş Amazon kadınların binlerce yıl önce, yalnızca Akdeniz coğrafyasında yaşayıp artık soylarının tükendiği sanılmamalıydı! Daha birkaç yüzyıl önce İspanyol araştırmacı Orellana; Güney Amerika'da incelemeler yaparken, bir arada yaşayan anaerkil Amazon kadın kümelerine rastgeldi.

Zaten o yüzden de onların barış ve kardeşlik içinde, özgürce yaşadıkları bölgedeki o büyük akarsuya, Amazon Nehri adını verdi...

AMAZONLAR KRALİÇESİ PENTESİLEYA

Ahilleus, Pentesileya'yı yerden kaldırırken

Yunanistanlı komutan yarı ölümsüz Ahilleus, yağmacı ve sömürgeci ordulara karşı yıllarca direnen ve destanlaşıp dillere düşen Troyalıların yiğit komutanı Hektor'u, tutuştukları teke tek dövüşte öldürdü... Ahilleus'un hızını alamayıp Hektor'un kan revan içindeki ölüsünü son hızla yerlerde sürükleyerekten, Troya surlarının çevresinde üç kez dolandırması, olayı izleyen Olimposlu tanrıları bile isyan ettirdi!.. Hatta bu dövüşü diğer tanrılarla birlikte Kazdağları'nın doruklarından izleyen tanrıça Afrodit, apar topar savaş alanına inip Hektor'un yaralı bedenine, güneşten kurumasın diye zeytinyağlı kremler çaldı...

Haliyle Troyalılar da ölümüne çok üzüldükleri komutanları Hektor'un cenaze törenleri sırasında büyük büyük ateşler yaktılar. Ağıtlarla ağlayıp dövündüler... Onların bu ateşlerle harmanlanan ağıtları, Troya surlarını aşıp bütün Anadolu halklarını uyandırdı. Yalnız Anadolu halklarını değil, derileri yanık Kuzey Afrika halklarını da uyandırdı...

Troya'nın ateşi, Karadeniz taraflarında oturan ve yalnızca kadınlardan oluşan Amazon halklarını da tutuşturdu... Gene insanlık tarihinde ilk kez, Hektor'un ölüsü için yakılan bu ateşler; Akdeniz'in ve Anadolu'nun kapsadığı bütün coğrafyalardaki halkları; tek hasımları olan yayılmacı ve sömürgecilere karşı, hiç kırılmayacak direniş alevleriyle çelikledi.

İşte bu yüzden Karadeniz kıyısında yaşayan ve Amazonlar denen kadın savaşçıların kraliçesi güzel Pentesileya *(Penthesileia)*, hemen en seçme savaşçı arkadaşlarını derleyip doğruca kuşatma altındaki *toprak kardeşleri* Troya halkının yardımına koştu. Troya surlarının önüne gelir gelmez de işgalci Yunan ordularıyla hemen vuruşmaya başladılar... Fırtına gibi esen Amazon kadınların karşısında Yunanlılar, neye uğradıklarını pek anlayamadılar ilk anda!.. Troyalılar da bu dayanışmayla coşup direnişlerini daha da şahlandırdılar... Amazonların güzel kraliçesi Pentesileya, beyaz atı ve parlak miğferiyle, bu direniş ve geri püskürtme savaşının yıldızıydı... Bu yeni direnişçilerin gelişiyle savaşın yazgısının değişir gibi olduğu sıralarda Ahilleus, ölüsü yakılan dostu Patroklos'un külleriyle uğraşıyordu. Yanında yeni dostu Ayas *(Aias)* vardı artık. Onunla karşılıklı oturup bu savaşın nereye varıp dayanacağı ve gerçekten neyin savaşını yaptıkları konusunda

dertleşiyorlardı. Tam bu sırada Amazonların geldiğini öğrenince, ikisi de hemen silahlarını kuşanıp savaş alanına koştular... Hasım cephelerin komutanları olan Ahilleus'la kraliçe Pentesileya karşı karşıya geldiler ve bir süre birbirlerine karşılıklı ok ve mızrak savurdular... Ne var ki Pentesileya'nın attığı ve her seferinde hedefini bulan okları, tanrıça Tetis'in ateş üstünde tavlayıp silah işlemez hale dönüştürdüğü oğlu Ahilleus'un bedenine çarpıp çarpıp geri sıçrıyordu! Bu arada Ahilleus'un yayından vınlayarak fırlayan zıpkın gibi bir ok, kraliçe Pentesileya'nın sağ göğsüne saplanıverdi! Bu yüzden kraliçenin bembeyaz atı aniden şahlanıp kişnedi ve güzel kraliçesinden püsküren kanla, koyu kızıldan gül kızılı renklere bulandı... Ardından Pentesileya da, artık kızıla kesilmiş atının eğerinden baş aşağı sağılıverdi... Ve sağılıp düştüğü yere gepgeniş, boylu boyunca uzanıverdi. Hemen arabasından inen Ahilleus da, kraliçeyi omuzlarından tutup yerden kaldırdı. Ne var ki onun bir kadın olduğunu görünce çarpılmışa döndü. Omuzlarından tuttuğu Pentesileya'yı bir türlü yere bırakamıyordu. Atını ve silahlarını unutuverdiği için artık rahatlayıp gülümseyen Pentesileya'nın yüzüne uzun uzun baktı... Ona bir anda deli divane vurulduğunu duyumsadı; tepeden tırnağa ürperdi. Ve elindeki silahlarından utandı. Ne var ki artık her şey için vakit çok geçti! *Görünüşte* Yunanistanlı güzel Helena'nın namusunu temizleme amacıyla Başkral Agamemnon'un başlattığı bu ilk kıtalararası savaşa, uzun uzun ilençler yağdırdı... Bu çirkin savaşın bir aleti olduğunu içi yanarak anladı...

Güneş tanrısı Helyos'un yaramaz oğlu Fayeton'un, bir zamanlar güneşin atlarını Afrika üstünde alçaktan koştururken derilerini yakıp kararttığı Habeşistanlılar da geldi Troyalıların yardımına... Habeşlerin gelişiyle birlikte canlanan savaş, gitgide daha da alevlendi. Başlarında yiğit kralları Memnon vardı. Ve Memnon da, Ahilleus gibi bir tanrıçadan doğmuştu. Troya surları önünde savaşırken Ahilleus'un en yakın arkadaşlarından Antilehos'u öldürdü... Gene küplere binen Ahilleus, Memnon'u öldürmeye ant içti...

Ahilleus'un anası tanrıça güzel Tetis'le Memnon'un anası tanrıça Eos, oğullarının bu ilençli savaşta birbirleriyle vuruşmalarını istemiyorlardı!.. O yüzden artık yeni can kırımlarını durdurması için, o sırada Kazdağları'ndan savaşı yönlendiren Baştanrı Zeus'un yanına gidip yardım istediler. Baştanrı Zeus, savaşı durdurmak yerine, insanların yazgılarını belirlediği altın terazisinin bir kefesine Memnon'un, öteki kefesine de Ahilleus'un yazgısını

koydu... Teraziyi kaldırıp her iki kefeye baktıktan sonra da Ahilleus'un Memnon'u öldüreceğini söylemekle yetindi!.. Ve gerçekten de bu ikilinin aynı gün tutuştukları teke tek dövüşte kral Memnon, Ahilleus'un sivri kargısıyla can verdi...

Kral Memnon'un anası şafak tanrıçası Eos, gidip oğlunun ölüsünü surların önünden kendi elleriyle kaldırdı. Sonra da onu, Anadolu'yu baştan sona yürüyerekten Afrika ülkelerine doğru, ağıtlar yaka yaka, gözyaşları döke döke alıp götürdü...

Ve efsaneler; her sabah dünyamızı maviye, yeşile, safran sarısına boyarken, şafak tanrıçası Eos'un oğlu için döktüğü gözyaşlarının, bütün dünyadaki çiçeklerin üzerine yağan çiğ tanelerine dönüştüğünü söylüyordu...

Onun yaktığı ağıtları da bütün Anadolulu analar ezberlemişti...

Pentesileya ve Ahilleus (Afrodisyas Müzesi)

DEVLER CANAVARLAR

Mitologyanın sözünü ettiği o ürkünç yaratıklara günümüzde ister "*masal hayvanları*" densin, ister *"devler, canavarlar"* densin, onlara yakıştırılacak hiçbir söylem onların önemini küçültemezdi. Çünkü krallar, isyancı kahramanlar ve de tanrılar bütün büyüklüklerini onlara borçluydular... İşin gerçeğine bakıldığında da bu acımasız canavarlar ve devler olmasaydı zaten tanrılara, kahramanlara ve de krallara gerek kalmayacaktı!.. Canavarlar; onların varlık nedenleriydiler...

APHRODISIAS MÜZESİ. DEVLERLE SAVAŞ PANELİ (DIOSKOUROİ)
APHRODISIAS MUSEUM. GIGANTOMACHY PANEL.

Devlerin yaşadıkları ortamlar, Akdeniz coğrafyasının belli yerlerindeydi. Bu yaratıkların çoğu da zaten yaşadıkları ortamla bütünleşmişlerdi. Örneğin kral Minos'un canavarı Minotauros, Girit'te bir Labirintos'ta yaşıyordu. Skülla, Sicilya adasında; Neme Aslanı Neme'de; Kalidon Domuzu da Kalidon'da yaşıyordu...

Canavarlar çok zaman bir tanrıya bağlıydılar; onun güdümünde insanlara ve halklara dehşet saçıyorlardı. Genellikle ana-babaları tanrı olan bu canavarlar, ilk ve en eski canavarlardı. Çünkü onlar, evrenin yaratılışıyla birlikte tanrılarla ve insanlarla zamandaş olarak ortaya çıkmışlardı... Ama bazen de canavarlar, tanrı ya da tanrıçaların manevi çocuklarıydı; onların yetiştirmeleriydi. Örneğin Kalidon Domuzu, tanrıça Artemis'in koruyup kolladığı bir canavardı. Kalidon denen ülkenin kralını cezalandırmak için tanrıçanın saldığı bu canavar, aslında halkın ürettiği bütün tahıl ve meyveleri daha tarladayken çiğneyip eziyordu. Tanrıça Artemis'in yarattığı

bu domuz, el ele verip güçlerini birleştirebilen kahramanlar sayesinde yok edilebildi...

Gene örneğin Minotauros denen ve kral "*Minos'un Boğası"* anlamına gelen korkunç canavarı, Yunanistanlı Teseus tek başına öldüremedi. Artık birlikte yaşayacakları sözünü verip kandırdığı kral Minos'un güzel kızı Aryadne'nin yardımıyla, onu Labirintos'un karanlıklarında yok edebildi...

Sayıları çok fazla olmamakla birlikte kral Oidipus'un akıl gücüyle alt ettiği Sfinks *(Sphynx)* türü entelektüel canavarları da özellikle unutmamak gerekirdi... Tebai kentinin girişindeki yüksek ve kayalık bir tepede oturan ve bedeni uçan bir aslanın gövdesine benzeyen, kadın yüzlü, kadın göğüslü bu canavar, bütün ülkeyi halkıyla birlikte kasıp kavuruyordu... Öyle ki kente girip çıkan kim olursa olsun, Sfinks ona birkaç soru soruyor, bilemeyince de onu öldürüyordu...

Günlerden bir gün, gerçekten yürekli, Oidipus adlı akıllı bir yabancı geldi sınıra. Kayalığın tepesindeki aslan bedenli Sfinks, herkese sorduğu soruyu yineledi ona da, ama hiç beklemediği doğru yanıtlar alınca çok öfkelendi; kendini o yüksek kayalığın tepesinden aşağıya attı bütün hışmıyla ve düştüğü yerde de paramparça oldu...

Tebaililer, ülkelerini büyük bir yıkımdan kurtaran Oidipus'u kralları olarak tahta oturttular. Ne var ki aklıyla canavarı yenen iyi yürekli kral Oidipus, her şeye karşın yeni geldiği ve sığındığı Tebai'de, öz anasıyla evlenmek gibi bir yazgıdan kendini kurtaramayacaktı!..

Gene de bütün çağlarda, halkların içinden çıkan kahramanlar; insan düşmanı canavarlarla her zaman başa baş dövüşüyorlardı. Ve kahramanlar; er geç yenilip yaşamlarını yitirseler de, onların bu savaşımları, korkular içindeki insanları yüreklendiriyor, onları insanca yaşayacakları Altınçağlarına doğru daha büyük bir coşkuyla yönlendiriyordu...

Örneğin Bellerofontes adlı kahraman, uçan atı Pegasos'un yardımıyla, ortalığı kasıp kavuran canavar Himayra'yı *(Khimaira)* öldürdü. Gene kanatlı atı Pegasos'la tek başına Olimpos tanrılar ülkesine tırmanabileceği savını attı ortaya. Gerçekten de kanatlı atıyla Olimpos'a doğru tırmanmaya başladı. Baştanrı Zeus da, çaktırdığı şimşek ve yıldırımlarla, onu yeryüzüne doğru, atıyla birlikte gerisin geri savuruverdi!.. Ama onun örneğinden yüreklenen

insanlar, hep gökyüzünün daha da derinliklerine ulaşma sevdasıyla yanıp tutuşmaya başladılar ve yükseldikçe daha da tutuştular...

Gene antikçağın en ünlü kahramanı Herakles'in yerine getirdiği on iki görevinin sonuncusunda olduğu gibi, kahramanın günışığında doya doya yaşayabilmesi ve de ışığın daha ötelerine ulaşabilmesi için, yeraltındaki Ölüler Ülkesi'nin karanlığını yenmesi ve oradaki canavar köpek bekçi Kerberos'u alt etmesi gerekiyordu... O yüzden Baştanrı Zeus'la kraliçe Alkmene'nin aşklarından doğan yarı-ölümlü Herakles, yeraltındaki Ölüler Ülkesi'ne tek başına indi ve oranın bekçisi olan çok başlı canavar köpek Kerberos'u yendi.

Bu görevini istendiği gibi yerine getirdikten sonra, yeryüzünde yeniden günışığına kavuşabildi...

Hiçbir kahraman tek başına canavarlarla, hele hele tanrılarla baş edemezdi!.. Ancak özgürlüğe ve insanca yaşamaya gönül vermiş diğer kahramanlarla el ele vererek üstesinden gelebilirdi canavarların...

O yüzden antikçağın soylu sanatçıları, bu kahramanları tiyatrolaştırdılar. Onları sahnede izleyen insanlar da içlerinde saklı o uçsuz bucaksız doruklarının ayırdına vardılar. Böylece yüreklenen insanlar, o gizli doruklarına doğru sürekli tımanmaya başladılar...

KENTAURLAR DENEN ATADAMLAR

Lapit'lerin *(Lapithes)* kralı İksiyon *(Ixion)*, saltanatını sürdürebilmek için gerçekten de her türlü insanlıkdışı yollara başvurabilen ikiyüzlü biriydi. Hatta ufacık bir çıkarı uğruna eniştesini bile öldürmüştü kurduğu bir tuzakla! Bu suçu duyulunca da hemen kurbanlar kesip tanrılara yalvar yakar olmuş, günahlarından arındırılmasını istemişti. Baştanrı Zeus da nedense acımıştı ona. Onu günahlarından arındırdığı gibi, Olimpos'taki sarayında bir de yemek verip ağırlamaya kalkmıştı! İksiyon bütün yüzsüzlüğüyle, yemek sırasında Zeus'un karısı tanrıça Hera'ya göz dikmişti bu kez de. Bunu sezen Zeus, hemen karısı Hera'ya benzeyen buluttan bir heykel koyuvermişti İksiyon'un yanına...

İşte İksiyon'un Hera'ya benzeyen bu buluttan heykelle birleşmesinden, dilimizde Atadam da denen at gövdeli, dört ayaklı ve insan başlı bir Kentaur dünyaya geldi. Bu canavar Kentaur, daha sonra Peliyon tepesindeki kısraklarla çiftleşti. Ve bu kısraklardan tür tür Kentaurlar türedi dünyamızda... Bu arada Baştanrı Zeus, arsız kral İksiyon'u Ölüler Ülkesi'nde durmadan dönen bir tekerleğe zincirlerle bağlattı!..

Peliyon tepesinde oturan Kentaurların hemen hepsi de o çağın insanlarından daha ilkeldiler; vurucu-kırıcıydılar... Etleri çiğ yerlerdi. Üstelik de şaraba çok düşkündüler! Hatta şarap tanrısı Diyonisos, her dünyaya gelişinde, önüne çıkan bu Kentaurlara bol bol şarap dağıtmaktan bıkıp usanmıştı... Ne var ki o dev cüsselerine karşın içtikleri birkaç tas şarapla hemen çarpılır, sonunda yapmadık rezillik de bırakmazlardı!..

Kral İksiyon'un soyundan gelen bu Kentaurlara benzemeyen, Kıbrıs Kentaurı denen bir başka tür daha vardı. Onun da öyküsü gene Zeus'a dayanıyordu...

Baştanrı Zeus; Olimpos'tan dünyamızı gözetlediği bir gün, tanrıça Afrodit'i kendi ülkesi olan Kıbrıs'ın üzüm bağlarında gezinirken görmüş, görür görmez de kafasından hınzırca şeyler geçmeye başlamıştı. O yüzden hemen kılık değiştirip sarayının penceresinden yıldızlarla dolu o büyük boşluğa atlamış, sessizce süzülerekten doğruca Afrodit'in yanında almıştı soluğu!.. Evren güzeli tanrıça Afrodit de Zeus'un bu zamansız ziyaretinin nedenini hemen sezmiş; ondan fırtına gibi kaçmaya başlamıştı... Ne var ki

şehvetin doruğundaki Zeus da onun ardısıra koşarken tökezleyip düşmüş ve kendini tutamayıp düştüğü yerdeki toprağı döllemişti... Böylece döllenen toprağın ürettiği yaratıklara "Kıbrıs Kentaurları" adını vermişti o çağın insanları...

Zeus'un öte dünyaya gönderdiği kral İksiyon'un boşalan tahtına oğlu Pritos *(Prithos)* geçti. Bir süre sonra da evlenirken çok görkemli şölenler düzenledi... Bu arada barışçı görünmek için akrabaları olan Kentaurları da çağırmayı unutmadı.

APHRODISIAS MÜZESİ. KENTAURLARLA SAVAŞ PANELİ.

APHRODISIAS MUSEUM. CENTAUROMACHY PANEL.

Kentaurlardan korktukları için düğüne gelen çağrılılar, altın ziynet türünden bir şeyler sundular kral Pritos'a. Ne var ki halkın ahı tutmuş olmalı ki, hiç beklenmedik işler açıldı kral Pritos'un başına!.. Şaraba çok düşkün olan Kentaurlar, onu tasla içmeyi bırakıp tulumları başlarına dikip dikip içmeye başlayınca, düğünün havası değişiverdi! Çünkü şaraba karşı çok zayıf olan Kentaurlar, bir süre sonra delilenmeye; sağa sola dalaşmaya başladılar. Bu arada kafayı iyice bulan ve Kentaurların en azılısı olan Evritiyon *(Eurythion)* da, gelini kucakladığı gibi son hızla saraydan uzaklaşıp gitti! Aynı şekilde öteki Kentaurlar da gözlerine kestirdikleri kadınları kucaklayıp kucaklayıp kaçırmaya başladılar! Bu olay yüzünden Kentaurlarla kral Pritos'un askerleri arasında amansız bir çatışma başladı. Kentaurlar ellerine geçirdikleri kayaları, rastgele kökledikleri ağaçları askerlerin üstüne üstüne fırlatıyorlardı. Askerler de ok ve mızrak kullanıyordu... Ama bir türlü onlarla başa çıkamıyorlardı.

Olayı duyan Yunanlıların ulusal kahramanı Teseus hemen yardımına geldi Lapitlerin... Uzun çatışmalardan sonra yenilen Kentaurlar, başka bir bölgeye sığınmak zorunda kaldılar... Daha sonraları aynı Kentaurlar, çok daha kalabalık olarak döndüler. Bu kez de onlar Lapitleri başka bir bölgeye sürdüler.

Antikçağdaki Atadamlardan birkaçı bazı yönleriyle çok ünlüydüler... Örneğin bir Silenos'la bir Nümfa'nın birlikteliğinden doğan Atadam Folos *(Pholos),* bir mağarada tek başına yaşıyordu... Öteki soydaşları gibi öyle vurucu-kırıcı cinsten bir Kentaur değildi. Nesi var nesi yoksa onu başkalarıyla paylaşmaktan çok hoşlanıyordu... Bir gün biraz hoşbeş etmek için o tanrılar gibi güçlü Herakles'i bütün sevecenliğiyle mağarasına buyur etti. Çeşit çeşit yiyeceklerin yanında, ona özel olarak sakladığı şaraptan da sundu. Bu şarabın öyküsü de çok ilginçti... Uzun yıllar önce şarap tanrısı Diyonisos, arkasında şen şakrak kadın ve erkek alayıyla Folos'un yanına uğramış, ayrılırken de bir fıçı şarap bırakmıştı. *"Bir gün Herakles buralara uğrayacak; ona bu şaraptan sunarsın,"* demişti...

Yemek sırasında Herakles'in içtiği bu *yüzyıllanmış* şarabın kokusunu duyan öteki Kentaurlar da apar topar üşüştü mağaraya... Çok geçmeden şarabı çok seven Kentaurlarla Herakles arasında şarap kavgası başladı... Bu kavga öylesine ilerledi ki, Kentaurlar kökledikleri çam ağaçlarını ve de ellerine geçen büyük kayaları Herakles'in üstüne üstüne fırlatmaya başladılar... Herakles de onların bir kısmını o ünlü zehirli oklarıyla öldürdü... Ölmeyenler de bir sonuca ulaşamayacaklarını anlayınca kaçıştılar... Ama yerlerde at ayaklı insan başlı Kentaur bedenleri seriliydi; kan revan içindeydi her yer... Bir süre sonra Atadam Folos geldi Herakles'in yanına. Herakles, Kentaurların üstesinden gelebildiği için çok sevinçliydi... Ne var ki Folos çok üzgün görünüyordu. Herakles de haliyle üzüntüsünün nedenini sordu ona. Dört ayaklı Folos ilkin konuşmak istemedi.

Ama Herakles üsteleyince; *"Tanrı Diyonisos'un armağanı o bir fıçı şarabı hep birlikte bölüşemez, kavgasız gürültüsüz içip eğlenemez miydik?.. Çünkü senin öldürdüğün Kentaurlar da mağarama konuk olarak gelmişlerdi..."* dedi üzgün üzgün...

Bu kez Herakles'in yüzü gölgelendi; uzun süre sustu... Dünyaya sırf gücünü göstermek için geldiğini sanan Zeus'un oğlu Herakles, o günden sonra, *"Kavgasız gürültüsüz, soframızdakileri kardeşçe yiyip içemez miydik?"* sözü üzerinde uzun uzun düşündü.

Ondan sonra da bütün düşünceleri değişti.

KİKLOPLAR - TEPEGÖZLER

"Tepegözler" de diyebileceğimiz Kikloplar *(Kyklopes)*, alınlarının ortasında tek gözleri olan dev yapılı yaratıklardı... Örneğin bir Kiklop tanrılara başkaldırdığında, tek eliyle bir tepeyi bile yerinden söküp onların Olimpos'taki saraylarına doğru fırlatabiliyordu!..

İlkçağ yazarlarından birçoğu Kikloplar üzerine bir şeyler yazdılar ve genellikle onları üç kümeye ayırdılar.

İlk kümedekiler, Uranosoğulları soyundan gelen demirci Tepegözlerdi.

Bu türden Kikloplar; tanrı Uranos *(Gökyüzü)* ile tanrıça Gaya'nın *(Yeryüzü)* aşklarından doğan çocuklardı... O süreçte evrenin baştanrısı olan Uranos, karısı Gaya'nın doğurduğu bu çocuklardan birinin gün gelip baştanrılık tahtına kurulmasından ürktüğü için onları hep yedi kat yerin altındaki cehennem ülkesi Tartaros'a kapatıyordu... Anaları Gaya, son doğurduğu oğlu Kronos'a babasının bu yaptıklarını bir bir anlattı ağlaya sızlaya. Bunun üzerine Kronos da öfkelenip babasını kovdu ve evrenin yönetimini eline aldı... Ne var ki Kronos da kendinden öncekiler gibi, tahtını yitirme korkusuyla her doğan çocuğunu yutup midesine indirmeye başladı!.. Bunun üzerine karısı Reya *(Rheia)* karnındaki bebeği Zeus'u kurtarmak için gizlice bir mağarada doğurdu onu. Sonra da kundakladığı bir kaya parçasını bebek niyetine kocası Kronos'a yutturdu!.. Zeus yetişip delikanlı olduğunda anası Reya, babasının yaptıklarını bir bir anlattı ona. Sonra da anlaşıp Kronos'u ortadan kaldılar. Onun yuttuğu bebekleri de bir bir kusturup dünyaya çıkardılar...

Böylece evrenin yönetimini eline alan Baştanrı Zeus, yeraltındaki bütün Kiklopları özgürleştirdi... Özgürleşen Tepegöz Kikloplar da böyle bir nimete kavuşmanın coşkusuyla, Zeus'un istediği *"şimşekler çaktırıp yıldırımlar saçan"* o ürkünç silahı üretip ona armağan ettiler... Bu yıldırım silahı öylesine güçlüydü ki, onunla yalnızca bir iki kişiyi değil, on beş-yirmi kişiyi bir anda öldürebiliyordu Baştanrı Zeus!..

Babasının tahtına kurulmasının üstünden pek fazla bir zaman geçmemişti ki, tanrı Prometeus'un soyundan gelen ve Titanlar denen eski tanrılar, Baştanrı Zeus'un evreni hoyratça yönetmesine karşı ayaklandılar ve böylece

Zeus'la tanrılar arasında ürkünç bir savaş başladı... Haliyle Kiklopların bir kısmı, yeraltındaki demirci işliklerinde habire yıldırım üretip Baştanrı Zeus'a ulaştırıyorlardı... Zeus hem elindeki yıldırımlar kusan silahıyla, hem de dağları tepeleri yerinden söküp gökyüzüne fırlatabilen yeryüzündeki güçlü Kiklopların ve de akrabaları olan tanrıların yardımlarıyla hasımlarını yendi. Bu arada karalar ve denizler birbirine girip altüst oldu. Bu yüzden bir taraftan karmakarışık dağlar tepeler oluşurken, Ege denizinde de sayısız ve darmadağın adacıklar, takımadalar çıktı ortaya... Anadolu ve Ege'nin iki yakasındaki coğrafyada da karmakarışık dağlar, tepeler, vadiler oluştu bu hengâmede... Ne var ki savaş sonrasında isyancı hasımlarına gereken yanıtı verdi Zeus... Örneğini tanrı Atlas'ı, dünyayı sonsuza dek iki eliyle omuzları üstünde taşımakla cezalandırdı... Kendisine yardımcı olan akraba tanrılara da, sus payı kabilinden, yeryüzündeki yaratıkları ve insanları bir parça buyrukları altına almaya yarayacak göstermelik bazı makamlar sundu. Böylece Baştanrı Zeus, artık egemenliği altına aldığı bu tanrı ve tanrıçalarla birlikte, bulutların üstündeki Olimpos denen tanrılar ülkesine çekildi; saltanatını gönlünce sürdürmeye başladı... Ne var ki saltanat koltuğuna daha yeni yeni ısınmaya başlarken, tanrı Apollon'un dünyalı bir kadınla ilişkisinden doğan oğlu doktor Asklepyos, insanları ölümsüzleştiren bir ilaç buluverdi!

Zaten gün gelip tahtına kurulmalarından ürktüğü insanların bir de ölümsüzlüğe kavuşmasını düşünmek, Baştanrı Zeus'u çileden çıkarmak için çoktan yetip artıyordu! Bu yüzden Kiklopların armağanı yıldırımlar çaktıran silahıyla hemen Asklepyos'u öldürdü!.. Haliyle tanrı Apollon da, oğlunun sırf insanlık yararına bulduğu bir ilaç yüzünden öldürülmesine çok içerledi. Babası olan Baştanrı Zeus'a el kaldıramadığı için de, hıncını almak üzere yıldırımlar saçan silahların üreticileri olan Kikloplardan ele geçirdiklerini öldürmeye başladı! Bunu anında duyan Baştanrı Zeus, Apollon'u süresiz olarak yeraltının karanlık mağaralarına kapatmayı düşündü... Karısı tanrıça Hera'nın araya girmesiyle bu niyetinden caydı; yeryüzünde tanrıların elçileri ve temsilcileri olan krallardan birinin buyruğunda, bir yıl köle olarak çalışma cezasına çarptırmakla yetinmek zorunda kaldı!..

Bir de *Duvarcı Kikloplar* vardı.

Bunlar Anadolu'nun Likya bölgesinde yaşayan bir halktı. Bu Kikloplar halkının, Hitit kabartmalarında tek gözlü olarak görülen kişiler olabileceğini ileri süren yazarlar vardı... Zaten onlarla ilgili bütün efsaneler, onların Güney Anadolu'daki Likya bölgesinde bir zamanlar yaşamış bir halk olduğunu söylemekteydi. Birtakım yazarlar da; Anadolu'daki, Sicilya'daki ve Yunanistan'daki *"Kiklop Duvarları"* denen surları, kaleleri ve sarayları, bu duvarcı Kiklopların yaptıklarını kabul etmekteydi.

Homeros'un sözünü ettiği üçüncü kümeden olan Kikloplarsa, Sicilya ve çevresindeki adaların ilk yerli halkı olan devlerdi...

Bu devler; hayvancılıkla, tarımla uğraşan, kolları ve bacakları çok güçlü emekçilerdi. Polifemos *(Polyphemos)* da işte keçi koyun sürüsü olan bu Kikloplardan biriydi. Bu tür Kikloplar, denizler ve karalar tanrısı Poseydon'un çocuklarıydı. Denizler tanrısı Poseydon, insan denen o meraklı ve tepeden tırnağa isyancı yaratığın, gün gelip denizlerin ve de karaların gizemlerini öğrenmeye kalkacağını çok iyi biliyordu. O yüzden doğan çocuklarını hep ürkünç Kikloplara dönüştürüyor; onları daha insan ayağı basmamış limanlara bekçi olarak yerleştiriyordu. Ve bu insan benzeri tek gözlü bekçi Kikloplar, yaşadıkları çevreyle yetinmeyip o uzak deniz ve karaların gizemlerini çözüp dünyayı insanoğlunun hizmetine sunmak amacıyla sefere çıkacak denizcileri çiğ çiğ yemek için, hep istim üstünde bekliyorlardı...

Bu üçüncü küme Kiklopların kimileri de, örneğin Etna gibi yanardağların derinliklerinde yaşarlar; işçilerin ve ateşin tanrısı topal Hefaystos'la birlikte, madenleri eriten büyük fırınların önünde, çekiçleriyle demir döverlerdi... Bu fırınların dumanları ve alevleri, yeryüzüne püskürerekten çıkar ve püskürdükleri yerlerde de yanardağlara dönüşürdü... Bir anlamda ateşin, demirciliğin ve el sanatlarının tanrısı Hefaystos'un yardımcıları olan bu demirci Kikloplar yalnızca örs üstünde ve kan ter içinde insanlara gerekli olan aygıtlar şekillendirmekle kalmazlar; bir yandan da çeşit çeşit maden yatakları üretirlerdi yeraltlarında. Gene bu Kikloplar, Olimpos'taki tanrıların ve de onların temsilcileri olan kralların saraylarındaki bütün altın ve pırlanta aksamları, hep bu yeraltındaki volkanik fırınlı demirci işliklerinde dövüp şekillendirirlerdi...

Gene onların istekleri doğrultusunda kılıç kalkan da döverlerdi durmadan. Ne var ki hiç de insana yakışmayan bu silahları döverlerken soludukları

öfke, Etna yanardağının doruklarından duman duman püskürürdü...

Kiklop Polifemos

KREUSA İLE OĞLU İON

Çok güzel bir kızdı prenses Kreusa... Üstelik gösterişten uzak, kendi başına özgürce yaşamak, gönlünden geldiği gibi davranmak onun en göze çarpan özelliklerindendi... Zaten daha çocukluğundan beri en sevdiği şey; dağlarda bayırlarda gezip tozmak, kuşlarla hayvanlarla kendince konuşmaktı. Kendini tutamayıp dokunmadıkça, yırtıcı denen hayvanların çoğu ondan kaçma gereğini bile duymazlardı!.. Bu yüzden ormana her gidişinde, önüne çıkan hayvanlarla biraz yarenlik eder, sonra da yeni açmış rengârenk kır çiçeklerinden birkaçını saçlarına iliştirirdi. Biraz daha gezip dolaştıktan sonra evinin yolunu tutardı... Bu türden yaşamı uzun süre, ta ergenlik çağına dek sürüp gitti güzel Kreusa'nın.

Ergenlik çağına daha yeni girdiği sıralardaydı... Kreusa, gene küçük sepetinde derlediği kır zambaklarıyla, değişik kır çiçekleriyle evine dönüyordu. Birden çok yakışıklı ve daha önce hiç görmediği bir delikanlı çıkıverdi karşısına. Ne var ki tek söz bile söyleme gereği duymadan bu delikanlı, Kreusa'yı kucakladığı gibi doğruca bir mağaraya alıp götürdü. Artık ne yapsa elinden kurtulamayacağını sezinledi güzel kız. Çünkü tanrı Apollon'un ta kendisiydi bu yakışıklı delikanlı! Ve Güzel Kreusa, mağaradaki bu birlikteliklerinden sonra gebe kaldı... Haliyle ne kral olan babasına, ne de anası kraliçeye bir şey söyleyebildi başına gelenler konusunda... Ama o günden sonra da kırlarda bayırlarda, mağarada seviştiği o hoyrat delikanlıyı aradı hep... Karnı iyice şiştiğinde de artık saraya dönmek bir yana, böyle bir düşünce bile onun elini ayağını titretmeye başladı. Çünkü bu konuda çok sert töreler vardı!..

Doğum günü geldiğinde Kreusa, sevgilisi tanrı Apollon'la seviştiği mağaraya sığınıp nur topu gibi bir erkek çocuk getirdi dünyaya. Sonra da gebeliği sırasında geceleri yüreği titreye titreye nakışladığı rengârenk kundakla sarıp sarmaladı bebeğini. Uzun uzun öpüp kokladıktan sonra da onu orada bıraktı ve için için ağlayarak saraya döndü. Döndü ama sarayda da diken üstündeydi hep. Çünkü durmadan bebeğini düşünüyordu... Bir gün artık dayanamayıp çocuğunu bulma umuduyla doğruca mağaraya gitti. Ama ne bebeği, ne de ondan bir iz vardı ortalıkta!.. Yerde kan izleri filan da olmadığından, *"bir kartal kaçırmıştır belki de"* diye düşünüp kendince avunmaya çalıştı... Yeniden ve üzgün üzgün saraya döndü...

Kreusa

Bir süre sonra onu Ksutos *(Ksuthos)* adlı biriyle başgöz etti babası. Ne var ki pek mutlu yürümedi bu evliliği... Çünkü mağarada bırakıp kaçtığı bebeğini düşünüyordu hep... Törelerin zoruyla ona analık edememiş olmanın o anlatılmaz acısıyla yatıp kalkıyordu. Üstelik ne denli duygularını bastırsa da, gizli bir aşkla sevdiği tanrı Apollon'a, artık hiç ortalıklarda görünmediği için ilençler yağdırıyordu... Bir yandan da kocası Ksutos, habire çocuk istiyordu ondan!.. Bu istekleri bir türlü yerine gelmeyince, karı-koca kalkıp Delfoy'daki biliciye akıl danışmak üzere yola çıktılar. Delfoy'a varınca Ksutos biriyle görüşeceğini söyledi ve kentte kaldı. Karısı Kreusa da tek başına eski sevgilisi tanrı Apolon'un tapınağına gitti. Kapıda çok yakışıklı bir delikanlı karşıladı onu. Biraz hoşbeşten sonra ona neden böyle üzgün olduğunu sordu delikanlı... Soruyu başka bir soruyla geçiştirmek için; *"Senin adın ne delikanlı?"* dedi Kreusa; Delikanlı da hiç bekletmeden; *"Adım* İon,*"* diye yanıtladı. "*Kendimi bu tapınağa adadım. Buranın rahibesi Pithia bulup getirmiş beni. O zamandan beri annemin de babamın da kim olduğunu bilmiyorum!..*"

Bu sözler büsbütün acısını kışkırttı Kreusa'nın. İç çeke çeke ağlamaya başladı. *"Neden ağlıyorsun ki böyle?"* diye sordu delikanlı yeniden. *"Işık tanrısı Apollon'un tapınağında böyle ağlamak olmaz ki!"* Artık büsbütün kendini tutamayan Kreusa; *"Apollon mu dedin? Tanrıların en taş yüreklisidir o!"* diye kükredi. Sonra da kesik kesik sürdürdü konuşmasını: *"Çünkü benim en sevdiğim bir arkadaşım tanrı Apollon'dan gebe kalmış... Ama geçen zaman içinde ne onu, ne de çocuğunu arayıp sormuş! O da doğurduğu bebeğini kimselere kabul ettiremeyeceği için bir mağaraya bırakmış. Ama bir süre sonra onu almaya gittiğinde artık yerinde değilmiş!.. O zamandan beri hep bebeğini arıyor arkadaşım!.."* Bunun üzerine İon; *"Apollon öyle bir şey yapmaz! Bir yanlışlık olmalı!"* dedi... *"Nasıl yapmaz?"* diye sözünü kesti Kreusa; *"Kadın bana kaç kez yana yakıla anlattı bunu. Ben de o yüzden buraya geldim zaten!.."* Delikanlı biraz sustu. Sonra da; *"Öyle bile olsa tanrılara isyan edilmez..."* diyebildi. Ardından ikisi de sustu...

Tam o anda Kreusa'nın kocası Ksutos geldi yanlarına. Durduğu yerde duramıyordu sevincinden... Delikanlıya baktı bir süre; *"Senin adın İon değil*

mi?" diye sordu büyük bir rahatlıkla. *"Evet efendim,"* diye yanıtladı, "*İon'un ta kendisiyim!"* Bunun üzerine büyük bir coşkuyla; *"Oğlum benim!"* diyerek kollarına aldı İon'u. *"Tanrı Apollon'la konuştum. Sen benim oğlummuşsun!.."* Duyduklarına bir anlam veremeyen ve aniden kıskançlığa kapılan Kreusa da; *"Oğlum mu dedin? Bu da nereden çıktı? Peki annesi kim öyleyse?"* diye sordu. Bunun üzerine kocası Ksutos; *"Öz oğlum değil canım! Ne fark eder? Ama tanrı Apollon onu öz oğlum gibi sevmemi söyledi bana..."* diye yanıtladı...

Haliyle Kreusa da, İon da şaşkındılar... Onları bir süredir uzaktan gizli gizli izleyen tapınağın başrahibesi girdi içeri... Elinde bezden bir bohça vardı. Bohçayı İon'un eline tutuştururken; *"Bak bunun içindeki kundak senin!"* dedi. *"Anneni bulman için bir ipucu olabilir."* Sonra da dışarı çıktı. İon bohçayı açıp kundağa baktı. Üstünde renk renk nakışlanmış desenler vardı... Kundağın en üstündeki büyükçe bir desende genç bir kız, bir eliyle topladığı rengârenk çiçeklerlerle dolu eteğini tutuyor, öteki eliyle de gözlerini ışıktan korumaya çalışıyordu. Kızın gözleri; her tarafını aniden saran ışık yağmurlarının sağanak sağanak boşandığı bir yere bakıyordu. Gözleri gülüyordu kızın... Belli ki ışık tanrısı Apollon vardı oralarda. Tam onun yanındaki desende de aynı genç kız, flüt çalan yakışıklı mı yakışıklı ve Apollon'a benzeyen bir delikanlının dizlerine başını yaslamış, gözleri kapalı onu dinliyordu...

Desenlere bir süre daha baktıktan sonra; *"Artık dünyanın neresinde olursa olsun ben annemi arayıp bulacağım!"* diye bağırdı İon... Karşıdan baktığı kundakta bir şeyleri tanır gibi olan Kreusa, hemen kundağı kapıp aldı İo'nun elinden! Desenleri görür görmez de; *"Oğlum benim!"* diye İon'un boynuna sarıldı...

"Siz ikiniz de delisiniz!" dedi İon. *"Hayır oğlum,"* diye karşı çıktı Kreusa. *"Demin sözünü ettiğim kadının ta kendisiyim ben! İstersen kundağın ucundaki sargıyı aç. Orada küçük bir yılan var!"*

Kreusa'nın dediği doğruydu. Sonra da Kreusa, oğlu ve kocası, birbirleriyle sarmaş dolaş olup tapınaktan ayrıldılar...

Üçü de uzun yıllar mutlu bir yaşam sürdüler...

Tanrı Apollon bir daha hiç çıkmadı karşılarına...

EFES'TE YEDİ UYURLAR MAĞARASI

Antik kent Efes'in mermer sokaklarını dolaştıktan sonra, incir ağaçlarının gölgelediği Yedi Uyurlar Mağarası'nın önünde soluklanmak ve geçmişle bugünü harmanlamak gerçekten büyük bir hazdı...

Efes kentini anaerkil toplum yapısının egemen olduğu antikçağda, Amazonlar denen kadınların kurduğu en güvenilir kaynaklarca ileri sürülmekteydi... Daha sonraları Anatanrıça Kibele'nin bir dönüşümü olan toprak ve bereket tanrıçası Artemis inancı da bu kente MÖ 2000 yıllarına doğru yerleşmeye başladı. Daha sonra büyük bir özenle onun adına kurulan Artemis Tapınağı da, dünyanın yedi harikasından biriydi...

Bir ara yakılıp yeniden yapılan bu tapınağın rahip ve rahibeleri; tarihin her sürecinde görüldüğü gibi, Artemis inancını da zaman içinde kralların buyruğuyla bir ticaret aracına dönüştürdüler... Roma İmparatorluğu çağında da aynı gelenek sürüp gitti. Aynı rahip ve rahibeler, halkın varını yoğunu tanrıça Artemis adına toplayıp bu tapınakta saklamaya başladılar... Zaten başkent Roma'dan Efes'e gelen komutan, emeklerinin ve üretimlerinin büyük kısmını tanrıça adına bağışlamayanları asıp kesiyordu... Haliyle bu tapınak, kısa bir süre sonunda dünyanın hem ilk, hem de en zengin bir bankasına dönüştü.

Daha sonraları, yoksul ve köleleştirilmiş halkların bir kurtarıcısı olarak sunulan İsa inancının ortaya çıkmasıyla bu yeni dine bağlanan insanlar, kendi aralarında örgütlenmeye başladılar... Bu örgütün militanları, halkın varını yoğunu din adına toplayan tapınak rahiplerine ve imparatorluğun güvenlik güçlerine karşı halkı isyana çağırmaya başladılar. Bu militanlardan ele geçirilenler de, Romalı komutanın acımasız hışmına uğramaktan kurtulamıyorlardı...

İsa'ya tapan bu militanlardan yedi kişilik bir örgüt ve köpekleri Kıtmir, Romalı komutanın hışmından ırak durmak için Efes'teki Panayır Dağı'nın eteklerinde buldukları bir mağaraya sığındılar ve gecelerini orada geçirmeye başladılar... Günlük koşuşturmalardan çok yoruldukları bir gün, gene mağaralarında derin bir uykuya daldılar. Ne var ki mağaranın girişine nöbetçi diktikleri köpekleri Kıtmir de katıldı bu derin uykuya!.. Bu arada Romalı zorba komutan Decius'un askerleri, yeni İsa dininin militanlarının

saklanmasını önlemek üzere, çevredeki mağaraların önlerini büyük kayalarla örtmeye başladılar... İşte bu yedi mürit de, köpekleri Kıtmir'le birlikte girişi kapatılan mağaranın içinde, daldıkları derin uyku yüzünden olup bitenlerin ayırdına varamadılar. Yüzyıllar boyunca da hiç uyanmadan, öylece orada uykularını sürdürdüler...

Bir yaz sabahında bu mağaranın yakınlarında garip bir çoban, her zamanki gibi sürüsünü otlatıyordu... İncir ağaçlarının gölgesindeki mağaranın girişini kapatan kayayı görünce, iş olsun gibilerden onu zorlayıp mağaranın ağzını araladı... Bu aralıktan girip saatlerce mağarayı döven Ege'nin sıcak ve kışkırtıcı güneşi, nöbetçi köpek Kıtmir'i yüzyıllar süren uykusundan uyandırdı... Kıtmir uyanır uyanmaz var gücüyle havlamaya başladı. Onun havlamasından Yedi Uyurlar da uyandılar... Ne var ki bir süre durumlarına bir anlam veremediler. Ama son derece açtılar. Sonunda Mernuş adlı arkadaşlarının eline bir bakır para tutuşturdular ve kente yiyecek bir şeyler almaya yolladılar.

Panayır Dağı'nı biraz dolanıp Mermer Cadde'ye inen Mernuş, mermerlerin üstünde yer yer Hıristiyanlığın simgesi haçlar gördüyse de bunlara bir anlam veremedi. Ama bu konuda kafasını da yormadı! Sonra önüne ilk çıkan bir fırına daldı. Aldığı birkaç ekmek karşılığı olarak cebinden çıkardığı bakır parayı fırıncının eline tutuşturdu. Fırıncı bu tuhaf parayı bir süre inceledikten sonra, "Hırsız!.. Kalpazan!.." gibi sözcüklerle hakaretler yağdırmaya başladı... Kavgayı duyanlar ve görenler fırının önünde toplanmaya başladılar. Olup bitenlerden Mernuş hiçbir şey anlamıyordu! Sonunda araya giren bir polis; kavga nedeni parayı evirip çevirdikten sonra, üstündeki resmin o andaki Roma imparatorunun dedesinin dedesi olduğunu söyledi... Ortalık gitgide karışıyordu... Sonunda polisler Mernuş'u Yuhanna kilisesinin papazına götürdüler. Haliyle Mernuş bildiklerini anlattı... Artık devir değişmiş, Romalılar ve haliyle Efesliler de Hıristiyan olmuşlardı... Kilisenin papazı ve polis; Mernuş'la birlikte diğer arkadaşlarının yüzyıllardır uyudukları mağarayı görmeye gittiler. Papaz, Yedi Uyurlar'ı bir süre sorguladı ve sonunda durumu anladı. Ve hemen bu Yedi Uyurlar önünde yerlere eğildi; haç çıkardı. Çünkü olağanüstü bir şeydi bu!.. Başpapaz, Efes'te olup bitenleri hemen İstanbul'daki İmparator II. Teodosyus'a bir ulak aracılığıyla duyurdu. İmparator da Efes'e geldi apar topar... Huzuruna çağırdığı Yedi Uyurlar'la biraz konuştu. Sonra da halkın önünde onları ödüllendirdi... Bu olayı İsa dininin bir olağanüstülüğü olarak

sundu toplanan kalabalığa... Yedi Uyurlar'ın köpekleri Kıtmir'i bile uzun uzun sevip okşadı... Bu olay daha sonra Kuran'da da geçecekti...

Yedi Uyurlar, köpekleri Kıtmir'le birlikte Efes kentini aylarca incelediler. Antikçağdaki halklarla Hıristiyan çağındaki halkların yaşamlarını karşılaştırdılar... Antikçağın nice tanrı-tarıça heykelleri ve sanat yapıtları kırılıp parçalanmış, onların yerine yeni tapınaklar kurulmuştu...

Ortada değişen hiçbir şey yoktu: Halk gene belbağladığı yeni dinin papazlarınca sömürülüyor; imparatorlarının yağma ve işgal amaçlı savaşları yüzünden gençler kırılıp kırılıp gidiyorlardı. Halk gene tanrılarla el ele olmuş ağaların beylerin buyruğunda kul ve köle olarak sürünüyordu... Kadınlar gene evlerine kapatılmış kölelerdi... Velhasıl Yedi Uyurlar ve köpekleri Kıtmir; o sömürüsüz, savaşsız ve her türlü köleliğin kalktığı Altınçağın gelmesine daha epeyce zaman olduğunu iyice anladılar... Artık tanrılardan da umutlarını kestiler.

İncir ağaçlarının altındaki mağaralarının önünde bir akşamüstü, hep bunları düşünüp düşünüp coştular; türküler söylediler... Sonra da bu sevincin sıcaklığı ve Altınçağın yakıcı özlemiyle Yedi Uyurlar ve köpekleri Kıtmir; mağaralarına girip yeniden o uzun uykularına daldılar...

İnsanlığın o güzelim Altınçağında yeniden uyanmak üzere...

YİTİK ÜLKE ATLANTİS

Evrenin oluşumundan sonra tanrılar, kavga dövüşle de olsa kendi aralarında dünyamızı bölüştüler. Örneğin Atina kenti, demircilerin ve sanatçıların tanrısı topal Hefaystos'la dokumacı kadınların tanrıçası gök gözlü Atena'ya düştü. Atlantis denen uçsuz bucaksız anakara da, denizler ve karalar tanrısı Poseydon'a...

Ne var ki şimdilerde artık yitik olan bu Atlantis denen ülke, Asya anakarasıyla Libya'nın toplam alanından daha büyüktü!.. Cebelitarık Boğazı'ndan çıkıldığında karşımıza çıkan Büyük Okyanus'ta, dev bir adaydı o! Çevresinde de takımadalar vardı... Bu uçsuz bucaksız ülkede ölümlü olarak yalnızca bir tek aile yaşıyordu. Onların da Klito *(Clito)* adında güzel mi güzel bir kızları vardı. Tanrı Poseydon bir yolunu bulup bu ölümlü kıza kendini beğendirdi ve onunla evlendi; birçok çocukları oldu...

Tanrı Poseydon'la karısı Klito; bir taraftan çocuklarını yetiştirirlerken, öte yandan onların geleceği için bu ülkeyi bayındırlaştırmaya ve uygarlaştırmaya çalışıyorlardı. Bu amaçla tanrı Poseydon ülkenin her yöresinde, soğuk ve sıcak yeraltı suları fışkırttı elindeki üç dişli yabasıyla! Toprakları tarıma en elverişli hale getirecek düzenlemeler yaptı. Öte yandan kuleler, gençlik ve halk için eğitsel amaçlara yönelik büyük konutlar, oturulacak hanlar, konaklar yaptırdı... Karısı Klito ölünce de tanrı Poseydon, bu büyük ülkeyi on oğlu arasında pay etti... Oğullarının en güçlüsü Atlas'ı, Atlantis'e başkral olarak atadı ve kendisi de Ege denizinin derinliklerindeki yosun yeşili paslanmaz sarayına çekildi. Haliyle bu arada Baştanrı Zeus'un düzenlediği toplantılara katılmak için Olimpos'taki tanrılar ülkesine de gidip geliyordu...

Ülkenin yönetimi sırasında krallık yetkileri hep erkek çocukların en büyüğüne devrediliyor; yetkiyi eline alan, babası tanrı Poseydon'un yarım bıraktığı işleri kaldığı yerden sürdürüyordu. Bu arada bakır, demir, altın gibi madenlere ek olarak, onlardan çok daha değerli ama artık günümüzde bilinmeyen madenler de bulundu Atlantis'te... Ülkenin her tarafındaki verimli topraklar, el ve gönül birliğiyle ekilip biçiliyordu. Bu yüzden bereket fışkırıyordu her karış topraktan!.. Bu arada artık kalabalıklaşmaya başlayan Atlantis halkı, ülkenin tam ortasındaki akropolün içine,

büyükataları tanrı Poseydon ve karısı Klito adına büyük bir tapınak kurdular... Akropolün çevresini de altın zincirlerle örülü bir çitle çevirdiler. Her beş yılda bir Atlantis'teki on federatif ülkenin kralları, başkralın başkanlığında bu akropolde toplanıyor; bütün Atlantis'teki genel durumu gözden geçiriyorlardı. Sonra da ülkeye gerekli olan yeni yasalar öneriliyor, tartışılıyor ve oy birliğiyle kabul edildiğinde uygulamaya konuluyordu. Çıkarılan ve önerilen yasaların çoğu, gençlerin ve ülkenin geleceğiyle ilgili yasalardı. Kısacası gençlerin en iyi şekilde eğitilmeleri için gerekli ortamların yaratılması ve halkların daha mutlu olacakları koşulların yerine getirilmesiyle ilgili konuları kapsıyordu bu yasalar. İşte bu yasalardan her birinin kabulünden sonra bir dana kurban ediliyor ve dananın kanı bir testide toplanıyordu. Bu kan, tapınağın bahçesinde yakılan ateşe serpiliyor ve bu ateş önünde krallar, kabul ettikleri yasaları sonuna dek uygulayacakları ve yurttaşlar arasında hiçbir ayırım yapmayacakları konusunda ant içiyorlardı... Ama iki maddelik bir yasa vardı ki ona uyulmaması gibi bir şey söz konusu olamıyordu: "Hangi nedene dayandırılırsa dayandırılsın, bir insanın öldürülmesi düşünülemez bile," diyordu bu yasa maddelerinden biri. İkinci madde de, "yardım isteyen her insana anında gerekli yardımın yapılmasını" buyuruyordu...

Ülke kralları sömürgeciliği hiç düşünmedikleri için savaşın da ne olduğunu bilmiyorlardı! Gerek çiftçiler gerek gençler, hangi bölge krallığından olurlarsa olsunlar, sevgiyle üretip sevgiyle bölüştükleri için birbirlerini kardeş olarak algılıyorlardı. İnsan hayallerini aşan güzellikteki Atlantis'te yaşayan ve birbirlerine sevgiyle bağlı bu insanlar, sürekli olarak ortak kullanabilecekleri güzel bir şey yaratabilmenin peşinde koşuyorlardı hep!..

Platon; "Kritias" ve "Timaios" adlı iki kitabında, binlerce yıl önce varolmuş bu Atlantis ülkesinden söz ediyordu ballandıra ballandıra... Eflatun da denen bu ünlü filozof; bir zaman gelip Atlantis kıtasının bütün Akdeniz ülkeleri için bir tehdit oluşturmaya başladığını söylüyordu kitabında. Mısırlı bir rahibin anlattığına dayanarak, Atlantisli yöneticilerin; çağımızdan onbin yıl kadar önce, Akdeniz krallıklarını nasıl sömürgeleştirmeye kalktığını, bu yüzden de Atina krallığının, bu ülkeye bir ordu gönderip onlara nasıl haddini bildirdiğini anlatıyordu!.. Böylece Atina krallığının hem kendini, hem de o çağın bütün ülkelerini, Atlantis'in dünyaya dayatacağı kölelik sisteminden ve sömürgeci yönetiminden

kurtardığını da ekliyordu sözlerine... Ne var ki bunları böylece anlatan Platon, bu ülkeye daha sonra ne olduğu konusunda bir bilgi vermiyordu!..

Onun bu söylediklerini izleyen yüzyıllar boyunca pekçok bilimadamı ve ozan da bu yitik güzel ülkenin izini sürmeye, yazgısını öğrenmeye çalıştı... Atlantis'in yazgısını, büyük volkanik depremler sonucu batan bazı Ege adalarının yazgısıyla özdeşleştirmeye kalkan bilimadamları bile çıktı ortaya!..

Ne var ki insanlığın Altınçağında gerçekleşecek güzellikteki Atlantis'in ve orada oluşan o mutlu yaşamın yokoluş nedenini, sonunda efsaneler açıklığa kavuşturdu gene de... "Çünkü," diyordu efsaneler, "bir an geldi ki Atlantis'teki kardeş krallar, üstüne ant içtikleri yasalara kendileri bile uymaz oldular... Üstelik birbirlerinin malına mülküne göz dikmeye, kendi aralarında vuruşmaya başladılar... Böylece kardeşlik ve aşkla kurulu güzelim ülkelerinin zembereğini kırdılar. Atlantis'in bu yürekler acısı halini gördükçe, ülkenin sahibi tanrı Poseydon'un öfkesi ve üzüntüsü kabardı da kabardı. Ve artık sabrı taşan mavi sakallı denizler ve karalar tanrısı Poseydon; bu büyük ülkeyi bir gece, elindeki üç dişli yabayla, okyanusun derinliklerine gömüverdi!.."

YILANIN DOSTU PİNDOS

Kendi halkınca da çok sevilip sayılan ve ülkesi Makedonya'ya kendi adını veren kral Makedon'un üç oğlu vardı. Bu üç oğlundan biri olan Pindos, hem çok yakışıklı hem de çok becerikli bir delikanlıydı. Çeşitli spor etkinliklerinde olduğu gibi, hemen hemen bütün sanat dallarından hangisine el atsa, kolayca onun da üstesinden gelebiliyordu. Üstelik hem sevecenliği hem de çevresindeki insanlara karşı gösterdiği dostça yaklaşımları yüzünden, herkes de onu çok seviyor, sayıyordu... Ne var ki Pindos'un bunca güzellikler ve yeteneklerle yüklü olması, diğer iki kardeşin kıskançlık duygularını şahlandırdı. Ve şahlanan bu kıskançlık duygusu, kısa sürede bir çeşit kine dönüştü!.. Bu yüzden de iki kardeş, Pindos'u ortadan kaldırmak üzere aralarında anlaştılar. Haliyle bu anlaşmadan sonra Pindos; kardeşlerinin kendisine karşı olan davranışlarında gittikçe artan bir hoyratlık sezmeye başladı. Örneğin aralarında kolayca çözülebilecek ufacık sorunlar, hiç nedensiz çıkarılan kavga ve bunalımlarla bambaşka boyutlara ulaşıyordu. Hatta Pindos'u sık sık dövmeye yeltendikleri bile oluyordu.

Artık kardeşlerinin hasımca davranışlarından bıkıp usanan bu çok becerikli ve sevecen delikanlı, saraydan gizlice kaçıp kendini kırlara, dağlara attı... Kimsenin kendisini tanımadığı küçük bir yerleşim birimini de yurt edindi. Yaşamsal gereksinimlerini karşılayabilmek için haliyle avcılığa başladı. Bu uğraş, artık Pindos'un iş ve ekmek kapısına da dönüştü.

Bu arada kendisi gibi avlanan diğer avcılarla kısa sürede kaynaşıp dost oldu. Birlikte sık sık ava çıkmaya başladılar. Ne var ki o yörede bol geyik yaşamasına karşın hiçbir avcı, daha bir tek geyik bile avlayamamıştı o zamana dek! Çünkü o bölgede geyiklerin izini süren avcılar, bir daha geri dönemiyorlardı! Onları avcılardan koruyan bir tanrı var gibiydi... O yüzden "geyik" sözcüğünü anmak bile onları derinden ürpertiyordu...

Pindos avcıların geyik konusundaki korkularını büyük ölçüde yatıştırdı ve hep birlikte bir gün belirleyip o gün at üstünde bir geyik avı yarışı düzenlemeye karar verdiler. Ve anlaştıkları gün gelince de Pindos; arkadaşlarıyla birlikte at üstünde yarışa başladı. Ve bir süre sonra bütün yarışçıları gerilerde bırakıp tek başına atını, geyiklerin ardısıra dörtnala koşturmaya başladı. Ne var ki izini sürdüğü geyikler, sanki yer yarılıp yok

oluyorlardı! Pindos, ne olursa olsun hiç olmazsa bir geyik avlayıp hem adını duyurmak, hem de bu geyik konusundaki gizemi çözmek istiyordu. Daha sonraki günlerin birinde düzenledikleri av yarışı sırasında gene arkadaşlarını gerilerde bırakıp tek başına bir geyiği kovalamaya başladı. Uzun bir koşudan sonra atı yorulunca onu bir ağaca bağladı; yaya olarak geyiğin izini sürmeye başladı. Çok geçmeden nereden geldiğini seçemediği sesli bir uyarıyla irkildi: "Sakın geyiklerime dokunma!" diyordu bu ses. Pindos sağını solunu bakışlarıyla yokladı; birilerini aradı büyük bir tedirginlikle... Bir şey göremeyince de haliyle içini bir korku sarmaya başladı. Bu sesin görünmez, tanrısal bir güçten kaynaklanabileceğini düşündüğü gibi çeşitli olasılıkları da gözardı etmiyordu. Ertesi gün bütün korkusuna karşın, duyduğu o gizemli ses üzerinde belki yanılmış olabileceğini düşünerek, yeniden atıyla yollara düştü. Bu kez tek başınaydı. Yolu üstünde rastladığı keklik, bıldırcın gibi hayvanlardan birkaçını avlaya avlaya aynı yere geldi. Orada dik bir yamacın olduğunu ve az ötesindeki vadiden de bir ırmak aktığını gördü. İzini sürdüğü geyiklerin oralarda bir yerlere gizlendiğini anladı. Ama yamacı inme yürekliliğini gösteremedi. Tam o anda başını havaya dikmiş ve masallarda duyduğu dev bir yılanın tıslaya tıslaya, kıvrım kıvrım kendisine doğru gelmekte olduğunu gördü. Korkudan taş kesilecek gibi olduysa da, bütün gücüyle sakin görünmeye çalıştı. Hemen aklına yolda avlayıp beline astığı keklikler geldi. Yavaşça onları kemerinden çekip kendisine doğru gelen yılanın önüne attı... Yılan da iki kekliği ardı ardına yuttu hemen. Ardından havada dik duran başını yere koydu. Pindos'un çevresinde uysal uysal birkaç kez dolandı. Sonra da yerlerde kıvrıla kıvrıla, az ötedeki vadiye doğru sağılıp gitti... Pindos'un kanı birden ısındı yılana. Daha sonraki günlerde de ona avladığı kekliklerden getirdi hep. Aralarındaki dostluk ve sıcaklık giderek arttı. Pindos arada bir onu okşayıp sevmeye bile başladı... Artık yılanın dostları olan geyiklerin izini sürmüyor; yalnızca kuş cinsinden bazı hayvanları avlıyor; avladıklarını da yılanla ve köyündeki yoksul komşularıyla paylaşıyordu. Onun hem avcılıktaki becerikliliği, hem de avladıklarını bölüşme alışkanlığı bütün çevrede duyuldu. Üstelik geyikler de artık ondan ürküp kaçmaz oldular. Tam tersine, Pindos ormana geldiğinde onun çevresinde koşuşturup oynaşmaya başladılar. Bu arada genç kızlar da hep onun yolunu izler oldular...

Gene bir gün Pindos, candan bağlandığı yılanın yaşadığı vadiye gittiğinde, iki kardeşinin kurduğu tuzağa düştü. Kardeşleri acımasızca canına kıyarlarken, Pindos çok keskin bir çığlık attı. Bu sesi duyup tanıyan dev yılan, canhıraş sürünerekten dostunun yanına ulaştı. Pindos'u öldüren iki kardeş, tam oradan sıvışacakları anda da dev yılan onların üstüne zıpladı. Her ikisini de burgaçları arasına alarak boğdu. Sonra da kanlar içindeki dostu Pindos'un başucuna gelip dolam dolam çöreklendi. Bir süre sonra bu manzarayı gören avcı arkadaşları, acı haberi iyi yürekli kral Makedon'a ulaştırdılar...

Pindos'un babası kral Makedon ve anası kraliçe, kısa sürede oğullarının ölüsüne ulaştılar. Pindos'un başucuna çöreklenmiş yılan başını dikmiş, hep çevreyi gözetler gibiydi. Kralla kraliçeyi ve arkalarındaki kalabalığı görünce yavaş yavaş çözüldü. Sessizce sürünerekten, yamacın altındaki ırmağa doğru sağılıp gitti...

Pindos'un ölüsünü kral ailesi ve avcılar, görkemli ateşler üstünde yaktılar ve küllerini, dostu dev yılanın çekip gittiği ırmağa doğru savurdular... Ondan sonra da oraların halkı bu akarsuya, "Pindos Irmağı" demeye başladı...

Kral Makedon da, oğlu Pindos'la yılan dostunun büyük bir heykelini diktirdi sarayının bahçesine...

BELLEROFONTES'İN KANATLI ATI PEGASOS

Khimaira, Bellerofontes ve Pegasos

Gerçekte Bellerofontes'in *(Bellerophontes)* asıl babası, denizlerin ve atların tanrısı, eli yabalı Poseydon'du. Ama herkes onu atları çok seven Korintos kralı Glaukos'un oğlu sanıyordu!.. Bunun nedeni de, Bellerofontes'in babası Glaukos gibi atlara çok düşkün olmasından kaynaklanıyordu... Ne var ki babasını at sevdası bambaşkaydı! Çünkü o, güçlü ve savaşçı olsun diye atlarını, insan etiyle karışık samanla besliyordu! Oysa savaşı hiç sevmeyen oğlu Bellerofontes de babasının doğa yasalarına aykırı olarak atları insan etiyle beslemesine çok üzülüyordu... Ama yazgının bir cilvesi olarak, et yedikleri için soyları bozulup bir çeşit canavara dönüşen bu atlar, gün gelip babasını da parçalayıp yediler!..

Halkın çok sevip saydığı bu güzel ve erdemli yeni yetme Bellerofontes; "bir tek güzel atım olsun, onunla hep dağları bayırları dolaşayım" diye düşler kurardı gece gündüz... Bir gün gene kırlarda dolaşırken, gökyüzünde pırıl pırıl ışıklar saçaraktan uçan, kanatlı bir at gördü. Haliyle ilkin çok şaşırdı... Ama az sonra bu kanatlı at süzüle süzüle alçalmaya başladı ve biraz ötesindeki bir tepeye konuverdi!. Bellerofontes de hemen tepeyi tırmanıp atın yanına doğru gitti, biraz da çekine çekine... At onu görünce bir süre kişnedi; sonra da kanatlarını çırpa çırpa bulutlara karışıp gitti... Bir kez görüp yitirdiği bu at yüzünden artık geceleri gözüne uyku girmez oldu Bellerofontes'in. Bir gece yardım dilediği tanrıça Atena; aslında atların tanrısı Poseydon'un oğlu bu güzel delikanlıya, som altından bir gem verdi ve onunla uçan atın yanına yaklaşmasını öğütledi.

Hemen ertesi sabah Bellerofontes, elindeki bu gemle aynı tepeye gidip uçan kanatlı atını beklemeye başladı... Gerçekten de çok geçmeden ışıklar saça saça yeniden süzülüp geldi o güzel kanatlı at! Bellerofontes usul usul yanaştı ona; okşayıp severken de elindeki gemi ağzına takıverdi!.. At hiç karşı koymadı... Sevinçten içi içine sığmayan Bellerofontes, Pegasos adını verdiği bu kanatlı atın sırtına atladı çekine çekine... At da birden havalanıp sırtındaki yeni dostunu bir süre göklerde ağır ağır dolandırdı... Sonra yeniden aynı tepeye süzülerekten indi... Bu serüven böyle böyle her gün sürüp gitti. Haliyle Bellerofontes'in de keyfine diyecek yoktu...

Bu iyi yürekli Bellerofontes, komşu ülkenin zorba kralı yüzünden durduk yerde elini kana buladı! Bu günahından arınmak üzere başvurduğu bilici; Tirinte kralı Proytos'un sarayına köle olarak sığınmasını öğütledi... Bellerofontes de bilicinin öğüdüne uyup kralın sarayına sığındı. Proytos; konuğuna çok iyi davranıyor, el üstünde tutuyordu. Ne var ki bu iyi yürekli kralın karısı kraliçe Anteya *(Anteia)*, konukları yakışıklı gence çok yakın bir ilgi duymaya başladı. Bu duygu kısa sürede gemlenemez bir tutkuya dönüştü!.. Kraliçe, delikanlının gönlünü çelmek için her gün çeşit çeşit giysilerle karşısına çıkıyor; onunla birlikte olabilmenin yollarını arıyordu cilve üstüne cilveleriyle... Ama bütün yaklaşımları ve hatta en ünlü büyücülerin yardımları bile hep boşa çıkıyordu... Çünkü kendisine çok iyi davranan kralın karısına karşı böyle bir ilişkiyi aklının ucundan bile geçirmek istemiyordu Bellerofontes... Onun bu şekildeki davranışları yüzünden kraliçenin öfkesi gün geçtikçe kabardı da kabardı!.. Öcünü almak üzere kocası kral Proytos'a; konukları Bellerofontes'in kendisine sürekli sarkıntılık ettiğini, artık sabrının da taşmak üzere olduğunu söyledi. Tabii kral, Bellerofontes'i kendi elleriyle yok etmek istedi hemen!.. On gündür birlikte aynı sofrayı paylaştıkları ve konuk bellediği birini öldürmek, hem törelere hem de insanlığa sığmazdı. Başka bir yöntemle cezalandırması gerekiyordu onu... Birden Likya denen Antalya-Fethiye yöresinin kralı ve kayınbabası İobates geldi aklına!.. Kral Proytos, tablet üstüne bir mektup yazdı ve bunu kayınbabasına ulaştırmak üzere konuğu Bellerofontes'in eline tutuşturdu ve onu Likya'ya yolcu etti. Bellerofontes'i Likya kralının kendisi karşıladı sınırda. Dokuz gün dokuz gece ağırladı konuğunu. Sonunda damadının gönderdiği mektubu istedi. Tablet üzerine yazılmış iletiyi çözünce de şaşkına döndü. Çünkü mektupta damadı, Bellerofontes'in öldürülmesini istiyordu! Ama sarayına konuk olarak gelen ve dokuz gündür ağırladığı ve çok beğendiği birini nasıl öldürebilirdi? Hemen o sıralarda Likya'yı kasıp kavuran Himayra *(Khimaira)* adındaki canavar geldi aklına! Ve kral, söz konusu canavarın ülkeye verdiği zararlardan söz etti Bellerofontes'e. Sonra da onu öldürüp öldüremeyeceğini sordu... Delikanlı, sözü hiç uzatmadan kanatlı atına atladığı gibi havalandı ve kısa sürede arayıp bulduğu canavarı zehirli oklarıyla öldürdü... Canavarın öldürülmesine haliyle hem çok sevinen hem de şaşıran kral, daha zor görevler verdi konuğuna. Örneğin sırf kadın savaşçılardan oluşan Amazonlarla vuruşmaya bile gönderdi... Kanatlı atıyla onların da üstesinden geldi Bellerofontes!.. Sonunda kral İobates, bu iyi huylu kahramanın tanrı

soyundan geldiği ve Korintos sarayındaki kızına sarkıntılık etmediği düşüncesine vardı. Bu cana yakın delikanlıya günden güne öylesine kanı kaynadı ki, güzel kızı Filonoe'yi *(Philonoe)* onunla evlendirdi ve tahtını da ona bıraktı!..

Artık kral Bellerofontes'in yönettiği Antalya ve Fethiye yöresindeki halk, kısa bir süre sonunda barış ve bolluk içinde yaşamaya başladı. Sanatçılar, ülkelerindeki barışın, bolluğun simgeleri olan en güzel insanların ve tanrıların heykellerini yontuyorlardı sürekli olarak... Ressamlar da el birliğiyle ve barış içinde tarlalarını ekip biçen o güzel kadın ve erkeklerin mutlu yaşamlarını desenliyorlardı mermerler üstüne. Dokumacı kadınlar-kızlar da, dokudukları kumaşların ve kilimlerin üstüne, sayısız renk ve desenlerle nakışlıyorlardı mutluluklarını.... Barış içinde süren kardeşçe yaşam, ülkeyi yönlendiren yasaların zembereğiydi artık... O yüzden hem halk hem de Bellerofontes'le atı Pegasos, ülkelerinin mavi ve yıldızlı göklerinde, dört mevsim ekilip dikilen topraklarında, mutlu mutlu yaşayıp gidiyorlardı.

Ne var ki bir gün kral Bellerofontes, ülkesindeki insanların Olimpos'taki tanrılardan daha mutlu olduğunu söyledi bir şölen sırasında... Çünkü tanrılar kendi aralarında bile sürekli savaş halindeydiler!.. Bu söylediklerinin gerçekliğini kanıtlamak için de atı Pegasos'la birlikte, tanrıların ülkesi Olimpos'a doğru uçmaya başladı bir gün... Durumu anında öğrenen Baştanrı Zeus, insanları tanrılarla kıyaslamaya ve onlara meydan okumaya kalkan Bellerofontes'in üstüne şimşekler çaktıran bir yıldırım gönderdi. Şimşeklerden ürken kanatlı at Pegasos, göklerin daha da derinliklerine doğru şahlana şahlana uçmaya başladı. Ne var ki bu hengâmede can dostu Bellerofontes dengesini yitirdi ve o büyük boşlukta, yıldızlardan yıldızlara savrula savrula düşmeye başladı. Düştüğü yerden de bir daha doğrulup kalkamadı...

Kanatlı at Pegasos olup bitenlere çok üzüldü; artık yemez içmez oldu... Bellerofontes'in babası tanrı Poseydon da bu güzel atı, Akdeniz göklerinde pırıl pırıl yanıp sönen bir yıldıza dönüştürdü.

Likyalılar da mermerden bir anıt mezar oydular ve oraya çok sevdikleri barışsever kralları delişmen Bellerofontes'in küllerini gömdüler.

GÜZEL ATALANTE VE KALİDON'DA DOMUZ AVI

Erkek olarak doğmadığı için babasının Arkadya bölgesindeki bir dağ başına bıraktığı kız çocuğunu, bir dişi ayı emzirip büyüttü. Daha sonra da yöredeki avcılar, Atalante adını verdikleri bu güzel kızın gereksinimlerini karşılamaya başladılar. Biraz daha serpilip büyüyünce, kendisiyle ilgili olup bitenleri öğrenen Atalante; babasının yaptığını onuruna yediremez oldu. O yüzden de tanrıça Artemis gibi dokunulmamış kalmak ve ileride erkeklerle her alanda boy ölçüşmek için ant üstüne ant içti...

Atalante on sekiz yaşına bastığı sıralarda, Kalidon Krallığı'ndaki ekili bahçeleri ve ağaçları kırıp geçiren canavar bir domuz çıktı ortaya. Kendisine kurban kesilmediği için öfkelenen tanrıça Artemis salmıştı bu canavarı... Bu canavarın ortadan kaldırılması için komşu ülkelerden yardım istedi Kalidon kralı. Bu istek üzerine kendine güvenen pek çok serüven düşkünü avcı geldi yardıma... Ne var ki kadın katılımcı olarak yalnızca Atalante vardı!

Yardım için gelen ok ve mızrakla donanımlı avcılar, belirlenen günde, bir yarıştaymış gibi hep birlikte ve aynı anda, domuzun ardı sıra koşmaya başladılar.

Son derece hızlı bir koşucu da olan Atalante, bütün erkek koşucuları geçti; önünde son hızla koşan canavara yetişti. Üzerine fırlattığı oklardan biri domuzun sırtına saplandı; kanlar içinde kalan domuz hızını ve çevikliğini yitirip bir anda yere yuvarlandı. Arkadan yetişen diğer avcılar da onu ok yağmuruna tuttu! Böylece Kalidon adlı ülkenin başına bela kesilen bu domuzun öldürülmesinde büyük payı olan güzel Atalante, dillere destan oldu. Hatta bu ava katılan avcılar, domuzun derisini bile ona armağan ettiler...

Bir seferinde de Atalante; Kentaur denen Atadamlardan birkaçı, kendisini ıssız bir ormanda sıkıştırmaya kalktıklarında, onları oklarıyla yaraladı...

Erkek egemenliğine duyduğu tepkiden kaynaklanan bu dokunulmadık kalma inadına karşın, gene de zaman zaman bir erkekle birlikte olma düşüncesi kafasının bir yerine çivi gibi batmıyor da değildi. O zaman da yüreği küt küt hopluyordu! Ve bu anlarda Atalante doğuracağı çocukların

hem çok güzel, hem de kendisi gibi becerikli olacaklarını düşlüyordu... Üstelik bu çocuklarının ille de avcı olmalarına gerek yoktu... Kendisi erkek değil de bir kız olarak doğduğu için dağ başlarına atılmış ve bu yüzden böyle avcı olmak zorunda kalmıştı! Oysa doğuracağı çocuklar, örneğin el zanaatlarında ya da kafa ve beceri isteyen konularda büyük başarılar kazanabilirdi!.. En iyisi bu evlenme konusunda bir biliciye başvurmaktı...

Atalante'nin gidip başvurduğu ünlü bilici; koca aramasına gerek olmadığını, ama gün gelip evlenmekten de kendini kurtaramayacağını söyledi ona. Bilicinin bu bulanık sözlerinden pek bir şey çıkaramadı Atalante. Ama evleneceği erkeğe karşı kesinlikle öne süreceği bir koşulu vardı: Damat adayının, erkek işi olarak algılanan avcılık ve koşuculukta kendisinden üstün olması gerekiyordu! Böyle bir koşulu ortaya koymakla; kadın-erkek ayrımcılığından doğan ve bu yüzden kadınların katlanmak zorunda kaldığı kölelik ve dışlanmışlık yazgısını bir ölçüde değiştirebileceğine inanıyordu. Ama ilkin, sırf kız olarak doğduğu için kendisini dağ başına atan ve hiç tanımadığı babasını arayıp bulmalı ve geçen zaman içinde ortaya koyduğu başarısıyla hem onu, hem de onun benzerlerini utandırmalıydı!..

Güzel Atalante bütün bu düşünceleri kafasında harmanladıktan sonra babasını arayıp bulmakta fazla zorlanmadı. Ama arayıp bulduğu babası, onu kendi seçtiği biriyle evlendirmek isteyince o da, kendisiyle evlenecek kişinin bir erkek işi olarak algılanan koşu yarışında kendisini geçmesi gerektiğini söyledi!.. Böylece Atalante'nin isteği uyarınca, damat adaylarıyla kendisi arasında koşu yarışları yapılması kararlaştırıldı... Ne var ki bu yarışlarda elenenler de yaşamlarını yitireceklerdi!.. Pekçok damat adayı bu yarışa katıldı; elendikleri için de haliyle yaşamlarını yitirdiler! Bununla birlikte gene de yarışa katılanların önü arkası kesilmiyordu. Çünkü gerçekten de Atalante, damat adaylarına her türlü tehlikeyi göze aldırabilecek denli güzel ve soyluydu...

Melenyos *(Melenios)* adlı yakışıklı bir genç de bu yarışa katılmak isteyen damat adaylarından biriydi. Ne var ki olağan yollarla bu yarışı kazanamayacağını sezinlemişti. Bu yüzden güzellik tanrıçası Afrodit'e gidip düzenlenecek koşu yarışında kendisine yardımcı olması için yalvar yakar oldu. Afrodit de delikanlıyı kırmadı. Çünkü Atalante'yi ta başından beri izliyor ve onun erkeklere olan başkaldırısına büyük bir hayranlık

duyuyordu. Kendisine yalvaran delikanlıyı da Atalante'ye uygun bir eş olarak görüyordu... Bu yüzden Melenyos'un eline üç altın elma tutuşturdu ve koşu sırasında yapması gerekenleri bir bir anlattı...

Belirlenen günde Melenyos'la Atalante koşuya başladılar... Ve önde koşan Melenyos, arkadan gelen Atalante'nin kendisini yakalayacağını sezdiği anda, altın elmalardan birini yere attı. Atalante de yerdeki tuhaf görünüşlü elmayı alıp bir süre incelemekten kendini alamadı... Böylece arayı açan Melenyos, koşu sırasında biraz soluklanmak istediğinde, elmaları böyle birer birer yere attı. Atalante de her seferinde bu güzel ve olağanüstü elmaları yerden alayım derken oyalandı; haliyle yarışı yitirdi!.. Anlaşma gereğince de Atalante ve Melenyos, bütün Arkadya ülkesinin izlediği ve üç gün üç gece süren görkemli bir şölenle evlendiler. Bu düğünde kadınlar, ezgiler ve oyunlar eşliğinde coştukça coştular... Arkadaşları, Atalante'nin bir kadın olarak kendi yazgısını kendinin belirlemesini büyük bir sevinç ve coşkuyla kutladılar...

Bu öykü burada böylece bitebilirdi... Ne var ki kadınlar konusundaki ürkünç gelenekleri hiçe sayan Atalante'nin tanrılarca cezalandırılması da kaçınılmazdı. Çünkü onların saltanatlarının sürüp gidebilmesi için kadın, köle ve ikinci sınıf insan kimliğini üstlenmek zorundaydı! İşte bu yüzden kadınlara dayatılan bu yazgı çarkı, isyancı Atalante için de dönmeye başladı...

Atalante-Melenyos çifti bir gün bir orman gezisi sırasında önlerine çıkan Baştanrı Zeus'un tapınağına girdiler ve orada masumca seviştiler. Bu olayı büyük bir suç ve tanrılara bir isyan olarak değerlendiren Baştanrı Zeus, onları birer erkek ve dişi aslana dönüştürdü ve Olimpos sarayındaki makam arabalarından birini sonsuza dek çekmekle cezalandırdı...

Atalante adı; binyıllar süresince özgürlük ve erkeklerle eşitlik isteyen bütün kadınların en yakıcı simgelerinden birine dönüştü.

TANRI APOLLON'UN OĞLU ARİSTAYOS

Musalar

Tanrı Apollon, ilk gördüğünde vurulduğu perikızı güzel Kirene'yi Libya'ya kaçırdı ve orada yaşadıkları kaçak aşklarından Aristayos *(Aristaios)* adını verdikleri nur topu gibi bir oğlan çocukları oldu. Sonra da onu bakıp yetiştirmeleri için teyzeleri olan ve Nümfa *(Nympha)* denen perikızlarına verdiler. Tanrıların ölümsüzlükle ödüllendirdiği Aristayos'u, el bebek gül bebek büyüttü perikızları... Bu arada Kentaurlar denen Atadamlar da ona arıcılığı ve zeytinciliği öğrettiler. Esinperileri güzel Musa'lar; ezgiler söylemesini, şiirler üretmesini öğrettiler; ayrıca hastalıkları iyileştirme ve geleceği görme gibi yetenekler de bağışladılar ona. Aristayos, bu öğrendiklerinin hepsini de Akdenizli halklara bir bir aktarmaya başladı. Ayrıca yağ çıkarmaya yarayan zeytin sıkma aygıtı yapmayı, sürülere dadanan yırtıcı hayvanlara karşı kurulacak tuzakları hep o öğretti çiftçilere, çobanlara... O yüzden çobanlığın, avcılığın, doğal bitkilerle hastalıkları iyileştirmenin tanrısı gibiydi artık Aristayos... Sonra birçok arı kovanları vardı onun. Zaten balcılık sanatını da Akdeniz coğrafyasındaki halklara o öğretti.

Bir gün tanrı Diyonisos'un ürettiği şarapla Aristayos'un ürettiği bal arasında bir yarışma düzenlendi tanrılar önünde. Şarap, baldan çok daha fazla etkileyip büyüledi tanrıları! Haliyle yitirdiği bu yarışmanın sonucundan hiç gocunmadı Aristayos. Bundan sonra balcılığının yanına şarapçılık sanatını da ekleyip işin içinden sıyrıldı...

Sık sık dağlarda bayırlarda gezip tozmakla, babası tanrı Apollon'dan ve esinperileri Musa'lardan öğrendiği şiir düzme ve şarkı söyleme sanatını çok daha geliştirmeye çalışmakla geçiriyordu günlerinin çoğunu... Bu gezintileri sırasında önüne çıkan perikızlarını kovalayıp onları yakalamaya çalışmaktan da çok hoşlanıyordu... Bir gün hiç tanımadığı ünlü müzisyen Orfeus'un sevgilisi Euridike çıktı karşısına... Bir Nümfa olan ve Orfeus'tan başka kimselere yüz gönül vermeyen güzeller güzeli Euridike de, aniden karşısına çıkan Aristayos'un niyetini hemen sezinledi. Can havliyle kaçmaya başladı ondan. Aristayos da haliyle ardına düştü... Bu koşu sırasında Euridike, çiçeklerin arasına büzülüp çöreklenmiş bir engerek yılanının üstüne basıverdi! Canı yanan yılanın sokmasıyla da hemen oracıkta son soluğunu verip tanrı Hades'in ülkesini boyladı! Bu olaya çok

üzülen ve teyzeleri olan perikızları, haşarı Aristayos'u cezalandırmak için onun kovanlarındaki bütün balarılarını yok ettiler!.. Haliyle büyük bir yasa bürünen Euridike'nin müzisyen sevgilisi Orfeus da, kimselerin girip çıkamadığı Ölüler Ülkesi'ne gidip ezgilerinin gücüyle, oranın acımasız tanrıları Hades'i ve karısı Persefone'yi yumuşattı... Sonu başarısız da olsa, oradan Euridike'sini yeniden dünyaya getirme iznini kopardı...

Bu arada Aristayos'un anası Kirene, bu olay yüzünden saygınlığını ve varsıllığını yitiren oğluna, Delfoy tapınağındaki biliciye gidip akıl danışmasını öğütledi. Başvurduğu tapınaktaki ünlü bilici de ona, bütün bu başına gelenlerin, ölümüne neden olduğu Euridike'den kaynaklandığını söyledi. Orfeus'u ve karısını onurlandırmak üzere dört düve ve dört dana kurban etmesini öğütledi... Bu öneri üzerine Aristayos'un kurban ettiği hayvanların bağırsaklarından, yeri göğü bulut kümeleri gibi saran balarıları türedi... Bundan sonra ünü yeniden yayılmaya başlayan Aristayos, bir gün babası Apollon'un önerisiyle, Keos adasındaki veba salgınını önledi. Bu olaydan birkaç yıl sonra da, anavatanı Libya'ya döndü. Buradaki hemşehrilerine son öğrendiklerini aktardı. Sonra Sicilya adasına geçti. Ne var ki bu adadaki topraklar kurak ve çoraktı; haliyle halk da çok yoksuldu... Hemen oranın halkını zeytinle ve çeşitli meyve ağaçlarıyla tanıştırdı. Zeytinin meyvelerinden yağ çıkarmasını, üzümün suyundan şarap kurmasını öğretti... Sonra da üzüm ve şarabın tanrısı Diyonisos'un çağrısı üzerine, Trakya bölgesine geçti. Aristayos; Diyonisos'tan bağcılık üzerine öğrendiklerini ve babası tanrı Apollon'dan kaptığı şiir ve musiki sanatını; bu bölgedeki insanlara da aktardı. Böylece zaten üretime susamış olan toprak ve iklimle tanışıp kaynaşan insanlar, şiir ve musikinin eşliğinde el ele ekip biçmeye, ürettiklerini kardeşçe bölüşüp barış ve bolluk içinde yaşamaya başladılar...

Bir gün Trakya bölgesindeki çiftçilere gene böyle uygulamalı tarım dersleri verirken, az ötedeki tepelerin birinden bir ses duyduğunu söyledi Aristayos... Ama kimseler böyle bir ses duymamıştı! Az sonra geri geleceğini söyleyip koşar adım tepelere doğru tırmanmaya başladı Aristayos... Bir süre sonra da, bir daha geri dönmemek üzere gözlerden uzaklaşıp gitti...

Ne var ki gerek Trakya'daki, gerekse gittiği bütün Akdeniz ülkelerindeki savaş yorgunu mazlum ve kardeş halklar; el ele üretip kardeşçe bölüşmeyi

ve savaşsız bir dünyanın güzelliğini öğretmeye çalışan Aristayos'u, ta o zamandan beri, hep geri gelecek bir Tanrı olarak algıladılar... Ve onu çok büyük ve de aralıksız bir hasretle hep bekleyegeldiler...

HEKİMLİĞİN TANRISI ASKLEPYOS

Zorbalığıyla ünlü kral Flegyas'ın *(Phlegias)* kızı Koronis, gerçekten de çok güzeldi; üstelik babasına inat çok iyi yürekliydi... Ne var ki acımasız babasının halkına uyguladığı işkenceleri ve dayattığı kölelik yaşamını görmemek için, zamanının çoğunu kırlarda geçiriyordu...

Bu kır gezintileri sırasında bir gün, dünyamızın ormanlarını, bayırlarını çok seven tanrı Apollon'la karşılaştı... Apollon da bu güzel kıza hemen deli divane vuruluverdi! Şiirleriyle, ezgileriyle büyüledi onu. Herkeslerden gizli, unutulmaz serüvenler yaşadılar. Bu ilişkilerin sonunda güzel Koronis, sevgilisi tanrı Apollon'dan gebe kaldı. Ne var ki babasından çok korkan Koronis, gizlice doğurduğu bebeğini bir dağ başına bıraktı... Bir süre sonra olayın içyüzünü öğrenen kral Flegyas, tanrı Apollon'a çok öfkelendi ve en güzel tapınağını ateşe verdirdi. Bunun üzerine tanrı Apollon da bu zorba kralı, ölümünden sonra tanrı Hades'in Ölüler Ülkesi'nde çok uzun sürecek ağır bir cezaya çarptırdı...

Güzel Koronis'in dağ başına bıraktığı bebeğine bir çobanın keçisi kendiliğinden süt vermeye ve köpeği de ona bekçilik etmeye başladı. Köpeğini ve keçisini günlerce arayan çoban, sonunda onları ışıklar saçan bir bebeğin yanında buldu. Ve çoban, ışıklar saçan bu bebeğin tanrısal bir varlık olduğunu sezmekte gecikmedi... Onu kucakladığı gibi evine götürdü. Çobanın Asklepyos *(Asklepios)* adını verdiği bu bebeğin bakımıyla bir süre sonra Atadam Heyron *(Kheiron)* ve perikızları da ilgilenmeye başladılar... Tez serpilip büyüyen Asklepyos, bakıcısı ve eğitimcisi Atadam Heyron'dan hem avcılığı, hem de doğal bitkilerle pek çok hastalığı iyileştirme yöntemlerini öğrendi...

Artık yaşamının çoğunu geçirdiği ve pekçok yılanın bulunduğu Epidauros kentindeki halk, aynı zamanda ünlü bir hekimlik okulu da olan bir tapınak kurdu Asklepyos adına. Daha sonraları Ege'deki bazı kentlere de, Asklepiyeyon *(Asklepieion)* denen bu tapınak ve iyileştirme merkezlerinin benzerleri kurulacaktı... Bunların en ünlüsü, bugün Bergama dediğimiz kentteydi. Helenistik çağda kurulmuş olan bu kutsal tapınak ve sağlık merkezinde; bazı hastalıklara karşı temiz hava, kaplıca yoluyla uygulanan fiziksel iyileştirmelere ek olarak, telkin, eğlence ve kültüre dayalı yöntemler

de uygulanıyordu. Bütün bunlar daha o çağda hekimliğin ne denli ileri olduğunu apaçık göstermekteydi. Anadolu'ya özgü bir özellik taşıyan bu hekimlik merkezlerinin benzerleri, binyıllar sonra Selçuklu ve Osmanlı çağlarında da kurulacaktı...

Asklepyos'un yaşadığı çağda bazı umarsız hastalar, dertlerine derman için onun bu tapınağına gelir ve geceyi orada geçirirlerdi. Bu hastaların söylediğine göre hekim tanrı Asklepyos, onların düşlerine girip gereken ilaçları söylerdi...

Asklepyos ve kızı Higiyeya

Yakınlarının anlattığına göre bu tanrı hekim, kendisine başvuran ünlü Glaukos'u iyileştirecek ilacı bir türlü bulamıyordu. Arayıp taramaktan bunaldığı bir sırada aniden önünde bir yılan belirdi. Elinde olmadan büyük bir korkuya kapılan Asklepyos, yerden kaptığı bir taşla vura vura yılanı öldürdü. Bu kez ortaya çıkan bir başka yılan gidip bu ölü yılanın üstüne bir ot koydu. Bunun üzerine ölü yılan aniden dirildi ve iki yılan birlikte odadan çıkıp gittiler!.. İşte Asklepyos, yılanı dirilten aynı otla Glaukos'u iyileştirdi! Bu olaydan sonra yılanın, hastaya iyi gelecek bitkiyi gösterdiği inancı yerleşti... O yüzden de zaten onun yaşadığı kentlerde bolca bulunan yılan; o çağlarda olduğu gibi günümüzde de artık hekimliğin simgesine dönüşecekti.

Gene bu hekim tanrı Asklepyos, tanrıça Atena'nın kendisine verdiği Gorgo denen canavarın kanıyla, ölüleri bile diriltmeye başladı. Yeraltı dünyasının sevimsiz tanrısı Hades; bu gidişle Ölüler Ülkesi'nin kepenklerini indirmek zorunda kalacağını anlamakta gecikmedi!.. Hemen Baştanrı Zeus'a gidip durumu ayrıntılarıyla anlattı. Konuşurken bir yandan da ağlayıp sızlanıyordu Hades! Baştanrı Zeus, Ölüler Ülkesi'nin tanrısı Hades'in sızlanmasına hak verdi. Çünkü akıllarını kullanıp bilimlerle aydınlandığı zaman, kendisine bile meydan okuyacağını çok iyi bildiği insanoğlunun bir de ölümsüzlüğe ulaşmasını haliyle düşünmek bile istemiyordu!.. Bu yüzden Zeus, doğanın gizlediği ilaçlarla ölümün bile önünü kesmeye kalkan bu asi Asklepyos'u, Olimpos'tan saldığı bir yıldırımlarla yaktı!

Tanrı Asklepyos, ardında kızı ve aynı zamanda yardımcısı olan sağlık tanrıçası Higiyeya'yı *(Hygieia)*[5] bıraktı insanlığa armağan olarak. Asklepyos'un babası tanrı Apollon da, Baştanrı Zeus'un bu şekilde oğlunu yıldırımlarla yakıp kavurmasına çok içerledi. Bu yüzden o da gidip yeraltındaki demirci işliklerinde yıldırımlar üretip Zeus'a sunan Tepegöz denen Kikloplardan birkaçını öldürdü!.. Bu olaya çok öfkelenen Baştanrı Zeus da, Apollon'u Olimpos Tanrılar Ülkesi'nden kovup yeryüzüne sürgün etti... Yeryüzünde gene Zeus'un buyruğuyla tam bir yıl Yunanlı kral Admetos'un buyruğunda köle olarak çobanlık yapmak zorunda kaldı!.. Ne var ki tanrı Apollon da zamanını boşa geçirmedi; en güzel şiirlerini ve

dünyamızın güzelliğiyle ilgili en içten ezgilerini bu kölelik sürecinde üretti...

Bir süre sonra cezası biten tanrı Apollon'la Baştanrı Zeus barıştılar... Bu barışmanın onuruna Baştanrı, hekimliğin tanrısı insansever Asklepyos'u, gökyüzünde çok parlak bir yıldıza dönüştürdü.

TANRI ARES'E KARŞI ARGONOT'LAR SEFERİ

"İşinde çok ustalaşmış marangoz Argos'un yaptığı Argo adlı gemiyle elli kahraman, Altın Post'u almak üzere Gürcistan'a doğru yola çıktılar. İlkçağın bu çok ünlü serüveni, sayısız ozan ve öykücüye ve özellikle de en ünlü tragedya yazarlarına bitip tükenmez esin kaynağı oldu..."

Yunanistan'daki İolkos kentini, Pelyas *(Pelias)* adlı acımasız mı acımasız bir kral yönetmekteydi. Kurulduğu taht bile gerçekte ağabeyinin hakkıydı! Üstelik Pelyas; kardeşinin tahtına el koymakla yetinmeyip onu da karısını da saraydan kovmuştu! Haliyle onlar da bir köşeye çekilip kendi hallerinde, ama kralın saldığı korkuların tedirginliği içinde yaşıyorlardı hep...

Saraydan kovulan bu çiftin İyason adında bir bebekleri oldu... Ne var ki kral Pelyas da, "ileride tahtımı elimden almaya kalkar" korkusuyla, kardeşinin bu yeni doğan bebeği için birtakım düzenler, kötülükler kurmaya başladı kafasında... Acımasız kralın bu yollu bir şeyler düşünebileceğini bebeğin babası ve anası da sezinlediler. Bu yüzden bebeğin çok hasta olduğu söylentisini yaydılar ilkin halk arasında. Ve bir gece çocuklarını gizlice Atadam Heyron'a bırakıp geldiler... Sonra da onun öldüğü söylentisini çıkarıp bunu kralın kulağına da ulaştırdılar. Haliyle kendileri de geleneksel yas giysileriyle dolaşmaya başladılar... Heyron her ne kadar yarı-at, yarı-insan bedenli Kentaur denen bir yaratıksa da, çok bilgili ve erdemli bir eğiticiydi. Çocuğa hem çok iyi baktı, hem de onun eğitimiyle çok yakından ilgilendi...

Geçen zaman içinde yaptığı kötülükler yüzünden kral Pelyas'ın yüreğinde pişmanlığa benzer birtakım duygular uyanmaya, haksız olarak oturduğu tahttan kuşkulanmaya, başına bir şeyler gelebileceği olasılığından tedirgin olmaya başladı... Sonra da belki iyi şeyler duyup rahatlarım umuduyla, Apollon'un tapınağındaki biliciye başvurdu. Saltanatının daha ne kadar süreceğini sordu ona. "Tek ayağına sandal giymiş bir delikanlı senin tahtına kurulacak!" yanıtını vermekle yetindi bilici... Bu duyduklarından açıkseçik pek bir şey çıkaramadı kral; üstelik kafası da büsbütün karıştı...

Saltanatının sürekliliği için artık tanrıları hoş tutmaya çalışan kral Pelyas, bir gün denizler tanrısı Poseydon onuruna bir şölen düzenledi sarayında.

İyason da bu arada çağrılanlar arasındaydı. Kral, bu delikanlı konusunda pek fazla bir şey bilmiyordu. Onun Atadam Heyron'un yanında büyüyüp ondan eğitim aldığını duymuştu yalnızca... Daha uzak geçmişi hakkında bir bilgisi yoktu.

Haliyle şölene çağrılı herkes gibi günü gelince İyason da giyinip kuşandı; yola koyuldu. Yolu üstündeki bir nehirden geçerken, eline aldığı sandallarından bir tekini sular aldı götürdü. Karaya çıktıktan sonra tek sandalını ayağına geçirip öylece saraya vardı. Kral Pelyas gelen konuklar arasında tek sandallı İyason'u görünce haliyle bir tuhaf oldu. Sonra da onu özel bir odaya çekti. Biraz hoşbeşten sonra; "Bak delikanlı," dedi soğukkanlılıkla. "Sen benim yerime kral olsaydın ve tanrı Apollon sana; çağırdıkların arasında ayağında tek sandalı olan birisi seni öldürecek deseydi, acaba sen ne yapardın?" Ayağı tek sandallı İyason da büyük bir rahatlıkla; "O adamı arar bulurdum. Sonra da o ünlü koçun Altın Post'unu aramaya gönderirdim!" yanıtını verdi.

Kral Pelyas, İyason'un bu sözlerini duyunca sevincinden havalara uçacaktı neredeyse! Hiç beklemeden; "Bak delikanlı," dedi. "Sen çok iyi birine benziyorsun... Sen bu Altın Post'u bulup sarayıma getirirsen, tacımı tahtımı sana bırakacağım. Üstelik seni çok güzel bir prensesle de evlendireceğim. Ben de rahat rahat köşeme çekilip son günlerimin tadını çıkaracağım!" İyason da serüvenler ardında koşmaktan hoşlandığı için, kralın önerisini sevinçle karşıladı. Oysaki Altın Post, kral Pelyas'ın umurunda bile değildi! Bütün amacı, elinden geldiğince İyason'u ülkesinden ve de sarayından uzak tutmaktı. Zaten Gürcistan'daki bu dillere destan Altın Post'u alıp getirmek bir insan gücünün ötesindeydi... O yüzden kral Pelyas, İyason'u kandırıp ondan kurtulduğunu düşünüyor, sevincinden içi içine sığmıyordu...

Hem serüvenler yaşama, hem de ün ve servete kavuşma tutkusuyla yanıp tutuşan İyason, bütün Yunanistan krallıklarına haber salıp Altın Post'u alıp getirme işinde gönüllü olacak kahramanlar aramaya başladı hemen. Çünkü bu Altın Post, eskilerin Kolhid *(Kolkhid)* dediği Gürcistan'da, deniz kıyısındaki bir kentteydi. Üstelik Yunanistan'dan kalkıp ta oralara varabilmek için çok sağlam bir gemi ve de çok güçlü kahramanların el ele vermesi gerekiyordu...

Bu serüvene ilgi duyan gönüllü kahramanların sayıları kısa sürede elliye ulaştı. Onların arasında kimler yoktu ki!.. Örneğin bir dağı bile yerinden sökecek ölçüde güçlü Herakles, liriyle ve ezgileriyle Ölüler Ülkesi'ne girip oranın acımasız tanrılarını yumuşatacak denli etkin müzisyen Orfeus vardı!.. Taht ve ün peşindeki İyason dışındaki bu kahramanların hiçbiri, aslında Altın Post'un ya da o ülkeden talan edilecek zenginliklerin peşinde değildi... Ama savaş tanrısı acımasız Ares'in bütün dünyaya meydan okuyaraktan egemenliği altında tuttuğu bu postu, onun elinden almaktı önemli olan. Böylece insanoğlunun isterse savaş tanrısını bile alt edebileceğini kanıtlamaktı onların amacı...

Artık bütün öngörülerin ötesinde ilgi gören Altın Post'u alıp getirme serüvenine başlayabilmek için, çok sağlam bir gemi yaptırmaya gelmişti sıra...

Savaş Tanrısı Ares

ARGO GEMİSİ YOLDA

İyason, Argos adlı çok ünlü bir marangozdan, o zamana dek duyulmadık ve görülmedik büyüklükte bir gemi yapmasını istedi. Bu zor işi üstlenen marangoz Argo'ya, tanrıça Atena bile yardımcı olmaya başladı. Meşe ağacından direklerini ve yelkenli kumaşlarını hep kendi elleriyle hazırladı tanrıça... Ayrıca sefere çıkacak gönüllüler de katıldılar geminin yapımına... Sonunda marangozun özene bezene yaptığı bu gemiye, onun adıyla Argo Gemisi demeye başladılar. "Argo" sözcüğü de zaten "çok hızlı" anlamına geliyordu...

Gerçekte antikçağdaki bu Altın Post'un öyküsü, ta Baştanrı Zeus'a dek uzanıyordu. Baştanrı Zeus bir gün, Atina kentindeki iki masum çocuğa üvey analarının işkence ettiğini duyunca, çocukları kurtarmak için kanatlı ve altın postlu bir koç gönderdi. Ve koç, kimselere görünmeden çocukları sırtına aldığı gibi havalandı. Helle adlı kız çocuğu, bugünkü Çanakkale Boğazı'nı geçerken koçun sırtından kayıp düşüverdi! Ve deniz tanrısı Poseydon da onu tam denize çakılacakken yakaladı. Ondan sonra da bakımını üstlendi (zaten bu yüzden de onun düştüğü Çanakkale Boğazı'na, Helle Denizi *(Hellespontos)* demeye başladı o çağın insanları). Ve yoluna devam eden altın postlu koç, diğer çocuğu sağ salim Gürcistan'a ulaştırdı. Oranın kralı Ayetes *(Aietes)* de, Zeus'a kurban ettiği bu koçun paha biçilmez altın postunu, savaş tanrısı Ares'in bahçesindeki bir ağaca astı. Tanrı Ares'in bir canavarını da nöbetçi olarak dikti ağacın yanına...

Bu olayın duyulmasından sonra, haliyle Gürcistan'ı çok varsıl bir ülke olarak algılamaya başladı o çağın kralları... Ayrıca Gürcistan kralı Ayetes'in sarayının bahçesinin bir cennet olduğu ve ülkenin bazı yerlerinde, içinden su yerine sıvılaşmış altın akan ırmaklar olduğu söylentisi de dilden dile dolaşıyordu... Bu yüzden bütün uzak ve yakın ülke kralları, vurguncu ve soyguncu denizciler oraya gidip Altın Post'u savaş tanrısı Ares'in elinden alma bahanesiyle, ülkenin hazinelerini talanlama ve sarayın bahçesindeki kutsal çeşmelerden akan şaraptan ve sütten içebilme tutkusuyla yatıp kalkıyorlar, bu tutkuyla süslüyorlardı düşlerini... Haliyle Yunanistanlı İyason da, Gürcistan'da altın akıtan ırmakların, köle olarak getirilecek güzel kadın ve kızların kıpır kıpır oynaşan düşleri içindeydi...

İyason'un başkanlığında Argo gemisine binen ve geminin adı yüzünden Argonot denen bu ünlü denizcileri, Yunanistan'ın İolkos limanından dualarla ve tanrılara kesilen kurban şölenleriyle uğurladılar. Başlangıçta çok dingin geçen birkaç günlük yolculuk sonunda Argonotlar, fırtınaların gemiyi sallamaya başlamasıyla birlikte Lemnos adasında bir mola verdiler. Ne var ki bu adada hep yarı çıplak güzel kadınlar-kızlar çıktı karşılarına. İlk anda bu gördüklerinden şaşkına dönen Argonotlar, çok geçmeden bunun nedenini de öğrendiler. Bu kadınların kocaları hep başka kadınlarla düşer kalkarlar, ama kendilerini de köle olarak kullanırlarmış. Artık bu tür eziyetlerden bıkıp usanan kadınlar, sonunda isyan etmişler. Kocaları da çok sert tepki verince, kadınlar bir yolunu bulup erkeklerin hepsini adadan sürmüşler!.. İşte böylesine bir serüven geçirmiş kadınların adasındaki bir sahile çıkan bu güçlü ve yakışıklı Argonotlar; burada tam iki yıl süresince o kadınlarla düşüp kalktılar... Altın Post'u filan da çoktan unutuverdiler!.. Sonunda aynı günahın ortağı olan ve bir tuttuğunda dağları yerinden söküp fırlatan Zeus'un oğlu Herakles, arkadaşlarına sert bir şekilde çıkıştı: "Arkadaşlar, biz buraya kadınların kölesi olmak için mi geldik? Görüyorsunuz, güzel kadınları görünce daha ilk durakta Altın Post'u filan unutuverdik!.." Herakles'in bu ağır azarından sonra Argonotlar, iki yıldır sahilde bekleyen ve paslanmaya yüz tutmuş gemilerine döndüler hemen ve yeniden denize açıldılar...

İkinci durakları Marmara Denizi'ndeki Kapıdağ Yarımadası oldu. Orada dingin bir limandaki delikli taşlara gemilerini bağladıktan sonra Argonotların bir kısmı, tanrılara kurban kesmek üzere dağa doğru tırmandılar... Ama o ülkede yaşayan altı kollu devler, ülkelerine gelen bu yabancıları görünce, çevreden kopardıkları büyük kaya parçalarıyla limanı doldurmaya başladılar. Çünkü o ana dek hiç görmedikleri gemi denen o aracın içini dışını görmek, sonra da Argonotları parçalayıp yemek istiyorlardı!.. Bereket gemiye bekçilik eden Herakles, bu ürkünç devlerin çoğunu zehirli oklarıyla öldürdü... Bir kısmı da, Herakles'le başa çıkamayacağını anlayınca sağa sola kaçıştı...

Tanrılara kurban kestikleri dağdan inen Argonotlar; kan revan içinde yerlere serilmiş devleri görünce apar topar gemilerine atladılar ve veryansın kürek çekerek, ışıl ışıl yanan denizin enginliklerine doğru süzülüp gittiler.

ALTIN POST VE MEDEYA'NIN ÜLKESİ

Böylece Kapıdağ Yarımadası'ndaki devlerden zar zor kurtulan Argonotlar, bir süre canhıraş kürek çektikten sonra, biraz dinlenmek üzere dingin bir limanda yeniden karaya çıktılar... Orada da çok ünlü, ama bahtsız bilici Fineus'la *(Phineus)* karşılaştılar...

Fineus, Baştanrı Zeus'un şerrine uğramışlardandı... Çünkü o, tanrıların bilip de başkalarının bilmediği ve bilmemesi gereken şeyleri gizlice insanlara aktarıyordu! Bu yüzden Zeus onun hem gözlerini kör etmiş, hem de buraya, Harpya denen canavarların içine atmıştı!.. Bu Harpyalar, zavallı Fineus tam yemek yiyeceği zaman, sofrasında ne var ne yoksa hepsini yerlere atıp saçıyorlardı! Baştanrı Zeus'un biçtiği bu cezaya isyan kesilen Argonotlar, söz konusu canavarları öldürüp saygıdeğer yaşlı Fineus'u rahata kavuşturdular. Bilici Fineus da birazcık olsun gönül borcunu yerine getirmek üzere, onlara Altın Post'un bulunduğu Gürcistan'a ulaşmadan önce, yolları üstündeki olası tehlikeleri iyice anlatıp belletti... Bunlardan en önemlisi, İstanbul Boğazı'nın iki yakasındaki oynak ve hareketli kayalıklardı... Rüzgârlar biraz sert estiklerinde, Boğaz'ın iki yakasındaki bu kayalıklar hareketlenip birbirlerine yanaşıyor; yalnızca oradan geçen gemileri değil, kuşları bile sıkıştırıp boğuyorlardı! Fineus, boğazdan geçmeden önce Karadeniz'e doğru bir güvercin salmalarını öğütledi onlara... Güvercin geri dönmezse, boğaz yolu açık demekti... Artık hızlı hızlı kürek çekerekten Boğaz'ı rahatça geçebilirlerdi...

Argonotlar, bilici Fineus'un öğütlediklerini bir bir uyguladılar. Söz konusu Boğaz'ın girişine geldiklerinde bir güvercin saldılar... Saldıkları güvercin; tam Karadeniz'e açılacağı sırada, Boğaz'ın iki yakasındaki kayalar aniden hareketlenip birbirlerine yapıştılar ve uçan güvercinin son anda kuyruk ucunu yakalayıp sıkıştırabildiler! Güvercin de bir iki tüyünü kayalar arasında bırakıp Karadeniz'in enginlerine doğru süzülüp gitti. Arganotlar bir süre beklediler ve kayalıklar birbirinden ayrılır ayrılamaz, veryansın açık denize doğru kürek çekmeye başladılar. Tam Boğaz'dan çıkacakları sırada kayalar yeniden birbirlerine yanaşmaya başladı. Çünkü tanrılar, tanrıların koyduğu yasakları dinlemeyip dünyayı keşfetmeye çıkan isyancı ve yürekli insanlara göre ayarlamışlardı bu kayaların açılıp kapanmasını. Argonotların komutanı İyason, bütün güçleriyle kürek çekmeyi sürdürmeleri buyruğunu

verdi arkadaşlarına. Gemideki kürekçilerin korkmadan ve yılmadan yollarına devam ettiklerini gören kayalar; şaşkınlıktan oldukları yerde öylece mıhlanıp kaldılar! Böylece Argo gemisinin kürekçileri; o zamanlar "konuksever deniz" anlamına gelen Pontos Eukseynos dedikleri bugünkü Karadeniz'e rahatça ulaştılar. Bu korkusuz Argonotları gören İstanbul Boğazı'nın iki yakasındaki kayalıklar da, artık o tarihten sonra oldukları yerde kaldılar. Gene ta o zamandan beri gerek insanlar, gerek balıklar kuşlar, korkusuzca İstanbul Boğazı'ndan gelip geçmeye başladılar.

Argonotlar Karadeniz'e ulaşınca, denizin adının da esinlediği dostluk ve güven duygularıyla rahatladılar ve kıyıları izleyerek ağır ağır kürek çekmeye başladılar. Kürekçilerin bir kısmı, tanrısal ozan ve müzisyen Orfeus'tan gitarını çalmasını, ezgiler söylemesini istediler... O da zaten ozanlığının ve esinperilerinin verdiği duygularla için için coşuyor; kendini güzel şeyler söyleyebilecek kıvamda buluyordu. O yüzden insanoğlunun hiç bitmeyen uzun yolculuklarını, bu yolculuklarda ona en güzel yoldaşın aşk olması gerektiğini dillendiren dokunaklı bir ezgiye başladı... Dingin sularda kürek çeken bir kısım Argonot, onun bu ezgisiyle kendinden geçti; artık kürekleri kendi hallerine bıraktılar... Sevginin ve ışığın verdiği güçle başıboş kalan kürekler kendiliğinden suları yarıyor, Argo gemisi de suların üstünde sessizce kayıp gidiyordu. Orfeus'un ezgilerini duyan Karadeniz'in balıkları da geminin çevresine doluşup oynaşmaya, sıçrayıp sıçrayıp yeniden sulara gömülmeye başladılar. Yunus balıkları güverteye çıkıp Orfeus'un yanına sokulmak, ona dokunmak istiyorlardı!.. Güneşin cömert ışınları mavi suları habire yıkayıp daha da parlatıyor, durulaştırıyordu. Cins cins balıklar; göklerden alçalıp alçalıp gelen ve her zaman ürktükleri o martılardan bile kaçışmıyorlardı artık. Çünkü martılar avlanmak için değil, Orfeus'un ezgilerini daha yakından duymak ve onu görebilmek için alçalıp alçalıp havalanıyorlardı. Zaten o yüzden de geminin yelkenlerine, güvertesine kanatlarıyla dokunup dokunup geçiyorlardı...

Argonotlar uzun bir yolculuktan sonra Terme Çayı'nın çevresinde yaşayan ünlü Amazon kadınların yanlarına da kısa bir yarenlik için uğradılar... Daha sonra da beklenmedik, ufak tefek serüvenlerden fazla etkilenmeden, Altın Post'un saklı tutulduğu Gürcistan'a ulaştılar. Gemilerini kumsala çekip halatlarla oradaki delikli taşlara bağladılar...

Argo gemisinin komutanı İyason, birkaç arkadaşını da yanına alıp doğruca Gürcistan kralı Ayetes'in sarayına gitti ve onunla tanıştı. İyason'la kral, bir süre yarenlik ettiler. Daha sonra kral ve yanından ayrılmayan kızı prenses Medeya konuklarını saraylarında ve çevresinde gezdirdiler... İyason ve arkadaşları, daha önce övgülerini duydukları sarayın ve bahçesinin hayalleri aşan güzelliğiyle büyülendiler...

Gerçekten daha binyıllar süresince de dillere destan olacaktı kralın bu cennet bahçesi... Türlü türlü ağaçlar ve çiçeklerle bezeli bu bahçede, dört çeşme vardı: Birinden buz gibi su, ötekilerden süt, bal ve en sonuncusundan da, tanrı Diyonisos'un insanlığa armağan ettiği şarabı akıyordu gürül gürül...

ALTIN POST'UN ALINIŞI

Argonotların başı İyason; Gürcistan kralının sarayındaki bahçede yıllardır düşlerine giren o şarap, süt, su ve bal akıtan çeşmeleri gördükten sonra, yatağında su yerine sıvı altın akıtan ırmağı da görmek istediğini söyledi... Ama kral duymazlıktan gelerek ona buraya geliş nedenini sordu dolambaçlı sözlerle... İyason da, bir zamanlar Baştanrı Zeus'un, Yunanlı kralın çocuklarını kurban edilmekten kurtarmak için gönderdiği ve onları Gürcistan'a ulaştıran kanatlı koçun Altın Post'unu almaya geldiğini söyledi... Gürcistan kralı böyle bir yanıt alacağından hiç kuşku duymuyordu... Çünkü Yunanlıların er geç bu postu almaya geleceklerini biliyordu. O da bu çok sevdiği postu geri vermemek için zaten acımasız savaş tanrısı Ares'in bahçesindeki bir ağaca asmıştı. Ağacın yanında da yedi canlı bir canavar, sürekli nöbet tutuyordu!..

Artık İyason'un sarayına geliş nedenini iyice öğrenen Gürcistan kralı, onun isteğini kısa yoldan kursağında bırakmak istedi: "Benim iki azgın boğam var; kimseleri yanına sokmaz," diye söze başladı hafif bir gülümsemeyle. "Onların ayakları tunçtandır. Ağızlarından da alevler püskürür hep. Onları çifte koşup yirmi dönümlük tarlamı gün batımına dek sürüp bitirebilirsen, o Altın Post'u sana vereceğim..." dedi.

Böyle bir görevi üstlenmenin sonu kesinlikle ölümdü!.. Ama İyason, Gürcistan kralının kızı Medeya'ya bakınca, onun "kabul et" anlamında göz kırpması üzerine, krala olur dedi hemen...

O gece gizlice buluştuklarında Medeya, İyason'a deli divane tutkun olduğunu söyledi. Bu Altın Post'u alıp götürmesi için gerekli olan her şeyi yapacağı sözünü de verdi. Ardından; "Ama beni hep sevecek misin?" diye sordu... İyason büyük bir coşkuyla bu sözün üstüne atladı hemen!.. Onu ölünceye dek seveceği sözünü verdi cömertçe. Ne var ki Medeya'nın verdiği umuda karşın gerçekten de ürkünç savaş tanrısı Ares'in bahçesinden postu alıp Yunanistan'a götürebileceği konusunda pek fazla umudu yoktu. Çünkü Medeya'nın büyük bir büyücü olduğunu henüz bilmiyordu. Ama en önemlisi, canavarların ya da alevler kusan boğaların, kısaca her türlü engelin Medeya gibi karşılıksız seven birine vız geleceğini aklına bile getiremezdi... Çünkü Baştanrı Zeus'un gönderdiği kanatlı koçun paha

biçilmez Altın Post'unu Yunanistan'a alıp götürmekten ve orada kendisine vaat edilen krallık tahtını kapmaktan gayrı bir kaygısı yoktu İyason'un! Bu yüzden Medeya'nın katışıksız sevgisinin ayırdında bile değildi! Gene bu yüzden onu taparcasına seviyor gibi görünmeye çalışıyordu. Medeya da ona hep inandığı için; "Korkma," dedi. "Sana bir merhem vereceğim. Bunu bütün bedenine sür! Boğaların volkan gibi ağızlarından püsküren alevler artık seni etkilemez!.. Böylece akşama dek tarlayı sürüp bitirirsin!" Bu sözlere çok sevinen İyason, Altın Post'u canavarın elinden kurtarırsa, Yunanistan'a birlikte dönecekleri ve yaşam boyu hep birlikte olacakları sözünü verdi. Bunun üzerine Medeya da büyük bir coşkuyla, sarılıp sarılıp öptü sevgilisini...

Ertesi sabah İyason, sevgilisinin verdiği büyülü kremi bedenine ve de silahlarına iyice, sindire sindire sürdü. Ve doğruca azgın boğaların yanına vardı. Merhemin etkisiyle kendini gerçekten de çok güçlü buluyordu. Ağzından burnundan alevler saçan iki boğayı sabana bağlayıp çifte koşması hiç de zor olmadı. Tarlayı sürüp bitirdiğinde daha güneş batmamıştı bile. Doğruca kralın yanında aldı soluğu... İyason'un bu işi başarıyla bitirmesine Gürcistan kralı Ayetes pek akıl sır erdiremedi! Ama ona; "Haydi git, savaş tanrısı Ares'in bahçesindeki ağaca asılı Altın Post'u artık al götür!.." dedi alaylı alaylı...

O gece Medeya ile İyason yeniden buluştular... Postu ele geçireceğine pek de inanmayan ve bu yüzden umutsuz görünen İyason'a sevgilisi; "Korkma!" dedi gene gülümseyerek. "Onu da halledeceğiz. Ama sen beni Yunanistan'a götürdükten sonra da hep sevecek misin?" diye masumca sordu yeniden. İyason da, "Bundan kuşku mu duyuyorsun?" diye sitem etti.

Ertesi gece Medeya, hem konuğu olan hem de artık ölesiye dostu ve sevgilisi bellediği İyason'u elinden tutup savaş tanrısı ürkünç Ares'in bahçesine götürdü. Bir gece önce canavarı uyutması için yalvarıp yakardığı Uyku Tanrısı da geldi oraya ve hiç uyumayan canavarı artık hiç uyanmamacasına uyuttu!.. Bunu fırsat bilen İyason'la Medeya da, ağaca asılı postu kaptıkları gibi kendilerini bekleyen Argo gemisinde aldılar soluğu...

Gemideki arkadaşları zaten onları istim üstünde, dört gözle bekliyorlardı... İyason, hemen demir alma ve yelkenleri açıp yolculuğa başlama komutunu verdi... Bütün kürekçiler, yıldızların kılavuz olduğu yarı

aydınlık bir gecede, Karadeniz'in enginliklerindeki en parlak yıldıza doğru, canhıraş kürek çekmeye başladılar...

Bu arada İyason'la Medeya, birbirlerine sarılıp sarılıp ardı ardına öpüşerek başarılarını kutladılar...

***

"Bu dönüş yolculuğundan sonraki birkaç yıl, artık kral olan İyason'la Medeya'nın mutlulukla dolu dolu geçen en güzel zamanları oldu. Bir kızla bir oğlan çocukları oldu... Ne var ki bir süre sonra İyason, kendine bir başka kadın bulunca Medeya'yı unutuverdi!.. Haliyle babasının sarayını ve bütün yakınlarını geride bırakıp gelen göçmen Medeya da birdenbire, yabancı bir ülkede, kendini yapayalnız buluverdi...

Büyük bir bunalıma girdi. Ondan sonra da kendisini aldatan İyason'dan öcünü almak üzere, çok sevdiği çocuklarıyla birlikte, kanatlı atların uçurduğu arabasına atladı hemen.

Her şeyi arkasında bırakıp kimselerin bilmediği bir yerlere doğru çekip gitti... Kocası kral İason bir daha da çocuklarını göremedi..."

GÜZEL DANAE VE OĞLU PERSEUS

Argos kralı Akrisyos *(Akrisios)*, bir sürü çocuğu olsun istiyordu, ama topu topu bir tek kız çocuğuyla kaldı!

Gerçekten de ailecek Danae adını verdikleri bu çocuk serpildikçe güzelleşti... Ve onun bu güzelliği kısa sürede bütün ülkede olduğu gibi, komşu krallıklarda da dillere destan oldu... Doğrusu Danae'nin ana-babası, böylesine güzel kızları olmasından onur da duymuyor değillerdi. Ama bunca olağanüstü güzelliği de pek hayra yormuyorlardı zaman zaman!.. Çünkü bu işte tanrısal bir gizem varmış gibi geliyordu onlara...

Bu yüzden hem kızının hem de kendisinin geleceğiyle ilgili bilgiler edinme umuduyla kral Akrisyos, bilicilik merkezi Delfoy'a gitti. Oradaki tanrı bilicisine, ileride bir torunu olup olmayacağını sordu. Kralın içinden geçenleri zaten çok iyi sezinleyen tanrı vekili bilici de; "Senin bir torunun olacak, ama o seni öldürüp tahtına kurulacak!" şeklinde bir uzgörüde bulunuverdi!..

Bilicinin bu sözleri üzerine birden büyük bir üzüntü oturdu kral Akrisyos'un içine. Haliyle böyle bir yazgıdan kurtulmanın yollarını da aramaya başladı geçen günler içinde. Sonunda tek kurtuluş yolunun kızını yok etmek olduğu düşüncesine vardı... Ne var ki buncasına ünlü bir kızı kendi eliyle yok etmek de pek akıllıca bir işmiş gibi gelmedi ona... Üstelik tanrıların olası öfkelerinden de çok çekiniyordu... Gene nice uzun ve uykusuz gecelerden sonra kral Akrisyos, kafasına yatan bir başka düşünceyi uygulamaya karar verdi: Kızını erkeklerden sürekli uzak tutacak, böylece bir torunu olmasını engellemiş olacaktı!.. Bu amaçla hemen derin bir vadide, mağaramsı tunçtan bir ev yaptırdı. Evin damında da yalnızca ufacık bir delik bıraktırdı, hava ve biraz da solgun bir aydınlık girsin diye. Evin diğer taraflarında da yalnızca kendisinin bileceği ve kullanacağı gizli bir kapıdan başka girilip çıkılacak bir yer bıraktırmadı. Sonra da o güzel Danae'yi bu gizli eve kapattı. Haliyle nedenini bile bilmeden kapatıldığı bu karanlık ve kimsesiz evde güzeller güzeli Danae biraz ağlamakla, biraz da tanrılar duysun diye acı acı, mahzun ezgiler yakmakla geçirmeye başladı günlerini. Bu yanık ve öksüz ezgileri duyan Baştanrı Zeus, Olimpos'taki sarayının penceresinden izlemeye başladı onu ve güzelliğiyle de şaşkına

döndü!.. O ana dek nasıl olup da böylesi bir güzelliğin ayırdına varamamış olmasına kendisi de pek akıl erdiremedi. Bir yolunu bulup hemen buluşmak istedi onunla. Hem karısı tanrıça Hera'nın, hem de Danae'nin acımasız ailesini huylandırmamak için kendince bir yöntem uyguladı: Tunçtan evin bulunduğu vadinin çevresinde kopardığı fırtınalarla, sis ve bulut kümelerini savurdukça savurdu. Kendisi de altın sarısı yağmurlara dönüşüp renk renk bulutlarla harmanlandı. Sonra da yağmurlara dönüşüp evin çatısındaki delikten usul usul, ince ince süzülerekten akmaya başladı güzel Danae'nin yas tuttuğu odaya. Yalnızlıktan zaten çılgına dönmüş Danae, aniden odasına çiselemeye başlayan yağmurlarla karışık o rengârenk bulutlara sarıldı hemen; altın rengi yağmurlarla ve onlardan yansıyan sapsarı ışıklarla oynaşmaya başladı çığlık çığlığa; içi dışı sırılsıklam ıslandı... Ve Baştanrı Zeus'un bir dönüşümü olan bu yağmur ve ışık harmanıyla sevişen güzel Danae, haliyle gebe kaldı...[6]

Belli bir süre sonra da kimselere bir şey duyurmadan, bu karanlık mağaramsı evde, nur topu gibi bir oğlan çocuğu getirdi dünyaya güzel Danae. Perseus adını verdiği bu bebeği tek odalı bu evde saklamak olanaksızdı... Zaten arada bir de olsa yanına uğrayan babası, daha ilk geldiğinde bebeği gördü; haliyle şaşkına döndü. Kimden gebe kaldığı konusunda kızına sorduğu sorulara hep aynı yanıtı alıyordu: Işıktan ve yağmurdan gebe kaldığını söylüyordu güzel Danae... Gördüklerine ve duyduklarına inanmak istemeyen kral Akrisyos, bir de torununun oğlan olduğunu öğrenince, büsbütün çılgına döndü. "Demek bilicinin söyledikleri bir bir gerçekleşmeye başladı!.." diye söylendi kendi kendine. İleride kendisini öldürüp tahtına kurulacağından kuşkulandığı bu bebeği o an kendi elleriyle öldürmek istedi... Ne var ki olayın duyulup dillere düşmesinden de ürktü...

Sarayına döndüğünde kral, her zaman güvendiği iki yardımcısına sağlam bir sandık yapmaları buyruğunu verdi. Buyruğu yerine gelince de kızı Danae'yle birlikte bebeği Perseus'u bu sandığın içine kapattırıp gizlice denize attırdı. Baştanrı Zeus'un saldığı hafif dalgalarla denizde bir süre yol alan sandık, Serifos *(Seryphos)* adasının sakin bir sahilinde karaya vurdu... Sahildeki ünlü balıkçı Diktis, sandığı görür görmez hemen yanına gitti. Birtakım sesler duyunca da sandığı kırıp parçaladı. Sandıktan bir bebekle güzel bir kadın çıktı... İyi yürekli yaşlı Diktis de onları tanrıların bir armağanı diye bağrına basıp doğruca evine götürdü...

Balıkçı Diktis'in karısı da çok konukseverdi. Zaten çocukları olmayan bu yaşlı balıkçı ailesi, güzel Danae ile bebeği Perseus'u, kendi öz çocukları gibi bağırlarına bastılar. Ve kısa sürede Perseus, kocaman bir delikanlı olup çıktı! O da babalığı Diktis gibi usta bir balıkçıydı artık...

Ülkenin kralı Polidektes *(Polydektes)* de, balıkçı yaşlı Diktis'in kardeşiydi. Nasılsa bir gün kral, kardeşi Diktis'in evine uğradı. Evde Danae denen, yalnızca adını duyduğu güzel kadını görünce içi bir tuhaf oldu. Ona ilk anda duyduğu bu yakınlık, kısa sürede büyük bir aşka dönüştü ve onu sarayına almaya karar verdi. Danae'nin oğlu Perseus krala güven duymuyor, anasıyla evlenmesinin ardında birtakım kötü niyetler olduğunu düşünüyordu. Kral, güzeller güzeli anasını bir seks kölesi olarak sarayına kapatacaktı. O yüzden anasını kraldan uzak tutmaya çalışıyordu... Perseus'un kendisine engel olduğunu sezinleyen kral da onu bir şekilde çevresinden uzaklaştırmak istedi.

CANAVAR MEDUSA VE PERSEUS

Perseus, Medusa'nın kesik başını tutarken

Kral Polidektes, gene bir gece sevgilisinin oğlu Perseus'u nasıl ortadan kaldırsam diye uykusuzluktan yatağında dört dönerken, yönettiği ülkenin yakınlarındaki bir adada yaşayan ve "Gorgo'lar" denen korkunç canavarlar geliverdi aklına! Sayıları üç olan bu canavarların en ünlüsü Medusa'ydı; kimseler yaklaşamazdı ona!.. Üstelik onun yüzünü gören bile zaten taş kesilirdi hemen!

Kral ertesi sabah Perseus'u yanına çağırdı. Ona gençliği ve gücü konusunda övgüler yağdırdı... Sonra da söz konusu Gorgo canavarlarından söz açtı. "Düğün armağanı olarak birinin bana Medusa'nın kesik başını sunmasını çok isterdim!" dedi. Perseus; gençliğine ve zekâsına güvendiğinden kralın bu dileğini yerine getireceği sözünü verdi... Sonra da saraydan ayrıldı.

Böylece Perseus'tan kurtulan kral da güzel Danae'yle yaşamını birleştirecek hazırlıklara başladı hemen... Perseus da, kendisinden böyle bir istekte bulunan kralın art niyetini sezinlemiyor değildi: Kral, kendisini canavar Medusa yoluyla yok ettirecek, sonra da rahat rahat anası Danae'yi sarayındaki haremine köle olarak kapatacaktı!.. Bu yüzden Perseus, bu kez öldürücü Medusa'yı krala karşı kendisi kullanmak istedi. Ve yollara düştü... Ege adalarında, bütün Akdeniz coğrafyasında sorup soruşturdu Medusa'nın yerini... Ama hiçbir doyurucu bilgiye ulaşamadı...

Ne var ki tanrı Hermes'le tanrıça Atena da, Olimpos Tanrılar Ülkesi'nden bir süredir yakından izliyorlardı Perseus'u... O yorgun ve umarsız haline acıyıp ona hemen yardım etmek istediler. Üstelik bu ölümlü Perseus'un anası güzel Danae; bir zamanlar tanrıların babası Zeus'un son gözağrılarından biriydi...

Ülke ülke Medusa'nın izini süren Perseus'un karşısına çok yakışıklı bir delikanlı çıktı bir gün: Ayaklarında kanatlı altın sandallar, elinde kanatlı bir asa vardı. Başında da gene kanatlı bir başlık... Perseus; tanımadığı bu delikanlının giysisine ve üstündeki simgelere yakından bakınca, onun tanrı Hermes olduğunu anlayıverdi hemen! "Bak delikanlı," diye söze başladı tanrı Hermes. "Seni bir süredir izliyorum. Hep o üç Gorgoları arıyorsun... Onlardan ölümlü olan Medusa'yı öldürmek istiyorsun. Ama önce sen Kuzey

Nümfaları denen perikızlarını bul. Medusa'yı öldürebilmen için bu güzel kızların sana üç şey vermesi gerekiyor: seni görünmez kılacak bir başlık, kanatlı sandallar ve büyülü bir çanta..." Perseus'a gerekli olacak daha birçok ek bilgiler de verdi tanrı Hermes. Sonra Kuzey Nümfaları'nın yerini bilen yaşlı ve tek gözlü üç büyücülerin yerini de söyledi... Bununla da yetinmedi tanrı: Gorgo Medusa'nın başını uçurabileceği özel bir kılıç da armağan etti ona...

Akdenizli halklara zeytin ağacını armağan eden tanrıça Atena; Olimpos'taki sarayının penceresinden tanrı Hermes'in Perseus'la konuştuğunu görünce, hemen giyinip kuşandı. Zeytinyağlı kremler, kokular süründü. Sonra da kalkanını kaptığı gibi sarayının penceresinden atladı ve yıldızları okşaya okşaya, usulca süzülerekten Perseus'la Hermes'in yanına indi. Tanrı Hermes, bir anda bütün Akdeniz'i saran zeytin kokusundan tanrıça Atena'nın geldiğini anladı. Zaten Atena da; "Bak, bu delikanlıya ben de bir kalkan vereceğim!" diye hemen söze başladı ve Perseus'a kalkanını uzatıp; "Gorgo Medusa'ya çıplak gözlerle bakarsan hemen taş kesilirsin! Ama bu kalkan, tıpkı ayna gibi karşıdakinin görüntüsünü yansıtır. Bu kalkana bakaraktan Medusa'ya yaklaşır, başını uçurursun!.." diye öğüt verdi. Bu sözlerden sonra iki tanrı birden havalanıp gökyüzünün derinliklerindeki Tanrılar Ülkesi Olimpos'a doğru süzülüp gittiler...

Tanrı Hermes'in verdiği bilgilerle; Kuzey Nümfaları'nın yaşadığı ülkeyi de, onların evlerini de kolayca buldu Perseus. Ve de bu güzel perikızları Nümfalar, çok büyük bir sevecenlikle buyur ettiler onu evlerine... Yemekler, içecekler hazırladılar. Tanrı Diyonisos'un son uğradığında armağan olarak getirdiği şaraptan da sundular ona... Geceler boyu ezgiler söyleyip oyunlar oynadılar. Daha sonra bu güzel Nümfalar, Gorgo Medusa'yı ele geçirmek için ne gerekliyse verdiler Perseus'a: sandalları, başlığı, torbayı... Artık Nümfaların sunduğu bu sandalları giyince uçabiliyor, başlığı takınca görünmez oluyordu! Verdikleri büyülü çanta da, içine koyduğu nesneye göre şekil alıyordu...

Nümfaların evinden ayrıldıktan sonra tanrı Hermes yeniden geldi Perseus'un yanına. "Gördün mü, Perseus," dedi. "İşte alacaklarını aldın! Gel, şimdi de seni Gorgo Medusa'nın yanına götüreyim..." Gorgoların yanına vardıklarında Perseus'un talihi gene güldü yüzüne. Çünkü canavarların üçü de uyuyordu!.. Tanrı Hermes, ölümlü Medusa'yı gösterdi

Perseus'a. Çünkü diğer iki Gorgo ölümsüzdü; haliyle onları öldüremezdi... Bu yüzden Perseus hep kalkanına bakaraktan Medusa'ya yaklaştı ve kılıcıyla da kafasını uçurdu. Sonra da Nümfaların verdiği büyülü torbaya, Medusa'nın kesik başını koydu... Tabii taş kesilmemek için hiç bakmadı bu kesik başa...

Ayağındaki uçan sandalların yardımıyla uça uça, birkaç ülkeye daha uğradı Perseus. En sonunda babalığı balıkçı yaşlı Diktis'le anası Danae'nin oturdukları eve geldi: Evde kimseler yoktu! Balıkçı ağları bile yerlerde sürünüyordu!.. Çevrede oturanlar arasında yaptığı kısa bir soruşturma sonunda olup bitenleri öğrendi. Anası Danae, kral Polidektes'in evlenme önerisini geri çevirmişti! Bunun üzerine kral, anasının ve Diktis'in öldürülmesi buyruğunu vermişti! O yüzden onlar da Baştanrı Zeus'un yardımıyla gizli bir tapınağa sığınmışlardı...

Bu ön bilgileri aldıktan sonra Perseus, doğruca kral Polidektes'in sarayına gitti. Sarayda ülkenin ileri gelen egemenleriyle birlikte kral, bir bayramı büyük bir şölenle şen şakrak kutlamaktaydı. Persus istediğinde kendini görünmez kılan başlığıyla aniden girdi salona. Bir anda kral dahil herkes ona doğru çevirdiler bakışlarını... Perseus da çantasındaki Medusa'nın kesik başını çıkarıp onlara doğru tuttu: Salondaki herkes birden taş kesildi!.. En başta kral Polidektes olmak üzere!..

Perseus anası Danae'yi, Baştanrı Zeus'un tapınağında buldu. Sonra da onu alıp doğruca Argos'a, büyükbabası kral Akrisyos'un ülkesine götürdü... Ne var ki kral artık yerinde değildi... Halk bir punduna getirip onu sürgüne göndermişti... Argoslular, büyükbabasından boşalan tahta iyi yürekli Perseus'un geçmesini istediler. Ama o bu öneriyi kabul etmedi... Çünkü krallıkta filan gözü yoktu onun... O, sıradan biri olarak halkının arasına karışmak istiyordu... Halktan biri olarak, yurttaşlarına kan ağlatan bütün kral ve çevresindekilerin gerçek yüzünü herkese göstermek istiyordu. Onların saçtığı kötülüklerle savaşımı seçmişti bu son yaşadıklarından sonra... O yüzden de kendisine bakanları taşa dönüştüren ve artık gerekli görmediği Medusa'nın kesik başını götürüp tanrıça Atena'ya verdi...

Atena da onu, babası Baştanrı Zeus'un bir zamanlar kendisine armağan ettiği Aygis *(Aigis)* adlı keçi derisinden yapılma o ünlü kalkanının üstüne taktı...

Tanrıça Atena bu kalkanı artık hiç kullanmaz oldu... Çünkü savaş yerine kadınlara kumaş dokumasını, örgü örmesini öğreten ve onları koruyan bir tanrıçaya dönüştü.

MİRMİDONLAR KRALI AYAKOS

Baştanrı Zeus ile denizkızı Aygina'nın *(Aigina)* birlikteliğinden Ayakos *(Aiakos)* geldi dünyaya. Ayakos'un çocukluğu, anasının adıyla anılan Aygina adasında geçti hep. Büyüyünce de halkın isteğiyle ülkesinin kralı oldu. Ve kısa sürede Ayakos, gelip geçmiş kralların en iyi niyetlisi olduğunu kanıtladı. Örneğin adada neyi gerçekleştirmek istiyorsa, önce onun halkına ne ölçüde yararlı olacağı üzerinde düşünüp taşınıyordu... Sonra halkı sık sık agorada topluyor; ülkenin sorunlarını tartışıyordu onlarla. Alınan ortak kararları da eksiksiz olarak yaşama geçiriyordu...

Daha krallığının ilk yılında Baştanrı Zeus'un karısı tanrıça Hera; adaya kral olan Ayakos'un, kocasının yasak ilişkisinden doğduğunu öğrenince, orada yaşayan insanları tümden kasıp kavuran bir sıcaklık saldı. Akarsularına da zehir saçtı; böylece insan soyundan canlı diye bir şey bırakmadı adada! Ayakos artık yapayalnız kalmıştı! Çok bunaldığı bir gün bu büyük yalnızlıktan kurtarması için babası Zeus'a yalvar yakar oldu... Hemen orada gözüne ilişen bir çınar ağacının gövdesindeki karıncalardan esinlenerek, adadaki bütün karıncaların insana dönüşmesini diledi. Baştanrı Zeus da oğlu Ayakos'u kırmadı; böylece onun sözünü ettiği bütün karıncaları insan türüne dönüştürüverdi! Bu yeni türeyen insan topluluğuna, Yunanca "karınca" anlamına gelen "mirmeks"ten esinlenilerek, "Mirmidonlar" dendi. Artık Mirmidonların kralı olan bu çok adil ve gani gönüllü Ayakos, halkına sevgi yüklü bir insan olarak ülkeyi yeniden yönetmeye başladı...

Zaten Ayakos'un saygınlığı ve hakseverliği yüzünden Olimposlu tanrıların çoğu da onu seviyor, her karşılaştığı güçlükte ona yardımcı olmaya çalışıyorlardı. Bütün Yunan krallıklarında da kral Ayakos'un iyilik ve erdemleri, gün geçtikçe dilden dile dolaşmaya başladı. Örneğin bir keresinde Atina kralı acımasız Pelops; Arkadya kralı Stimfalos'u *(Stymphalos)* savaş meydanında yenemeyeceğini anlayınca, ona şeytani bir tuzak kurmuştu. Bir süre ona çok yakın bir dostmuş gibi davranmış, bu arada düzenlediği bir şölene onu da buyur etmişti. Şölen sırasında da Stimfalos'u öldürtmüştü. Öldürtmekle kalmayıp bedenini parça parça doğrattırmış, doğranan parçaları da kurda kuşa yem olsun diye, dağlara bayırlara, her yere saçtırmıştı! Böylesi bir taşyürekliliğe isyan eden tanrılar,

Yunanistan'ın geçmişinde bile görülmedik bir kuraklık salmışlardı Atina'ya ceza olarak... Haliyle hiçbir günahı olmadığı halde uğradığı bu yıkımdan kurtulmaya çalışan ve açlıktan kırılan masum Atina halkı, sonunda o iyiliksever Aygina kralı Ayakos'a elçiler gönderip yardım istemişti. Ayakos'un halkla tanrılar arasında yaptığı arabuluculuk sonunda, ortalığı kasıp kavuran o kuraklıktan kurtulmuştu Atinalılar...

Ama bütün bu iyilikseverliğine karşın genç Ayakos, savaşsever bir kraldı. Savaş onun için hem bir oyun, hem de bir ün kazanma aracı gibi görünürdü... O yüzden bir ara ta Hindistan'a dek gitmiş, oralarda tanrı Diyonisos'un saflarında savaşmıştı. Ne var ki teyzeleri olan denizkızları ona, giriştiği savaşlar sonunda suları ve denizleri masum insanların kanlarıyla kirlettiğini; bunun da onun yaradılışına uygun olmadığını söylüyorlardı sık sık. Ayrıca onun bu savaş tutkusu, yeryüzünün ve tanrıların yaratıcısı Toprak Ana Gaya'nın *(Gaia)* da hoşuna gitmiyordu. Arada bir o da bu konuyu anımsatıyordu kral Ayakos'a. Ama onun bu uyarılara pek kulak astığı yoktu!.. Her seferinde, savaş çıkarmak için haklı nedenleri olduğunu öne sürüyordu. Sonunda evrenin tanrıçası Gaya, ona ve ailesine ders olacak bir yıkım saldı... Kral Ayakos'un iki oğlu, ikinci karısından doğan ve çok sevdiği Fokos'u, kıskançlık yüzünden öldürdüler!..

Kral Ayakos, bu olayın kendisine barışsever tanrıların bir uyarısı olduğunu anlamakta gecikmedi. Ve Fokos'u öldüren iki oğlunu da krallığından apar topar kovdu... Artık ondan sonra, ateşli ve katışıksız bir barışsever olarak sürdürmeye başladı yaşamını...

Ölümünden sonra bazı kaynaklar, barışsever bir krala dönüşen Ayakos'un, iyilikseverliğin simgesi Giritli ünlü bilge Epimenides'in bedeninde yaşadığını öne sürmeye başladılar... Hatta ilkçağın ünlü filozofu Platon; Gorgias adlı kitabında, öte dünyada ölüleri yargılayan üç yargıçtan biri olduğunu söylüyordu Ayakos'un: Avrupa anakarasından gelen ölülerin yargılanmasından sorumluydu...

Diğer iki yargıç, Minos ile Radamantis; Asya'dan gelen ölülerle ilgileniyordu.

ZEUS'UN KURBANI GÜZEL İO

Argos kralının hem çok becerikli hem çok iyi yürekli kızı İo'nun güzelliği de dillere destandı... Baştanrı Zeus'un karısı tanrıça Hera bile, yüreğinin her türlü şeytanlıktan ırak ve duygularının katışıksız olması yüzünden bu güzel İo'yu çok beğeniyordu. Zaten çok geçmeden de onu kendi tapınağında başrahibe olarak görevlendirdi... Ne var ki ayran gönüllü Baştanrı Zeus; güzel İo'yu karısı Hera'nın tapınağında görünce, ona deli divane vuruluverdi!.. İo'yu ayartıp tapınağın dışında, karısı tanrıça Hera'dan uzak bir yerlerde buluşabilmek için her gece düşlerine girmeye başladı:

Ey mutlu kız, niçin yalnızsın böyle,

Erkeklerin en yücesi özlerken seni?

Zeus yanıp tutuşuyor senin için...

Onun isteğine karşı koma sakın!

Kalk git Argos'un yeşil çayırlıklarına.

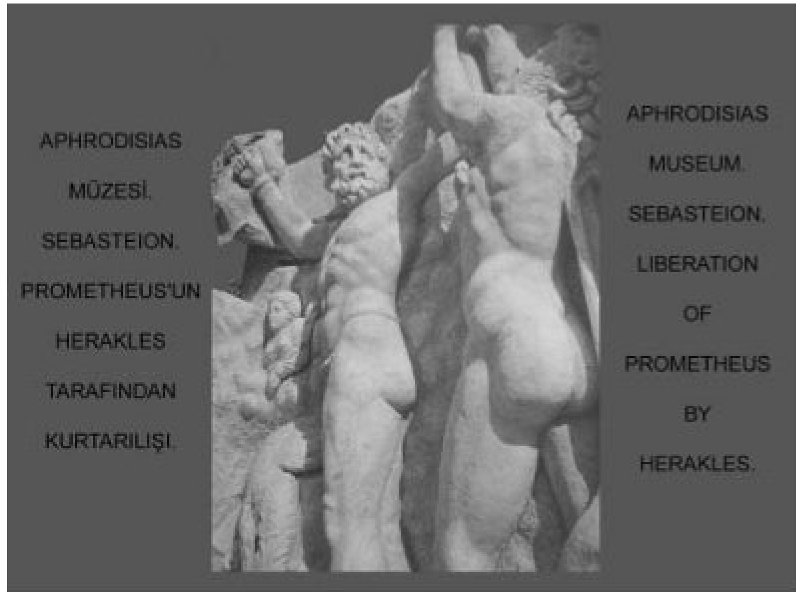
Git ki Zeus görsün orada seni,

Doysun seni görmeye Zeus'un gözü....

İo her gece duyduğu bu çağrılardan artık bıkıp usandı; hatta ürkmeye başladı...

Sonunda gidip Argos kralı olan babasına açık açık anlattı durumunu. Babası da bu yinelenip duran düşü tanrıların elçilerini çağırıp yordurdu. Ünlü bir bilici, kızını saraydan kovmasını öğütledi ona. Yoksa Zeus'un çok kötülükler edeceğini söyledi. Bu yüzden de Argos kralı, hem kendini hem de kızını Baştanrı Zeus'un şerrinden korumak için onu saraydan uzaklaştırdı! İo gözyaşları döke döke bir vadiye sığındı. Amacına ulaşan Baştanrı Zeus da artık Olimpos tanrılar sarayından gizlice sıvışıp yakışıklı bir delikanlı kılığına girmeye, karısı Hera'nın görmemesi için de sislere boğduğu bu vadide İo'yla buluşmaya başladı... Ne var ki her şeyi görüp bilen ve aralarındaki bir anlaşmazlık yüzünden zaten Zeus'a diş bileyen güneş tanrısı Helyos, onun gizli gizli çevirdiği bu oyunları karısı tanrıça Hera'nın kulağına yetiştiriverdi! Haliyle kıskançlıktan küplere binen tanrıça

Hera, büyük bir hışımla Olimpos'tan inip yeryüzünde kocası Zeus'un izini sürmeye başladı. Durumu sezen Zeus da sevgilisi İo'yu bembeyaz bir düveye dönüştürüverdi hemen!.. Ne var ki kocasının bu oyununu yutmayan Hera, bu beyaz güzel düveyi kendisine armağan etmesini istedi ondan. Durumu kurtarmak isteyen Zeus da hiç mırın kırın etmeden, ama içi yana yana düveyi karısı Hera'ya armağan etti... Tanrıça Hera; beyaz bir düveye dönüşen bu güzel kızı, kocası Zeus dokunmasın diye, yüz gözlü dev bir sığırtmaca teslim etti. Bu dev sığırtmaç, beyaz düveyi Zeus'tan korumak için hiç yanından ayırmıyordu artık. Gündüz çayırlıklarda otlatıyor, akşamları da ahıra kapatıyordu. Kapısını sımsıkı kilitlediği ahırın önünde uyurken de, gözlerinden ellisini kapalı, ellisini açık bırakıyordu!.. Bu durumdan bıkıp usanan ve İo'yla yeniden buluşmak için can atan Zeus, oğlu haberci tanrı Hermes'i çağırdı bir gün yanına. İo'yu bu dev sığırtmaçtan kurtarması için bir şeyler yapmasını istedi...

Herakles, Prometeus'u zincirlerinden kurtarmaya çalışırken

Böylesi işlerde çok hünerli olan tanrıların habercisi Hermes, çaldığı bir kavalla İo'dan ayrılmayan yüz gözlü dev sığırtmacı uyutup öldürdü... Durumu anında öğrenen Hera, bu kez de durmadan iğneleriyle ısıran bir sığırsineği saldı beyaz düveye dönüşmüş İo'nun başına! Haliyle onu habire ısıran bu azgın sinekten kurtulmak için ülke ülke dolaşmaya başladı zavallı düve... İşte böyle böyle acılar içinde yol alan İo; bir gün Kafkas dağlarında, Olimpos'tan çaldığı ateşi insanlara ulaştırdı diye Baştanrı Zeus'un bir kayaya mıhlattığı tanrı Prometeus'la karşılaştı... İo, kendisi gibi Zeus'un kurbanı olan bu acılı tanrıyla dertleşti uzun uzun...

Kollarından ve bacaklarından bir kayaya çivilenmiş olan tanrı Prometeus, Baştanrı Zeus'u tanıtmaya çalıştı düve kılığındaki İo'ya... Prometeus'un anlattığına göre Baştanrı Zeus, bir gün kendisini çağırmış ve güzelim dünyada bir şeylerin eksik olduğunu söylemiş... Bu eksikliği giderecek ve de tanrıların buyruklarını eksiksiz yerine getirecek birtakım yaratıklar üretmesini söylemiş... Prometeus da biraz düşündükten sonra hemen işe koyulmuş... Adına insan denecek varlığı yaratmak için toprağa su karıştırıp karmaya başlamış... Tanrılara özgü zekâyı, duygusallığı ve pekçok yetenekleri bu kilden oluşan hamurla karıştırmış... Sonra belki gerekli olur diye bir zamanlar Zeus'un kendisine döktürdüğü gözyaşlarından da karıştırmış bu hamura... Sonra da bütün bu yeteneklerini iyi kullansın ve dünyayı bütün boyutlarıyla görebilsin, hem aydınlansın, hem aydınlatsın diye içine ateş de koymuş... Sonunda tanrılara benzeyen o güzel insanı şekillendirmiş ve götürüp Baştanrı Zeus'a teslim etmiş. Ne var ki Zeus bu yeni yaratığı inceledikten sonra onun aklından ve yeteneklerinden çok ürkmüş... Hele ateşle ısınıp aydınlanırsa dünyayı gönlünce dönüştürmeye, orada kendi yasalarına göre özgürce yaşamaya kalkar, diye düşünmüş. O yüzden de hemen ateşi ondan alıp bir yerlere saklamış...

İşte bütün bunları kısaca anlattıktan sonra Prometeus; evrenin tek egemeni olan bu tanrı için insanların kurtuluşunun ve özgürlüğünün önemli olmadığını söyledi. Tam tersine, Zeus için önemli olan; kendisinin dayattığı ve saltanatını sürdürmesine yarayan yasalarına insanların hiçbir şekilde başkaldırmaması ve onları tartışmasız kabul etmesiydi... Bunun

gerçekleşmesi için de onların uyanıp aydınlanmamaları gerekiyordu. İşte o yüzden onlardan ışığı ve ateşi hep uzak tutuyordu!

Bunları anlattıktan sonra kolları çivili Prometeus; "Ne var ki çok severek ve aşkla yarattığım insanların haline acıdığım için, Zeus'un köşe bucak sakladığı o ateşi çalıp onlara ulaştırıverdim!. Zeus da bu yüzden beni işte böyle kayalara çiviletti..." dedi. Sonra da Zeus'un kendisine dayattığı böylesi bir cezadan mutlu olduğunu da ekledi sözlerine. Çünkü Prometeus'a göre çok sevdiği ve bir gün dünyayı gönüllerince dönüştürecek olan insanlar, artık bu ışık ve ateşin kılavuzluğunda toprakla tanışmışlar; onu işlemeye, ekip biçmeye başlamışlardı. Aynı ateşin ve ışığın kılavuzluğunda insanlar haliyle bilimlerde de ilerlemeye, yaşadıkları dünyanın gizemlerini çözmeye başlamışlardı. Ne var ki daha bol üretim ve kardeşçe bölüşüm çağına tam olarak ulaşabilmeleri için biraz daha almaları gereken yol vardı önlerinde. Örneğin savaşları aşmaları gerekiyordu... Ama Prometeus'un dediğine göre, ışığı ve ateşi kullanan insanlar; bir gün birbirleriyle ışık, ateş ve toprak kardeşi olduklarını mutlaka anlayacaklardı. Bundan sonra da barış ve kardeşlik içinde, o güzelim Altınçağlarına doğru hızla yol almaya başlayacaklardı. Bu konuda insanlara güveniyordu... İşte düşüncelerini böyle böyle, sözcüklerin üstüne basa basa açıkladı tanrı Prometeus...

İo da kendi başından geçenleri anlatmaya başladı bu kez... Zamanında kendi halinde yaşayıp giden saf bir kız olduğunu, ama çok güzel olduğu için Baştanrı Zeus'un kendisini kandırdığını ve karısından gizlediği bencil zevklerinin kurbanı olarak seçtiğini söyledi... Karnında ondan bir bebek taşıdığını da ekledi sözlerine! Bu çocuğu nasıl, ne zaman ve nerede doğuracaktı? Babası kendisini evden kovmuştu!.. Böyle böyle Prometeus'la uzun uzun dertleşti güzel İo...

İo bunları anlatırken gökyüzünden süzülüp gelen bir kartal, kolları ve bacakları kayalara çivilenmiş acılı Prometeus'un karaciğerinden bir parça koparıp gitti!.. Zeus'un gönderdiği bu kartal, her gün aynı işkenceyi uyguluyordu tanrı Prometeus'a...

Ciğerinden koparılan parçanın verdiği acıyla biraz yüzü buruşan tanrı Prometeus; bir sığırsineğince sürekli ısırılan ve beyaz düve kılığındaki iyi yürekli İo'yu avutmaya ve yüreklendirmeye çalıştı. O beyaz düve bedeninden kurtuluşunun yakın olduğunu muştuladı ona... Ne var ki kadın

olarak kendilerine dayatılan kulluk ve kölelik yasalarına karşı, hemcinsleriyle birlikte direnmeleri gerektiğini söyledi...

İşte insan dostu tanrı Prometeus'un bu öğütlerinden sonra düve kılığındaki çileli güzel İo; bütün kadınlarla birlikte gerçek bedenine ve özgürlüğüne kavuşuncaya dek savaşımlar vermek üzere, ülkeden ülkeye dolaşmaya başladı...

BİLİCİ KÖR TEYRESYAS

Bilici Kör Teyresyas, Ölüler Ülkesi'nde Odisseus ile birlikte

Tebaili Teyresyas *(Teiresias)*, antikçağın gelip geçmiş en ünlü bilicisiydi... Yalnız krallar, soylular değil; bazı tanrılar bile olup bitecekler ve başlarına gelebilecek şeyler konusunda sık sık akıl danışırlardı ona...

Aslında Teyresyas, Tebai krallığının kurucusu kral Kadmos'un toprağa ektiği bir canavarın dişlerinden filizlenip türeyen ve Spartoy *(Spartoi)* denen insan soyundandı... Ve Teyresyas'ın, diğer soydaşlarının tam tersine, daha yeni yetmeliğindeyken bile, dağlarda bayırlarda tek başına gezip tozmak gibi çok sevdiği bir alışkanlığı vardı... İşte bir gün gene böyle tek başına ormanda gezinirken, çiftleşen iki yılan gördü önünde... Nedenini tam olarak kendisi bile bilmeden, elindeki değneğiyle yılanlardan birine şöyle hafiften dokunuverdi... Dokunur dokunmaz da, güzeller güzeli bir genç kıza dönüşüverdi!.. Artık tam yedi yıl boyunca, bu yeni kadın cinsiyetiyle, beğendiği erkeklerle gönlünce düşüp kalktı genç Teyresyas... Dağlarda bayırlarda dolaşmasını gene eskisi gibi hep sürdürdü. İşte bu gezintilerinin birinde gene çiftleşen iki yılan gördü. "Bir keresinde böyle çiftleşen yılanlardan birine vurduğumda kadın oluvermiştim!.. Acaba şimdi ne olacak bakalım?" deyip yılanlardan birine değneğiyle gene şöyle bir dokundu. Dokunur dokunmaz da yeniden bir erkeğe dönüşüverdi!.. Bu başına gelenleri kimselere anlatamadı haliyle...

Bir gün Olimpos'ta tanrılar toplantı halindeyken, keçi sakallı tanrı Pan; "Aşk sırasında kadın mı daha çok zevk duyar, yoksa erkek mi?" konulu bir gündem maddesi attı ortaya! Tanrı ve tanrıçalar uzun süre bu konu üzerinde tartıştılar... Aralarında anlaşamadıkları için birbirleriyle kanlı bıçaklı olacaklardı neredeyse!.. Hatta Baştanrı Zeus'la karısı Hera da en ateşli tartışmacılardandı... Haliyle hiçbir tanrı ve de hiçbir insan, iki cinsiyeti ayrı ayrı yaşamadığı için, aşk sırasında kadının mı erkeğin mi daha fazla zevk aldığı bilinemezdi... Tartışmaların çok kızıştığı bir sırada demircilerin tanrısı topal Hefaystos, bu konuda bilici Teyresyas'a danışılması önerisini attı ortaya! Bu görüş hemen hemen bütün tanrılarca benimsendi. Çünkü Teyresyas, her iki cinsiyeti de ayrı ayrı ve dolu dolu yaşamıştı! Böylece tanrılar, Olimpos tarihinde ilk kez bir insanın bilgisine başvurma kararı aldılar... Ve hemen apar topar Olimpos'a getirttiler bilici Teyresyas'ı. O da; "Erkek bir zevk duyarsa, kadın tam dokuz katını duyar!" dedi... Tanrılar

arasındaki tartışma da burada bitti! Tanrıça Hera, tanrılar önünde Teyresyas'ın böyle açıkça bilgi vermesine çok öfkelendi. Çünkü kadınlığın sırrını açıklamış oluyordu uluorta... Bu yüzden de hemen gözlerini kör etti Teyresyas'ın. Ama Baştanrı Zeus da karısı Hera'nın bu haksız cezasına karşılık onu bilicilik ve kuş dilini anlama yetileriyle ödüllendirdi... Üstelik dokuz kuşak sürecek çok uzun bir yaşam süresi de bağışladı ona!..

Artık "Kör Bilici" olarak her tarafa yayıldı Teyresyas'ın ünü... Zeus'un bağışladığı o uzun yaşam süresinde de, bilicilik ve kuş dilini anlama yetileriyle, onun antikçağ tarihini büyük ölçüde yönlendirdiğini söylemek hiç de abartı sayılmazdı. Geleceklerini öğrenmek isteyen krallar, soylular kuyruk oluyorlardı onun kapısında!..

Kraliçe Alkmene'nin Baştanrı Zeus'tan gebe kaldığını ve doğuracağı Herakles adlı çocuğun o yüzden çok güçlü olacağını da Teyresyas açıkladı o kör gözleriyle... Babasını öldürdüğü ve öz anasıyla evlendiği gerçeğini de o söyledi kral Oidipus'a!.. Tabii bunu hemen söyleyemedi. Ama Oidipus onu çok sıkıştırdığı için sonunda açık açık bu gerçeği söylemek zorunda kaldı... Gene Narhisos'un suya bakıp orada görüntüsünü seyrettiği zaman öleceğini ve bir çiçeğe dönüşeceğini de o söylemişti... Gerçekten de Narhisos, bir gün suda kendini seyretti ve hemen bir nergis çiçeğine *(Narhisos çiçeği)* dönüşüverdi... Ve dere, göl, ırmak kenarlarında hep kendini seyreden bu çiçek, bütün Batı dillerinde onun adını aldı...

Yalnız insanlar değil, tanrılar bile Teyresyas'a akıl danışırlardı sık sık... Örneğin buğday tanrıçası Demeter'in kızı Persefone; dünyamıza geldiğinde bir gün, Teyresyas'a kendi geleceğiyle ilgili bir şeyler sordu. O da görmeyen gözleriyle gülümseyip; "Bir gün Yeraltı Dünyası'nın kraliçesi olacaksın..." dedi. Bunun ne anlama geldiğini o anda anlayamadı tanrıça Persefone. Ne var ki gene anası tanrıça Demeter'le dünyamıza geldiği bir başka gün, arkadaşlarıyla çiçek toplarken, Ölüler Ülkesi'nin acımasız tanrısı Hades, onu kaptığı gibi yeraltındaki sarayına alıp götürdü! Anası tanrıça Demeter de her yerde didik didik aradı onu. Bulamayınca da hem dünyamıza, hem Olimpos Tanrılar Ülkesi'ne küstü. O küsünce, buğday veren toprak da soğudu; hiçbir tohum meyveye ve tahıla dönüşmek için çatlamaz oldu! Büyük bir kıtlık başladı dünyamızda... Ölüler Ülkesi'nin tanrısı Hades de bu arada nar taneleri yedirdi Persefone'ye... Çünkü orada bir tek nar tanesi yiyen bile, bir daha ayrılmak istemiyordu Ölüler Ülkesi'nden... Böylece

yeraltı dünyasının kraliçesi olup çıktı tanrıça Persefone!.. Ne var ki Demeter'in bastırması üzerine o, yılın dört ayını dünyamızda geçirmeye başladı... O yüzden Persefone dünyamıza gelince, uyuyan sular hemen uyanıyor ve ısınan toprakta bütün tohumlar çatlıyordu...

Teyresyas gerçekten de dokuz kuşak sürecek bir yaşam sürdürdükten sonra bütün ölümlüler gibi o da, son yurdu Ölüler Ülkesi'ne gitti... Orada tanrıça Persefone çok iyi karşıladı onu. Ve dünyamızdaki bilicilik uğraşını orada da sürdürmesini sağladı...

Troya yakılıp yıkıldıktan sonra Yunanistanlı kral Odisseus ülkesine dönerken, denizlerde başına gelmedik kalmadı! O yüzden başvurduğu tanrıça Kirke ona, Ölüler Ülkesi'ne gidip orada hâlâ bilicilik uğraşını sürdüren Teyresyas'la konuşmasını öğütledi. "Çünkü seni ülkene sağ salim ulaştıracak yolu yalnızca o bilebilir," dedi... Odisseus da Ölüler Ülkesi'ne gidip Teyresyas'la konuştu; en kısa dönüş yolunu öğrendi ondan!..

O çok uzun süren yaşamı sırasında Teyresyas; "İnsanların başlarına gelecek yıkımları görememeleri ve bunu başkalarından duymak istemeleri çok acı!" diye dert yanıyordu yakınlarına sık sık... "Aslında bilicilere hiç gerek yok! Ama ben onları kırmamak için hep bir şeyler söylemek zorunda kalıyorum," diyordu...

SKÜLLA VE TANRILAŞAN BALIKÇI GLAUKOS

Yoksul balıkçı Glaukos, kendi halinde yaşayıp gidiyordu o deniz kıyısındaki kulübesinde. Tuttuğu balıklarla hem karnını doyuruyor, hem de artanların bir kısmını eşine dostuna öylesine dağıtıyor; bir kısmıyla da bazı gereksinimleri için takas yöntemi uyguluyordu. Ama hiçbir zaman da gerektiğinden fazla balık avlamazdı Glaukos.

Her gün gece karanlığında ağını denize serper; sonra da kulübesine gidip uzanır ya da ayışığı olduğu gecelerde, uzun uzun gezer tozardı deniz kıyılarında. Güneşin atları daha göğün doruklarına doğru şahlanıp tırmanmaya başlamadan önce, içi balık dolu ağını toplamaya giderdi yoksul sandalıyla.

Gene bir sabah ağına takılmış balıkları birer birer çıkarıp çimenlerin üstüne atıyordu her zamanki gibi. Ne var ki fırlatıp attığı her balık çimenlere değer değmez havaya sıçrıyor, sonra da doğruca denize atıyordu kendini!.. Glaukos buna pek bir anlam veremedi ilk anda. Ama çimenlerde bir büyü olabileceğini düşündü. Kendisi de bir tutam çim koparıp kokladı. Koklamasıyla birlikte o da kendini attı denize; mavi sularla oynaşmaya başladı hemen!..

Denizde bir süre yüzdükten sonra çevresini deniz tanrıları sardı yaşlı Glaukos'un. Ve bu tanrılar; yoksul bir balıkçının tanrıya dönüşüp aralarına karışmış olmasına çok sevindiklerini söylediler. Onun da kendileri gibi artık ölümsüz olmasını istediler... Glaukos da bu dostça öneriyi kabul edince, yeryüzünün en gür akan onlarca köpüklü ırmağını oraya çağırdı deniz tanrıları. Köpüklü ırmaklar gelince de balıkçı Glaukos, bir güzel yıkandı. Böylece derisindeki ölümlü hücrelerden arınıp tanrılaşan Glaukos, anlatılmaz bir hoşluk duydu içinde ve deniz tanrıları arasında uykuya daldı hemen... Uyandığında saçlarının omuzlarına dek uzadığını, denizin mavisiyle boyandığını gördü. Belden aşağısı da balık bedenine dönüşmüştü. Hem sevincinden, hem şaşkınlığından kendi kendine, uzun uzun gülümsedi...

Tanrılaşan Glaukos, hep denizlerde geçiriyordu artık günlerini. Arada bir kimselerin olmadığı saatlerde sahile çıkıp güneşleniyordu... Gene böyle yüzerekten sahile doğru yanaştığı bir gün, küçük bir koyda güzeller güzeli

perikızı Skülla'yı yıkanırken gördü. Uzun süre kendini göstermeden gözetledi onu... Onu ilk kez görüyordu, ama adını çok duymuştu. Üstelik anlatılanlara da tıpa tıp uyuyordu bedeni...

Glaukos ne de olsa artık bir tanrıydı. Biraz yaşlı da olsa yakışıklıydı da; üstelik büyüleyen bir çekiciliği de yok değildi!.. Pekâlâ koya doğru gidip bu başını döndüren perikızı Skülla'ya aşkını açıklayabilirdi!.. Ona doğru yüzmeye başladı hemen. Ne var ki Skülla da kendine doğru gelen bu tanrıdan ürküp oradaki bir kayanın tepesine doğru tırmanmaya başladı. Glaukos da kayaya tutunup tepedeki perikızına bütün içtenliğiyle kendini tanıtmaya çalıştı: "Ben deniz tanrısı Glaukos'um. Canavar filan değilim! Seni çok sevdim. Seninle arkadaş olmak istiyorum!.." Glaukos'un bu içten çağrısı, kayalıklardan küskün küskün yankılanıp geldi...

Bir süre sonra Skülla, kayalık tepeden inip sahile yakın bayırlığa doğru hızlı hızlı koşmaya başladı... Glaukos buna çok içerledi. Ağrına giden, aşkına karşılık bulamaması değil, Skülla'nın onu küçümsemesi, bir yanıt verme gereğini bile duymamasıydı!.. Ne var ki bu durum onun Skülla'ya duyduğu aşkın günden güne daha da yalazlanmasına engel olmadı. Bir gün aşkıyla gene denizlerde deli dolu dolanırken, bir süre önce balıkları dirilten ve kendisini tanrılaştıran büyü tanrıçası Kirke'nin yetiştirdiği otlar ve onun oturduğu sarayı geldi aklına... Doğruca yanına gidip bir yardım istemeliydi ondan. Çünkü aşk; ister tanrı ister insan olsun, bir kez buyruğu altına aldı mı, artık onu gönlünce yönlendirmeye başladığını anlamıştı Glaukos...

Yanına gittiği büyücü tanrıça Kirke'nin konağı çok güzeldi. Kirke, bu yeni tanrıyı çok büyük bir sevecenlikle karşıladı. Glaukos da sözlerini fazla uzatmadan konuya girdi hemen. Skülla denen perikızının, güzelliği ve çekiciliğiyle başını döndürdüğünü; artık denizlerin bile kendisine dar gelmeye başladığını anlatmaya çalıştı dilinin döndüğünce... İçinde yanan anlatamayacağı ateşlerden söz etti... Ne var ki o bunları söylerken güneş tanrısı Helyos'un kızı güzel Kirke de, Glaukos'un anlatmaya çalıştığı yangınla tutuşmaya başladı. Gerçi karşısında az önce koklattığı bir avuç otla tanrılaştırdığı alçakgönüllü balıkçı Glaukos'tan başkası değildi... Ama nasılsa onun çekiciliğine kapılıvermişti! Bu yüzden; "Gel Glaukos," dedi. "Gel beni dinle! Skülla'ya karşı bu sevgini anlıyorum. Ama seni küçümseyen birini de buncasına alçalıp sevemezsin! Gel, ben sana pırıl pırıl aşkımı vereyim. Bundan böyle de hep birlikte olalım..." Ama Glaukos'un

gönlü ve beyni Skülla'daydı hep. Ondan başkasını görmüyordu iç gözleri... "Denizler kuruyup çöl olsa bile ben Skülla'dan vazgeçemem!" gibi bir şeyler mırıldandı Glaukos...

Bu kez de Glaukos'un bu şekildeki küçültücü sözleri tanrıça Kirke'yi çileden çıkardı... Bir süre öfkesini yatıştırmaya çalıştıysa da bütün bu olayların Skülla'dan kaynaklandığını düşünerek kin ve öfkesini ona doğru yönlendirdi... Gidip bir kova büyülü su hazırladı ve onu Skülla'nın her gün tek başına yıkandığı koydaki küçük mağaramsı gölüne döküp geldi...

Ertesi gün mağara gölüne her zamanki gibi yıkanmaya gelen Skülla, suya girer girmez ürkünç köpek ulumaları ve yılan çığlıkları duymaya başladı. Gölden kaçıp kurtulmak istedi hemen!.. Ne var ki bütün bu ulumaların ve çığlıkların, bedenine yapışan yılan ve yırtıcı köpek kafalarından çıktığını gördü. Deliye dönen perikızı Skülla, oradaki bir büyük kayaya yapıştı. Ve yapıştığı kayanın çevresinde yaşamaya başladı artık... Çok geçmeden de oralardan gelip geçen denizcileri öldüren bir canavara dönüştü...

Bir gün yanına tırmanıp aşkını dillendirmek isteyen Gaukos'u da kayalıklardan aşağı, denize doğru fırlatıverdi...

Karşılıksız aşkı yüzünden duyduğu üzüntü; ölümsüz bir tanrıya dönüşmüş olmasına karşın, balıkçı Glaukos'u içten içe kemirerekten öldürdü...

KENDİNİ YİYEN AÇ KRAL

Buğdayın tanrıçası Demeter

Baştanrı Zeus'un köşe bucak sakladığı ateşi çalıp insanlara armağan eden gani gönüllü tanrı Prometeus gibi, Toprak Ana'nın ta kendisi olan tanrıça Demeter de buğdayı dünyamıza armağan etti. Böylece o artık hem insanoğlunu besliyor, hem de bir ana olarak son demde gene onu topraktan koynuna buyur ediyordu... Ve daha önce koynuna aldıklarıyla birlikte onu harmanlıyor, sonra da, kökleriyle beslenen başka bitki bedenlerine gönderip günışığında yeniden yaşama döndürüyordu onları... Böyle böyle bütün canlıları dönüştürerekten onları ölümsüzleştiriyordu...

Gene tanrıça Demeter'in topraktan koynunda üretip beslediği ağaçların damarlarında, özsu denen renksiz kan dolaşırdı ve bedenlerinde de Driyad'lar denen güzel mi güzel perikızları yaşardı. Bu güzel Driyadlar; geceleri ormanlarda el ele tutuşup yıldızlarla, gecenin renkleriyle oynaşırlar ve yeryüzünde varolup dolu dolu yaşamanın sevincini dillendirirlerdi ezgileriyle ve oyunlarıyla... Ne var ki yalnızca soylu ozanlar, sanatçılar duyabilirdi bu içten ezgileri... Onları duyabilen sanatçılar da bu güzel perikızlarından duyduklarını mermerlere, tuvallere işlerler; şiirlerinde dillendirip yanık ezgilere dönüştürürlerdi... O yüzden ağaçların dalları kesildiği ya da çiçekleri koparıldığı zaman, bu ağaçlarda yaşayan Driyadlar çığlık çığlığa ağlarlar, inlerlerdi...

Ve tanrıça Demeter de bir zarar gelmesin diye dünyamızdaki bütün ağaçların, bitkilerin üstüne titrerdi... Ağaçları o denli çok severdi ki Demeter; Teselya bölgesinde aşkla bağlı olup özenle kol kanat gerdiği bir ormanı bile vardı onun!.. Ölüler Ülkesi'nin acımasız tanrısı Hades'in kaçırdığı ve Yeraltı Dünyası'na kapattığı kızı Persefone'nin hasreti ağır bastığı günlerde tanrıça Demeter, Olimpos'tan inip bu ormana gelir; ağaçların bedenlerinde yaşayan perikızları Driyadlarla yarenlik eder; onların dillendirdiği ezgiler ve oyunlar eşliğinde efkâr dağıtırdı... Bu ormanın bazı yerlerinde şırıl şırıl sular akıtan dereler bile vardı. Hele bir ulu çınar ağacı vardı ki, tanrıça her gelişinde onunla biraz hoş beş etmeden ayrılamazdı dünyamızdan...

İşte bu ormanın övgüsünü duyan Teselya kralı Erisihton *(Erysikhton)*, bir gün eli baltalı köleleriyle oraya çıkageldi. Ve tanrıça Demeter'in en sevdiği

o ulu çınar ağacını kestirmekle işe başlamak istedi. Ulu çınarı elindeki baltasıyla kesmesini buyurduğu kölesi, yaşamında ilk kez krala isyan etti: "Baksanıza, çınar ağlıyor, 'beni kesmeyin' diye inliyor!" diye diklendi.

Bunun üzerine öfkelenip küplere binen kral Erisihton, kendine direnen kölesinin kafasını uçurttu hemen! Sonra da bu ulu çınarı devirme buyruğunu verdi diğer kölelerine. Bütün gönülsüzlüklerine karşın onlar da baltalarını ağacın beline beline vurmaya başladılar. Ne var ki daha ilk baltalar vurulduğunda, çınarın bedeninde yaşayan güzeller güzeli bir Driyad, tanrıçası Demeter'i yardımına çağırdı uzun bir çığlıkla. Tanrıça Demeter de, Olimpos'taki sarayında duyar duymaz hemen yaşlı bir kadın kılığına girdi ve gözü gibi sevdiği ormanına indi apar topar. Ve armağan olarak sunmak istediği bir demet haşhaş çiçeğiyle çıktı kralın karşısına: "Bak oğlum," dedi ona bütün sevecenliğiyle. "Tanrıça Demeter'in bu çok sevdiği ağaca sakın kıyma! Tanrıça çok üzülür, öfkelenir. Sonra öfkesi de çok yaman olur!"

Kral Erisihton, yaşlı kadını bütün hoyratlığıyla tersledi: "Bak kocakarı!" dedi. "Çekil karşımdan! Yoksa senin de kelleni uçurturum! Sonra ben kralım ve benim yanımda değil tanrıça Demeter, diğer tanrılar bile kim oluyor ki!.. Bütün bu ormanı kestireceğim! Kendim ve yandaşlarım için büyük bir yemek ve eğlence sarayı yaptıracağım. Orada bol bol yiyip içeceğim... Eğleneceğim! Anladın mı şimdi?"

Yaşlı kadın kılığındaki sevecen tanrıça Demeter de; "Demek yiyip içmek için bütün bu kesim, bu kırım, öyle mi? Peki, bundan sonra daha çok yiyip içeceksin!" dedi ve aniden uzaklaşıp gitti!..

Demeter hemen açlık tanrıçası Fames'e haber saldı. Kral Erisihton'un içine içtikçe şahlanan bir susuzluk ve yedikçe daha da acıktıran bir arzu yerleştirmesini rica etti ondan. Uzun saçlı, fırlak gözlü ve zayıflıktan kemikleri sayılan açlık tanrıçası Fames de hemen o gece gidip uyayan kralın içine, yedikçe acıktıran ve içtikçe susatan bir duygu üfleyip gitti... Ama öyle sıradan değil, karşı konulamaz bir açlık ve susuzluk duygusuydu bu! Zaten kral da hemen o gece fırladı yatağından; can havliyle yemek ve içecek istedi hizmetçilerinden... Ne var ki yedikçe açlığı, içtikçe susuzluğu habire şahlanıyordu...

Kralın bu durmadan yeme-içme doymazlığı kısa zamanda bütün sarayda duyuldu. Bu arada üzüm bağlarının ve şarabın tanrısı Diyonisos da, çok sevdiği buğdayın tanrıçası güzel Demeter'in o haklı öfkesine canı gönülden ortak oldu. Bu ağaç ve doğa düşmanı aç gözlü krala uygulayacakları cezayı birlikte yönlendirmeye başladılar... Ve ondan sonra da, onlarca hizmetçi ne yemek, ne de şarap yetiştirebiliyordu krala! Kral, sarayında ne var ne yoksa, kısa zamanda yedi içti... Artık halk da ürettiğinin neredeyse tümünü ona vermek zorunda kaldı...

Çevresinde ne var ne yoksa silip süpüren kral, yalnızca kendi halkının ürettiklerini değil, ülkenin bütün hayvan ve su kaynaklarını da tüketmeye başladı. Gene de ülkenin toprağı, havası, suyu ona yetmez oldu... Çünkü büyük büyük soluyor; havayı da arsızca kirletiyordu... Ülke kaynakları yetmeyince komşu ülkelere de çeşitli bahanelerle yağma amaçlı savaşlar açtı. Sonunda hiçbir şeyle doymaz olan bu aç kral, ülkenin en büyük meydanında bağıra bağıra halktan gene yiyecek içecek dilenirken, açlık duygusu öylesine ağır bastı ki artık dayanamadı; kendini parçalayıp yedi!..

Susuzluğunu gidermek için de kendi kanını içti...

Ne var ki kralın bu doymazlık illeti, bulaşıcı bir hastalık olarak kendinden sonraki krallara da bulaştı...

SANATÇI DAYDALOS

Sanatçı Daydalos'un yaptığı tahtadan inek

Atinalı heykeltıraş ve mimar Daydalos *(Daidalos)*, on parmağında on hüner olan çok yönlü bir sanatçıydı. Bu özelliğiyle de dillere destandı zaten... Antikçağın filozoflarından Platon bile, bir heykeltıraş olarak onun işleyip yonttuğu heykellerin bir süre sonra canlandıklarından, ellenip ayaklandıklarından söz ediyordu! Yunanistan'da mimarlığın babası sayıldığı gibi mekanik araçlar ve gereçler üretmede de onun eşi benzeri yoktu! Bütün bu olağanüstü yetenekleri, el sanatlarının tanrısı demirci topal Hefaystos bağışlamıştı ona...

Daydalos'un kendisi de bütün bunların bilincindeydi... Ne var ki çok kıskanç biriydi. Bu yüzden kendisinde bulunmayan bir yeteneği bir başkasında gördü mü, kendini tutamaz, çılgınca eylemlere giriştiği olurdu... Örneğin kendi işliğine çırak olarak alıp zaman içinde kalfası olan yeğeni Talos'la aralarında geçen o ürkünç olay, hiç unutulmadı... Yetenekli kalfası Talos, balığın ağız yapısını ve omurgasını oluşturan kılçıkları incelemiş ve bu gözlemlerine dayanarak bir testere yapmıştı. Bunu gören ustası Daydalos'un kıskançlığı öylesine şahlandı ki, bir gün bir yolunu bulup onu tanrıça Atena'nın tapınağının çatısından aşağı itiverdi! Ne var ki Atena da bu yetenekli gence acıyıp tam yere çakılacakken, hemen bir kekliğe dönüştürüverdi! Talos da kanatlanıp uçaraktan canını kurtardı. İşte o yüzden keklikler, ta o zamandan beri hep alçaktan uçarlardı!..

Ama Daydalos uzun süre saklayamadı bu suçunu. Atina'daki halk mahkemesi Aeropagos da, inceden inceye araştırıp bulduğu delillere dayanarak, onu ülkesinden sürgün edilme cezasına çarptırdı... O da kendine ve sanatına hayranlık duyan Girit kralı Minos'un ülkesine sığındı... Daydalos bu yeni ülkede de boş durmadı; aynı coşkuyla mimarlığını, heykelciliğini, metal işlemeciliğini sürdürmeye başladı. Gene yonttuğu mermer heykeller, Atina'da yonttukları gibi olağanüstü güzeldiler. Bunlardan bazılarının ellenip ayaklanıp geceleri sokaklarda dolaştıklarını görenler bile vardı! Bu yüzden meydanlara, yollara dikilen heykellerini bulundukları yerden kaçıp gitmesinler diye, çok sağlam halat ve zincirlerle bağlamaya başladılar!.. Gene Daydalos, tanrılar gibi güçlü Herakles'in de heykelini yonttu... Yetkililer bu görkemli heykeli kentin ta göbeğine diktiler... Şarabı biraz fazla kaçırdığı bir gece Daydolos, evine giderken

yolu üstündeki Herakles'in heykeline uzun uzun baktı. Ve Herakles onun o sarhoş haline bakıp gülümseyince, Daydalos da hemen heykele saldırdı; onunla bir süre boğuştu. Sonra da Herakles'in ayakları dibinde uyuyakaldı...

Girit kralı Minos; gerçekten de Daydalos'un olağanüstü sanatçılığına büyük bir hayranlık duyuyor ve onu kendi ailesinden biriymiş gibi yürekten ağırlıyordu sarayında... Zaten Daydalos da unvanlı bir devlet sanatçısı olarak, yarattığı birbirinden güzel heykel ve kurduğu görkemli yapılarla, halkın da hayranlığını kazandı. Kısa sürede komşu ülkelerde de, adıyla sanıyla ününü pekiştirdi. Bu arada Daydalos; bazı çetrefil sorunlar karşısında önlem alma, çözüm bulma yeteneklerini de yeri geldiğinde kullanıyordu... Bu yönünü saray çevreleri de çok iyi biliyordu. Ne var ki bu tanrısal yetenekleri yüzünden, kendi yazgısının ağlarını da kendi elleriyle örüyor gibiydi. Çünkü sanatçımız ister istemez, bu yeteneklerini bazen kral Minos'un çıkarlarına ters düşecek şekilde kullanmak zorunda kalıyordu. Bu yüzden de kralın gitgide şahlanan öfkesini çekiyordu üstüne...

Örneğin kral Minos ve Daydalos'la ilgili olarak Minotauros adlı bir boğa olayı vardı ki hiçbir çağda unutulmadı... Bu olay Minos'un kral olmazdan önce, taht kavgası yüzünden iki kardeşiyle kanlı-bıçaklı olduğu günlere dayanıyordu... Bu kavgalardan üstün çıkıp kral olabilmek için Minos gidip denizler tanrısı Poseydon'dan yardım istemişti. Ayrıca görenlerin hayranlıktan dillerinin tutulacağı bir ak boğa göndermesini de dilemişti tanrıdan. Çünkü kral olursa, bu boğayı onun onuruna, halkın önünde kurban edecekti! Tanrı Poseydon, Minos'un dileklerini gerçekten de kabul etti ve ona deniz köpüklerinden yarattığı ak mı ak, besili bir boğa gönderdi. Bir süre sonra Minos kral oldu... O tanrısal ak boğayı tanrı Poseydon adına kurban etmesi gerekirken, kalkıp onu damızlık olarak kendi yoz hayvan sürülerinin arasına karıştırıverdi! Bu nankörlüğe çok içerleyen tanrı Poseydon da, kral Minos'tan öcünü almak üzere tuzak üstüne tuzak kurmaya başladı. İlk iş olarak kralın karısı Pasifae'nin *(Pasiphae)* gönlünde, bu ak boğaya karşı bir çeşit aşk tutkusu ve gemlenemez cinsel duygular uyandırdı! İşte bu gemlenemez duyguların etkisiyle kraliçe Pasifae, ak boğayla çiftleşebilmek için sanatçı Daydalos'tan yardım istedi. Daydalos da, olayın aralarında gizli kalması sözünü aldıktan sonra, canlıymış gibi duran güzel mi güzel, çekici bir inek heykeli yaptı tahtadan. Ve bu tahta heykeli bir inek derisiyle kapladı. Pasifae de bu heykelin içine girip uygun şekilde

yerleşti. Sanatının büyük ustası Daydalos'un tahtadan inek heykeli, öylesine canlı ve çekiciydi ki, ak boğa gelip bu tuzaklı heykelle çiftleşti!

İşte bu çiftleşmenin sonunda, tanrı Poseydon'un çizdiği yazgı uyarınca, bütün Girit'i ve giderek bütün Yunanistan'ı kasıp kavuracak bir canavar doğurdu kraliçe Pasifae! Ve bu canavara; "Minos'un boğası" anlamında, "Minotauros" adını verdiler.

GÜNEŞE UÇAN DELİŞMEN İKAROS

Ne var ki Minos'un Boğası anlamına gelen insan bedenli, boğa başlı bu canavar Minotauros'u öyle halatlarla zincirlerle bağlayıp tutmak olası değildi!. Bu yüzden kral Minos; her sıkıştığında başvurduğu gibi, sanatçı Daydalos'a danışmak zorunda kaldı... Daydalos bir süre düşünüp taşındıktan sonra, aslında kendi yaratımı olan ve kimsenin bilmediği bu canavar sorununa çözüm olarak, Labirintos adını verdiği çok büyük ve içi dehlizlerle dolu bir bina yapmayı önerdi krala. Minotauros bu dehlizlerden birine kapatılacak ve oradan artık yaşam boyu çıkamayacaktı! Mimarın bu önerisini kral çok beğendi ve hemen Labirintos'u yapmasını buyurdu...

Daydalos, oğlu İkaros'a kanat takıp uçururken

Daydalos da binbir odalı ve karmakarışık geçitlerle örülü ve bir benzeri olmayan bu yapıyı kısa sürede bitirdi. Gerçekten de bu geniş ve karmaşık yapının odalarından birine dalan bir insan bile bir daha geri dönüp dışarı çıkamıyordu!.. İçi dehlizlerle dolu böylesi yapılar, eski Mısır'da kral mezarlarını korumak için yeraltlarında yapılırdı. Onun için Mısırlılar, Daydalos'un Girit adasındaki bu Labirintos'unu, Mısır'daki benzeri yapılardan esinlendiğini ileri sürdüler yüzyıllar boyunca.

Artık Minotauros denen kralın canavarı; Daydalos'un dahiyane yapıtı Labirintos'un o karanlık dehlizlerine kapatıldı. Ne var ki sorun burada bitmiyordu. Çünkü bu canavara her yıl yedi delikanlıyla yedi güzel genç kızı kurban etmek gerekiyordu! Bu bir tanrı buyruğuydu... Kral Minos da bu kurbanlık gençleri, o zamanlar egemenliği altındaki Atina krallığından isteyip getirtiyordu. Haliyle böylesi bir cezadan bıkıp usanan Atina kralı da halkın en büyük ulusal kahraman olarak benimsediği oğlu Teseus'u, Labirintos'a kapatılmış canavarı öldürmekle görevlendirdi...

Teseus, böyle bir görevi üstlenir üstlenmez hemen Girit adasına gitti gizlice. Adada bir yolunu bulup kral Minos'un güzel kızı Aryadne *(Ariadne)* ile tanıştı. Ve prenses Aryadne de kısa sürede ısındı bu gence; artık birbirlerinin sırlarını da bölüşmeye başladılar... Haliyle Teseus, prensesin kendine duyduğu sevgiye güvenerek kimliğini ve de adaya geliş nedenini açıkladı... Teseus, Atina halkını her yıl ondört kurbanlık genç göndermek zorunda bırakan Minotauros'u öldürmek istediğini söyledi... Bunun üzerine sımsıcak gönüllü Aryadne; sözde ülkesinin düşmanı olan ve sevgilisi bellediği Teseus'a hak verdiğini söyledi...

Bu konuşmadan sonra Aryadne, dehlizde tutuklu ama insan öğüten canavarı öldürmesi için ona yardımcı olacağına söz verdi... Ama sevgilisi Teseus, canavarı öldürdükten sonra Labirintos'un o karanlık ve karmakarışık dehlizlerinden nasıl gerisingeri gelip dışarı çıkabilecekti? Bu konuda binanın mimarı Daydalos'a başvurdu güzel Aryadne. Mimar; Teseus'un dehlizlere girerken eline aldığı bir yumak ipliği çöze çöze ilerlemesini; canavarı öldürdükten sonra da gene bu ip yardımıyla dışarı çıkmasını önerdi. Gerçekten de mimarın verdiği öğüdün yardımıyla

canavarı birlikte öldürüp rahatça dışarı çıkabildiler... Başarılarından öylesine mutluydular ki, daha sonraki günlerde de aynı yöntemle, dehlizlere birlikte girip çıkmaya ve böylece kimselere görünmeden Labirintos'un karanlık dehlizlerinde, aşklarının tadını çıkarmaya başladılar.

Ama kral Minos'a sürekli kin tutan tanrı Poseydon; onu öfkeden kudurtmak için bir gece düşüne girdi ve dostu saydığı Daydalos'un sarayda çevirdiği dolapları anlattı... Karısının o ak boğayla çiftleşmesine Daydolos'un nasıl yardımcı olduğunu ve kızının da Atinalı hasım prense iplik yardımıyla Minotauros'u nasıl öldürttüğünü bir bir açıkladı. Haliyle kral Minos karısının bir boğayla çiftleşip canavar doğurmuş olmasına ve kızının gizlice bir düşman prensle sevişmekte olduğuna önce inanmak istemedi... Çok geçmeden öfkesi kabardı da kabardı... Can dostu saydığı sanatçı Daydalos'u artık can düşmanı olarak görmeye başladı. Tam tanrı Poseydon'un istediği gibi öfkeden çılgına dönen kral Minos; bu kez Daydalos'u ve sarayındaki kendi kölesi bir kadından olma oğlu İkaros'u, Labirintos'un çıkışı olmayan dehlizlerine kapattırdı! Daydalos; özellikle hiçbir suçu olmayan oğlu İkaros'u bağışlaması için krala uzun uzun yalvardı. Ama hiçbir sonuç alamadı! Ne var ki bir süre sonra kralın karısı Pasifae, bir yolunu bulup çok sevdiği sanatçı Daydalos ve oğlu İkaros'un Labirintos'tan kaçıp kurtulmalarına yardımcı oldu. Ama olayı haber alan kral, Girit'teki bütün deniz ve kara yollarını anında kapattırdı...

Öyle de olsa Daydalos'un o sınırsız yaratıcılığı hiç biter miydi! Sanatçımız hemen düşündü taşındı... Anladı ki Girit adasından tek kaçış yolu vardı; o da o uçsuz bucaksız, kimselerin ne üstünde yürüyebildiği, ne de içinde uçabildiği masmavi gökyüzüydü!.. Hemen bir yerlerden bulup buluşturduğu balmumuyla, kuş kanatlarından derlediği sağlam tüyleri birbirine yapıştıraraktan hem oğlu hem kendisi için iki çift kanat yaptı. Bu kanatları hem oğlunun hem de kendinin omuzlarına gene balmumuyla yapıştırdı. Böylece kanatlanan baba-oğul; artık kırlangıçlar, kartallar gibi özgürce uçabileceklerdi gökyüzünde!

Yüreğindeki hiç sönmeyen ateşle düşen yaramaz İkaros (Matisse)

Daydalos; havalandıklarında oğlunun alçaktan da yüksekten de uçmasını engellemek için, tanrıların kıskançlığından söz etti ona uzun uzun. Tanrılar, insanların kendilerine yaklaşmalarını, hele hele kendileriyle yarışmaya kalkmalarını hiç istemezlerdi. Üstelik o güne dek insan bedeninin hiç dolaşmadığı gökyüzünde çok yüksekten uçarsa, atların çektiği arabasında güneşi koşturan tanrı Helyos hemen öfkelenirdi. O yüzden de kanadındaki balmumunu kızgın ışıklarıyla o saat eritir, üstünde uçtuğu denize fırlatıp atıverirdi onu!.. Çok alçaktan uçarsa da bir martı sürüsüne çarpabilirdi örneğin. O zaman da martı çığlıklarından ürker, denize düşebilirdi!.. Böyle böyle, gökyüzünde sürdürecekleri mavi yolculuğun başarılı geçmesi konusunda uzun uzun öğütler verdi delişmen oğlu İkaros'a...

Baba oğul birlikte havalanmalarından az sonra yaramaz İkaros, gökyüzünde ilk uçan çocuk olmanın sarhoşluğundan ve havalardaki maviyle, ışıklarla, bulutlarla oynaşmanın tadına doyamadığından, güneşe doğru yükseldi de yükseldi... O anda güneşi gökyüzünde atlarıyla koşturmakta olan tanrı Helyos, insanoğlunun şımarıp havalarda bunca yükselmesine, kendisine doğru yaklaşmasına haliyle çok öfkelendi... Üstelik kendisine doğru uçaraktan gelmekte olan yaramaz çocuk, atları ürkütüp güneşi yeryüzüne düşürebilirdi! O yüzden hemen kızgın ışınlarıyla İkaros'un kanatlarını omuzlarına yapıştıran balmumunu eritiverdi!.. Omuzlarındaki kanatların kopmasıyla tersyüz olan İkaros, savrula savrula düşmeye başladı ve çok geçmeden Ege'deki Sisam adası yakınlarında denize çakılıp sulara gömüldü... Onun düştüğü yere de artık "İkaros Denizi" demeye başladı dünya halkları.

Ne var ki yaramaz İkaros'un uçsuz bucaksız göklerde güneşi elleriyle tutacakmışçasına habire yükselme tutkusu, kendisinden sonraki bütün çocukları coşturacak ve nice sanatçılara, bilim adamlarına, evrenin fethi yolunda esin kaynağı olacaktı...

Örneğin ressam Matisse; yaramaz İkaros'un göğsüne kıpkırmızı ve hiç sönmeyen bir kor olarak nakışlayacaktı bu tutkuyu.

Ve Akdenizli bir ozan da; "Güneşi zaptedeceğiz,/Güneşin zaptı yakın!" diyecekti.

KİTAPTA GEÇEN ÖZEL ADLAR

Admetos *(Admetos)*

Aeneis *(Aeneyis)*

Aenomas *(Aenomas)*

Agamemnon *(Agamemnon)*

Aiakos *(Ayakos)*

Aias *(Ayas)*

Aietes *(Ayetes)*

Aigeus *(Aygeus)*

Aigina *(Aygina)*

Aigus *(Aygus)*

Aigystos *(Aygistos/Aygüstos)*

Aineias *(Ayneyas)*

Aiolos *(Ayolos)*

Akhalar *(Akhalar/Ahalar)*

Akheron *(Aheron)*

Akhilleus *(Ahilleus)*

Akrisios *(Akrisyos)*

Alissa *(Alissa)*

Alkestis *(Alkestis)*

Alkinoos *(Alkinoos)*

Alkmene *(Alkmene)*

Altın Post *(Altın Post)*

Amazonlar *(Amazonlar)*

Amonthonte *(Amontonte)*

Amphion *(Amfiyon)*

Amphitrion *(Amfitriyon)*

Amphitrite *(Amfitrite)*

Androklus *(Androklus)*

Ankhises *(Anhises)*

Anteia *(Anteya)*

Antigone *(Antigone)*

Antiope *(Antiyope)*

Aphrodite *(Afrodit / Afrodite)*

Apollon *(Apollon)*

Arakhne *(Arahne)*

Ares *(Ares)*

Arete *(Arete)*

Argo *(Argo –gemi adı–)*

Argos *(Argos)*

Ariadne *(Aryadne)*

Arion *(Aryon)*

Aristaios *(Aristayos)*

Aristo *(Aristo)*

Artemis *(Artemis)*

Asapos *(Asapos)*

Asklepieion *(Asklepyeyon)*

Asklepios *(Asklepyos)*

Atalante *(Atalante)*

Atena *(Atena)*

Atlantis *(Atlantis)*

Atlas *(Atlas)*

Atreus *(Atreus)*

Atreusoğlu *(Atreusoğlu)*

Aurora *(Aurora)*

Autolikos *(Autolikos)*

Bakhalar *(Bakhalar / Bahalar)*

Baukis *(Baukis)*

Bellerophontes *(Bellerofontes)*

Boiotia *(Boyotiya)*

Briseis *(Briseyis)*

Büyük Aias *(Büyük Ayas)*

Champs Elysée *(Şan Zelize)*

Chios *(Şios)*

Clito *(Klito)*

Daidalos *(Daydalos)*

Danae *(Danae)*

Daphnis *(Dafnis)*

Deianeira *(Deyaneyra)*

Delphoi *(Delfoy)*

Demeter *(Demeter)*

Demodokos *(Demeodokos)*

Derketo *(Derketo)*

Dido *(Dido)*

Diktys *(Diktis)*

Diognetos *(Diyognetos)*

Dionysos *(Diyonisos)*

Doris *(Doris)*

Driad'lar *(Driyadlar)*

Driope *(Driyope)*

Eflatun (Platon da denir) *(Eflatun)*

Ekho *(Eho, Eko)*

Elektra *(Elektra)*

Eos *(Eos)*

Eosphoros *(Eosforos)*

Epaphos *(Epafos)*

Ephialtes *(Efiyaltes)*

Epimenides *(Epimenides)*

Erinys'ler *(Erinisler)*

Eros *(Eros)*

Erysikhton *(Erisihton)*

Euripides *(Euripides)*

Europa *(Europa/Evropa)*

Eurydike *(Euridike)*

Eurythion *(Euritiyon)*

Eurythos *(Euritos)*

Fames *(Fames)*

Gaia *(Gaya)*

Galateia *(Galateya)*

Glaukos *(Glaukos)*

Goethe *(Göte)*

Gorgias *(Gorgiyas)*

Gorgon *(Gorgon)*

Hades *(Hades)*

Halkione *(Halkyone)*

Harmonia *(Harmoniya)*

Hebe *(Hebe)*

Hebrus Irmağı *(Hebrus Irmağı)*

Hekabe *(Hekabe)*

Hektor *(Hektor)*

Helena *(Helena)*

Helenos *(Helenos)*

Helios *(Helyos)*

Hephaistos *(Hefaystos)*

Hera - Here *(Hera - Here)*

Herakles *(Hereklas)*

Heredotos *(Heredotos, Heredot)*

Hermaphrodite *(Hermafrodit)*

Hermes *(Hermes)*

Hero *(Hero)*

Hesperid'ler *(Hesperidler)*

Hilot *(Hilot)*

Hippolytos *(Hippolitos)*

Hippomadas *(Hippomadas)*

Hygieia *(Higiyeya)*

Hyllos *(Hillos)*

Hypnos *(Hipnos)*

İason *(İyason)*

İkaros *(İkaros)*

İlos *(İlos)*

İlyada *(İlyada)*

İnanna *(İnanna)*

İo *(İyo/İo)*

İobates *(İyobates/İobates)*

İokaste *(İyokaste/İokaste)*

İole *(İyole/İole)*

İolkos *(İyolkos/İolkos)*

İon *(İyon/İon)*

İphygeneia *(İfigeneya)*

İrios *(İryos)*

İris *(İris)*

İtake *(İtake)*

İxion *(İksiyon)*

Kadmos *(Kadmos)*

Kalydon Domuzu *(Kalidon Domuzu)*

Kalkhas *(Kalhas)*

Kalydon *(Kalidon)*

Kalypso *(Kalipso)*

Kassandra *(Kassandra)*

Kazdağları *(Kazdağları)*

Kentaur *(Kentaur, Atadam)*

Kephalos *(Kefalos)*

Kerberos *(Kerberos)*

Keyks *(Keyks/Keykis)*

Kharites *(Harites)*

Kharon *(Haron)*

Kheiron *(Heyron)*

Khimaira *(Himayra)*

Khriseis *(Hriseyis/Khrisei)*

Kirke *(Kirke)*

Klytaimestra *(Klütaymestra)*

Kokytos *(Kokitos)*

Korinthos *(Korintos)*

Kreon *(Kreon)*

Kreusa *(Kreusa)*

Kritias *(Kritias)*

Kronos *(Kronos)*

Kybele *(Kibele)*

Kyklop *(Kiklop)*

Kyrene *(Kirene)*

Laertes *(Laertes)*

Laios *(Layos)*

Laodemeia *(Laodemeya)*

Laokon *(Laokon)*

Lapith *(Lapit)*

Leandros *(Leandros)*

Lemnos *(Lemnos)*

Lesbos *(Letos)*

Leto *(Leto)*

Linos *(Linos)*

Lyca *(Lika)*

Lykomedes *(Likomedes)*

Lykos *(Likos)*

Mainadlar *(Maynadlar)*

Makedon *(Makedon)*

Marsias *(Marsyas)*

Medeia *(Medeya)*

Medusa*(Medusa)*

Megaira *(Megayra)*

Melenios *(Melenyos)*

Memnon *(Memnon)*

Menelaos *(Menelaos)*

Mentes *(Mentes)*

Mentor *(Mentor)*

Merope *(Merope)*

Midas *(Midas)*

Minopion *(Minopiyon)*

Minos *(Minos)*

Minotauros *(Minotauros)*

Moira *(Moyra)*

Mopsos *(Mopsos)*

Musa'lar *(Musalar)*

Mykene *(Mükene)*

Naksos *(Naksos)*

Narkhisos *(Narhisos)*

Nausikaa *(Nausikaa)*

Nemeia *(Nemeya)*

Neoptolemos *(Neoptolemos)*

Nereus *(Nereus)*

Nereus Kızları *(Nereus Kızları)*

Nessos *(Nessos)*

Ninos *(Ninos)*

Niobe *(Niyobe / Niobe)*

Nympha *(Nümfe / Nümfa)*

Nysa *(Nisa)*

Odisseia *(Odisseya)*

Odisseus *(Odisseus)*

Oidipus *(Oidipus / Oydipus)*

Olimpos *(Olimpos)*

Orellana *(Orellana)*

Orestes *(Orestes)*

Orion *(Oryon)*

Orpheus *(Orfeus)*

Ossa Dağı *(Ossa Dağı)*

Otos *(Otos)*

Palladion *(Palladyon)*

Pallas *(Pallas)*

Pan *(Pan)*

Paphos *(Pafos)*

Paris *(Paris)*

Pasiphae *(Pasifae)*

Patroklos *(Patroklos)*

Pegasos *(Pegasos)*

Pelias *(Pelyas)*

Pelion *(Peliyon)*

Pelion Dağı *(Pelyon Dağı)*

Peloponez/Peloponessos *(Peloponez, Peloponessos)*

Pelops *(Pelops)*

Penelopeia *(Penelopeya)*

Penthesileia *(Pentesileya)*

Periandros *(Peryandros)*

Persephone *(Persefone)*

Perseus *(Perseus)*

Phaeton *(Faeton)*

Phaiak *(Fayak)*

Phaidra *(Faydra)*

Phemios *(Femyos)*

Philemon *(Filemon)*

Philoktetes *(Filoktetes)*

Philonoe *(Filonoe)*

Pholos *(Folos)*

Phrygia *(Frigya)*

Pindos *(Pindos)*

Pisa *(Pisa)*

Pithia *(Pitiya)*

Platon *(Platon)*

Po Irmağı *(Po Irmağı)*

Polydektes *(Polidektes)*

Polykrite *(Polikrite)*

Polyphemos *(Polifemos)*

Pontos Eukseinos *(Pontos Eukseynos –Konuksever Deniz=Karadeniz–)*

Poseidon *(Poseydon)*

Priamos *(Priyamos)*

Proitos *(Proytos)*

Prokris *(Prokris)*

Prometheus *(Prometeus)*

Propoedites *(Propoedites)*

Pygmalion *(Pigmalyon)*

Pylades *(Pilades)*

Pyramos/Pyramus *(Piramos/Piramus)*

Racine *(Rasin)*

Radamantis *(Radamantis)*

Ramsinit *(Ramsinit)*

Rheia *(Reya)*

Sarpedon *(Sarpedon)*

Satyros/Satyr *(Satiros/Satir)*

Semiramis *(Semiramis)*

Sibylla *(Sibilla)*

Silenos *(Silenos)*

Siren *(Siren)*

Skamandros *(Skamandros)*

Skiron *(Skiron)*

Skylla *(Skülla, Skilla)*

Smoeis *(Smoeyis)*

Spartoi *(Spartoy)*

Sphynx *(Sfinks)*

Styks Irmağı *(Stiks Irmağı)*

Stymphalos *(Stimfalos)*

Sysiphos *(Sisifos)*

Talos *(Talos)*

Tantalos *(Tantalos)*

Tauris *(Tauris)*

Tebai *(Tebai/Tebayi)*

Teiresias *(Teyresyas)*

Telemakhos *(Telemahos)*

Teodosius *(Teodosyus)*

Teokritos *(Teokritos)*

Thersites *(Tersites)*

Theseus *(Teseus)*

Thetis *(Tetis)*

Timaios *(Timayos)*

Tisbe *(Tisbe)*

Triton *(Triton)*

Troia *(Troya)*

Troia Atı *(Troya Atı)*

Tros *(Tros)*

Uranos *(Uranos)*

Vergilius *(Vergiliyus)*

Vesta *(Vesta)*

Zethos *(Zetos)*

Zeus *(Zeus)*

YARARLANDIĞIM BAZI YERLİ VE YABANCI KAYNAKLAR

HOMEROS : Iliade, Odyssée

A. BONNARD : La Tragédie des Bacchantes Civilisation greque (3 cilt) Les Dieux de la Grèce

E. HAMİLTON : La Mythologie

M: MEVNİER : Légendes dorées des Dieux et des Héros

P. DECHARME : Mythologie de la Grèce antique L. de

LİSLE : Iliade

V. BETOLAUD : La vie privée et la vie publique des grecs

P. GUIRAND : La vie privée et publique des Romains

P. DECHARME : Mythologie de la Grèce antique

S. NOAH KRAMER : Tarih Sümer'de başlar

M. İLMİYE ÇIĞ : Hititler ve Hatuşa

C. ŞAKİR : Anadolu Tanrıları

PLATON : Devlet

AİSHYLOS : Agamemnon, Zincire Vurulmuş Prometeus

HEREDOTOS : Tarih

SOPHOCLES : Antigone

VERGİLİUS : Aeneis

EURİPİDES : Alkestis, Orestes, İphigeneia Tauris'te

HESİODOS : İşler ve Günler, Theogonia

[1] Akdeniz mitologyasındaki tanrılarla ilgili olarak okurlarımıza, "*Akdenizli Tanrılar* (Evrensel Basım Yayın)" adlı kitabımızı okumalarını öneriyoruz...

[2] *"Atinalı Sanatçı Daydalos"* adlı yazıya bkz.

[3] *Samanyolu'*na; Almancada "*Milchstrasse"*, Fransızcada "*Voie lactée*", İngilizcede "*Milky way*" denmekte ve hepsi de, *"sütlü yol"* anlamına gelmektedir.

[4] Herakles'in başarıyla sonuçlandırdığı ve insanoğlunun iyiliğine yönelik bu olağanüstü zor görevler kısaca şunlardı:

Nemeya aslanı: Bu canavar aslan, Yunanistan'ın Nemeya (Nemeia) bölgesini kasıp kavuruyordu. Herakles; o ünlü okları ve topuzuyla alt edemediği bu aslanı, güçlü kollarıyla boğdu. Yüzdüğü postunu da zırhlı bir giysi gibi kullandı.

Lerna ejderi: Dokuz kafalı bu zehirli yılanın kafalarını bir bir kopardı.

Erimantos (Erymanthos) denen yaban domuzu: Kral Evristeus, Erimantos dağındaki bu korkunç yaban domuzunu yakalayıp canlı olarak kendisine getirmekle görevlendirdi Herakles'i. Uzun bir izlemeden sonra Herakles, bu azgın canavarı yakalayıp diri olarak getirdi. Ne var ki kral domuzu görür görmez korkusundan bir fıçının içine saklandı!

Kreneya geyiği: Tanrı Apollon'la kız kardeşi Artemis'in koruduğu tunç ayaklı bu geyiği Herakles, yaralı olarak yakaladı ve kral Evristeus'a getirdi.

Stimfalos (Stymphalos) gölünün kartalları: Tunç gagalı ve tunç ayaklı bu kartallar, insan etiyle besleniyordu. Herakles onları zehirli oklarıyla bir bir öldürdü.

Girit boğası: Girit kralı Minos, söz vermesine karşın beyaz boğayı tanrı Poseydon'a kurban etmekten caydı. Bunun üzerine tanrı Poseydon, bu boğayı canavarlaştırdı. Canavarlaşan boğa, tarlalardaki bütün tahılları çiğneyip dağıtmaya başladı. Herakles de onu boynuzlarından tutup Atina'ya götürdü.

Diomedes'in atları: Trakya kralı Diomedes, atlarına insan eti yedirip onları azgınlaştırıp canavarlaştırdı. Herakles de acımasız kral Diomedes'i öldürüp atlarına yedirdi. Bunun üzerine bu canavar atlar uysallaştılar!..

Amazonlar kraliçesi Hippolit'in altın kemeri: Kral Evristeus'un kızı Admete, Amazonlar kraliçesi Hippolit'in altın kemerini kendisi takıp kullanmak istedi. Savaş tanrısı Ares'in armağanı olan bu uğursuz kemeri Herakles, kan dökmek pahasına da olsa, kralın buyruğu üzerine alıp getirdi.

Geryoneus'un sürüleri: Dünyanın batı ucundaki Okeanos Irmağı'nın bir adasında dev Geryoneus, sürülerini otlatırdı hep. Herakles bu uzak ülkeye binbir zorlukla ulaştı ve kendisinden istenen sığır sürülerini getirip kral Evristeus'a teslim etti.

Cehennemin bekçi köpeği Kerberos'un Ölüler Ülkesi'nden kaçırılması: Hiçbir canlının o ana dek giremediği yeraltıdaki Ölüler Ülkesi'ne gitti Herakles. Orada kalın zincirlerle bağlı kahraman Teseus'u kurtardı. Üstelik Ölüler Ülkesi'nin bekçisi Kerberos denen çok başlı canavar köpeği de alıp bir süreliğine dünyaya getirdi...

[5] Bu ad, "sağlık, temizlik" anlamında bütün Avrupa dillerine geçti. O yüzden Yunanca hygieia, Fransızca hygiene, Almanca Hygiene; İngilizce hygiene, hep aynı anlama geliyordu.

[6] Baştanrı Zeus, yağmurların ve yıldırımların da tanrısıydı. Gerektiğinde yağmura ve yıldırımlara dönüşebilirdi. O yüzden Yunanlılar, "yağmur yağıyor" söylemini anlatmak için; "Zeus yağıyor" diyorlardı...